

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

A főiskolai hallgatók az 1927/28. tanévben.

Les étudiants de Hautes Ecoles hongroises dans l'année scolaire 1927—1928.

Résumé. Dans l'année scolaire 1927—28, l'effectif des étudiants (15.459) des Hautes Ecoles de Hongrie dépassait celui de 1926—1927.

Les étudiantes, dont la proportion (12·1%) s'est accrue comparativement aux années précédentes, fréquentaient surtout les Facultés de philosophie et la Faculté des sciences économiques. Les étudiants de langue maternelle hongroise représentaient 98·9% de l'effectif total (tableau 2); 6·6% étaient ressortissants des territoires hongrois annexés aux Etats successeurs; 11·4% des parents des étudiants avaient leur lieu de résidence dans ces territoires.

Parmi les étudiants, les luthériens et surtout les israélites avaient une proportion bien supérieure à leur proportion occupée dans la population totale. La plupart (tabl. 3) étaient de famille de fonctionnaire et d'officier. La proportion des jeunes augmentait continuellement, de sorte que dans l'année scolaire 1927—28, les étudiants de 18 à 22 ans (âge normal des études) ont atteint 57·9% (tabl. 4). 27·5% habitaient des homes d'étudiant, 21·8% en chambre garnie louée au mois et 12·6% seulement gagnaient leur vie (tabl. 5.).

*

A főiskolai hallgatókra vonatkozó statisztikai adatgyűjtésnek, — mely évente a II. félévre való beiratkozás alkalmával egyéni lapok útján történik — a legutolsó tanévre vonatkozó fontosabb eredményeit az alábbiakban adjuk közre.

Felső oktatásunk céljait e tanévben — a közgazdaságtudományi kart is külön egységnek véve — 39, illetve csak a működő főiskolákat véve tekintetbe, 38 főiskola szolgálta. (Ugyanis a kőszegi róm. kat. polg. isk. tanárképző e tanévben szünetelt.) A honvéd Ludovika Akadémia és a Zeneművészeti főiskola eltérő jellege miatt nem szerepel összeállításunkban.

A főiskolai hallgatók létszáma (l. az 1. sz. táblát) a háború után az 1922/23. tanévben mutat legmagasabb számot s ettől kezdve évenkénti állandó eséssel az 1926/27. évben éri el a legmélyebb pontot; e négy tanév alatt közel 6000 fővel kevesbedett az egyetemek és főiskolák hallgatósága; az 1927/28. tanévben azonban ismét emelkedésről számolhatunk be; ez az emelkedés az előző évekhez képest 2·9%-ot jelent. A gyarapodás legnagyobb részét a tudományegyetemi és a közgazdaságtudománykari hallgatóságra jut, míg a hittudományi és egyéb főisko-

lákra a növekedésnek csak kisebb hányada esik. Az összes főiskolai hallgatóságnak 7·1%-a volt rendkívüli hallgató s ezek jórészt is a tudományegyetemeken és a közgazdaságtudományi karon találjuk; a többi főiskolai csoportban számuk elenyészően csekély. A nők aránya a főiskolák hallgatóságában 12·1% volt, amit mint jelentékeny emelkedést kell megállapítanunk az előző tanév 10·6%-os arányával szemben. A nők legnagyobb része a tudományegyetemeken és a közgazdaságtudományi karon iratkozott be; ezekre jut a nőhallgatók több mint kétharmada; a műegyetemen és a többi főiskolákon alig szerepelnek, kivéve az egyéb főiskolákat, ahol a nők a hallgatóság között 46·3 százalékkal vesznek részt.

Az egyes vallásfelekezetek arányszámában az előző tanévhez képest kisebbfokú eltolódásokat állapíthatunk meg; ugyanis emelkedést látunk a róm. katolikusok számánál, viszont a reformátusok, ág. hitv. evangélikusok és az izraeliták aránya visszaesést mutat. Az ország népességében elfoglalt arányszámukat e szerint a hallgatók létszámában csak az izraeliták, ág. hitv. evangélikusok és az unitáriusok érik el, illetve haladják felül, míg a többi vallásfelekezethez tartozók aránya mögötte marad a népszámlálási aránynak.

A honosságot (állampolgárságot) feltüntető adatok szerint a főiskolai hallgatóság 93·1%-a magyar honos; az elszakított területekről való ifjúság egyre kisebb számmal keresi fel a hazai egyetemeket és főiskolákat, amit a 6·6%-os arány is mutat, az előző évi 7·6%-kal szemben; különösen a csehszlovák uralom alatt álló területről jövő ifjak számára jelentős e visszaesés.

Anyanyelvre nézve (l. a 2. sz. táblát) a hallgatóknak 1·1%-a volt nem magyar; ezek jórésze (0·8%) német anyanyelvű. A szülők (gyámok) lakhelyét feltüntető táblázat azt mutatja, hogy a hallgatóknak csaknem fele (45·6%) a vármegyék-ből való volt, míg a Budapesten lakókra egyharmadrész (28·5%) se jutott, a többi tj. városra pedig csak 14·2%. Az elszakított területeken 11·4%-ának lakott a szülője (gyámja) s ezeknek is több mint a fele (6·2%) az Erdélyben lakó szülőkre esik. Egyéb külföldre a szülő lakóhelye szerint a hallgatóknak csak 0·3%-a jutott.

A hallgatók szüleik (gyámjaik) foglalkozását (társadalmi állását) feltüntető adatok (l. a 3. sz. táblát) alapján megállapítható, hogy az egyetemek

I. A főiskolai hallgatók
Les étudiants de Hautes Ecoles dans

Egyetem, főiskola, tudománykar (szak)	Az intézetek száma Nombre des établissem.	A hallgatók közül —										
		rendes réguliers		rend- kívüli extra- ordin.		róm. kat. cath. r.	görög kat. cath. gr.	református calvinistes	ág. hitv. ev. luthériens	görög keleti gréco-orient.	unitárius unitaires	
		férfi homm.	nő femm.	férfi homm.	nő femm.							v a l l á s ú
Tud.-egyetemek												
<i>Pázmány Péter tud.-egyetem, Budapest</i>												
Róm. kat. hittud. kar	113	104	—	9	—	104	8	—	—	1	—	
Jog- és államtud. kar	2.418	2.107	—	291	20	1.625	37	363	234	6	8	
Orvostudományi kar	1.465	1.400	64	1	—	934	23	248	154	6	12	
Bölcsészeti kar	1.511	659	638	149	65	976	12	233	145	6	10	
Gyógyszerészeti tanfolyam	222	138	80	3	1	122	3	48	29	—	1	
Összesen	1	5.729	4.408	782	453	86	3.761	83	892	562	19	31
<i>Közgazdaságtud. kur</i>	1.194	766	134	277	17	674	9	190	99	5	9	
<i>Tisza István tud.-egyetem, Debrecen</i>												
Ref. hittud. kar	109	106	3	—	—	—	—	109	—	—	—	
Jog- és államtud. kar	492	474	—	18	—	139	22	268	17	—	—	
Orvostudományi kar	249	222	26	1	—	61	10	142	12	—	1	
Bölcsészeti kar	175	108	63	3	1	39	3	94	16	—	1	
Összesen	1	1.025	910	92	22	1	239	35	613	45	—	2
<i>Erzsébet tud.-egyetem, Pécs</i>												
Ág. hitv. ev. hittud. kar	89	85	3	1	—	—	—	—	89	—	—	
Jog- és államtud. kar	560	544	—	15	1	408	1	66	29	5	4	
Orvostudományi kar	343	285	58	—	—	204	2	36	18	3	1	
Bölcsészeti kar	140	64	59	3	14	100	1	12	11	1	—	
Összesen	1	1.132	978	120	19	15	712	4	114	147	9	5
<i>Ferencz József tud.-egyetem, Szeged</i>												
Jog- és államtud. kar	650	637	—	13	—	403	9	120	38	3	8	
Orvostudományi kar	324	266	48	9	1	189	2	80	14	1	2	
Bölcsészeti, nyelv- és történettud. kar	102	55	45	2	—	66	2	12	9	—	1	
Mennyiségt. és természettud. kar	103	58	45	—	—	60	1	16	12	—	—	
Gyógyszerészeti tanfolyam	89	64	23	1	1	43	2	18	7	—	3	
Összesen	1	1.268	1.080	161	25	2	761	16	246	80	4	14
Tudományegyetemek összesen } szám	4	10.348	8.142	1.289	796	121	6.147	147	2.055	933	37	61
		100·0	78·7	12·4	7·7	1·2	59·4	1·4	19·9	9·0	0·3	0·6
<i>József-műegyetem, Budapest</i>												
Vegyésmérnöki és egyetemes osztály	75	75	—	—	—	38	2	17	13	—	—	
Építészeti osztály	257	253	3	1	—	170	1	43	15	—	1	
Mérnöki osztály	376	376	—	—	—	240	4	57	46	2	1	
Gépésmérnöki osztály	806	806	—	—	—	468	12	140	94	4	9	
Közgazdasági osztály	54	52	1	—	1	31	1	11	5	—	—	
Összesen	1	1.568	1.562	4	1	1	947	20	268	173	6	11
<i>Hittudományi főiskolák</i>												
Róm. kat.	13	524	523	—	1	—	511	13	—	—	—	
Református	3	176	162	9	5	—	—	—	172	4	—	
Izraelita	1	26	26	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen	17	726	711	9	6	—	511	13	172	4	—	
<i>Jogakadémiák</i>												
Róm. kat., Eger	1	183	177	—	6	—	148	3	16	4	—	
Református, Kecskemét	1	442	440	—	2	—	219	5	153	20	—	
Ág. hitv. ev., Miskolc	1	296	279	—	17	—	95	12	116	50	2	
Összesen	3	921	896	—	25	—	462	20	285	74	2	

az 1927/28. tanév II. felében.

la IIe moitié de l'année scol. 1927—28.

E t u d i a n t s										Universités, Hautes Ecoles, Facultés (sect.)
izraelita israélites	baptista baptistes	egyéb autres	felekez. kívüli sans confession	magyar ressortissants hongrois	cseh-szlovák ressortissants tchéco-slov.	román — res- sori. roum.	Sz. H. Sz. — ressortiss. de l'Etat S. H. S.	osztrák — res- sori. autrich.	más külföldi — autres étrangers	
vallású				á l l a m p o l g á r						
—	—	—	—	103	4	5	—	—	1	Universités <i>Université Pierre Pázmány, Budapest</i> Faculté de théologie cath. r. " " droit " " médecine " " philosophie Cours de pharmacie
145	—	—	—	2.366	22	21	4	2	3	
86	2	—	—	1.299	57	83	21	1	4	
127	1	—	1	1.447	33	21	4	3	3	
19	—	—	—	196	5	18	3	—	—	
377	3	—	1	5.411	121	148	32	6	11	Total
204	2	2	—	1.139	21	23	4	2	5	<i>Faculté des sciences économiques</i> <i>Université Etienne Tisza, Debrecen</i> Faculté de théologie calviniste " " droit " " médecine " " philosophie
—	—	—	—	106	1	2	—	—	—	
46	—	—	—	472	6	14	—	—	—	
23	—	—	—	229	3	17	—	—	—	
22	—	—	—	166	1	8	—	—	—	
91	—	—	—	973	11	41	—	—	—	Total
—	—	—	—	87	—	1	1	—	—	<i>Université Elisabeth, Pécs</i> Faculté de théologie luthérienne " " droit " " médecine " " philosophie
46	1	—	—	550	2	2	5	—	1	
79	—	—	—	310	4	22	6	1	—	
15	—	—	—	136	—	2	—	1	1	
140	1	—	—	1.083	6	27	12	2	2	Total
69	—	—	—	594	4	36	15	—	1	<i>Université François Joseph, Szeged</i> Faculté de droit " " médecine " " philos., d. langues et de scienc. histor. " " mathémat. et des scienc. natur. Cours de pharmacie
36	—	—	—	251	1	64	8	—	—	
12	—	—	—	96	—	3	3	—	—	
14	—	—	—	96	—	3	4	—	—	
16	—	—	—	50	3	35	1	—	—	
147	—	—	—	1.087	8	141	31	—	1	Total
959	6	2	1	9.693	167	380	79	10	19	Universités au total
9.3	0.1	0.0	0.0	93.7	1.6	3.7	0.7	0.1	0.2	<i>Haute Ecole polytechniq. Joseph, Budapest</i> Section d'ingénieurs chimistes et générale " d'architect. " d'ingénieurs " " mécanic. " d'économie p.
5	—	—	—	71	2	2	—	—	—	
27	—	—	—	234	3	17	—	1	2	
26	—	—	—	325	11	36	3	—	1	
78	—	—	1	704	25	59	7	1	10	
6	—	—	—	54	—	—	—	—	—	
142	—	—	1	1.388	41	114	10	2	13	Total
—	—	—	—	498	11	3	4	7	1	<i>Hautes Ecoles de théologie</i> Cath. r. Calvinistes Israélites
—	—	—	—	153	19	1	2	—	1	
26	—	—	—	23	2	—	—	—	1	
26	—	—	—	674	32	4	6	7	3	Total
12	—	—	—	176	2	4	—	1	—	<i>Académies (Hautes Ecoles) de droit</i> Cath. r., Eger Calviniste, Kecskemét Luthérienne, Miskolc
45	—	—	—	440	1	1	—	—	—	
21	—	—	—	282	12	2	—	—	—	
78	—	—	—	898	15	7	—	1	—	Total

Egyetem, főiskola, tudománykar (szak)	Az intézetek száma Nombre des établissements.	A hallgatók összes száma — Nombre total des étudiants	A hallgatók közül —												
			rendes réguliers		rend-kívüli extra-ordin.		róm. kat. cath. r.	görög kat. cath. gr.	református calvinistes	ág. hitv. ev. luthériens	görög keleti gréco-orient	unitárius unitaires			
			ferfi homm.	nő femm.	ferfi homm.	nő femm.							v a l l á s ú		
<i>Gazdasági főiskolák</i>															
M. kir. állatorvosi főiskola, Budapest	1	262	261	—	1	—	164	6	60	18	2	2			
M. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola, Sopron	1	133	131	—	2	—	91	2	10	25	—	2			
M. kir. gazdasági akadémiák	3	537	526	5	6	—	344	1	121	55	2	2			
Összesen	5	932	918	5	9	—	599	9	191	98	4	6			
<i>Egyéb főiskolák</i>															
Orsz. m. kir. képzőművészeti főiskola, Budapest	1	353	157	59	85	52	197	5	59	44	1	2			
Állami polg. isk. tanárképző főiskola, Budapest	1	221	220	—	1	—	144	6	46	11	—	—			
Állami polg. isk. tanárnőkészítő főiskola, Budapest	1	131	—	131	—	—	72	4	35	17	—	—			
Római katolikus polgári iskolai tanárnőkészítők ¹⁾	4	130	—	128	—	2	114	1	8	5	—	—			
M. kir. testnevelési főiskola, Budapest	1	129	55	74	—	—	83	2	25	15	—	4			
Egyéb főisk. összesen	8	964	432	392	86	54	610	18	173	92	1	6			
Mindössze { szám nombre %	38	15.459	12.661	1.699	923	176	9.276	227	3.144	1.374	50	84			
		100·0	81·9	11·0	6·0	1·1	60·0	1·5	20·4	8·9	0·3	0·6			

¹⁾ Közülök a kőszegi e tanévben szünetelt.

2. A főiskolai hallgatók megoszlása anyanyelv és szüleik lakóhelye szerint az 1927/28. tanév II. felében. Les étudiants de Hautes Ecoles, suivant la langue maternelle et le lieu de résidence de leurs parents, IIe moitié de l'année scol. 1927—28.

Egyetem, főiskola Universités, Hautes Ecoles	összes száma nombre total	szüleik lakóhelye szerint — suivant le lieu de résidence de leurs parents									anyanyelv szerint suiv. la langue maternelle						
		Vármegyei Comitats	Budapest szűfő. Budapest	Más törvényhat. jogú város — Autres villes autonomes	territoire hongrois annexé à					Más külföld Autre étranger	Magyar — Hongrois	Német — Allemand	Tót — Slovaque	Román — Roumain	Horvát — Croate	Szerb — Serbe	Egyéb — Autre
					Cseh-szlov. la Tchéco-Slovaquie	Román — la Roumanie	Sz. H. Sz. l'Etat S. H. S.	Osztrák l'Autriche	uralom alatt levő elszakított terület								
Tudományegyetemek <i>Universités</i>																	
Budapest — Budapest	5.729	2.438	2.385	342	209	270	68	6	11	5.687	31	2	—	2	1	6	
Debrecen — Debrecen	1.025	564	36	332	25	65	1	—	2	1.024	1	—	—	—	—	—	
Pécs — Pécs	1.132	594	124	306	30	51	23	1	3	1.109	16	1	1	—	4	1	
Szeged — Szeged	1.268	490	80	418	21	204	52	—	3	1.255	12	—	—	—	1	—	
Közgazdaságtud. kar — <i>Faculté des sciences économiques</i>																	
Műegyetem - Haute Ecole Polytechnique	1.194	464	489	119	40	59	10	6	7	1.172	12	—	—	—	1	9	
Hittudományi főiskolák <i>Hautes Ecoles de théologie</i>																	
Jogakadémiák — Académies de droit	1.568	495	664	153	60	154	23	1	8	1.545	15	—	2	—	—	6	
Gazdasági főiskolák — Hautes Ecoles d'Agriculture	726	530	55	67	40	9	15	7	3	708	15	—	—	2	—	1	
Egyéb főiskolák — Autres Hautes Ecoles	921	475	158	190	53	38	6	1	—	921	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Total { szám nombre %	932	568	101	131	48	63	12	4	5	916	9	—	—	—	2	5	
	100·0	45·6	28·5	14·2	3·5	6·2	1·5	0·2	0·3	98·9	0·8	0·0	0·0	0·0	0·1	0·2	

Etudiants										Universités, Hautes Ecoles, Facultés (sect.)
izraelita israélites	baptista baptistes	egyéb autres	felekez. kívüli sans confession	magyar ressortissants hongrois	cseh-szlovák ressortissants tchéco-slov.	román — res- sort. roum.	Sz. H. Sz. ressort. du Roy. S. H S.	osztrák — res- sort. autrich.	más külföldi — autres étrangers	
vallású			állampolgár							
10	—	—	—	237	6	12	5	—	2	Hautes Ecoles d'Agriculture Ecole vétérinaire, Budapest
—	—	3	—	115	3	9	1	1	4	„ minière et forestière, Sopron
12	—	—	—	491	22	15	4	4	1	Académies d'Agriculture
22	—	3	—	843	31	36	10	5	7	Total
44	—	—	1	315	14	14	3	1	6	Autres Hautes Ecoles Ecole des Beaux-Arts, Budapest
14	—	—	—	215	1	4	1	—	—	Ecole norm. d'Etat p. écol. bourgeoises de garç., Budapest
3	—	—	—	128	2	1	—	—	—	Ecole norm. d'Etat p. écoles bourgeoises de j. filles, Budapest
2	—	—	—	121	—	5	3	—	1	Ecoles norm. cath. r. p. éco es bourgeoises de jeunes filles ¹⁾
—	—	—	—	126	2	1	—	—	—	Ecole royale de gymnastique, Budapest
63	—	—	1	905	19	25	7	1	7	Autres H. Ecoles au total
1.290	6	5	3	14.401	305	566	112	26	49	Total général
8·3	0·0	0·0	0·0	93·1	2·0	3·7	0·7	0·2	0·3	

¹⁾ Celle de Kőszeg n'a pas fonctionné dans l'année scol. envisagée.

3. A főiskolai hallgatók szülei (gyámjaik) foglalkozása (társ. állása) szerint az 1927/28. tanév II. felében.
Les étudiants de Hautes Ecoles, suivant la profession (position sociale) de leurs parents (tuteurs), IIe moitié de l'année scol. 1927—28.

Egyetem, főiskola Universités, Hautes Ecoles	A hallgatók összes száma — Nombre total des étudiants	Ostermelés Production du sol				Ipar és bányászat Industrie et exploit. minière			Kereskedelem, hitel és közlekedés Commerce, crédit et communications			Értelmiség Administration publ., armée, professions lib.			Nyugdíjas tisztviselő Fonctionnaires retraités					
		Nagy-, középirtokos és bérlő Grands et moyens propriétaires, grands et moyens fermiers	Kisirtokos-napszámos, bérlő, más ön- álló őstermelő — Petits propriétaires- journaliers, fermiers-journaliers, au- tres producteurs du sol indépendants	Gazdasági tisztviselő — Employés agricoles	Gazdasági munkás, eseléd — Ouvriers et domestiques agric.	Önálló — Indépendants	Tisztviselő — Employés	Egyéb alkalmazott — Autre personnel	Önálló — Indépendants	Tisztviselő — Employés	Egyéb alkalmazott — Autre personnel	Köztisztviselő és katonatiszt — Fonctionnaires publ. et officiers	Pap, tanár, tanító — Prêtres, pasteurs, etc., professeurs, instituteurs	Más önálló és tisztviselő — Autres indépendants et employés	Polgári és katonai altiszt és szolgáló Garçons de bureau, sous-officiers et domestiques	Nyugdíjas tisztviselő	Egyéb nyugdíjas — Autres retraités	Tőkés, járadékos, magánzó — Capitalistes, rentiers	Külön meg nem nevezett napszámos — Journaliers spéc. non dénommés	Egyéb és ismeretlen — Autres et inconn.
Tudományegyetemek Universités																				
Budapest — Budapest	5.729	125	368	70	29	622	183	76	215	617	129	1.121	652	451	74	793	105	68	6	25
Debrecen — Debrecen	1.025	51	140	12	8	112	19	18	47	79	21	172	139	41	15	104	24	15	3	5
Pécs — Pécs	1.132	28	98	21	6	129	32	12	91	118	29	158	123	59	20	148	27	25	2	6
Szeged — Szeged	1.268	29	134	19	7	151	30	15	92	126	30	197	120	88	22	151	30	20	3	4
Közgazd.-tud. kar — Faculté des sciences économiques	1.194	43	66	29	8	138	57	16	94	158	16	147	110	52	24	163	32	28	1	12
Műegyetem — Haute Ecole Polytechnique	1.568	27	47	21	6	239	122	13	72	216	28	256	140	99	20	224	15	10	1	12
Hittudományi főiskolák Hautes Ecoles de théologie	726	6	199	10	19	128	9	20	25	38	26	45	91	14	21	43	17	9	3	3
Jogakadémiák — Académies de droit	921	38	89	8	2	121	15	6	70	73	9	169	96	47	6	137	23	10	—	2
Gazdasági főiskolák — Hautes Ecoles d'Agriculture	932	158	83	91	21	85	23	5	23	48	6	143	70	26	8	126	5	5	2	4
Egyéb főiskolák — Autres Hautes Ecoles	964	14	49	6	6	123	30	24	42	86	24	153	171	37	19	133	26	10	1	10
Összesen (szám — nombre Total %)	15.459 100·0	519 3·4	1.273 8·2	287 1·7	112 0·7	1.848 12·0	520 3·4	205 1·3	771 5·0	1.559 10·1	318 2·1	2.561 16·6	1.712 11·1	914 5·9	229 1·5	2.022 13·1	304 2·0	200 1·3	22 0·1	83 0·5

4. A főiskolai hallgatók kor és lakásviszonyok szerint az 1927/28. tanév II. felében.
Age et logement des étudiants de Hautes Ecoles, IIe moitié de l'année scol. 1927—28.

Egyetem, főiskola <i>Universités, Hautes Ecoles</i>	A hallgatók összes száma — <i>Nombre total des étudiants</i>	A hallgatók közül — <i>Etudiants</i>								
		18—22	23—30	30 évesnél idősebb <i>au-dessus de 30 ans</i>	saját lakásában <i>dans leur propre logement</i>	szüleinél <i>chez leurs parents</i>	rokonainál <i>chez un parent</i>	internátusban, diaközhelyen <i>dans un internat ou home d'étudiants</i>	hónapos szobában — <i>en chambre garnie louée au mois</i>	ágyrajáró <i>louant un lit</i>
		éves — <i>ans</i>		30 évesnél idősebb <i>au-dessus de 30 ans</i>	l a k i k — <i>h a b i t a n t</i>					
Tudományegyetemek <i>Universités</i>										
Budapest — <i>Budapest</i> ..	5.729	3.476	1.989	264	186	2.719	419	1.337	1.063	5
Debrecen — <i>Debrecen</i> ..	1.025	631	357	37	31	372	70	307	244	1
Pécs — <i>Pécs</i>	1.132	640	456	36	49	388	79	256	357	3
Szeged — <i>Szeged</i>	1.268	708	495	65	63	472	55	360	316	2
Közgazd.-tud. kar — <i>Faculté des sciences économiques</i>	1.194	624	478	92	76	539	89	232	255	3
Műegyetem — <i>Haute Ecole Polytechnique</i>	1.568	1.007	526	35	38	733	70	416	308	3
Hittudományi főiskolák — <i>Hautes Ecoles de théologie</i>	726	427	293	6	2	43	4	614	62	1
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i>	921	363	455	103	120	567	52	30	151	1
Gazdasági főiskolák — <i>Hautes Ecoles d'Agriculture</i>	932	601	315	16	4	107	31	298	492	—
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i>	964	466	451	47	27	350	57	394	128	8
Összesen — Total:	15.459	8.943	5.815	701	596	6.290	926	4.244	3.376	27
%	100.0	57.9	37.6	4.5	3.8	40.7	6.0	27.5	21.8	0.2

5. A főiskolai hallgatók anyagi viszonyai és előképzettsége az 1927/28. tanév II. felében.
Situation matérielle et instruction préalable des étudiants de Hautes Ecoles, IIe moitié de l'année scol. 1927—28.

Egyetem, főiskola <i>Universités, Hautes Ecoles</i>	A hallgatók összes száma — <i>Nombre total des étudiants</i>	A hallgatók közül — <i>Etudiants</i>				A rendes hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants réguliers</i>	A rendes hallgatók közül <i>Etudiants réguliers ayant un diplôme d'examen final</i>				egyéb — <i>un autre diplôme</i>
		vagyonaiból <i>vivant de leur fortune</i>	vivant		ellátásáról teljesen más gondoskodik <i>à la charge d'autres personnes</i>		gimnáziumi <i>de gymnase</i>	reál-gimn. <i>de réalgymnase</i>	reál-iskolai <i>d'école réelle</i>	felső keresk. isk. érettségi és ki- egészítő gimn. <i>d'école supér. de commerce et un certificat d'examen complé- ment. de gymn.</i>	
			teljesen <i>entièrement</i>	részben <i>en partie</i>							
Tudományegyetemek <i>Universités</i>											
Budapest — <i>Budapest</i>	5.729	14	628	338	4.749	5.190	3.912	1.107	167	4	—
Debrecen — <i>Debrecen</i>	1.025	2	142	89	792	1.002	741	201	60	—	—
Pécs — <i>Pécs</i>	1.132	7	92	95	938	1.098	661	301	136	—	—
Szeged — <i>Szeged</i>	1.268	3	239	60	966	1.241	878	269	94	—	—
Közgazdaságtud. kar <i>Faculté des sciences économiques</i>	1.194	9	259	101	825	900	314	44	98	1	443
Műegyetem — <i>Haute Ecole Polytechnique</i>	1.568	6	141	89	1.332	1.566	867	233	466	—	—
Hittudományi főiskolák <i>Hautes Ecoles de théologie</i>	726	—	17	29	680	720	544	135	22	7	12
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i>	921	8	270	129	514	896	700	121	75	—	—
Gazdasági főiskolák <i>Hautes Ecoles d'Agriculture</i>	932	16	74	26	816	923	525	174	110	—	114
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i>	964	1	95	74	794	824	298	47	46	—	433
Összesen — Total:	15.459	66	1.957	1.030	12.406	14.360	9.440	2.632	1.274	12	1.002
%	100.0	0.4	12.6	6.7	80.3	100.0	65.7	18.3	8.9	0.1	7.0

és főiskolák hallgatósága között a legnagyobb hányad a köztisztviselők s katonatisztek (16·6%), továbbá a nyugdíjas tisztviselők (13·1%) gyermekeire jutott. Jelentékeny aránnyal szerepelnek még az önálló iparosok (12·0%), a papok, tanárok és tanítók (11·1%), a kereskedelem, hitel és közlekedés körébe tartozó tisztviselők (10·1%) és a kisbirtokosok (8·2%) gyermekei. Az előző tanévvel szemben magasabb aránnyal szerepelnek az önálló iparosok, az ipari és kereskedelmi tisztviselők, továbbá a nyugdíjas tisztviselők gyermekei.

A hallgatók kor szerinti tagozódásánál (l. a 4. sz. táblát) az idősebb korosztályok csökkenő aránya a fiatalabb korúakkal szemben e tanévben is észlelhető. A 23—30 évesek kategóriájába csak 37·6% tartozott az előző év 38·0%-os arányával szemben. A lakásviszonyokat feltüntető adatok azt mutatják, hogy a hallgatóknak csaknem fele (40·7%) szüleinél, a másik jelentős része pedig internátusban, diákotthonban (27·5%) és hónapos

szobában (21·8%) lakik s hogy a rokonoknál és saját lakásban lakók kis hányada (9·8%) mellett még mindig szerepel az ágyrajárók (0·2%) kategóriája is.

A hallgatóság anyagi, illetve kereseti viszonyaira rámutat az, hogy 19·7% egészben vagy részben maga tartotta fenn magát, köztük 0·4% saját vagyonából. Valószínű, hogy az általános kereseti viszonyok és szociális helyzet romlása a főiskolai hallgatók kereseti viszonyaira is befolyással volt. Míg ugyanis az 1925/26. tanévben még 15·6%, az előző (1926/27.) tanévben is 13·4% tartotta fenn magát keresményéből, addig e tanévben már csak 12·6%-nak volt valamilyen megélhetést nyújtó állása, foglalkozása. A főiskolák rendes hallgatóinak előképzettségét feltüntető összeállítás azt mutatja, hogy a rendes hallgatóságnak még mindig kétharmad része tartozik azok közé, akik gimnáziumi érettségi alapján iratkoztak be a főiskolákra.

Felső kereskedelmi iskoláink az 1927/28. tanévben.

Les écoles supérieures de commerce de Hongrie dans l'année scolaire 1927—1928.

Résumé. Dans l'année scolaire 1927—28, tant le nombre des écoles supérieures de commerce que celui de leurs élèves et du personnel enseignant, ont augmenté par rapport à 1926—27. L'énorme majorité (98·2%) des élèves était de langue maternelle hongroise. D'après le tableau 3, relatif à la confession des élèves, les israélites avaient une proportion particulièrement élevée. 49·2% des parents étaient mineurs, industriels, commerçants ou employés de communications (tableau 4).

*

Az 1927/28. tanévben felső kereskedelmi iskoláink száma — a budapesti társulati női kereskedelmi iskola felállításával — eggyel emelkedett; így tehát 50 iskolát (33 fiú- és 17 leányiskola) találunk. Az iskolák közül 16 jut a fővárosra, 34 pedig a vidékre. A jelzett tanévben a felső kereskedelmi iskoláknak jelleg szerint való megoszlását az 1. számú táblán közölt adatok teszik szemléltetővé. Az itt feltüntetett arányszámok szerint az iskolák 20·0%-a állami, 46·6%-a községi, 14·0%-a római kat., 2·0%-a izraelita, 14·0%-a társulati és 4·0%-a magánjellegű volt. (L. az 1. sz. táblát.)

A tanári létszám az előző tanévhez viszonyítva (1926/27-ben 701, 1927/28-ban 721) 2·8%-os emelkedést mutat, amely emelkedés egyrészt az említett új iskola felállításával, másrészt pedig a többi iskola fejlődésével magyarázható. Ugyanerre vezethető vissza a tanulók előző évi 10.558 főnyi létszámának az 1927/28. tanévben 11.145-re való növekedése, mely 5·6%-os emelkedésnek felel meg. A tanulók számának ily nagy százalékban történt növekedése folytán, némi rosszabbodás állott elő az egy tanárra jutó tanulók arányszámában, mert míg 1926/27-ben 15·1 tanuló esett egy tanárra, addig e tanévben 15·5.

A 2. számú tábla szerint a tanulók 94·5%-a volt nyilvános és 5·5%-a magántanuló. A tanulók osztály szerint való megoszlását az 1926/27. tanévhez viszonyítva, azt látjuk, hogy különösen az I. osztályba járt tanulók arányszáma növekedett: 1926/27-ben a nyilvános tanulók 31·7%-a, a magántanulók 30·5%-a, 1927/28-ban a nyilvános tanulók 32·8%-a, a magántanulók 37·0%-a járt az I. osztályba.

A tanulók vallás szerint való megoszlásánál (l. a 3. számú táblát) az izraeliták magas arány-

3. A felső kereskedelmi iskolai nyilvános és magántanulók vallás és anyanyelv szerint az 1927/28. tanévben.

Elèves réguliers et privés des écoles supérieures de commerce, suivant la confession et la langue maternelle, année scolaire 1927—28.

Az iskolák neme és jellege <i>Genre et caractère des écoles</i>	A tanulók öszsz. száma - Nombre total des élèves	Vallás — Confession										Anyanyelv — Langue matern.					
		Róm. kat. Cath. rom.	Gör. kat. Cath. gr.	Református Calv.	Ag. h. ev. Luthér.	Gör. keleti Gréco-or.	Unitárius Unit.	Izraelita Isr.	Baptista Bapt.	Egyéb Autres	Magyar Hongrois	Német Allemand	Tót Slovaque	Rómán Roumain	Horvát Croate	Egyéb Autres	
Fiúisk. — Ecoles de garçons																	
Állami — Ecoles de l'Etat	1.509	904	7	168	96	2	—	331	—	1	1.455	46	2	—	4	2	
Községi — „ communales	4.733	2.666	54	499	275	11	6	1.220	1	1	4.650	59	13	1	2	8	
Róm. kat. — „ cath. rom.	406	336	5	35	13	—	1	16	—	—	406	—	—	—	—	—	
Izraelita — „ isr.	155	87	1	7	7	—	—	53	—	—	155	—	—	—	—	—	
Társulati — „ d'associat.	1.337	495	13	284	31	4	3	507	—	—	1.327	6	1	2	—	1	
Magán — „ privées . .	273	92	—	18	14	—	—	149	—	—	267	3	2	—	—	1	
Összesen — Total	8.413	4.580	80	1.011	436	17	10	2.276	1	2	8.260	114	18	3	6	12	
%	100·0	54·4	1·0	12·0	5·2	0·2	0·1	27·1	0·0	0·0	98·2	1·4	0·2	0·0	0·1	0·1	
Leányisk. — Ec. de j. filles																	
Állami — Ecoles de l'Etat	251	184	—	11	22	—	1	33	—	—	248	3	—	—	—	—	
Községi — „ communales	1.979	1.124	21	234	124	2	3	471	—	—	1.945	30	1	—	1	2	
Róm. kat. — „ cath. rom.	291	236	5	8	16	—	—	26	—	—	278	12	—	—	1	—	
Társulati — „ d'associat.	211	47	3	59	8	—	—	94	—	—	210	1	—	—	—	—	
Összesen — Total	2.732	1.591	29	312	170	2	4	624	—	—	2.681	46	1	—	2	2	
%	100·0	58·2	1·1	11·4	6·2	0·1	0·2	22·8	—	—	98·1	1·7	0·0	—	0·1	0·1	
Fiú- és leányisk. együtt Ecoles de garçons et écoles de j. filles ensemble																	
Állami — Ecoles de l'Etat	1.760	1.088	7	179	118	2	1	364	—	1	1.703	49	2	—	4	2	
Községi — „ communales	6.712	3.790	75	733	399	13	9	1.691	1	1	6.595	89	14	1	3	10	
Róm. kat. — „ cath. rom.	697	572	10	43	29	—	1	42	—	—	684	12	—	—	1	—	
Izraelita — „ isr.	155	87	1	7	7	—	—	53	—	—	155	—	—	—	—	—	
Társulati — „ d'associat.	1.548	542	16	343	39	4	3	601	—	—	1.537	7	1	2	—	1	
Magán — „ privées . .	273	92	—	18	14	—	—	149	—	—	267	3	2	—	—	1	
Összesen — Total	11.145	6.171	109	1.323	606	19	14	2.900	1	2	10.941	160	19	3	8	14	
%	100·0	55·4	1·0	11·9	5·4	0·2	0·1	26·0	0·0	0·0	98·2	1·4	0·2	0·0	0·1	0·1	

száma az előző tanévhez viszonyítva több mint 2·0%-kal esett, de még így is többszörösen felülmulja az országos arányszámot. Anyanyelvre nézve a tanulók 98·2%-a magyar és csak 1·8% jut az idegen anyanyelvűekre.

A tanulók szüleinek foglalkozását feltüntető adatok szerint a legnagyobb hányad (49·2%) a bányászat, ipar, kereskedelem és közlekedés köré magába foglaló csoportba tartozik; jelentékeny hányaddal szerepel még a köztisztviselő, katonatiszt (12·6%), azonkívül a nyugdíjas, tőkés, járadékos és magánzó (14·7%).

Felső kereskedelmi iskolai érettségi vizsgálatot az 1927/28. tanévben 46 iskola tartott. Érettségi vizsgára jelentkezett 2374 tanuló, ebből sikeres érettségi vizsgát tett 2073 (87·3%). A sikeres érettségi tett tanulók közül 10·7% jelesen, 26·3% jól

és 63·0% egyszerűen érett. Ha külön vizsgáljuk a fiú- és külön leányiskolák tanulói között az érettségi fokozatát, azt látjuk, hogy a leányiskolák tanulói jobb eredményt mutatnak fel; míg ugyanis a fiúiskolákban 6·4% a jelesen, 22·2% a jól és 71·4% az egyszerűen érettek aránya, addig a leányiskolákban 24·5% jut a jelesen, 39·6% a jól, és 35·9% az egyszerűen érettekre. Az érettségi tett tanulók vallási megoszlását összevetve az érettségi fokozatával a legjobb előhaladást a római katolikus tanulóknál látunk; ugyanis a jelesen érettek közt 54·0% volt a róm. katolikus, míg a többi felkezetre mindössze csak 46·0% esett.

Az 1927/28. tanévben a felső kereskedelmi iskolákban 721 tanár és 184 hitoktató működött. A 721 tanár közül egyedüli vagy főfoglalkozásként

4. A felső kereskedelmi iskolai sikeres érettségi vizsgát tett tanulók vallás és az érettségi fokozata szerint az 1927/28. tanévben.

Ecoles supérieures de commerce: Elèves reçus à l'examen final dans l'année scolaire 1927—28, suivant la confession et la note obtenue.

Az iskolák neme, az érettségi fokozata <i>Genre des écoles et note obtenue à l'examen final</i>	Az érettségizet- tek összes száma <i>Nombre total des élèves re- çus</i>	E z e k k ö z ü l — D o n t							
		róm. kat. <i>cath. rom.</i>	gör. kat. <i>cath. gr.</i>	református <i>calv.</i>	ág. hitv. ev. <i>luthér.</i>	gör. keleti <i>gréco-orient.</i>	unitárius <i>unit.</i>	izraelita <i>isr.</i>	egyéb <i>autres</i>
A b s z o l ú t s z á m b a n — N o m b r e a b s.									
1. Fiúiskolák. — Ecoles de garçons.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	101	47	—	8	3	—	—	43	—
Jól — <i>Bon</i>	351	127	1	36	22	—	1	164	—
Érett — <i>Suffisant</i>	1.128	565	7	116	64	6	1	368	1
Összesen — <i>Total</i>	1.580	739	8	160	89	6	2	575	1
2. Leányiskolák. — Ecoles de j. filles.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	121	73	1	13	9	—	—	25	—
Jól — <i>Bon</i>	195	115	3	21	17	—	—	39	—
Érett — <i>Suffisant</i>	177	117	1	19	12	—	—	28	—
Összesen — <i>Total</i>	493	305	5	53	38	—	—	92	—
Fiú- és leányiskolák együtt. — Ecoles de garçons et écoles de j. filles ensemble.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	222	120	1	21	12	—	—	68	—
Jól — <i>Bon</i>	546	242	4	57	39	—	1	203	—
Érett — <i>Suffisant</i>	1.305	682	8	135	76	6	1	396	1
Összesen — <i>Total</i>	2.078	1.044	13	213	127	6	2	667	1
S z á z a l é k b a n — %									
1. Fiúiskolák. — Ecoles de garçons.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	100·0	46·5	—	7·9	3·0	—	—	42·6	—
Jól — <i>Bon</i>	100·0	36·2	0·3	10·2	6·3	—	0·3	46·7	—
Érett — <i>Suffisant</i>	100·0	50·1	0·6	10·3	5·7	0·5	0·1	32·6	0·1
Összesen — <i>Total</i>	100·0	46·8	0·5	10·1	5·6	0·4	0·1	36·4	0·1
2. Leányiskolák. — Ecoles de j. filles.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	100·0	60·3	0·8	10·8	7·4	—	—	20·7	—
Jól — <i>Bon</i>	100·0	59·0	1·5	10·8	8·7	—	—	20·0	—
Érett — <i>Suffisant</i>	100·0	66·1	0·6	10·7	6·8	—	—	15·8	—
Összesen — <i>Total</i>	100·0	61·9	1·0	10·7	7·7	—	—	18·7	—
Fiú- és leányiskolák együtt. — Ecoles de garçons et écoles de j. filles ensemble.									
Jelesen érett — <i>Eminent</i>	100·0	54·0	0·5	9·5	5·4	—	—	30·6	—
Jól — <i>Bon</i>	100·0	44·3	0·7	10·4	7·2	—	0·2	37·2	—
Érett — <i>Suffisant</i>	100·0	52·3	0·6	10·3	5·8	0·5	0·1	30·3	0·1
Összesen — <i>Total</i>	100·0	50·3	0·6	10·3	6·1	0·3	0·1	32·2	0·1

tanított 549 (76·1%), mellékfoglalkozásként 172 (23·9%); rendes és helyettes tanár volt 490 (68·0%), óraadó 231 (32·0%). Az egyedüli vagy főfoglalkozásként tanító tanárok vallás szerint való megosz-

lása a következő: róm. kat. 322 (58·6%), gör. kat. 3 (0·6%), református 75 (13·6%), ág. hitv. evang. 63 (11·5%), unitárius 2 (0·4%), izraelita 83 (15·1%), felekezeten kívüli 1 (0·2%).

5. Felső kereskedelmi iskolai nyilvános és magántanulók szülei (gyámjaik stb.) foglalkozása szerint az 1927/28. tanévben.

Elèves réguliers et privés des écoles supérieures de commerce, suivant la profession de leurs parents (ou tuteurs, etc.), année scolaire 1927—28.

Az iskolák neve és jellege <i>Genre et caractère des écoles</i>	A tanulók összes száma <i>Nombre total des élèves</i>	Östermelés <i>Production du sol</i>			Bányászat, ipar, kereskedelem, hitel és közlekedés <i>Exploitation des mines, industrie, commerce, crédit et communications</i>			Értelmiség - Admin. publ., armée, profes. libérales							
		Nagy-, közép-, kisbirtokos, bérlő és egyéb önálló — <i>Grands, moyens et petits prop., fermiers et autres indépendants</i>	Tisztviselő — <i>Employés</i>	Gazdasági munkás és cseléd <i>Ouvriers et domestiques agricoles</i>	Önálló — <i>Indépendants</i>	Tisztviselő — <i>Employés</i>	Egyéb alkalmazott <i>Autres employés</i>	Köztisztviselő, katonatiszt <i>Fonctionnaires publics, officiers</i>	Pap, tanár, tanító — <i>Prêtres, pasteurs, etc., professeurs, instituteurs</i>	Más önálló és tisztviselő — <i>Autres indépendants et employés</i>	Polgári és katonai altiszt, szolgáló <i>Garçons de bureau, sous-officiers, domestiques</i>	Nyugdíjas, tőkes, járadékos és magánzó — <i>Retraillés, capitalistes, rentiers</i>	Külön meg nem nevezett napszámos <i>Différents journaliers</i>	Egyéb és ismeretlen — <i>Autres et inconn.</i>	Árvaházi, szeretetházi gyermek — <i>Enfants d'orphelinats et d'institutions de charité</i>
Férfiskolák — <i>Ecoles de garçons</i>	8.413	660	89	42	2.423	1.035	843	1.019	250	159	333	1.179	7	292	82
%	100.0	7.8	1.0	0.5	28.8	12.3	10.0	12.1	3.0	1.9	4.0	14.0	0.1	3.5	1.0
Leányiskolák — <i>Ecoles de j. filles</i>	2.732	76	19	3	554	339	296	383	184	135	154	455	20	86	28
%	100.0	2.8	0.7	0.1	20.3	12.4	10.8	14.0	6.7	5.0	5.6	16.7	0.7	3.2	1.0
Összesen — Total	11.145	736	108	45	2.977	1.374	1.139	1.402	434	294	487	1.634	27	378	110
%	100.0	6.6	1.0	0.4	26.7	12.3	10.2	12.6	3.9	2.6	4.4	14.7	0.2	3.4	1.0
Ebből — Dont															
Állami — <i>Éc. de l'Etat</i>	1.760	161	15	5	509	216	220	139	58	27	94	285	2	24	5
Községi — <i>Éc. communales</i>	6.712	319	61	27	1.548	834	781	982	265	164	306	990	25	310	100
Róm. kat. — <i>Éc. cath. rom.</i>	697	66	15	3	155	42	66	95	37	47	29	109	—	30	3
Izraelita — <i>Éc. isr.</i>	155	10	—	—	74	30	2	21	1	3	3	10	—	1	—
Társulati — <i>Éc. d'associations</i>	1.548	143	16	9	588	199	68	144	65	42	43	216	—	13	2
Magán — <i>Éc. privées</i>	273	37	1	1	103	53	2	21	8	11	12	24	—	—	—

Járványstatisztika.

Statistique des épidémies.

Résumé. La méthode des cas, qu'on emploie si souvent dans l'établissement des statistiques des épidémies, n'offre pas toujours de satisfaisantes données représentatives: c'est pourquoi les statisticiens préconisent, là aussi, l'observation par masses. Avant de conclure des chiffres recueillis, il faut tenir compte du fait que, souvent, le caractère des épidémies varie d'un lieu à l'autre; et cela doit être particulièrement pris en considération lorsqu'on cherche à établir, sur la base de données statistiques, l'effet d'un nouveau traitement ou remède.

*

A statisztika feladatköre az utóbbi időben annyira bővült, a vizsgálandó területek annyira szélesedtek és maga a kutatás annyira differenciáló-

dott, hogy ma már a hivatásos statisztikusnak a szakismeretek egész tömegével kell rendelkeznie. Különösképen áll ez a gazdasági, ipari és egészségügyi fölvételekre, hol a megfelelő szakismeretek híjján gyűjtött adatok, még inkább azonban a belőlük vont következtetések sokat veszítenek használhatóságukból, ha ugyan nem válnak teljességgel hasznavehetetlenné.

A Magyar Statisztikai Szemle 1929 márciusi számában Szél Tivadar dr. egy az influenzajárványok statisztikájáról írt tanulmányában rámutatott azokra a nehézségekre, amelyek például a közvetlen halálok megállapításánál fölmerülnek.

Az orvosi statisztika, helyesebben egészségügyi statisztika, ma már oly nagyfontosságú és annyi egészségügyi és szociálpolitikai intézkedésnek hiva-

tott alapját vetni, hogy elsősorban fontos érdekek fűződnek lehető megbízhatóságához. Viszont éppen a szakismereteket igénylő részletstatisztikáknak Achilles-sarka, hogy az adatgyűjtésben résztvevő szakférfiakból sokszor hiányzik a statisztikai érzék, a hivatásos statisztikusokból pedig a megfelelő tárgyismeret. Az egészségügyi statisztikát illetően maga az orvosi mentalitás köztudomás szerint inkább hajlik az eseti módszer, a „case method“ felé. A szóbanforgó anyagot tekintve ez érthető is, mindenképp érthető azonban az esetekből öszszetevődő orvosi praxis láttán.

Az elmondottak után jogosan részesíthetnők előnyben egészségügyi fölvételeknél az intenzív eseti módszert, esetleg a reprezentatív eljárásnak valamely könnyen megvalósítható fajtát. Ez azonban — tekintettel az egészségügyi statisztikával szemben támasztott igényekre — nem ad mindenkor kielégítő eredményt és így sok esetben a statisztikus kénytelen ragaszkodni a tömegészleléshez.

Az orvosi tárgyú tömegészleléseknél tekintetbe jövő körülmények közül, amelyek ez esetekben megkülönböztetett óvatosságot parancsolnak, egy körülményt említek csupán, mely a kérdés-komplexum dinamikai — legkényesebb — oldalát illeti.

Járványstatisztikáknál gyakran látunk összehasonlításokat és következtetéseket ugyanazon betegségnek hely- és időszerinti tömeges föllépése nyomán. Ugyanazon betegség számszerű adataiból erednek konklúziók, melyek igen sok esetben

figyelmen kívül hagyják azt a fontos körülményt, mely ugyanazon betegségnek, különösképpen valamely járványnak relativitásában rejlik. A hely, de főként időszerinti viszonylagosság negligálása igen súlyos tévedésekre vezethet és e tekintetben hivatásos- és orvosstatisztikusoknál egyaránt találkozzunk tévedésekkel.

Egy és ugyanazon néven ismert betegség köztudomás szerint nemcsak esetenkénti lefolyásában lehet más és más, hanem egy-egy járvány tipikus lefolyása is mutathat — hely- és időszerinti — változást. Így már a statikai statisztikánál, tehát a különböző területeken (egy-egy országban, városban és falun stb.) fellépő járványok összehasonlításánál ügyelni kell azoknak esetleges különbségére. Még ennél is fokozottabb óvatossággal kell eljárunk a különböző évek adatainak egybevetésénél.

Különösen veszélyessé válik a dinamikai járványstatisztika, ha az — évekre terjedő anyag felhasználásával — egyes orvosszerek (szérumok stb.) hatását igyekszik kimutatni. A csökkenő mortalitás ily esetekben magyarázatát lelheti a felhasznált új orvosszerekben, a foganatosított különös intézkedésekben, de magában a járvány a priori jellegében, enyhébb lefolyásában is. Igen figyelemreméltó jelenség ez, annál is inkább, minthogy a járványstatisztikát készítő orvos a járványnak gyakran egyszerszintű hivatott elhárítója, aki számára nagy kísértés a halálozási arányszám stb. javulásában kizáróan saját tevékenységének eredményét látni.

Viener Andor.

◎ SZOCIÁLIS STATISZTIKA ◎

A munkanélküliség és a munkapiac az 1928. évben.

Le chômage et le marché du travail en 1928.

Résumé. 1. Questions de méthode. Selon la définition proposée par le Bureau International du Travail, le chômage est la situation du travailleur qui pouvant et voulant occuper un emploi soumis à un contrat de travail, se trouve sans travail et dans l'impossibilité, par suite de l'état du marché de travail, d'être occupé dans un tel emploi.

La statistique du chômage ne s'étend donc ni sur les travailleurs se trouvant sans emploi par suite de maladie ou d'invalidité, ni sur ceux qui chôment à cause de conflits de travail. L'expression d'„emploi soumis à un contrat de travail“ ne peut être appli-

quée aux travailleurs de l'esprit, seulement aux salariés agricoles et industriels.

On distingue trois formes du chômage: le chômage complet, lorsque, abstraction faite de rares travaux d'occasion, on n'a aucun emploi; le chômage partiel, lorsqu'on a un emploi, mais la durée du travail y a été réduite; le chômage dit de qualité, lorsque, ne pouvant pas vivre de sa profession, on est obligé à faire, temporairement, un métier inférieur. Pour le chômage partiel, il faut consulter les relevés statistiques indiquant les conditions du travail; pour les chômeurs dits de qualité, les tableaux des Offices de placement.

Pour établir le chômage complet, il y a quatre méthodes directes: se baser 1. sur les recensements de la population; 2. sur les questionnaires remplis lors de la distribution des secours extraordinaires accordés aux chômeurs; 3. sur les relevés de la caisse d'assurance contre le chômage, là où elle existe; 4. faire recenser les chômeurs par des agents allant de maison en maison. C'est par cette dernière méthode qu'on obtient le tableau le plus complet, mais elle est trop coûteuse et ne peut être employée qu'à de grands intervalles. La formation du chômage peut être observée indirectement aussi, en consultant les relevés des Offices de placement, ou en établissant, fréquemment, le nombre des salariés employés; pour celui-ci, les statistiques des assurances sociales offrent les données les plus détaillées.

La plupart des pays emploient la méthode représentative, consistant à relever, mensuellement ou trimestriellement, le nombre des chômeurs inscrits ou secourus par les syndicats ouvriers.

Plus on développera l'institution des Offices de placement, plus on sera à même d'observer indirectement le chômage.

2. Le chômage en Hongrie. Le nombre annuel moyen des chômeurs a été de 14.578 en 1928, soit 4·8% de moins qu'en 1927 (15.309). En prenant l'indice mensuel (la moyenne des années 1924—1927 = 25.362) comme égal à 100, on se fait une idée nette non seulement de la tendance générale du marché du travail, mais aussi des fluctuations saisonnières. On peut voir ainsi qu'en 1928, le chômage a atteint en janvier son maximum (68·7) et son minimum (51·1) en septembre; en décembre, l'indice (59·9) en dépassait celui de la fin de 1927.

Le nombre proportionnel de Budapest diminue, celui de la province augmente. A la fin de 1928, on comptait 8.370 chômeurs (55·1%) à Budapest et 6.817 (44·9%) en province.

Au point de vue du sexe, le pourcentage des femmes a continué à baisser l'année dernière. Parmi les sans-travail, il y avait 1.831 (12·1%) femmes et 13.356 hommes (87·9%) à la fin de décembre.

Au cours des cinq dernières années, c'est entre l'été de 1924 et l'automne de 1926 que le chômage a été le plus grave en Hongrie. La situation est devenue moins défavorable depuis, mais elle s'améliora si peu en 1928, que le minimum s'est relevé

(+ 15·8%). En général, les moyennes annuelles et les extrêmes tendaient à se rapprocher considérablement, montrant qu'indépendamment des fluctuations, la situation économique du pays est toujours difficile, à cause du traité de Trianon. Pendant les cinq dernières années, le nombre des chômeurs a oscillé entre 11.188 et 38.457.

Sur 10.000 habitants, il y avait 42·1 chômeurs en 1924 et 17·8 en 1928. Rapporté au nombre des travailleurs assurés aux caisses d'assurance sociale, le chômage était de 1·7% à la fin de juin 1928.

La situation de l'industrie la plus importante au point de vue du marché du travail, l'industrie du bâtiment, n'a pas changé essentiellement en 1928. Des écarts défavorables se sont produits dans les industries du bois (+ 98·2%), de la reproduction (+ 55·1%) et du cuir (+ 18·5%); amélioration chez les travailleurs intellectuels (— 30·0%) et dans l'industrie du vêtement (— 18·8%). Le nombre des travailleurs qui n'ont pu se placer, a été de 3.573 dans l'industrie du bâtiment, 3.359 dans la sidérurgie, 1.546 dans l'industrie du bois, 1.554 chez les travailleurs de l'esprit.

En 1928, l'Office de placement a enregistré 72.753 offres d'emploi, 113.728 demandes et 56.812 placements. Le nombre des offres a été supérieur de 1·7% à l'année précédente; celui des demandes de 3·3%; celui des placements de 12·7%. Sur 100 offres, il y a eu 156 demandes et 78 placements; on a satisfait la moitié des demandes. La proportion du placement des chômeurs, très basse (37·9%) en janvier, s'est élevée à 59·6% jusqu'au mois d'août et ressentait fort l'influence des saisons.

Depuis des années, le pourcentage des placements est plus défavorable à Budapest qu'en province (à Budapest, sur 100 offres d'emploi il y a eu 350 demandes et 65·1 placements; en province, 204 demandes et 75·5 placements).

Les entreprises appartenant à l'Organisation centrale des employeurs hongrois occupaient 169.921 travailleurs à la fin de 1928.

3. Le chômage en Europe. Suivant les récentes statistiques des 15 pays envisagés par nous et offrant des chiffres utilisables et considérables, on comptait, en décembre 1928, sur le territoire formé par ces pays et d'une population totale de 284.000.000, 3.002.668 chômeurs (sur 10.000 habitants, 105·8) contre 2.778.295 à la fin de

1927; c'est une augmentation de 8·1%. Le chômage est grand en Autriche où le nombre proportionnel en est de 356·3, dans la Grande-Bretagne (293·9), au Danemark (195·8) et en Allemagne (118·7). En France il n'y a guère de chômeurs. La situation est favorable en Norvège (2·3) et en Belgique (4·4). La Hongrie (17·8) vient après la Norvège, la Belgique, la Finlande (8·4) et la Tchéco-Slovaquie (8·7).

4. Le chômage en Hongrie au début de 1929. D'après les plus récents chiffres, la situation du marché du travail s'est aggravée aux deux premiers mois de 1929; le nombre des chômeurs s'est élevé fin février à 18.990 (+ 11·0% par rapport à janvier). En raison de l'hiver extrêmement rigoureux, le nombre des chômeurs a augmenté de 41·2% dans l'industrie du bâtiment.

*
Forrásmunkák:

1. Bureau international du travail. Les méthodes d'établissement des statistiques du chômage. Genève 1922.

2. B. I. T. Les méthodes des statistiques du chômage. Genève, 1925.

3. B. I. T. Enquête sur le chômage. Les remèdes du chômage. Genève 1922.

4. B. I. T. La crise de chômage 1920—1923. Genève 1925.

5. B. I. T. Bibliographie du chômage. Genève 1926.

6. Dr. Ferenczi I. A munkanélküliek első öszeírása. Budapest, 1914.

I. A munkanélküliségi statisztika módszerkérdései.

A Magyar Statisztikai Szemlében 1923 óta évről-évre ismertetjük a munkapiac helyzetét és a munkanélküliség alakulását. Mielőtt az 1928. évi adatokat elemeznők, amelyek egyébként az 1927. évi állapottal szemben lényeges eltolódást nem mutatnak, célszerűnek látszik áttekintést nyújtani a munkanélküliségi statisztika módszerkérdéseiről, röviden érintve a munkanélküliség elméletét is. A széleskörű irodalomból elegendő elsősorban a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal kiadványaira támaszkodnunk, amelyek több füzetben bőven ismertetik a nemzetközi kutatások módszereit és eredményeit.

Mindenekelőtt a munkanélküliség fogalmának szabatos meghatározására van szükség, mert egyrészt a statisztikai elmélet és gyakorlat a különböző országokban már ebben az alapvető vonatkozásban sem egy-

öntetű s másrészt az adatgyűjtés eredményessége és a feldolgozott adatok értelmezése a munkanélküliség pontos meghatározásának függvénye. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal a munkanélküliségi statisztika nemzetközi szervezésére vonatkozó kiadványában a következő meghatározást ajánlja: munkanélkülinek tekintendő az az egyén, aki tud és akar dolgozni (elfoglalni egy munkaszerződéses munkahelyet), de nem talál munkát oly alkalmazásban, mely képességeinek (à ses aptitudes) és jogosult igényeinek (à ses convenances justifiées) megfelel. Ez a meghatározás általánosságban elfogadható, minek következtében a munkanélküliségi statisztikából kihagyandók azok, akik betegség vagy rokkantság miatt vannak kereset nélkül, továbbá a munkaviszályok alatt ideiglenesen szünetelő munkások is. A munkaszerződésre való utalás csak a mezőgazdasági és ipari alkalmazottak statisztikai megfigyelésénél jöhet tekintetbe, azonban itt is abban a tágabb értelemben, amely a tisztviselőkre és más irodai alkalmazottakra is vonatkozatható. A szellemi munkásoknál a munkaszerződésre vonatkozó megszorítás a keresetnélküli szabadfoglalkozású egyénekre és más hasonló kategóriákra való tekintettel nem alkalmazható.

Elméleti és statisztikai szempontból egyaránt szükséges a munkanélküliség fogalmi osztályozása. A munkanélküliségnek három alakját különböztetjük meg: a teljes, a részleges és a minőségi munkanélküliséget. *Teljesen* munka nélkül van az az egyén, akinek egyáltalában semmiféle keresete nincs. Természetesen a szórványos, alkalmi kereset, amely nincs munkahelyhez, alkalmazáshoz kötve, itt nem jön számba. *Részlegesen* munkanélküli a rövid munkaszakaszos munkás (Kurzarbeiter), vagyis aki munkahelyén tovább dolgozik ugyan, de nem a rendes heti munkanapok, vagy a rendes napi munkaórák mellett, hanem rövidebb időn át s így a rendesnél kevesebb bér mellett. A munkaadók ugyanis gazdasági válság idején szakmunkásaikat és tanult munkásaikat nem szívesen bocsátják el, hanem a szükséges üzemmegszorítást átmenetileg a munkaidő megrövidítése által viszik keresztül. A részleges munkanélküli a munkapiac kedvezőtlen helyzetét a kereset csökkenése által érzi meg. *Minőségi* munkanélküli az, aki nem a rendes tanult foglalkozásából él, hanem más, a megélhetés és a tanultság szempontjából alacsony-

nyabb rendű foglalkozásban kénytelen ideiglenesen elhelyezkedni.

Az általános munkanélküliségi statisztikában nem célszerű a részleges és minőségi munkanélküliségre kiterjeszkedni, mert mind az egyszeri felvételt, mind a folyamatos nyilvántartást megnehezíti, meglassítja és hibaforrásokra ad alkalmat. Mindazonáltal a munkanélküliség teljes horderejének megismerése érdekében módot kell találni arra, hogy a részleges és minőségi munkanélküliséget is statisztikai adatokkal világíthassuk meg. A *munkaviszonyok* statisztikai megfigyelésének keretében kell arra törekednünk, hogy a munkaidőre vonatkozólag minél gyakrabban és minél részletesebben kapjunk adatokat. A részleges munkanélküliséget így jól megismerhetjük. Magyarországon a gyári üzemi statisztika és a társadalmi biztosítási statisztika nyújt munkaidőadatokat. Sajnos a gyári üzemi és munkásstatisztikai kiadvány az 1910. évről jelent meg utoljára. A gyáripari termelési statisztikai kérdőív is tartalmaz munkaidőadatokat, de ezek még nyomtatásban nem jelentek meg. Csak az 1923. évi Szemlében használtam fel az 1921. évi kérdőívek egy részének anyagát, mikor is 57.524 részleges munkanélkülit mutattam ki. A társadalmi biztosítási statisztika keretében az 1922. december 4-i általános tagösszeírás eredményezett a munkaidőre vonatkozó foglalkozásonként részletezett adatokat. A társadalmi biztosítási statisztika III. és IV. füzetében szerint 8 óránál rövidebb napi munkaidő mellett az iparforgalmi vállalatoknál 47.928 munkás dolgozott. Ezeknek egy része azonban nem tekinthető részleges munkanélkülinek, mert vannak olyan ipartelepek, ahol a napi munkaidő rendszerint kevesebb 8 óránál. A 7 vagy kevesebb óra napi munkaidő mellett dolgozók száma 34.223 volt. A társadalmi biztosítási statisztikában sürgősen szükség volna újabb általános tagösszeírásra, de égetően szükséges különösen az ipari munkaviszonyok és munkásjóléti intézmények évenkénti statisztikai felvételének megindítása. A Központi Statisztikai Hivatal erre vonatkozólag részletes kérdőívet óhajt munkatervébe felvenni.

A minőségi munkanélküliekre vonatkozólag legfeljebb a hatósági munkaközvetítők forgalmi adatai nyújtanak némi tájékoztatást. A forgalmi adatok alapján megvizsgálhatjuk ugyanis, hogy a munkakínálat és munkakereslet aránya miként alakul általában és miként a tanult munkásoknál. Ha a

szakmunkásoknál kedvezőtlenebb ez a viszonyosság, akkor a minőségi munkanélküliség növekedésére következtethetünk. Ezenkívül az Állami Munkaközvetítő Hivatal évi jelentése beszámol az úgynevezett szükségmunkákról is, vagyis arról, hány képzett munkást helyeztek el napszámosmunkára. Az 1927. évben 111 szellemi és 386 szakmunkást kellett napszámosmunkára közvetíteni, tehát összesen 497-et (1926-ban 507-et). Ezek a számok azonban csak hozzávetőlegesek, mert gyakran megtörténik, hogy szakmunkások új munkakönyvet váltanak, mint napszámosok s ezenkívül a hatósági munkaközvetítők útján az elhelyezkedési forgalomnak csak egy része bonyolódik le. A minőségi munkanélküliségről szükség volna legalább nagyobb időközökben országos összeírást hajtani végre. Különösen jelentős kérdés ez a szellemi munkások szempontjából.

A teljesen munkanélküliek számának megállapítása *közvetlen és közvetett* statisztikai módszerek alkalmazásával szokott történni. Közvetlen felvételre négy mód kínálkozik:

1. A népszámlálás felhasználása a munkanélküliek összeírására, mely alkalommal a számlálólap túlterhelésének elkerülése végett csak néhány főbb adat szerezhető be. Ilyen volna a munkanélküli egyén foglalkozása, neme és kora. Az 1920. évi népszámlálás alkalmával Budapest és 65 ipari város és község munkanélküli lakosai külön fel dolgoztattak. A népszámlálás felhasználása a munkanélküliségi statisztika céljaira a legolcsóbb megoldás. Természetesen más országos népszámlálás (demografiai vagy más közigazgatási célokra, pl. a választók névjegyzékének összeállítása, adóbevallások gyűjtése, stb.) szintén felhasználható a munkanélküliség nyers adatainak beszerzésére, bár ez nem igen szokásos és az adatszolgáltatók lelki diszpozíciója miatt kevésbé megbízható adatokat nyújt.

2. A munkanélküliek megszámlálása rendkívüli munkanélküli segély szétosztása alkalmával. Minden munkanélküli ugyanis, aki segélyben óhajt részesülni, statisztikai kérdőívet volna köteles kitölteni. Minthogy így a munkanélküliek személyesen jelentkeznének, a felvétel meglehetősen könnyen volna eszközölhető, bár a tényleges és teljes munkanélküliség megállapítása itt is nehézségbe ütköznék. A statisztikai munkát magában véve a legolcsóbb volna, de a pénzügyi szempont a segélyösszeg előterem-

tésénél merül fel. A munkanélküliség elleni küzdelem történetében nagy szerepet játszik a segélyezés vagy biztosítás bő elméleti vitája (assistance ou assurance). A gyakorlatban a segélyezés korszaka általában megelőzi a biztosítás korszakát. Magyarországon a főváros kivételével elvi okokból szokták ellenezni a segélyezés módszerét.

3. Azokban az országokban, ahol a munkanélküliség elleni biztosítás intézménye fennáll, a munkanélküliek száma a nyilvántartási és segélyezési adatok alapján könnyen kimutatható s a munkanélküliség hullámzása tetszésszerűen időközönként figyelemmel kísérhető. Magyarországon a munkanélküliség elleni biztosítás törvénytervezete a népjóléti és munkaügyi minisztériumban két év előtt elkészült s az érdekeltek letárgyaltatott. A szakirodalom is foglalkozott a kérdéssel, de a törvénytervezet még nem került az országgyűlés elé. Az öregség, rokkantság, árvaság és özvegység elleni biztosítás, mely az uralkodó felfogás szerint a még be nem vezetett társadalmi biztosítási ágak priusa, az 1928. XL. törvénycikk alakjában tető alá került és így a szociálpolitikai elgondolás szerint mi sem állná útját a munkanélküliség elleni biztosítás megvalósításának, csak hogy munkaadó részről a szociális teher további növelését élénken ellenzik.

Hogy a munkanélküliségi statisztika milyen nehézségekkel küzd s hogy a legtöbb országban a munkanélküliek száma mennyire csak hozzávetőleges adatokkal világítható meg, errenézve jellemző a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnak egyik kiadványában található következő megállapítás: „Nem lehet eléggé hangsúlyozni azt a tényt, hogy a munkanélküliségi statisztika az egyes országokban nem mutatja pontosan a munkanélküliség valóságos mértékét. Mert tényleg egyetlen országban sem létezik olyan statisztikai forrás, mely minden kétséget kizáróan engedne következtetni a munkanélküliek pontos számára. Még Nagy-Britanniában sem állapítható meg hiánytalanul az adott időpontban teljesen munkanélkül lévők száma, pedig ott a kötelező munkanélküliségi biztosítás statisztikája körülbelül 12 millió biztosított munkásra vonatkozó adatokra támaszkodik“. Kimaradnak itt ugyanis pl. azok a munkanélküliek, akik még nem fizettek bizonyos időn át biztosítási járulékot s így nem részesülnek segélyben. Hozzátehetjük ehhez, hogy újabban sokan nem tartják be a szabály-

zatot s nem mutatják be biztosítási könyvecskéjüket a nyilvántartási irodákban. Továbbá jelentékeny számú olyan munkanélküli van (s ez Magyarországra nézve még inkább áll, mint Nagy-Britanniára), akik még nem voltak alkalmazásban s így sem kinevezési okmányuk, sem munkakönyvük nincs, de tanulmányaikat befejezték s rövidebb-hosszabb idő óta nem tudnak a választott pályán elhelyezkedni. A statisztikai hivatal a szellemi munkások 1928. évi összeírásánál erre a kategóriára is kiterjeszkedett, ami tudtunkkal úttörő statisztikai eljárás.

4. A munkanélküliség közvetlen megfigyelésének negyedik módszere a munkanélküliek házról-házra járó számláló biztosok útján való megszámlálása. Ilyen munkanélküliségi statisztikai felvétel eddig tudtunkkal belföldön és külföldön egyaránt kizárólag nagy városokban kíséreltetett meg. Ilyen volt a Ferenczi-féle 1914. évi budapesti ipari munkanélküliségi statisztikai adatgyűjtés, valamint a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal által 1925. december 24-én végrehajtott összeírás. Ez a hivatal 1928-ban az országos felvétellel egyidejűleg a főváros területén megszámlálta a szellemi munkásokat és munkanélkülieket. A tapasztalat szerint így sem mutatható ki a munkanélküliek száma a valóságnak megfelelően. A hiány a számláló biztosok csekély elméleti tudása, az adatszolgáltatók nemtörődömsége, vagy vonakodása, végül a jelentékeny gyakorlati nehézségek miatt 15—25%-ra becsülhető. A szellemi munkások 1928. évi felvételénél, mely csak részben volt munkanélküliségi statisztika, az előzetes számítások szerint 330—335 ezer egyénről kellett volna adatokat szerezni, de feldolgozható kérdőív csak 277.343 érkezett be. Mindenesetre így olyan anyag szerezhető be, amely a képviseleti és az exakt statisztika között s az utóbbihoz közel áll, s a viszonyok jellemzésére kielégítően alkalmas. Tekintetbe kell azonban venni azt a körülményt is, hogy az öncélú országos összeírás a legköltésesebb módszer. Ha azonban a szükséges fedezet erre a célra előteremthető, akkor érdemes az alkalmat úgy kiaknázni, hogy a munkanélküliségnek ne csak terjedelmét vizsgáljuk meg, mint azt a többi módszernél kénytelenek vagyunk tenni, hanem a munkanélküliek helyzetéről részletes képet igyekezzünk szerezni. Már a Központi Statisztikai Hivatal 1923. évi munkatervében szerepelt részletes

munkanélküliségi kérdőív, mely a ki-merítő személyi adatokon kívül kiterjeszkedett a munkahiányban szenvedők iskolai végzettségére, családi körülményeire, az eltartott családtagok és gyermekek számára és ami fontos, a kereső családtagok keresetére vagy jövedelmére. A kérdőív foglalkozási fejezete kérdőpontokat tartalmaz a tanult mesterségről, a mellékfoglalkozásról, az utolsó alkalmazásról, a munkaberről, a természetbeni ellátásról, stb. A munkanélküliség körülményeire vonatkozó fejezetben felvilágosítást kapunk a munkanélküliség tartamáról és okáról, továbbá a munkaképesség fokáról, a szórványos és rendkívüli munkáról, arról, hogy a munkanélküli hová fordult közvetítésért és legszívesebben milyen foglalkozást vállalna. Végül az utolsó fejezet az élvezett segélyeket és a szervezethez tartozást tudakolja.

A szociálpolitikus és a statisztikus egyképen lesve-lesi, mikor kerül végre a sor legalább az iparforgalmi népesség munkahiányban szenvedő egyéneinek rendszeres országos összeírására. A tudományos előkészítő munka már megtörtént, csak a költségekről való gondoskodás és a gyakorlati végrehajtás van hátra.

A munkanélküliség alakulásának közvetett módon való statisztikai megvilágítására szolgál: a) a munkaközvetítési eredmények vizsgálata, mely a munkapiac javulását vagy romlását tükrözi vissza, vagy b) az alkalmazásban lévő kereső egyének számának időszakonként történő kimutatása, mely esetben a tényleg dolgozó munkások létszámának csökkenése a munkanélküliség növekedését jelzi. Ez a módszer főleg az Amerikai Egyesült Államokban van alkalmazásban. Mindenesetre az ilyen természetű kimutatásnak, amit különösen a konjunktúrakutató statisztikusok szeretnek használni (a foglalkoztatottság görbéje), a foglalkozások és vállalatok mentül szélesebb körét kell felölelnie, hogy a munkapiac helyzetéről megbízható képet nyújtson. Ez a közvetett módszer azonban mindenképpen tökéletlenebb, mint a fentebb ismertetettek, mert a dolgozó munkások számának csökkenésével a belföldi munkanélküliség nem mindig növekszik hasonló mértékben. Nálunk alaposan tekintetbe kell venni pl. az idényhullámzás befolyását, mert az ipar és a mezőgazdaság között jelentékeny a váltakozó munkásátáramlás. Az is lehet, hogy a munkásfőlölség egy része kivándorol, a belföldi munkanélküliség te-

hát más arány szerint módosul, mint a foglalkoztatottság mérőszáma.

Magyarországon a foglalkoztatottság mértékére nézve két adatforrásunk van. A Magyar Munkaadók Központjába tömörült vállalatok az 1925. év augusztus hónapja óta havonként mutatják ki az általuk foglalkoztatott munkások számát. Ez a globális adat azonban csak csekély tájékozást nyújt, mert az iparforgalmi népesség körében dolgozók számának csak körülbelül egyhatodára vonatkozik, másrészt igen kevésbé érzékeny (1—5%-nyi ingadozású) mutatószámot ad.

Az alkalmazottak számáról és ingadozásáról legmegbízhatóbb képet a társadalmi biztosítási statisztika ad. A körülbelül egymillió tömegre vonatkozó negyedéves létszámkimutatáson kívül élénk világot vet a munkapiac helyzetére a tagsági forgalom statisztikája, mely havonként részletezi a be- és kijelentések számát. Mégis a legutóbbi időkhöz ez az eszköz a kívánt célra nehezen volt forgatható, mert a társadalmi biztosítás intézménye élénk és gyors ütemű fejlődésen ment át, minek következtében mindig szélesebb rétegeket részesített áldásaiban. A tagforgalom tehát csak itt-ott és durván jelezte az áradó vagy apadó munkanélküliség szintjét s legfeljebb az idényhullámzásra reagált észrevehetőbben. Az 1927: XXI. és az 1928: XL. törvénycikkek életbe lépté folytán remélhető, hogy a társadalmi biztosító szervek taglétszámadatai évről-évre kitűnően fognak tájékoztatni bennünket az ipari foglalkoztatottság mértékéről és ingadozásairól. Sőt később hihetőleg módunkban lesz figyelemmel kísérni a mezőgazdasági munka menetét is a mezőgazdasági társadalmi biztosítás küszöbön álló nagy reformja révén.

A munkanélküliségi statisztika legáltalánosabban használt alakja, mely a legtöbb országban ma is a munkanélküliség megfigyelésének egyetlen forrása, a *képviselői statisztikának* az a módszere, hogy a különböző munkásérdekképviselők által nyilvántartott, illetőleg segélyezett munkanélküliek számát sűrű időközökben mutatja ki. Ezáltal a munkanélküliek összes számáról (a szervezetlen munkanélküliekről) nem állnak ugyan adatok rendelkezésre, de legalább a munkanélküliség hullámzásának *iránya* és megközelítőleg annak mértéke megbízható módon deríthető fel. Ez a módszer nem annyira az állomány, mint inkább a változás és eltolódás szem-

meltartására alkalmas. A Magyar Statisztikai Szemle havonként közli a szociáldemokrata és a keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számát foglalkozási csoportok szerint. Ennél bővebb munkanélküliségi statisztikát mérsékelt költséggel és megbízható eredményekkel csakis a munkanélküliség elleni biztosítás adatai alapján lehet összeállítani.

A munkanélküliség alakulásának állandó megfigyelésére igen alkalmas eljárás volna még az, ha a munkanélküliek jelentkezése a hatósági munkaközvetítőknél kötelezővé tétetnék. Ennek egyrészt az a gyakorlati eredménye volna, hogy a munkanélküliek nagyobb hányada jutna munkaalkalomhoz, másrészt a munkanélküliek számáról rendszeresen és olcsón kapnánk becses statisztikai adatokat. Gazdasági értelemben nem tekinthető ugyanis munkanélküliségnek, aki nem ragad meg minden alkalmat a tanultságának megfelelő elhelyezkedésre. Magyarországon régóta hangoztatják a hatósági munkaközvetítők hálózatának teljes kiépítését s a közvetítési tevékenység központosítását, de szakértekezleteken kívül hathatós intézkedés e téren még nem történt.

A nemzetközi munkanélküliségi értekezletek és a nemzetközi statisztikai kutatások alapvetően foglalkoznak a munkanélküliség okaival, a munkapiac helyzetére kiható és az azzal összefüggésbe hozható tényezők elemzésével, valamint a munkanélküliség elleni küzdelem eszközeivel. Minthogy a vizsgálódásoknak ez a komplex fejezete elsősorban a közgazdaság elméletébe és az állami és társadalmi cselekvőség leírásába, vagy taglalásába vág, a statisztikusnak csak igen rövid és tömör áttekintést kell nyújtania az itt tekintetbejövő kérdésekről és feladatokról és azokat még érintenie is csak abból a megfontolásból kifolyólag szükséges, hogy a munkanélküliség jelenségének elméleti tárgyalása minden részletében olyan társadalmi és gazdasági tényeket és folyamatokat sorakoztat fel, amelyek kellő megfigyelési anyaggal való megvilágítása szintén csak a statisztikus feladata. Mellőzzük itt ma s talán még egy-két évig a jövőben is azokat a statisztikai matematikai módszereket, különösen a jelenségek összefüggésére igen szép következtetéseket engedő korrelációs számításokat, amelyekkel külföldön és más téren hazánkban is egyre növekvő tudományos divat élni, s amelyek a nemzetközi kutatásban

nem egyszer tényleg eredményes statisztikai fegyverzetnek is bizonyultak. A mellőzés oka a régi és új iskola ismert vitájának teljes kikapcsolásával egyszerűen az, hogy Magyarországon annyira-amennyire szánált állapot rövid néhány esztendeje alatt a kellő fokban megbízható eredmények megállapítására szükséges idősorok terjedelmének minimuma sem áll rendelkezésre. De a kísérletkép megejtett és közlésre nem érett számítások ezen az ideiglenes s egyszerűen az idő múlásával kiküszöbölődő nehézségen kívül félreérthetetlenül rámutattak arra is, hogy a trianoni Magyarországnak nehéz és különleges gazdasági helyzete a statisztikai számsorok természetes törvényszerűségeit is elhomályosítja, sőt az okozati függvényeket gyakran egyenesen megfordítja. Különben is könnyen érthető állításunk megvilágítására elég egyetlen példát említeni. A rendkívül óvatos és gondos kritikai megfontoltsággal dolgozó nemzetközi statisztika egyik leghatározottabb megállapítása az, hogy a munkanélküliség az árszínvonallal fordított arányban áll. Magas árak mellett a vállalkozó kedv és kalkuláció egyaránt rohamosan növeli a foglalkoztatottság jelzőszámát, míg alacsony vagy lefelé mozgó árak mellett a fogyasztó általában kedvezőbb helyzetbe jut ugyan, de a munkanélküliség által sújtottak száma emelkedik. Az 1924—1927. évi magyar viszonyokra vonatkozólag beható korrelációs számítás végeztünk s ennek eredménye ($r = 0.161$) nyomát sem mutatja a külföldön megállapított jelenségnek. Már itt kimondhatjuk azt, amit a második fejezet számadatai szembeszökően bizonyítanak, hogy *hazánkban a trianoni békeszerződés következtében a gazdasági élet ciklikus mozgása inkább csak a hullám kedvezőtlen szakaszában hat ki a munkapiacra s teszi azt, mint pl. 1925-ben és 1926-ban, válságossá, s bár az emelkedő ágban az enyhülés természetesen viszonylagos minimumot ad, mégis a munkanélküliek száma messze felette áll a normálisnak.* Akkor, amikor a szerencsés, vagy csak normális helyzetű államokban a munkanélküliség teljesen eltűnik, sőt (mint pl. Franciaországban) munkáshiány áll be, Magyarországon 10—15.000 munka nélkül maradt dolgozó szenved meg az igazságtalan és ésszerűtlen békediktátumot.

A munkanélküliség okai gyanánt a nemzetközi kutatás a következő tényezőket jelöli meg: a népesség szaporodását, a je-

lentékenyebb bevándorlást, a nagykereskedelmi árak alakulását, a külkereskedelmi forgalom mennyiségi és minőségi módosulását és mérlegét (behozatali többlet!), a munkabérek abszolút és relatív súlyát, mint termelési költséget; a belföldi fogyasztás és fogyasztóképesség hanyatlását, vagy sorvadását (*demande nationale*); a valuta stabilitását, esetleges belföldi túlértékelését; a politikai stabilitást, a tőkefronton a betétek hullámzását és a külföldi kölcsönök mennyiségi nyomását és felhasználásuk gazdaságosságát; a hitel- és kamatlábviszonyokat; a vámok és kereskedelmi szerződések hatásait, a gazdasági önállóság és elzárkózás tüneteit; végül, mint igen fontos tényezőt, a gazdasági bizalom (optimizmus és pesszimizmus) nagy szerepét.

A munkanélküliség elleni küzdelem eszközei gyanánt a következő mozzanatok és törekvések kell legalább futólag említenünk: a segélyezés és biztosítás különböző nemei; a rendelkezésre álló munkalehetőségek szervezett szétosztása, a magánmunkaközvetítés szabályozása, sőt betiltása, a hatósági közvetítési hálózat fejlesztése, esetleges általános kizárólagos hatósági közvetítés; a helyközi forgalom előmozdítása, további távlatban a munkaerők nemzetközi szétosztása, a vándorlások szabályozása és nemzetközi egyezmények; a munka szaporítása szükségmunka és közmunka útján, a munka racionális szervezése, valamint a munka időbeli szabályozása és szétosztása; a termelés fokozása, vagy fenntartása, vámvédelem, a kivitel megkönnyítése, hitel, szubvenció a vállalkozás számára és a legújabb világprobléma, a mezőgazdaság intézményes és szerves pártolása. A felsorolt összes nagy horderejű és itt részleteikben nem taglalható tények és gondolatok természetesen beható statisztikai megvilágítást igényelnének és a mutatkozó törvényszerűségek jelentős mértékben rendelkezésre álló adatok segítségével megfelelő statisztikai képletek alakjában fejezhetők ki. Ez a munka azonban jelen tanulmányunk célkitűzését és kereteit meghaladja.

II. A munkanélküliség Magyarországon.

A munkanélküliség számadatairól az ország pénzügyi helyreállítása előtt és annak tartama alatt a hullámmozgás heves volta miatt a Szemle hasábjain az évi helyzetképen kívül havonként számoltunk be. Az 1928. év folyamán a kilengések nagymértékű elcsitulása következtében erre már

nem volt szükség¹⁾ minek következtében az évi kimutatásokat kellett bizonyos fokig módosítani és kibővíteni. Az 1. és 2. tábla a munkásérdekképviseltek által nyilvántartott munkanélküliek számát foglalkozás szerint havonként mutatja be. A munkanélküliek évi átlagos száma 1927-ben 15.309, 1928-ban 14.578, tehát 4·8% -kal kevesebb volt. A hóvégi tényleges létszám januárban 17.430-cal indult és decemberre a szokásos idényszerű hullámmozgással 15.187-re apadt. A jelzőszámok, — az 1924—1927. évek átlagát, 25.362-t, százzal véve egyenlőnek —, 1928-ban havonként a következő alakulást mutatják:

Jelzőszámok:

1928 január	68·7
1928 február	68·0
1928 március	64·1
1928 április	59·3
1928 május	56·1
1928 június	54·6
1928 július	51·7
1928 augusztus	52·7
1928 szeptember	51·1
1928 október	51·7
1928 november	51·9
1928 december	59·9

A minimum (51·1) szeptemberre, a maximum (68·7) januárra esett. Gyakran a február a legkedvezőtlenebb hónap, 1928-ban is megközelíti (68·0) a januári adatot. Az év végén a jelzőszám (59·9) magasabb, mint 1927-ben volt az előző évek átlagához viszonyítva.

A munkásérdekképviseltek által kimutatott munkanélküliek összes számának területi megoszlásánál továbbra is azt az irányzatot észlelhetjük, amit az 1927. évről megállapítottunk, sőt az irányzat üteme az 1928. év végére meg is gyorsult, amennyiben ekkor Budapesten 8.370 (55·1%), vidéken 6.817 (44·9%) egyén szenvedett munkahiányban. A fővárosi arányszám 1927 december havában még 62·3%, a vidéki pedig csak 37·7% volt. Már tavaly reá mutattunk a vidéki munkaközvetítés nagyobb nehézségeire és szervezetlenebb voltára, amihez még hozzátehetjük, hogy a gazdasági helyzet csekély javulása is elsősorban és nagyobb mértékben éri az ország túlközpon-tosított ipari vezető városát.

A munkanélküliek *nem* szerint való megoszlása már nagyobb állandóságot mutat, de a nők arányszámának csökkenése valamelyes mértékben még folytatódott. Az országban az év végén 13.356 férfi és 1831

¹⁾ A Szemle „Összefoglaló helyzetjelentés“ c. rovata azonban továbbra is hónaponként közli a munkanélküliségi főadatokat.

nő nem jutott munkaalkalomhoz, ami 87,9%-nak (1927-ben 88,2%-nak), illetőleg 12,1%-nak (1927-ben 11,8%-nak) felel meg.

Mielőtt a foglalkozási viszonyok részletes ismertetésére térnénk át, vegyük szemügyre a munkanélküliség alakulását az

1. A szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma.
Chômeurs enregistrés par les syndicats social-démocrates.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	45	41	47	59	64	58	56	58	58	58	42	26
Borbély <i>Coiffeurs</i>	46	75	42	44	38	28	16	20	18	23	37	46
Bőrmunkás szücs <i>Fourreurs en cuir</i>	360	395	382	326	358	332	281	215	181	106	—	350
Bőröndös <i>Faiseurs de valises</i>	109	102	112	159	103	99	90	72	65	60	61	65
Cipész <i>Cordonniers</i>	593	488	490	467	491	509	490	434	331	388	289	656
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	589	597	546	528	482	458	333	473	331	449	553	535
Építőmunkás <i>Ouvr. en bâtiment</i>	4.506	3.341	2.689	1.855	1.772	2.567	2.416	2.582	2.994	3.096	3.157	3.551
Famunkás <i>Ouvriers du bois</i>	1.490	1.822	1.712	1.754	1.504	1.176	1.090	952	703	639	826	1.518
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	87	76	87	84	88	78	83	81	86	42	46	95
Gépjárművezető <i>Chauff. d'automob.</i>	93	81	79	139	100	87	137	135	107	96	72	61
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	458	460	464	436	412	457	458	426	462	418	425	421
Kalapos <i>Chapeliors</i>	79	77	68	74	82	84	72	69	77	64	72	74
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	133	126	133	151	147	141	134	163	156	179	147	134
Kesztyűs <i>Gantiers</i>	2	2	2	2	2	2	3	—	2	—	2	2
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	330	343	471	323	457	356	456	512	440	214	233	306
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	446	491	495	488	486	430	449	414	381	426	406	438
Mintakészítő <i>Faiseurs de modèles</i>	65	62	61	54	30	38	49	45	61	56	56	64
Nyomdász <i>Typographes</i>	510	595	591	700	626	536	653	741	747	755	740	684
Pénzügyintézet tisztv. <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	1.079	1.146	1.075	1.017	915	895	892	863	835	825	747	702
Pénzügyint. segédm. <i>Ouvr. auxil. d'établ. de crédit</i>	14	14	9	8	7	11	9	8	6	9	7	6
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	12	16	18	16	16	29	13	14	21	22	11	25
Szabómunkás <i>Ouvriers tailleurs</i>	358	381	331	199	172	216	200	208	249	186	231	235
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	96	114	116	85	95	93	87	87	86	82	93	123
Szállodai, éttermi alk. <i>Employés d'hôtel et de restaur.</i>	654	557	532	511	455	506	503	722	594	711	711	691
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	60	68	31	38	29	19	17	15	11	17	51	77
Textilmunkás <i>Ouvr. du textile</i>	30	39	24	21	43	22	13	26	29	29	31	40
Üveges <i>Vitriers</i>	32	49	49	61	78	71	56	38	22	16	13	30
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	3.858	4.424	4.428	4.323	4.135	3.488	3.043	3.007	2.975	3.041	3.103	3.265
Vegyész <i>Chimistes</i>	44	47	44	28	17	3	4	4	8	7	18	21
Zenész <i>Musiciens</i>	159	186	66	77	71	71	139	139	98	98	133	121
Összesen — Total:	16.337	16.215	15.194	14.027	13.275	12.860	12.242	12.523	12.134	12.112	12.313	14.362
Ebből — Dont:												
1. Férfi — Hommes:	14.676	14.400	13.253	12.335	11.471	11.210	10.517	10.630	10.578	10.816	11.000	12.702
Nő — Femmes:	1.661	1.815	1.941	1.692	1.804	1.650	1.725	1.893	1.556	1.296	1.313	1.660
2. Budapest:	8.617	9.114	8.612	8.183	7.760	7.053	6.784	6.663	6.377	6.349	6.430	7.545

2. A keresztényszocialista szakszervezetek által kimutatott budapesti munkanélküliek száma.

Nombre des chômeurs de Budapest, relevés par les syndicats socialistes-chrétiens.

Foglalkozás — Profession	1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Cipész és bőrmunkás — <i>Cor-</i> <i>donniers et ouvriers en cuir</i>	28	26	24	21	23	31	15	16	14	15	15	15
Egészségügyi alkalmazott — <i>Employés sanit.</i>	74	78	76	65	65	71	80	90	59	93	91	64
Élelmezési munkás — <i>Ou-</i> <i>vriers d'alimentation</i>	22	22	46	49	51	32	37	28	26	18	16	9
Építőmunkás — <i>Ouvriers de</i> <i>bâtiment</i>	45	45	14	8	6	8	6	3	5	12	16	22
Éttermi alkalmazott — <i>Em-</i> <i>ployés de restaurant</i>	186	137	161	136	86	127	64	33	96	112	58	61
Famunkás — <i>Ouvr. en bois</i>	23	24	22	19	17	12	8	8	2	23	18	28
Festőmunkás — <i>Peintres en</i> <i>bâtiment</i>	25	23	21	18	14	20	8	4	6	11	16	20
Húsipari munkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industrie de la viande</i>	17	16	14	9	18	18	14	18	25	28	18	24
Kereskedelmi alkalmazott — <i>Employés de commerce</i>	120	125	127	108	108	108	108	111	108	200	127	128
Könyvkötőmunkás — <i>Ou-</i> <i>vriers relieurs</i>	32	48	49	48	22	17	30	28	21	21	10	6
Magántisztv. — <i>Employés priv.</i>	103	108	110	118	118	153	147	148	144	144	149	152
Pénzint. altiszt — <i>Garçons</i> <i>de bureau d'établiss. de créd.</i>	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129
Segédmunkás — <i>Ouvriers</i> <i>auxiliaires</i>	12	11	14	12	10	7	7	11	14	19	16	18
Szabómunk. — <i>Ouvr. tailleurs</i>	15	13	4	10	13	13	14	13	11	11	11	—
Textilmunkás — <i>Ouvriers</i> <i>d'industr. textile</i>	24	24	29	39	47	77	63	52	34	55	61	55
Vas- és fémmunkás — <i>Ouvr.</i> <i>en fer et en métaux</i>	238	200	214	227	228	178	145	140	124	112	90	94
Összesen — Total	1.093	1.029	1.054	1.016	955	1.001	875	832	818	1.003	841	825
Ebből — Dont												
Férfi — <i>Hommes</i>	911	821	838	807	782	812	686	646	679	793	650	654
Nő — <i>Femmes</i>	182	208	216	209	173	189	189	186	139	210	191	171

utolsó öt év folyamán (1924-től 1928-ig). A) rajzunk szerint a munkanélküliség nyers görbéje a következőkről tanuskodik:

a) A munkanélküliség legválságosabb időszaka az 1924. év nyarától 1926 őszéig terjedt. A tetőpont az 1925. év január—április havában mutatkozott.

b) Az idényszerű hullámozás, mint ismeretes és a dolog természetéből folyik, rendszeresen igen élénk. Az idénygörbe kivonását és önálló előállítását a megfelelő matematikai módszerekkel már a Szemle 1928. évi első számában (49. lap) elvégeztük, ennek ismétlését ilyen rövid idő alatt nem tartjuk szükségesnek s csak annyit jegyzünk meg, hogy a főirányzat az általános görbéből így is jól kiolvasható.

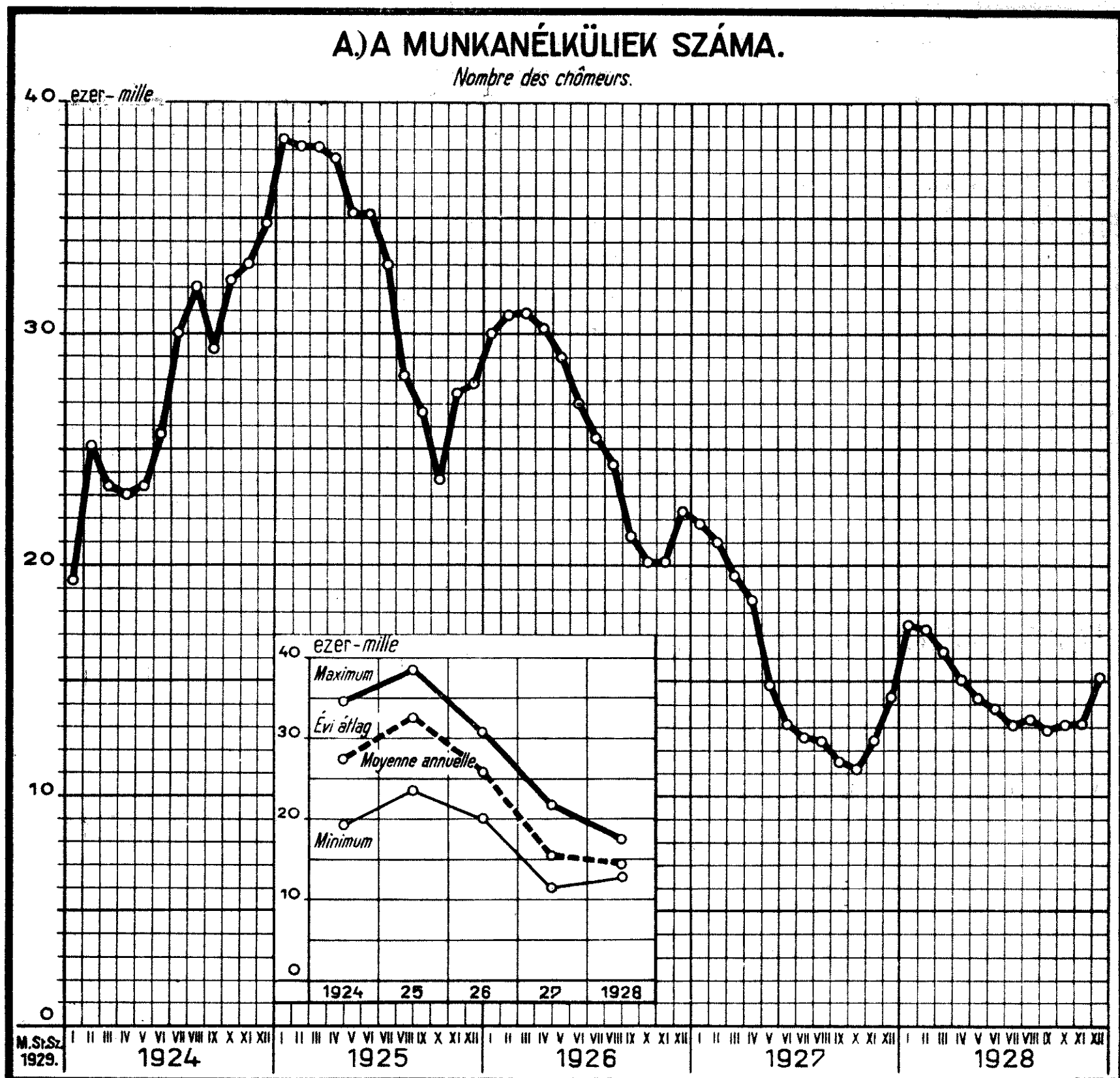
c) Az 1928. év folyamán a javulás csekély mértékű s már előre jelzi (lásd függelék), hogy 1929-ben újabb, bár szerencsére sekély gazdasági depresszió körvonalai

mutatkoznak. Az 1928. évet még a mozgó-átlagok és a kilengések feltűnő csillapulása is jellemzi.

d) Ugyanerre a jelenségre mutat a másodlagos görbék alakulása is, az évi átlag és a maximum a három-négy év óta tartó javulás folytatódó, de most már alaposan megcsappant mérvű jelenségét tárja elénk, míg a minimum 1928-ban ismét. 1925 óta először, emelkedett (+15,8%). Legfeltűnőbb a három másodlagos görbe egymáshoz való közeledése, mintegy egy súlypont felé sietése. Ez a tünet mélyebben értelmezve, ugyanazt mondja, amit az elméleti részben az országnak a gazdasági hullámozástól függetlenített helyzetéről állítottunk.

e) A munkanélküliek összes száma a tárgyalt öt év alatt nagy hullámozással 11.188 és 38.457 közt mozgott.

A munkapiac helyzetét a nagy történelmi események óta még aránylag rövid

időszakra vonatkozólag vizsgáljuk, mégis a pontosabb statisztikai viszonyítás szempontjából tekintetbe kell vennünk a népesség szaporodását is s legalább egy pillantást vetnünk a munkanélküliség ily módon redukált viszonyszámaira. Magyarország kiszámított népessége az 1924. év végén 8,271.943, az 1928. év végén pedig 8,598.574 volt, minek következtében 10.000 lakosra az év végén 1924-ben 42·1, 1925-ben 33·4, 1926-ban 26·4, 1927-ben 16·9, végül 1928-ban 17·8 munkanélküli esett. Az általános javulás képe így még kiéleződik, de az utolsó évben így sem mosódik el a fentebb érintett kis visszaesés.

Ha a munkanélküliek számát nem az egész népességhez, hanem az iparforgalmi népesség körében dolgozók tömegéhez ki-

vánjuk viszonyítani, erre a célra a társadalmi biztosítási szervek taglétszáma kínálkozik alapul. A 3. tábla ezt a statisztikai összevetést nyújtja 1924 március 31-től 1928 június 30-ig, minthogy az 1928. év második feléről a társadalmi biztosítási hálózat átszervezése miatt adatok még nem állnak rendelkezésre. Az első fejezetben mondtak, vagyis a társadalmi biztosítás rohamos fejlődése az itt közölt százalékszámok megítélésénél erősen figyelembeveendő. A kellő fenntartással tehát azt látjuk, hogy 1924 nyarán a munkanélkülieknek a kötelezőleg biztosított tagok számához viszonyított aránya 3·5% volt, 1925 nyarára 5·3%-ra emelkedett s azóta 1928 nyaráig fokozatosan 1·7%-ra szállt alá.

A munkanélküliség foglalkozási össze-

3. A munkanélküliek száma a társadalmi biztosítási szervek taglétszámához viszonyítva az 1924—1928. években évnegyedenként.

Nombre, par trimestre, des chômeurs, par rapport à l'effectif des membres des organisations d'assurance sociale, en 1924 — 1928.

Év, hó <i>Année, mois</i>	Kötelezőleg biztosított tagok száma ¹⁾ <i>Nombre des membres obligatoirement assurés</i>	Munkanélküliek száma <i>Nombre des chômeurs</i>	Munkanélküliek száma a kötelezőleg biztosított tagok számának $\frac{1}{100}$ -ában — <i>Nombre des chômeurs, en $\frac{1}{100}$ du nombre des membres obligatoirement assurés</i>
1924 III. 31	726.281	23.410	3.2
„ VI. 30	724.119	25.574	3.5
„ IX. 30	724.777	29.377	4.1
„ XII. 31	690.391	34.844	5.0
1925 III. 31	659.123	38.191	5.8
„ VI. 30	661.012	35.210	5.3
„ IX. 30	685.526	26.611	3.9
„ XII. 31	650.740	27.984	4.3
1926 III. 31	681.880	30.918	4.5
„ VI. 30	698.770	27.048	3.9
„ IX. 30	734.137	21.332	2.9
„ XII. 31	703.514	22.332	3.2
1927 III. 31	734.697	19.654	2.7
„ VI. 30	803.040	13.110	1.6
„ IX. 30	838.698	11.565	1.4
„ XII. 31	771.795	14.368	1.9
1928 III. 31	797.995	16.248	2.0
„ VI. 30	823.082	13.861	1.7

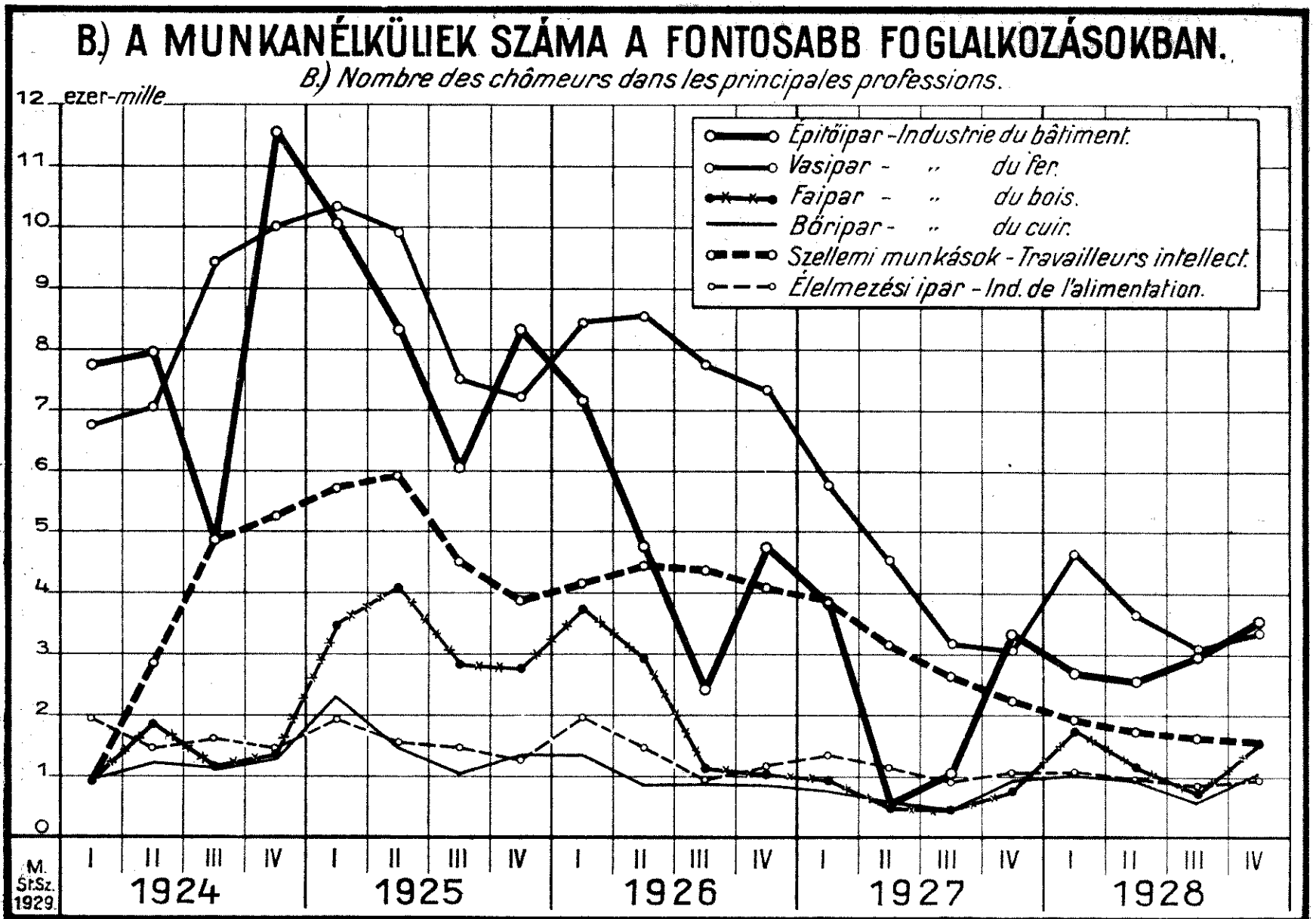
¹⁾ A M. A. V. intézet tagjai és a háztartási alkalmazottak nélkül. — *Non compris les membres de l'établissement d'assurance des Chemins de fer de l'État et les employés de ménage.*

tevőinek vizsgálata az általános képet még bonyolultabbá és szétágazóbbá teszi, de egyúttal érdekes törvényszerűségek megfigyeléséhez vezet. B) ábránk a munkanélküliek számát a fontosabb foglalkozásokban az utolsó öt éven át negyedévenként tünteti fel. A jelentékenyebb számú munkanélküli egyént kimutató hat foglalkozási ág helyzetét jellemző vonalak tarka képet nyújtanak és erősen eltorzítják az összefoglaló ábra magában is élénk menetét, a nélkül, hogy a fentebb vázolt általános irányzat kivehetetlenné válnék. Bármennyire függvénye minden foglalkozás helyzetének, mégis könnyen érthető okokból sűrűn fordulnak elő az egyes foglalkozások közt szerepcserék és ellentétes mozgások. A B) ábra különben magáért beszél s ezért a 4. és 5. táblázat alapján, melyek a munkanélküliek számának foglalkozási csoportosítását és a munkanélküliség foglalkozási jelzőszámait részletezik, csak az 1928. év folyamán történt változásokat kell elemeznünk.

Az 1928. év végén az előző év végével szemben a domináns ipar, az építőipar foglalkoztatottsága nem igen változott (+ 6.9 százalék), úgy látszik a fővárosban lendületbe jött építkezés nem lanyhul el, de nem is bontakozik ki a szükséges mértékben. Jelentékeny eltolódásokat tapasztalunk kedvezőtlen irányban a faiparban (+ 98.2 százalék), a sokszorosító iparban (+ 55.1 százalék) és a bőriparban (+ 18.5%). Megjegyzendő, hogy azok az iparok, amelyekben huzamosabb idő óta, vagy csak az újabb időben is válságos, vagy nehéz helyzettel kellett küzdeni, a hullámozás is nagyobb s mindjárt magas viszonyszámok jelentkeznek. Alacsonyabb arányszámmal, de szintén visszaesés jelét látjuk a vasiparban (+ 9.0%). Igen öröndetes, bár csak kezdeti energiát jelent, a nehéz helyzetben lévő szellemi munka terén mutatkozó határozott javulás (— 30.0%). A közmunka, a fővárosi szükségmunka és a minden irányban megnyilvánuló reformtörekvések leg hamarabb a szellemi munkásokat juttatják kenyérhez. Itt azonban még igen sok a teendő s minden vonalon a mélyebb szántásra kell áttérni. Említésreméltó még a ruházati ipar piacának jobbrafordulása (— 18.8%).

Számszerűen a munkanélküliek sorában legtöbb az építőiparos (az idény miatt!), 3.573 (23.5%) és a vasiparos 3.359 (22.1%) az elhelyezetlen szellemi munkások száma 1.554 (10.2%), a faipar munkahiányban szenvedő dolgozóit 1.546 (10.2%). Legkevesebb munkanélküli volt a fontosabb foglalkozási csoportok közül a ruházati iparban 311 (2.1%). Egyébként a C) ábra tíz foglalkozási csoport viszonylagos jelentőségét világítja meg az 1928. év végén.

A jelzőszámok más oldalról vetnek fényt a fontosabb foglalkozási csoportok munkanélküliségének alakulására s főleg az idősorok finomabb mozgására. Az 1924—1927. évek átlagát száznak véve, azt látjuk, hogy az 1928. év folyamán újabb válság egyedül a sokszorosító- és műiparban (december 126.7) és némiképp a bőriparban (104.6) lépett fel. A többi foglalkozási ágak általában kibontakozást, itt-ott élénkebb hullámozást jeleznek. Legalacsonyabb a jelzőszám az év végén a szellemi munkásoknál (40.1) és a vas- és fémiparban (48.1). Magas, de csak a régi válság alapján a faiparban (84.6) és a ruházati iparban (84.5). Nehezen mozdul az élelmezési ipar (75.6) és a vele összefüggő szállodai és éttermi munka (72.2).

4. A munkanélküliség jelzőszámai néhány fontosabb foglalkozási csoportnál az 1928. évben havonként (az 1924—1927. évi átlag=100).

Indices du chômage pour quelques principaux groupes de professions (moyenne de 1924—1927 = 100).

Év, hó — Année, mois	Foglalkozási csoport — Groupes de professions								
	Vas-és fémpár — Ind. sidérurg. et métallurg.	Faipar Ind. du bois	Bőripar Ind. du cuir.	Ruházati ipar Ind. du vêtement	Élelmezési ipar Ind. de l'alimentation	Építőipar Ind. du bâtiment	Sokszorosító és műipar Ind. de la reproduction	Szállodai és éttermi alk. Empl. d'hôtel et de restaur.	Szellemi munkások Travailleurs intellect.
1928									
I.	58.6	82.8	105.0	123.3	83.0	89.0	97.0	80.7	48.5
II.	66.2	101.1	97.3	128.5	83.7	66.2	109.1	66.6	51.5
III.	66.4	94.9	97.1	110.0	81.8	52.8	110.2	66.5	50.0
IV.	65.1	97.1	93.7	77.4	78.1	36.4	127.4	62.1	48.5
V.	62.4	83.2	93.9	73.1	73.6	34.7	116.0	51.9	45.8
VI.	52.4	65.0	93.5	85.5	73.7	50.3	99.8	60.8	44.6
VII.	45.6	60.1	84.3	78.5	64.3	47.3	119.6	54.4	44.7
VIII.	45.1	52.5	71.0	78.6	72.2	50.5	133.6	72.5	43.8
IX.	44.3	38.6	56.9	92.1	64.5	58.6	135.4	66.2	41.9
X.	45.1	36.2	54.8	70.9	69.8	60.7	129.5	79.0	45.7
XI.	45.7	46.2	35.1	85.8	77.3	62.0	128.7	73.8	40.6
XII.	48.1	84.6	104.6	84.5	75.6	69.8	126.7	72.2	40.1

Az Állami Munkaközvetítő Hivatal nyilvántartásai és kimutatásai alapján szintén

értékes bepillantást nyerünk a munkapiac helyzetét meghatározó és jellemző viszonyokba. Ugyanúgy, mint a közvetlen munkanélküliségi adatoknál, a közvetítési forgalom vizsgálatánál is az egész 1928. év jelentőségét vesszük szemügyre, de a havonként mutakozó hullámzást is megfigyeljük.

A 6. tábla a hatósági munkaközvetítő forgalmát az 1924—1928. évekről abszolút számokban és jelzőszámokban mutatja be. Az 1928. év folyamán a hatósági munkaközvetítők útján a munkaadók 72.753 munkahelyet ajánlottak fel, ezzel szemben 113.728 egyén keresett munkát és a sikerült közvetítések száma 56.812-öt tett. A helyzet nem éppen mondható kedvezőnek, még ha tekintetbe is vesszük azt, hogy jelentékeny számú elhelyezés történik a hatósági közvetítők értesítése nélkül, de az előző évvel szemben valamelyes javulás mutatkozik, amennyiben a felajánlott munkahelyek száma 1.7%-kal, a munkakeresők száma 3.3%-kal, viszont a sikerült közvetítéseké már 12.7%-kal emelkedett. Az utolsó öt év alatt a megnyílt munkaalkalmak számánál a maximum 1924-re, a munkakeresők és a közvetítések számánál 1928-ra

5. A munkanélküliek száma foglalkozási csoportonként az 1924–1928. években.

Nombre des chômeurs, par groupes de professions, en 1924–1928.

Foglalkozási csoport Groupes de professions	Munkanélküliek száma az év végén — Chômeurs à la fin de l'année									
	1 9 2 4		1 9 2 5		1 9 2 6		1 9 2 7		1 9 2 8	
	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%
Építőipar — <i>Industrie du bâtiment</i> . . .	11.567	33.1	8.337	29.7	4.762	21.3	3.343	23.3	3.573	23.5
Vasipar — <i>Ind. sidérurgique</i>	10.002	28.7	7.214	25.8	7.327	32.8	3.081	21.5	3.359	22.1
Élelmezési ipar — <i>Ind. de l'alimentation</i>	1.431	4.2	1.286	4.6	1.141	5.1	1.098	7.6	989	6.5
Faipar — <i>Ind. du bois</i>	1.359	3.9	2.760	9.9	1.010	4.5	780	5.4	1.546	10.2
Bőripar — <i>Ind. du cuir</i>	1.323	3.8	1.364	4.9	871	3.9	916	6.4	1.086	7.2
Ruházati ipar — <i>Ind. du vêtement</i> . . .	367	1.1	608	2.2	437	2.0	383	2.7	311	2.1
Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduction</i>	627	1.8	369	1.3	503	2.3	502	3.5	779	5.1
Szállodai és éttermi alk. — <i>Employés d'hôtels et de restaur.</i>	1.537	4.4	1.018	3.6	835	3.7	761	5.3	752	4.9
Szellemi munkások — <i>Travailleurs intellectuels</i>	5.240	15.0	3.885	13.9	4.078	18.3	2.219	15.5	1.554	10.2
Egyéb — <i>Autres</i>	1.391	4.0	1.143	4.1	1.368	6.1	1.285	8.8	1.238	8.2
Összesen — <i>Total</i>	34.844	100.0	27.984	100.0	22.332	100.0	14.368	100.0	15.187	100.0

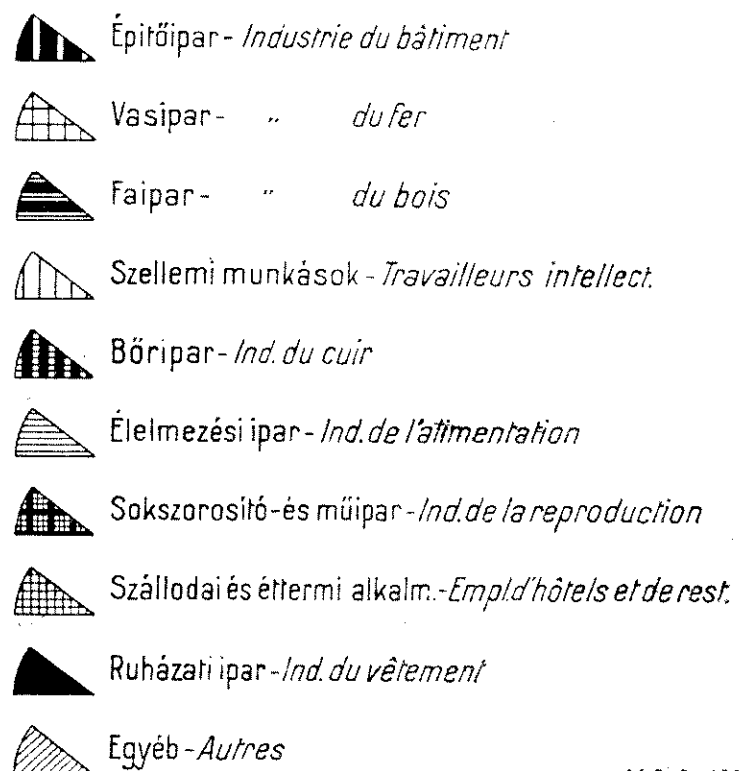
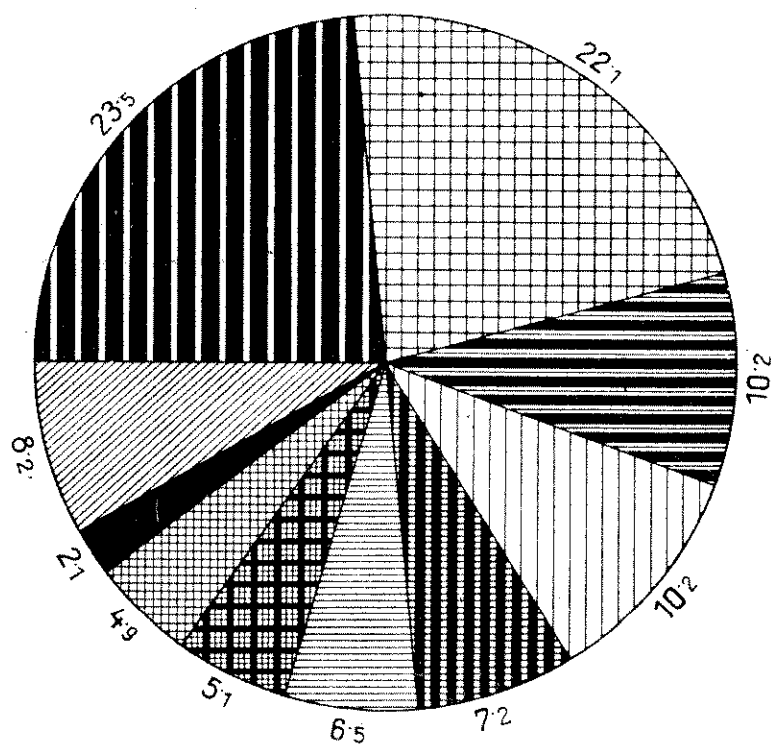
esett. Az idényszerű hullámváz a havi adatokból hámozható ki: 1928-ban a bejelentett munkahelyek száma decemberben volt legkisebb (3.828) és júliusban legnagyobb (8.392). A munkáért jelentkezők számának minimuma szintén decemberre esett (7.232), de a kulminálás itt októberre esett (11.214). Legfontosabb a közvetítés hullámvázása, itt a kilengés viszonylag erősebb, mint a munkára való vállalkozásnál, még pedig 3.237-től (december) 6.158-ig (október), amelyet a júliusi szám, 6.122 erősen megközelít.

A szokásos viszonyszámok az egész évre vonatkozólag a következők voltak: száz munkahelyre 156 munkakereső és 78 közvetítés esett, száz munkáért jelentkező közül pedig 50-et sikerült elhelyezni. Az utolsó öt évben az első viszonyszám legmagasabb volt 1925-ben (181), legkedvezőbb 1924-ben (135). A hatósági közvetítés útján munkához jutott munkakeresők arányszáma az 1925. évi igen alacsony színvonalról (40.1%) 1928-ig fokozatosan 50%-ra javult. A megnyílt munkahelyek és a jelent-

C) A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA FOGLALKOZÁSI CSOPORTOK SZERINT.

Nombre des chômeurs, par groupes de professions.

1928. XII. 31.

6 A hatósági munkaközvetítők forgalma az 1924—1928. években.

Mouvement des Offices de placement en 1924—1928.

Év, hó Année, mois	A munkahelyek Offres d'em- ploi	A munkakeresők — Deman- dés d'emploi	A közvetítések Placements	A munkahelyek Offres d'em- ploi	A munkakeresők — Deman- dés d'emploi	A közvetítések Placements
	száma összesen nombre total			száma jelzőszámokban ¹⁾ (1924—1927 átlaga = 100) en indices (moyenne de 1924—1927 = 100) ¹⁾		
1924	78.249	105.314	43.494	119.0	101.7	109.1
1925	54.467	98.340	39.451	82.8	95.0	86.9
1926	58.726	100.325	42.150	89.3	96.9	92.9
1927	71.565	110.109	50.409	108.8	106.4	111.1
1928						
I.	4.562	9.709	3.686	83.2	112.5	97.5
II.	4.403	8.357	3.415	80.3	96.9	90.3
III.	5.222	8.600	4.091	95.3	99.6	108.2
IV.	5.420	9.103	4.210	98.9	105.5	111.3
V.	6.186	9.129	4.806	112.9	105.8	127.1
VI.	6.049	8.856	4.618	110.4	102.7	122.1
VII.	8.392	10.661	6.122	153.1	123.6	161.9
VIII.	7.838	10.210	6.086	143.0	118.3	160.9
IX.	7.893	10.577	6.040	144.0	122.6	159.7
X.	7.850	11.214	6.158	143.2	130.0	162.9
XI.	5.110	10.080	4.343	93.2	116.8	114.9
XII.	3.828	7.232	3.237	69.8	83.8	85.6
Összesen Total	72.753	113.728	56.812	110.6	109.8	125.2

¹⁾ A havi viszonyszám évi viszonyszámra átszámítva. — *Nombres proportionnels mensuels, exprimés en nombres proportionnels annuels.*

kezett munkások aránya havonként 127 (július) és 213 (január) közt mozgott, a közvetítések aránya a munkahelyekkel szemben az évi átlag súlypontjától jóval nehezebben mozdul el és csak csekély (12 százalékos) hullámzást jelez. A munkakeresők elhelyezési aránya a januári mélyponttól (37.9%) augusztusig 59.6%-ra tört fel, általában az évszak befolyására érzékenyen reagált.

Területi szempontból a budapesti közvetítési adatok évek óta kedvezőtlenebb viszonyszámokat eredményeznek a vidékieknél. Az 1928. év végén Budapesten 2.487 munkahelyet, 8.708 munkakeresőt és 1.620 közvetítést tartottak nyilván; a vidéken 2.140 munkahelyet ajánlottak fel, 4.366 munkavállaló jelentkezett, 1.617 közvetítés járt sikerrel. Ezen adatok szerint tehát Budapesten száz munkahelyre 350 munkakereső és 65 közvetítés jutott, a vidéken pedig száz munkaalkalommal szemben 204 munkakereső jelentkezett és 75.5 közvetítés

történt. A legfontosabb viszonyszám az elhelyezés aránya, vagyis, hogy a munkakeresők közül hánynak sikerült munkát kapni. Ez a viszonyszám a székesfővárosban az év végén 57.3 az ország többi területén 74.9 volt. A gazdasági és ipari szempontból fontosabb vidéki városok közül az elhelyezkedés arányszáma legkedvezőtlenebb volt Sopronban (83.9) és Debrecenben (76.9), valamint Pécsen (71.0). Aránylag jobb a helyzet Szombathelyen (29.1), Miskolcon (37.2) és Győrött (39.5).

A Magyar Munkaadók Központjában tömörült vállalatok kimutatása szerint a foglalkoztatottak száma az 1928. év folyamán havonként a következő volt:

Év, hó	Foglalkoztatottak száma	Jelzőszámokban (az előző év megfelelő hónapja = 100)
1928		
I.	165.610	104.5
II.	164.288	103.3
III.	164.382	102.2
IV.	166.017	102.8
V.	164.716	101.5
VI.	165.486	100.9
VII.	166.445	101.0
VIII.	167.323	101.2
IX.	174.400	104.6
X.	174.297	103.9
XI.	174.173	103.7
XII.	169.921	102.2

A jelzőszámok, amelyek mindig az előző év megfelelő hónapjához vannak viszonyítva, még az idényhullámzás behatására is rendkívül csekély elmozdulást jeleznek. A foglalkoztatottság tetőpontja szeptemberre esett (174.400 alkalmazott), mely egyúttal a múlt évvel szemben jelentkező változás maximuma is (104.6). Kedvező tünet, hogy még a júniusi mély pont is felülhaladja az előző évet.

III. A munkanélküliség Európában.

A Szemle 1928. évi 4. számában (396. 1.) vázoltuk az európai munkanélküliség alakulását és fejlődését az 1921—1927. évek során negyedévenként s ez alkalommal részletesen ismertettük azokat a gazdasági és szociális szempontokat, amelyek az európai munkanélküliség vizsgálatánál, vagy csak futólagos áttekintésénél is figyelembe veendőek. Jelenleg az 1928. december havi adatok alapján az egy év alatt lefolyt további fejlődésről és hullámzásról számolhatunk

be, még pedig ugyanarról a tizenöt ország-területről, amelyek munkapiacviszonyait az 1927. évre vonatkozólag taglaltuk. Ily módon nemesak a pontos statisztikai összehasonlítás lehetőségét biztosítjuk, hanem elkerüljük azokat a zátányokat is, amelyek a túlságos teljességre való törekvés esetén az idősorok szakadozottsága, az adatforrások megbízhatatlansága és igen eltérő terjedelme és jelentősége alakjában bukkannak fel. Néhány állam adatforrása ugyanis egyáltalában hiányzik, másoké pedig Magyarország szempontjából alárendelt jelentőségű.

A 7. tábla a munkanélküliek számát és viszonyszámát az 1928. év végi állapot szerint országonként tárja elénk. Világrészünk háború utáni politikai, gazdasági és társa-

7. A munkanélküliek száma országonként 1928 december havában.

Nombre des chômeurs par pays, en décembre 1928.

Állam État	Népesség (1925—1927) Population	A munka- nélküliek száma 1928 december havában <i>Nombre des chômeurs en décembre 1928.</i>	10.000 lakosra esett munka- nélküli <i>Chô- meurs pour 10.000 hab.</i>
Ausztria <i>Autriche</i> . . .	6,671.000	237.661	356·3
Belgium <i>Belgique</i> . . .	7,875.000	3.497	4·4
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slova- quie</i>	14,353.000	12.540	8·7
Dánia <i>Danemark.</i> . .	3,467.000	67.900	195·8
Finnország <i>Finlande</i> . . .	3,526.000	2.974	8·4
Franciaország <i>France</i>	40,744.000	885	0·2
Németalföld <i>Pays-Bas</i> . . .	7,527.000	35.500	47·1
Lengyelország <i>Pologne</i>	29,589.000	128.144	42·4
Magyarország <i>Hongrie</i>	8,458.000	15.187	17·8
Nagy-Britannia <i>Grande-Bre- tagne</i>	45,370.000	1,333.611	293·9
Németország <i>Allemagne.</i> . .	63,078.000	748.760	118·7
Norvégia <i>Norvège</i>	2,789.000	6.528	2·3
Olaszország <i>Italie</i>	40,423.000	363.551	89·5
Svájc — Suisse	3,959.000	¹⁾ 13.701	34·6
Svédország <i>Suède</i>	6,074.000	32.229	53·1
Összesen - Tot.	283,903.000	3,002.668	105·8

¹⁾ 1927. évi decemberi adat. — *Donnée de décembre 1927.*

dalmi helyzete oly bonyolult, kényes, sőt válságos, hogy a szomorúan magas munka-nélküliség évről évre lényegesen sohasem javul, csak viharosan hullámzik, sőt az 1928. év folyamán számbavehető visszaesés is mutatkozik. A kiválasztott 15 állam által képezett nagy területen ugyanis, melynek népessége az 1925—1927. évi adatok szerint 282·5 és 284 millió közt mozgott, az 1927. év végén 2,778.295, az 1928. év végén már 3,002.668 munkanélkülről volt tudomásunk, az emelkedés tehát egy év alatt 8·1%-nak felel meg és tízezer lakosra 1928 december havában 105·8 munkahiányban szenvedő egyén jutott. Ha az első fejezetben mondottak alapján a statisztikai kimutatásokból kimaradt teljes munkanélküliekre, továbbá a részleges és minőségi munkanélküliségre gondolunk és ezenkívül tekintetbe vesszük a munkanélküliek családtagjait is (átlag 2—3), vegyes módszerrel, vagyis részben a bemutatott adatok alapján, részben becslés útján, bátran állíthatjuk, hogy *Európában minden 25—30-ik ember közvetlenül sanyli meg a kedvezőtlen viszonyokat.*

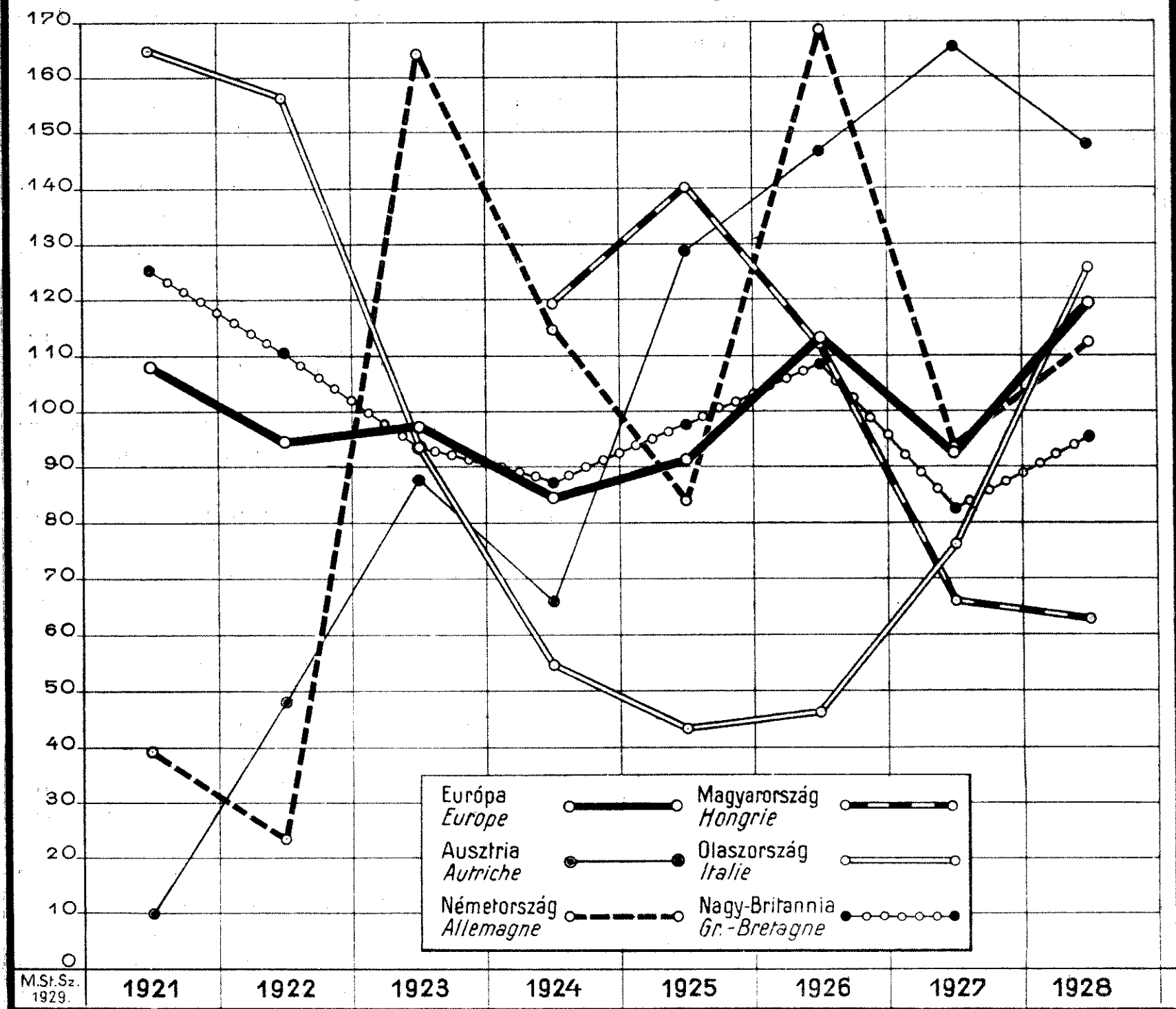
Az egyes országok igen különböző népessége miatt az országok közti összehasonlítást csak a viszonyszámok alapján kísérelhetjük meg. Ebben az értelemben legsúlyosabb a munkanélküliség Ausztriában, ahol tízezer lakosra 356·3 munkanélküli esett. Második helyen az abszolút számmal erősen vezető Nagy-Britannia áll (293·9), ahol a világkereskedelmi viszonyok megzavarodása és a szénválság miatt egy évtized óta rendkívül csekély sikerű küzdelem folyik a munkapiac normálissá tételéért. Magas arányszámokat látunk még Dániában (195·8), Németországban (118·7) és Olaszországban (89·5). Kedvező arányszámmal dicsekedhetnek a munkanélküliséget egyáltalában nem ismerő Franciaországon kívül Norvégia (2·3) és Belgium (4·4). Magyarország 17·8-es arányszámával nem áll na gyon rosszul s az említettekén kívül csak Finnország (8·4) és Cseh-Szlovákia (8·7) előzi meg.

Minthogy a múlt évben az európai munkanélküliség nyers görbáját közöltük, ez alkalommal célszerűnek látszik a munkanélküliség hullámzását a jelzőszámok alapján (1921—1928. évi átlag = 100) tüntetni fel grafikailag és az európai átlagon kívül az öt legfontosabb országra is kiterjeszkedni. A D) ábra az így kiszámított adatokat Magyarországról, Ausztriáról, Német-

D.) A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA EURÓPÁBAN.

Nombre des chômeurs en Europe

Moyenne de - 1921-28. évi átlag = 100

országról, Olaszországról, Nagy-Britanniáról és általában Európáról az 1921—1928. évekre vonatkozólag rajzolja meg. Az európai súlyvonal legkedvezőbb mély pontját 1924-ben érte el (84,3), a maximum sajnos 1928-ra esik (119,2), melyet az 1926. évi színvonal (113,0) közelít meg. A kilengés aránylag nem nagy, amennyiben a két szélsőség tensiója 141, ha a minimumot száz-nak vesszük. Örvendetes, hogy Magyarországon éppen ellenkező az irányzat, mert a jelzőszám az 1924. évi 119,1-ről öt év alatt fokozatosan 62,8-ra csökkent. A második fejezetben közölt viszonyszámok csak pontosan ugyanilyen mozgásúak, de nem számszerűleg egyezők, mert ott az előző évek átlagából indultunk ki, itt pedig a rajz köve-

telménye szerint az egész tárgyalt időszak átlagát vettük számítási alapnak. Legmozgalmasabb volt a tárgyalt nyolc év munkapiaca Ausztriában, ahol a jelzőszám 1921-ben csak 10,0, 1927-ben 165,3 volt, ami a mesterkéltségeknek, a zavaros belpolitikai helyzetnek és a népszövetség segítő-akciója hanyatló hatásának tulajdonítható Olaszországban az állam és a társadalom erélyes és eredeti gyógyeljárásokat szervesen és széles alapon alkalmaz, minek következtében a jelzőszám az 1921. évi 164,9-ről 1925-re erős lejtéssel 43,1-re szállt alá, de a népesség szaporodása és a nem egészen tisztázott külpolitikai helyzet folytán 1928-ban ismét 125,9-re szökött fel. Németországban általánosan ismert okok-

ból magas és eleinte erősen, később közepesen hullámzó a munkanélküliség. Nagy-Britanniában pedig az európai átlaghoz hasonlóan lassú mozgású és az utolsó két évben mégis valamelyest enyhülő helyzetet mutatnak a jelzőszámok.

Nem hagyhatjuk itt említés nélkül azokat a hozzávetőleges megállapításokat, amelyeket *Thomas Albert* a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal igazgatója a „Recueil mensuel de l'Institut International du Commerce“ április 20-i számában az egész világ munkanélküliségének mértékére vonatkozólag közöl. Szerinte a munkanélküliek száma az egész földön körülbelül tíz millióra becsülhető. Ezt a számot úgy hozza ki, hogy az általunk kimutatott 15 államon és néhány más közepes, vagy kisebb államon kívül, Oroszországban a munkatözsdek által kimutatott 1.374.000 helyett két millióra becsüli a munkanélküliek számát, az Amerikai Egyesült Államokban pedig az 1928. év eleji becslési adatot, mely 3—6 millió munkanélkülről beszél, használja fel. Véleményünk szerint azonban az amerikai adatokat mindaddig, amíg erősen közvetett módszerről van szó, s a munkanélküliség időtartamáról semmit sem tudunk, homályosaknak és megbízhatatlanoknak kell tekintenünk. Amerikában ugyanis a dolgozók igen gyakran változtatják munkahelyüket és az egy hetes vagy rövidebb munkanélküliség tulajdonképpen szabadságnak is tekinthető. Egyébként is a nagy gazdasági fellemdülés valószínűtlenné teszi azt, hogy a munkapiacra lényegesebb nehézségek mutatkoznának. A *Thomas* által említett tíz millió munkanélküli a föld népességéhez viszonyítva 0,6%-nak felel meg.

IV. Függelék.

A munkanélküliség az 1929. év elején Magyarországon.

Hogy a részleteikben taglalt 1928. évi adatokon kívül a munkanélküliség legfrissebb adatait is értékesítsük, röviden reá mutatunk a munkanélküliség további alakulására az 1929. év első hónapjaiban. Részben a téli idény miatt, részben az első és második fejezetben említett újabb depresszió hatása gyanánt a szakszervezetek által nyilvántartott munkanélküliek összes száma 1929 január végére 17.112-re, az előző hónappal szemben 12,7%-kal emelkedett, de az 1928. januári adatnál 1,8%-kal volt kisebb. Február havában a munkanélküliek száma további 11,0%-kal 18.990-re nőtt. Ez a színvonal már az 1928. februárhoz viszonyítva is 10,1%-kal magasabb.

Ezek szerint februárban Budapesten 9.908 (52,2%), vidéken 9.082 (47,8%) egyén nem kapott munkát. A munkanélküliség növekedésének zöme a vidékre esett.

Nem szerint a munkanélküliek sorában 17.309 (91,1%) férfi és 1.681 (8,9%) nő volt.

A szokatlan erős tél miatt a foglalkozási ágak közül az építőipar helyzete 41,2 százalékkal (januárban is 35,9%-kal) romlott. Emelkedő munkanélküliséget mutatnak ki januárban a faipar (+ 25,7%), a bőripar (+ 17,5%), a sokszorosító és műipar (+ 15,3%) és a ruházati ipar (+ 14,1 százalékkal). Februárban ezekben az iparokban részben enyhült, részben pangott a helyzet.

Kovács Norbert dr.

A mezőgazdaság időszerű kérdései.¹⁾

Les questions actuelles de l'agriculture.

Résumé. L'article a pour objet deux questions actuelles de l'agriculture.

La première question, d'importance pratique, est celle de la production mondiale du froment, eu égard à la Hongrie. Après avoir établi que les superficies de froment du monde s'accroissent à peu près dans la même proportion que la population et que la splendide récolte de 1928 était due, presque tout à fait, aux favorables résultats de la production, l'auteur souligne que, quoique dans l'année en cours les agriculteurs aient eu des pertes sensibles à cause de la dépression des prix amenée par l'augmentation de l'offre, ils ne sont pas menacés par le danger que beaucoup redoutent à cause de l'extension de la culture du froment.

Comme il est à prévoir, par suite de l'hiver trop rigoureux et la température défavorable, que dans l'année en cours la récolte mondiale en froment sera faible ou tout au plus légèrement au-dessous de la moyenne, les prix se relèveront probablement et les producteurs hongrois pourront vendre à de bons prix non seulement l'excédent de la récolte nouvelle, mais aussi les quantités de froment restant de la campagne dernière. On peut espérer donc qu'ils seront compensés des pertes subies cette année et que, par conséquent, la tension économique diminuera en Hongrie.

Mais il est nécessaire que le commerce prenne soin à temps de placer les excédents, l'expérience ayant montré que, même dans le cas où l'on dispose de quantités de froment de l'année dernière, ils peuvent, dans une année de faible récolte, être le mieux vendus en automne et au début de l'hiver, avant qu'on commence à spéculer sur la campagne prochaine.

La question théorique traitée par l'auteur est celle des nombres indices, ou pour mieux dire, celle de savoir quels indices devraient être utilisés pour établir l'influence de la formation des prix

des produits de l'industrie sur la rentabilité de l'agriculture.

Ayant fait connaître, dans ce but, le développement des indices des prix de gros en Hongrie et ressortir qu'elle ne dispose que de tels indices de prix, il met en relief que les indices agricoles et ceux des prix de gros ne montrent que les relations des deux sortes de formations de prix avec le commerce en gros. L'agriculture a besoin en partie d'indices de production, en partie d'indices de prix de détail pouvant être fixés sur la base des prix pratiqués aux lieux de production. Seule la différence de ces indices de prix montre exactement dans quelle mesure est influencée la rentabilité de l'agriculture par la formation des prix des articles industriels qui lui sont nécessaires.

Les attaques dirigées à cet égard contre l'Office hongrois de statistique n'étaient point justifiées, les indices des prix de gros disponibles n'étant pas susceptibles de servir de base aux comparaisons nécessaires.

Puis, il fait connaître la proposition faite par la délégation hongroise à la Conférence de statistique tenue, l'automne dernier, à la Société des Nations au sujet de l'unification des statistiques économiques, proposition tendant à grouper systématiquement et sur des bases uniformes, les divers indices de prix, surtout afin de pouvoir rapprocher utilement la formation des prix dans les différentes branches économiques.

Indépendamment de cette proposition, laquelle, en raison de son ampleur et de son importance, ne sera discutée que plus tard, par la Commission permanente de la statistique à instituer à la Société des Nations, l'Office hongrois de statistique s'efforcera de commencer de réunir, dès l'exercice financier prochain, les données propres à calculer, suivant les groupes proposés à Genève par la délégation hongroise, les indices de prix mentionnés plus haut.

¹⁾ A Magyar Cobden Szövetségben 1929 április 26-án tartott előadás.

A Szövetség megtisztelő megbízásából a múlt év őszén előadásom tárgyául a mezőgazdaság időszerű kérdéseinek ismertetését választottam.

A mai nehéz gazdasági viszonyok között, amelyek nemcsak hazánkra, hanem úgyszólván Európa összes államaira nehezednek, a mezőgazdaságnak minden terén súlyos és jelenleg úgyszólván megoldhatatlan vagy legalább is nehezen megoldható kérdésekkel találkozunk. A termelés terén épp oly nagy bajok mutatkoznak, mint a mezőgazdasági terményeknek és a haszonállatoknak megfelelő áron való értékesítése terén. A magyar mezőgazdaság helyzetét pedig különösen súlyosbítja a közép-európai, főként a bennünket környező államoknak az a gazdaságpolitikája is, amely az önellátás biztosítására irányul, s amely mezőgazdasági kivitelünk elé a legtöbb esetben áthidalhatatlan akadályokat gördít. Vagyis végeredményképen már ezek a legfőbb okok egymagukban is megátolják azt, hogy a mezőgazdaságnak, de különösen a magyar mezőgazdaságnak kielégítő jövedelmezősége legyen.

A mezőgazdaságnak ezek a súlyos bajai világszerte különösen a múlt évi nagy gabonatermés óta nyilvánulnak meg. A mezőgazdasági termelés legnagyobb értékű részének, nevezetesen a gabonaféléknek, elsősorban a búzának ára ugyanis ettől az időponttól kezdve közel 25%-kal visszaesett. Hazánkban pedig az egyoldalú mezőgazdasági termelés folytán, ami a gabonaféléknek, különösen a búzának nagyarányú termelésében nyilvánul meg, a mezőgazdaság válságos helyzete még inkább ettől az időponttól domborodik ki élesen.

Más oldalról a mezőgazdaság súlyos helyzetével karöltve a mezőgazdasági válság okainak kutatása és az orvoslás módjainak meghatározása is ettől az időponttól lett — eddig nem tapasztalt módon — nagy arányúvá. Szakíróink, a szak- és napilapok állandóan tárgyalják a mezőgazdasági válságot érintő kérdéseket és ma már a mezőgazdaságot illetőleg nincsen úgyszólván egy olyan kérdés sem, amellyel — gyakorlatilag és elméletileg is — többé-kevésbé behatóan ne foglalkoztak volna.

Méltóztassanak nekem ezért azt megengedni, hogy ez alkalommal, amikor előadásom elvállalása óta már félesztendő is elmult a mezőgazdaság időszerű kérdéseinek nagy tömegéből két oly kérdést — egy gya-

korlatit és egy elméletit — ragadjak ki, amelyekkel abból a szempontból, amelyből előadásom során velük vázlatosan foglalkozni óhajtok, még legkevésbé foglalkoztak.

A gyakorlati kérdés a búzatermelés kérdése lenne, mert annak termelése a magyar mezőgazdasági termelésben első helyen áll, kivitele pedig — bár az a szomszéd államok gazdaságpolitikája folytán mélyen visszaesett — még mindig fontos szerepet játszik.

Az elméleti kérdés pedig a nagykereskedelmi árindexeknek ismertetése lenne, főleg abból a szempontból, hogy azokat a mezőgazdaság helyzetének megítélésére mennyiben lehet felhasználni, illetőleg, hogy a különböző árindexek közül mely árindexek azok, amelyek alapján következtetni lehet arra, hogy az iparcikkek áralakulása a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségét mennyiben befolyásolja. De különösen ez utóbbi probléma az, amellyel behatóbban szeretnék foglalkozni, mert a különböző árindexeknek egymással való egybevetése nagyon sok esetben helytelen következtetésekre ad alkalmat. Már pedig a mai nehéz gazdasági viszonyok között, amikor minden gazdasági ágazat minden erejének megfeszítésével küzd saját boldogulásáért, az ily hibás következtetések a különböző gazdasági ágazatok között mutatkozó s amúgy is többnyire jelentékeny ellentéteket még jobban kiélezik és elmérgesítik.

Búzából az 1928. év folyamán a világnak rekordtermése volt. Az 1928. évi búzatermés ugyanis 1.320 millió métermázsára becsülhető. Ha ezt a mennyiséget a megelőző három esztendőnek meglehetősen egyenletes — 1.102, 1.136, illetőleg 1.154 millió métermázsányi — termeléséhez viszonyítjuk, az 1928. évi termés átlagos termésteibletét 190 millió métermázsára tehetjük. A búzatermésnek 1928. évi mennyisége tehát a megelőző évek szintén jó terméséhez képest átlagosan közel 17%-os emelkedést jelent. A termésnek ez a mennyisége 1928-ban mintegy 130 millió hektáron termett, vagyis az előző évek 119 millió hektárnyi átlagához képest a búzaterület növekedése mintegy 9%-os volt. A búza világtermelési adatai szerint tehát ez a rekordtermés a kedvező terméssel és a búzával bevetett terület növekedésével közel egyforma arányban magyarázható.

Ha ezzel szemben a Magyarországra vonatkozó adatokat tekintjük, némileg ellentétes eredményhez jutunk. Hazánkban az 1928. évben a búzával bevetett terület 2'94

millió kat. hold volt, s ez a terület a szántóföld területének már közel 31 %-át tette. A búzaterület az összeomlás óta nálunk is lényegesen növekedett ugyan, de az utolsó három év átlagához képest az 1928. évi terület növekedése már csak mintegy 10 %-os volt. Ellenben ugyanezen esztendőök mintegy 20 millió métermázsányi átlagos termésével szemben a termés mennyiségének növekedése, tekintettel arra, hogy mult évi termésünk kereken 27 millió métermázsát tett, már 32 %-nak felel meg. Hazánkban tehát a mult évi nagy termést több mint kétharmad részben a kedvező terméseredmények okozták.

A felsorolt kedvezőtlennek látszó adatok dacára, a búzatermelés fokozódása tekintetében még sem látok oly nagy veszedelmet, mint amekkorát sokan ez adatok alapján látni vélnek. Nevezetesen: ha a búzatermés adataival szembeállítjuk a világ népességének szaporodását, akkor arról győződhetünk meg, hogy az 1910-es évek elejétől 1928-ig a világ népességének szaporodása éppúgy kereken 20 %-ra tehető, mint a búzával bevetett terület növekedése. Vagyis a világ búzával bevetett területe a népességgel ez időszak alatt is párhuzamosan növekedett. Sőt tekintettel arra, hogy az 1925., az 1926. és az 1927. évi termést követő gazdasági években a búza ára mindenkor magas színvonalon állott, feltételezhető az is, hogy ezeknek az éveknek termése a világ szükségletének kielégítésére éppen csak, hogy elegendő volt. S így a folyó gazdasági év nyomott búzaárain alapján, csak az 1928. évi termés mennyisége az — s az is kizárólag a jó termés folytán — amely a világ búzaszükségletét feltétlenül meghaladja.

A világ, de különösen Magyarország búzatermésének adatai tehát azt mutatják, hogy elsősorban a jó termés volt az oka az 1928. évi nagy terméseredménynek. S így ezen az alapon arra számíthatunk, hogy ha a búzával bevetett terület a további évek során sem fog erősebb ütemben növekedni, akkor csupán az 1928. évhez hasonló, kiválóan jó termésű esztendőben fognak az árak a mai árszínvonalhoz hasonló nivóra hanyatlani. A búzatermés mennyiségének és az áraknak összehasonlítása ugyanis, ha a rendelkezésre álló adatok alapján akár az 1890. évig térünk vissza, arról tanuskodik, hogy a termésnek és az áraknak görbéje elentétes irányú, azaz a termésmennyiség és a világszükséglet átlagár összehasonlítása esetén

minden esztendőre nézve pontosan megállapítható, hogy mennél kisebb a termés, annál magasabb az évi átlagár és fordítva. Természetesen ily számítás esetén a tőzsdei spekuláció a számítás alapjául szolgáló évi átlagárban alig jut kifejezésre. Sőt továbbmenve, ha az a gazdasági feszültség, amely ma világszerte, de különösen Európában mutatkozik, megenyhül és ennek eredményeként a fogyasztás ismét fellendül, a normálisnak nevezhető 1925-től 1927-ig terjedő évek átlagos termése már nem fog elegendőnek bizonyulni, ami ismét magas árakhoz fog vezetni és még az a nagy termés is, amely az 1928. évben betakarított, sem lesz a most tapasztalt mértékben csökkentő hatással az árakra. Rossz vagy gyenge-közepes termés esetén pedig valószínű, hogy az előző három év áraihoz képest is magasabb árak fognak jelentkezni.

Magyarország helyzete a mai gazdasági viszonyok között a világterméshez képest a viszonylagosan nagyobb búzatermés, de különösen a szomszédállamok már említett elzárkózottsága miatt kedvezőtlenebb ugyan, mint a világnak átlagos helyzete. Ezt a helyzetet azonban még sem látom reménytelennek. Igaz, hogy a folyó gazdasági évben a 27 millió métermázsás termés és 14 millió métermázsás belföldi szükséglet alapján mintegy 13 millió métermázsas exportfeleslegünk mutatkozik, ami kereken 6 millió métermázsával több mint a mult esztendőben. Igaz az is, hogy az idén a már említett exportfeleslegből március hó végéig még csak mintegy 4 és félmillió métermázsát exportáltunk s így bizonyos, hogy exportfeleslegünknek tekintélyes hányadát, körülbelül 6—7 millió métermázsát, a jövő esztendőre kell majd készletként átvinnünk, ami ebben az esztendőben kétségtelenül súlyos csapás nemcsak mezőgazdaságunkra, hanem az egész országra nézve is. Ha azonban figyelembe vesszük a hosszú és szigorú telet, az azzal járó időjárásbeli kedvezőtlen viszonyokat, valamint a termésre vonatkozólag máris hallható kedvezőtlen híreket, az ideai termés előreláthatólag világszerte legfeljebb ha gyenge-közepes lesz. A jövő gazdasági évben tehát új búzából exportfeleslegünk lényegesen kevesebb lesz, a világ szükségletére pedig általában kevesebb búza állván rendelkezésre, azt hiszem, a jövő gazdasági év folyamán már módunkban fog állni, hogy ne csak az új hűzának kisebb export-

feleslegét, hanem a folyó évről megmaradt búzakészleteket is exportálhassuk. S ha mindez, amint az előjelekből megítélni mindenestre lehet, tényleg be is következik, exportálható búzáknak legalább 10—11 millió métermázsára tehető mennyiségét kedvező áron tudjuk majd értékesíteni. S ezzel a feltételezettek bekövetkezése esetén nemcsak a mezőgazdaság ezévi kára fog megtérülni, hanem a jövő gazdasági esztendő folyamán épp e búzaexport folytán hazánkban a gazdasági feszültség is enyhülni fog.

Az elmondottakhoz hozzá kell fűznöm még a következőket. Ahhoz, hogy a feltételezett viszonyok között mindaz, amit a búzafeleslegre vonatkozólag mondtam, be is következék, a természet segítsége és a termelői munka egymagában nem elegendő. Feltétlenül szükséges hozzá az is, hogy a gabonakereskedelem már most foglalkozzék annak az eshetőségével, hogy mindaz, amire utaltam, be is következhetik, sőt nagy valószínűség szerint be is következik. S ezért idejekorán tájékozódnia kell abban az irányban, hogy a rendelkezésre álló búzafeleslegek mely piacokon értékesíthetők majd legelőbb. Az áradatok vizsgálata ugyanis azt tanúsítja, hogy akkor, amikor a termés gyenge vagy gyenge közepes és az ország új búzájának exportfeleslege kevés, a világ szükséglete ellenben a világtermés mennyiségét kisebb-nagyobb mértékben meghaladja, az őszi és koratéli hónapok azok, amikor még a megmaradt feleslegeket is a legjobb áron lehet értékesíteni. A téli és koratavaszi hónapok folyamán ugyanis már megkezdődik az új terméssel való spekuláció és ez a spekuláció a búzaárakat minden esetben és többnyire lényegesen le-szorítja.

Más oldalról pedig arra óhajtok még rámutatni, hogy termelésünknek az az egyoldalúsága, ami különösen a búzával bevetett terület nagy arányában mutatkozik, mezőgazdaságunkra károsodást csak az oly esztendőben hoz, mint a folyó gazdasági év. S emellett nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a magyar földnek tekintélyes része elsősorban gabonatemelésre alkalmas, másrészt pedig, hogy mindaddig, amíg a többi mezőgazdasági terményből nem tudunk prima árut nagy tömegekben termelni, mégis csak a magyar búza az, amelynek értékesítése mezőgazdaságunk túlnyomó nagy részének jövedelmezőségét biztosítja. Igaz, ezen a téren is sok a kívánni

való, elsősorban, mert búzánk az ország sok vidékén a legkülönbözőbb és sokszor nagyon silány vetőmagok használata folytán elkorcsosult. A megfelelő és már folyamatban levő intézkedések azonban épp ezen a téren hozhatják meg leggyorsabban azt az eredményt, amelyre a magyar búza hírnevének helyreállításához, és ezzel mezőgazdaságunk megfelelőbb jövedelmezőségéhez is feltétlenül szükség van.

A helyzetet tehát kétségtelenül optimista szemmel ítélem meg. Talán ez is magyar hiba, hogy szebbnek és jobbnak látjuk a világot, különösen a jövődőt, mint amilyen, másként azonban nem tehettem, mert mindabból az adatból, ami rendelkezésre áll, s minden jelből, amelyek alapján a jövőre következtethetünk, csakis az előadottakat mondhattam el. S végtére is e csonka ország határain belül és a mai viszonyok között, amelyek minden téren egyaránt súlyosak, ha ez az optimizmus sem élne bennünk, nem tudnánk boldogulni.

Ezek után áttérek a kiválasztott másik kérdésnek, az elméleti kérdésnek rövid ismertetésére.

A világháború előtt még nagyon kevés összefoglaló árindexszel találkozunk. Az egész világon a világháború előtt alig 20 helyen számítottak ki ilyen árindexeket. Ezeknek nagyobbik része a tengerentúli államokban készült.

Az indexszámok nagyobb mértékű összeállítása az első háborús évvel veszi kezdetét. De csak jóval a világháború után vált mind általánosabbá az a törekvés, hogy ha különböző elvek alapján is, de minden ország összeállítsa a fontosabb indexszámokat. Általában azt lehet mondani, hogy a gazdasági élet hullámozásának és e hullámozás törvényszerűségének kikutatásában az indexszámok szerepe a háború utolsó éveiben, főként pedig a háború befejezését követő időkben veszi kezdetét. Ez időszakban azonban már a kényszerítő körülmények hatása alatt látnak hozzá az egyes országok hivatott szervei az indexszámok összeállításához. Mi sem jellemzi jobban azt a lázas munkát, amely ebben az időszakban bekövetkezett, mint az, hogy az 1918-tól 1924-ig terjedő évek folyamán 41 új árindex állított össze, vagyis az általunk ismert árindexeknek körülbelül kétharmad része ettől az időponttól áll rendelkezésre.

Hazánkban a Központi Statisztikai Hivatal foglalkozik árindexszámok összeállítással.

tásával, s az 1924. évtől kezdve a budapesti árak alapján a magyar nagy- és kiskereskedelmi árak indexszámait, valamint a lét-fenntartási indexszámokat állítja össze.

A nagykereskedelmi indexszámok kiszámításánál annakidején a Statisztikai Hivatal tanulmány tárgyává tette az összes fontosabb külföldi számítási módszereket. Nem alkalmazkodott azonban szorosan egyik — bármily bevált — módszerhez sem, mert az ország különleges viszonyai önálló eljárást követelnek. A főszempont, amely az áruk besorozásánál a hivatalt vezette, az volt, hogy a magyar nagykereskedelmi indexszámokban, a magyar termelésben, fogyasztásban és forgalomban szereplő összes fontosabb áruk egy vagy több tipikus áruval képviseltessenek, a felvett áruk száma pedig ne legyen nagy, mert aránylag csekély számú, de helyesen választott áru tisztább képet nyújthat az általános árszínvonalváltásról, mint a túlságba vitt részletezés.

Mellőzve a magyar nagykereskedelmi indexszámítás módszerének részletesebb ismertetését, arról csupán még a következőket tartom szükségesnek felemlíteni.

Az adatokat túlnyomórészt a kereskedelmi statisztikai értékmegállapító bizottság tagjai és szakértői szolgáltatják; gabonánál és korpánál a tőzsde, néhány élelmiszernél pedig a vásárcsarnok nagyforgalmi árai vétetnek figyelembe.

Az indexszámok számításának alapjául a szorosan körülírt minőség figyelembevételével minden hó utolsó napján tényleg fizetett árak szolgálnak.

Az összes árak a budapesti piacra vonatkoznak és vámmal, adóval, esetleg kincstári árrészesedéssel együtt értendők.

A számítási módszerre vonatkozólag meg kell még jegyezni, hogy az átlagos index mérlegeletlen, vagyis az átlagszámítás az egyes árucikkek eltérő gazdasági jelentőségének mérlegelése nélkül történik. Elméleti szempontból ez kétségkívül hiánynak tekinthető. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a nagykereskedelmi indexszámokat világszerte legnagyobb részt mérlegeletlenül számítják, a magyar indexszámok hibájául ez mégsem róható fel. Ennek oka, hogy a mérlegeléshez szükséges arányszámok megállapítása többnyire nagy nehézségekbe ütközik és csak a rendkívül előrehaladott gazdaságstatisztikával bíró államok képesek a mérlegelési módszert eredményesen alkalmazni. S hogy gyakorlati

szempontból végeredményben nincs nagy jelentősége a mérlegelt és a helyesen felépített mérlegeletlen számítási módszerrel járó eltérésnek, bizonyítja az, hogy azok az államok, amelyek a nagykereskedelmi index mérlegelésére tértek át, körülbelül ugyanazt az eredményt mutatják ki a mérlegelt indexszel, mint azelőtt — vagy az azzal párhuzamosan számított — mérlegeletlen indexszel. Hangsúlyoznom kell azonban, hogy ez csak a nagykereskedelmi indexre vonatkozik, a kiskereskedelmi index már csak mérlegeletlen számítható helyesen. A nagykereskedelmi indexbe bevont cikkek helyes meghatározása különben magában véve is bizonyos mérlegelést jelent, mert az egyes fontosabb árucsoportokból bevont nagyobb számú cikkek áralakulása természetesen erősebben befolyásolja az átlagos indexet, mint a kevésbé jelentékeny árucsoportból felvett kevesebb árucikk.

Az indexszámok az 1913. évi átlagárak alapján és újabban az 1924 december havi árak alapján is kiszámítatnak.

Az indexszámításnál alapul vett áruk kezdetben 4 főcsoportba voltak foglalva, nevezetesen az élelmezési cikkek, bányászati termékek, a textiliák, bőr és papiros, végül a különféle áruk csoportjába. E főcsoportokon belül még további alcsoportosítás is történt, így a bennünket a jelen alkalommal közelebbről érdeklő élelmezési cikkek főcsoportjában a hazai mezőgazdaság és mezőgazdasági ipar termékei, továbbá a haszonállatok és a hazai állattenyésztés termékei, végül a gyarmatárak külön-külön egy-egy alcsoportot alkottak. A beosztásnak ettől a kezdeti formájától a későbbi évek folyamán a Statisztikai Hivatal eltért és jelenleg az indexszámokat csupán két főcsoportra vonatkozólag állapítja meg, nevezetesen egyrészt az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek, másrészt pedig az ipari anyagok és termékekre nézve.

A nagykereskedelmi árak indexszámai, mint tudjuk, azt mutatják, hogy a nagykereskedelmi árak színvonala időszakonként miként módosul. Ha tehát a mezőgazdaság és ipar indexszámait összevetjük, mindössze az állapítható meg, hogy a nagykereskedelemben ez a kétféle árszínvonal időszakonként mily különbözetet mutat. S így ezekből az indexszámokból arra következtetni, hogy az ipari indexszámnak alakulása a mezőgazdaságra nézve mennyiben előnyös vagy hátrányos, vagy megfordítva,

a mezőgazdaságra vonatkozó indexszámok alakulása az iparra nézve mennyiben kedvező vagy kedvezőtlen, alig lehet. Vagyis általában véve a nagykereskedelmi indexszámok kizárólag a nagykereskedelemben mutatkozó áralakulást mutatják. Az élelmezésre, a mezőgazdaságra vagy az iparra stb. vonatkozó indexszámoknak egymással való összevetéséből pedig csak arra lehet következtetni, hogy az áralakulás a nagykereskedelemben miként következett be.

Már pedig a mezőgazdát elsősorban az érdekli, hogy azok az indexek, amelyek a termelői árak alapján számíttatnak, miként alakulnak azokhoz az indexszámokhoz képest, amelyek az általa szükségelt és a kiskereskedelemben beszerzett iparcikkek árai alapján meghatározhatók.

Ha módunkban állana ezeket az indexeket kiszámítani, akkor egyrészt a mezőgazdaságra vonatkozó nagykereskedelmi és termelői árak alapján számított indexek között, másrészt pedig az iparra vonatkozó nagykereskedelmi és kiskereskedelmi árak alapján számított indexek között már akkora különbségek mutatkoznának, amelyek azt a feszültséget, amely a termelői árak és a kiskereskedelmi árak között ténylegesen fennforog, teljes mértékben kifejeznék.

Legyen szabad ezirányban egy kirívó példával szolgálnom. Vessük össze a búza áralakulásával a mezőgazdaságban nagymértékben használt kidolgozatlan rúdvas áralakulását. A búza ára 1913-ban pengőre átszámítva 25·74 pengő volt, jelenleg 26·09 pengő, vagyis az 1913. évi árat 100-nak véve, a jelenlegi indexszám 101. Ezzel szemben a rúdvas ára 1913-ban szintén pengőre átszámítva 21·90 pengő volt, jelenleg pedig 29 pengő, vagyis az 1913. évi 100-as indexhez képest az 1929. évi indexszám 132. Eszerint tehát a nagykereskedelemben budapesti paritásban a rúdvas ára 30·7%-kal nagyobb mértékben emelkedett, mint a búza ára. Nézzük, miként alakulnak ezek az indexek a mezőgazdaságra vonatkozólag. Az összes tényezőket — már pedig ilyen jelenleg nagyon sok van — nem óhajtom ez alkalommal figyelembe venni, mert a példát lehetőleg leegyszerűsítve, kirívó módon óhajtom bemutatni. Ezért a jelen esetben csupán azt a konkrét tényezőt veszem figyelembe, hogy a vasúti fuvar költség egymagában milyen arányban csökkent a búza termelői értékét és milyen arányban növeli a rúdvas kiskereskedelmi

árát. Tudnivaló ugyanis, hogy a mezőgazdasági terményeknél a vasúti fuvar költséget a termelő viseli, vagyis a vasúti fuvar költség a termelői árban jut kifejezésre, míg a rúdvasnál, amelyet a mezőgazdaság helyén levő vagy az ahhoz legközelebbi helyen fekvő kiskereskedelemben kell beszerezni, a fuvar költség viszont a kiskereskedelmi árban jut kifejezésre. A búzánál és a rúdvasnál is egyformán a Budapest—békéscsabai, Budapest—debreceni és Budapest—szombathelyi fuvardíjakat véve figyelembe, e fuvardíjak goromba átlaga alapján a búza átlagos fuvardíja ezekről az állomásokról Budapestre 1913-ban 1·58 P volt, 1929-ben pedig 2·37 P, míg a rúdvas átlagos fuvardíja az 1913. évi 1·38 pengővel szemben 1929-ben 2·53 pengőt tett. A termelői ár tehát — természetesen mint már említettem, kizárólag a vasúti fuvar díj hatását véve figyelembe — az 1929. évi indexet 98-ra csökkenti, a rúdvas kiskereskedelmi ára ellenben a nagykereskedelemre vonatkozólag kiszámított indexet 135-re növeli. A két indexszám között tehát már 37·8 százalékos különbség mutatkozik. Ez pedig már annyit jelent, hogy a jelentkező feszültség, a búza és rúdvas budapesti paritású nagykereskedelmi indexszáma között mutatkozó feszültséghez képest 6 egységgel, vagyis kereken 23%-kal nagyobb.

Ezzel a kirívó példával azt hiszem kelőképp meg tudtam világítani a felvetett kérdést. S legyen szabad ez alkalomból utalnom arra is, hogy a mondottak alapján mindazok a kifogások, amelyek e tekintetben a Központi Statisztikai Hivatal indexszámai ellen elhangzottak, illetőleg, amelyek a Statisztikai Hivatal indexszámaiból ebből a szempontból helyteleneknek minősítették, helyüket egyáltalán nem állják meg.

Ahhoz, hogy valamely ország termelői árindexeket állíthasson össze, az illető országnak nagyon kimélyített gazdasági statisztikával kell rendelkeznie. Ma még az egész világon alig találunk néhány államot, amelynek termelői indexszáma volna. S még ezeknél is alig egy-kettő az, amelynek termelői indexszáma megbízható.

Az ősz folyamán, amikor a Népszövetség a gazdasági statisztikák egységesítése céljából a világ statisztikusait konferenciára hívta össze, a hivatalos program a termelői indexszámoknak összeállítását csak az iparra vonatkozólag javasolta. S csupán magyar részről hangzott el egy olyan javas-

lat, amely a termelői indexszámokat a mezőgazdaságra vonatkozólag is megállapítani ajánlotta. Ez a magyar részről beadott tervezet egyébként ezenfelül az összes árindeknek összeállítását egységes alapon, az összes gazdasági főágazatokra vonatkozólag javasolta. Arranézve, hogy a benyújtott javaslat mily súlyos problémát ölelt fel, legyen szabad arra hivatkoznom, hogy a javaslat teljes egészében a szervezendő statisztikai állandó bizottság elé utasított, mert azt a konferencián a rendelkezésére álló idő rövideje miatt nem lehetett volna letárgyalni.

A javaslat szerint¹⁾ havonként, vagy legalább is negyedévenként a következő indexszámokat kellene összeállítani: a termelési indexszámokat a termelői, illetőleg gyári árak alapján; a külkereskedelmi forgalom indexszámait a behozatal, illetőleg a kivitel egységértékei alapján; a nagykereskedelmi indexszámokat a nagykereskedelmi árak alapján; s végül a kiskereskedelmi és létfenntartási indexszámokat a kiskereskedelmi árak alapján.

Indítványozta továbbá a magyar küldöttség, hogy valamennyi indexszám, a létfenntartási index kivételével a következő részletezés szerint állapíttassék meg: mezőgazdasági termények, állatok és állati termékek, azután ipari nyersanyagok, végül ipari termékek csoportjai szerint; s ezenfelül e háromféle indexből még egy átlagos index kiszámítására nézve is tett javaslatot.

Ezenkívül azt is javasolta, hogy a külkereskedelmi forgalom indexszámai a már említett részletezésen felül a behozatalra és kivitelre, a nagykereskedelmi, valamint kiskereskedelmi indexszámok pedig a belföldi termelésre és a külföldi termelésre nézve is külön határozottassanak meg.

Utalt továbbá a tervezet arra is, hogy az egyes csoportokban országok szerint a legfontosabb, de lehetőleg az azonos nyersanyagok és gyártmányok vétessenek fel, amennyiben a különböző indexszámoknak a lehetőségig teljes összehasonlítása csak ily módon képzelhető el. Ezzel kapcsolatban pedig azt is felemlítette, hogy a javasolt részletezés szerint a mezőgazdasági és ipari árak egymáshoz való viszonyát minden államnak módjában állana megállapítani s az is meghatározható lenne, hogy az import

mily mértékben befolyásolja a belföldi árak alakulását.

Indítványozta javaslatunk ezenkívül azt is, hogy a külkereskedelmi forgalom, a nagykereskedelem és kiskereskedelem árai a termelői árakhoz viszonyított indexszámokban is kifejeztessenek, abból a célból, hogy a feldolgozásnak, illetőleg a kereskedelemnek drágítása és e drágításnak mértéke is megállapítható legyen. A különböző indexeknek összehasonlítása folyamán jelentkező százalékos differenciák ugyanis a feldolgozásnak, illetőleg a többfázisú kereskedelemnek drágítását részletesen magyaráznák.

Végül utalt az előterjesztés arra is, hogy az ekként azonos elvek alapján megállapított indexszámok nemcsak a belföldi áralakulás ellenőrzésére lennének kiválóan alkalmasak, hanem azok a nemzetközi összehasonlításoknál is teljesen megfelelnek.

A magyar küldöttség tehát, helyesebben Központi Statisztikai Hivatalunk máris megtette kötelességét akkor, mikor ezt a rendkívül fontos, de csak a legnagyobb körültekintés mellett megoldható nehéz kérdést nemzetközi megítélés alá bocsátotta. De függetlenül ettől, amennyiben mindezeknek az indexszámoknak összeállításához szükséges adatgyűjtésekre a szükséges fedezet rendelkezésre fog állni, Statisztikai Hivatalunk ezeknek az indexszámoknak kiszámítását is meg fogja kezdeni. Tekintettel azonban arra, hogy a termelői árakra vonatkozólag az előző évekről megfelelő adatokat aligha kaphat, egy-két év mindenestre el fog telni addig, amíg ezekkel a messzemenő következtetésekre alkalmas indexszámsorozatokkal a nyilvánosság előtt megjelenhet.

Az elmondottak alapján nagyon kérem mindazokat, akik nagykereskedelmi árindexszámaink alapján óhajtották eddigelé a mezőgazdaság és ipar egymáshoz való viszonyát megállapítani, hogy a jövőben az ily módon való összehasonlításoktól tartózkodni szíveskedjenek. Ezzel szemben a Statisztikai Hivatal mindent el fog követni arra nézve, hogy azokat az indexszámokat, amelyeket ily összehasonlítási célokra felhasználni lehet, mielőbb megállapíthassa és e célból remélhetőleg már az új költségvetési év folyamán megindíthatja azt az adatgyűjtést, amely alapján ezek az indexszámok kiszámíthatók lesznek.

Legyen szabad ezzel kapcsolatban felemlítenem, hogy az általunk javasolt indexszá-

¹⁾ L. bővebben a Magyar Statisztikai Szemle legközelebbi számának „Függelék“ c. fejezetében.

moknak és indexszámítási módnak hiánya nagyon érezhető, különösen azóta, hogy a gazdasági viszonyok világszerte még jobban megromlottak. Ezideig azonban az efféle indexszámsorozatok összeállítására gondolni sem lehetett, részben azért, mert pénzünk stabilizációja előtt megfelelő áradatokat nem lehetett volna összegyűjteni, később pedig mindaddig, míg az őszy folyamán a Statisztikai Hivatal javaslatát nem tette meg, azért nem lehetett ezzel a kérdéssel foglalkozni, mert Statisztikai Hivatalunk más égető problémák megoldásához szükséges adatgyűjtések feldolgozásával volt elfoglalva és ily új adatgyűjtés költségeiről sem gondoskodhatott.

Legyen szabad ez alkalommal előadásom első részében megnyilatkozott optimizmusommal szemben ellenkező álláspontra helyezkedve, azt is hangsúlyoznom, hogy ha ezek a minden tekintetben megfelelő összehasonlításokra alkalmas árindexszámok a gazdasági szakköröknek rendelkezésére álltak volna, sok mindent egész másként kellett volna megszervezni, sok mindent egész másként kellett vagy lehetett volna elvégezni, mint ahogy az eddig minden esetben az egyes gazdasági ágazatok javára, és ha nem is minden esetben, de többnyire az országos

közérdek kárára történt. Ha ezek a számsorok rendelkezésre állottak volna, azt hiszem, könnyebben lehetett volna kiküszöbölni még azt a diszharmóniát is, amely az egyes gazdasági ágazatok működése terén észlelhető.

Befejezésül pedig épp az említett diszharmóniával kapcsolatosan engedtessek még meg, hogy az általam választott két kérdés között legalább is némi összefüggést — de azt is csak a jövőre nézve — állapíthassak meg. Nevezetesen: ha mindazt, amit előadásom első felében a búza termelésére és értékesítésére vonatkozólag feltételeztem, tényleg be is következik, nagyon kívánatos lenne, hogy akkor a különböző gazdasági ágazatok között mutatkozó diszharmónia is megszűnjék és mindazok a gazdasági ágazatok, amelyeknek búzáink termelése, feldolgozása és értékesítése terén szerepük van, ez alkalommal közösen, vállvetett munkássággal segítsék elő a magyar búzának s az abból előállított termékeknek külföldön való elhelyezését. A mai válságos gazdasági viszonyok között nemcsak a mezőgazdaságnak, iparnak és kereskedelemnek önös érdeke, hanem mindannyiunknak, tehát az egész országnak közös érdeke megkívánja azt.

Konkoly Thege Gyula dr.

Az 1928. évi terméseredmények.

Les résultats de la récolte de 1928 en Hongrie.

Résumé. Pour les sept principaux produits agricoles de la Hongrie, les données définitives de la campagne de 1927—28 sont, sauf quant au seigle, sensiblement supérieures aux prévisions publiées par le Ministère de l'Agriculture en octobre dernier. La différence est de 7·8% pour le froment; 0·3% pour le seigle; 10% pour l'orge; 16·1% pour l'avoine; 14·5% pour le maïs; 14·3% pour la pomme de terre; 30·7% pour la betterave à sucre.

Malgré cela, à l'exception des céréales, le rendement des autres produits en question (légumineuses, plantes sarclées et commerciales, grands fourrages) a été bien inférieur au résultat, médiocre, de la campagne précédente.

Tandis que les moyennes de récolte des petites propriétés et surtout des exploitations de moins de 20 arpents cadastraux ont été, dans la plupart des cas, sensiblement au-dessous des moyennes de récolte du pays, c'est le contraire qu'on constate pour les grandes exploitations de plus de 1000 arp. cad.

Le faible rendement en plantes sarclées, légumineuses et grands fourrages a eu pour cause, presque entièrement, l'extraordinaire sécheresse de l'été dernier, pendant lequel, comme malheureusement souvent en Hongrie, les cultures ont à peine eu de pluie.

Az 1928. év terméseredményeinek végleges statisztikai adatait vizsgálva, azonnal szembetűnik az a körülmény, hogy a

A termés mennyisége és a termésátlagok gazdaság-nagyságcsoporthoz szerint 1928-ban.
Quantité de la récolte de 1928, moyennes suivant les catégories d'exploitations.

A termék neve <i>Désignation des produits</i>	Termésmennyiség métermázsában <i>Récolte en quintaux</i>					Termésátlag kat. holdankint <i>Moyenne de récolte par arp. cad.</i>				
	Dans les exploitations					Dans les exploitations				
	a 20 kat. holdon aluli <i>au-dessous de 20 arp. cad.</i>	a 20—100 k. holdas <i>arp. c.</i>	a 100—1.000 k. holdas <i>arp. c.</i>	az 1.000 k. holdon felüli <i>au-dessus de 1.000 arp. c.</i>	az összes <i>au total</i>	a 20 kat. holdon aluli - <i>au-dessous de 20 arp. cad.</i>	a 20—100 kat. holdas - <i>arp. c.</i>	a 100—1.000 k. holdas - <i>arp. c.</i>	az 1.000 kat. holdon felüli - <i>au-dessus de 1.000 arp. c.</i>	az összes <i>au total</i>
g a z d a s á g o k b a n					gazdaságokban					
I. Gabonaneműek. <i>Céréales.</i>										
Búza — <i>Froment</i>	11,833.230	6,459.201	4,637.586	4,071.194	27,001.211	8·7	9·2	9·6	11·0	9·3
Rozs — <i>Seigle</i>	3,925.753	1,773.373	1,469.795	1,108.720	8,277.641	7·0	6·9	7·9	8·8	7·3
Árpa — <i>Orge</i>	2,490.242	1,594.671	1,312.439	1,280.636	6,677.988	8·6	8·8	10·0	11·3	9·3
Zab — <i>Avoine</i>	1,147.826	881.160	963.164	1,003.748	3,995.898	8·0	8·0	9·0	10·2	8·7
Egyéb gabonanemű — <i>Autres</i>	7.010	11.705	20.184	31.256	70.155	—	—	—	—	—
Együtt — <i>Total</i>	19,404.061	10,720.110	8,403.168	7,495.554	46,022.893	—	—	—	—	—
II. Hüvelyesek. <i>Légumineuses.</i>										
Borsó — <i>Pois</i>	5.805	4.229	34.251	71.234	115.519	3·5	4·4	5·4	6·1	5·6
Bab — <i>Haricots</i>	6.892	5.308	3.924	2.825	18.949	2·7	3·3	3·7	3·7	3·2
Lencse — <i>Lentilles</i>	3.968	3.370	4.266	3.364	14.968	3·2	4·0	4·3	3·8	3·8
Együtt — <i>Total</i> ..	16.665	12.907	42.441	77.423	149.436	—	—	—	—	—
III. Kapásnövények. <i>Cultures sarclées.</i>										
Tengeri — <i>Mais</i>	5,405.879	3,050.745	2,142.682	1,997.690	12,596.996	6·1	6·8	7·6	8·9	6·8
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	7,407.360	2,634.099	2,610.743	2,052.850	14,705.052	28·9	31·1	36·4	42·6	31·9
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	732.259	579.959	4,052.000	9,013.688	14,377.906	104·5	103·5	114·3	132·2	123·7
Takarmányrépa — <i>Bettier fourragère</i>	7,755.252	5,647.981	4,352.164	3,792.726	21,548.123	111·1	112·3	123·2	143·4	118·5
Egyéb kapásnöv. — <i>Autres</i>	563.588	557.936	619.603	340.846	2,081.973	—	—	—	—	—
Együtt — <i>Total</i> ..	21,864.338	12,470.720	13,777.192	17,197.800	65,310.050	—	—	—	—	—
IV. Kereskedelmi növ. <i>Plantes commerciales.</i>										
Dohány — <i>Tabac</i>	30.077	15.803	129.224	87.900	263.004	7·0	6·5	6·7	6·8	6·7
Repce — <i>Colza</i>	2.454	6.087	39.092	55.720	103.353	3·3	3·6	4·1	4·4	4·2
Kendermag — <i>Graine de chanvre</i>	11.062	3.425	3.761	12.407	30.655	2·1	2·3	2·4	2·6	2·4
Kenderkóró — <i>Tige de chanvre</i>	21.268	6.173	6.421	19.967	53.829	4·1	4·1	4·1	4·2	4·1
Lenmag — <i>Graine de lin</i> ..	1.684	1.315	4.272	6.555	13.826	2·8	3·2	2·8	2·7	2·8
Lenkóró — <i>Tige de lin</i>	1.546	1.196	3.865	6.019	12.626	2·5	2·9	2·5	2·5	2·5
Egyéb keresk. növ. — <i>Autres</i>	31.622	12.139	10.056	10.787	64.604	—	—	—	—	—
Együtt — <i>Total</i> ..	99.713	46.138	196.691	199.355	541.897	—	—	—	—	—
V. Szalastakarmány. <i>Grandes fourragères.</i>										
Bükkönyfélék — <i>Espèces de vesce</i>	1,477.856	1,008.063	1,288.564	1,586.632	5,361.115	13·9	14·7	15·7	17·2	15·3
Lucerna — <i>Luzerne</i>	1,651.251	1,076.511	893.304	1,120.465	4,741.531	16·1	16·5	17·3	19·1	17·0
Lóhere — <i>Trèfle</i>	1,415.155	747.020	765.808	724.085	3,652.068	14·4	15·4	15·5	17·5	15·4
Egyéb szalastakarm. — <i>Autres</i>	8,934.729	2,995.865	3,973.764	5,066.974	15,971.332	—	—	—	—	—
Együtt — <i>Total</i>	8,478.991	5,827.459	6,921.440	8,498.156	29,726.046	—	—	—	—	—
VI. Egyéb főtermény — <i>Autres principaux produits</i>										
	1,220.016	494.954	200.578	116.545	2,032.093	—	—	—	—	—
VII. Utónövények és melléktermények — <i>Plantes tardives et secondaires</i>										
	4,939.943	2,550.967	804.329	347.365	8,642.604	—	—	—	—	—
VIII. Szalma, szár és kóró <i>Paille et tige</i> ..										
	43,882.409	23,679.332	17,935.117	15,701.923	101,198.781	—	—	—	—	—
Termésmennyiség összesen — <i>Quantité de la récolte totale</i>	99,906.136	55,802.587	48,280.956	49,634.121	253,623.800	—	—	—	—	—

hét főtermény terméseredménye elég jelentős arányban felülmúlja az 1928 október 2-án megjelent földművelésügyi minisztériumi számszerű termésbecslés eredményeit. A köztudatba átment adatok említett változásának főokai a kalászosoknál a cséplési statisztikai adatgyűjtés kiváló eredményein, valamint a m. kir. gazdasági felügyelők által községenként megállapított igen jó termésátlagokon kívül maguknak a gazdálkodóknak egyéni bevallásán nyugvó várakozáson felül jó terméseredményei voltak. A kapásokra vonatkozólag a szeptemberi esőzések kedvező hatása a termésbecslés megjelenésének idejében, október egész elején, természetesen még nem mutatkozhatott, ezeknél a terméseredmények javulása feltűnést nem kelthet. Az októberi becsléssel szemben a búzatermés mennyiség végleges adata 7·8%-kal, a rozsa csak 0·3%-kal, az árpáé 10%-kal, a zabé 16·1%-kal, a tengerié 14·5%-kal, a burgonyáé 14·3%-kal és végül a cukorrépáé 30·7%-kal nagyobb.

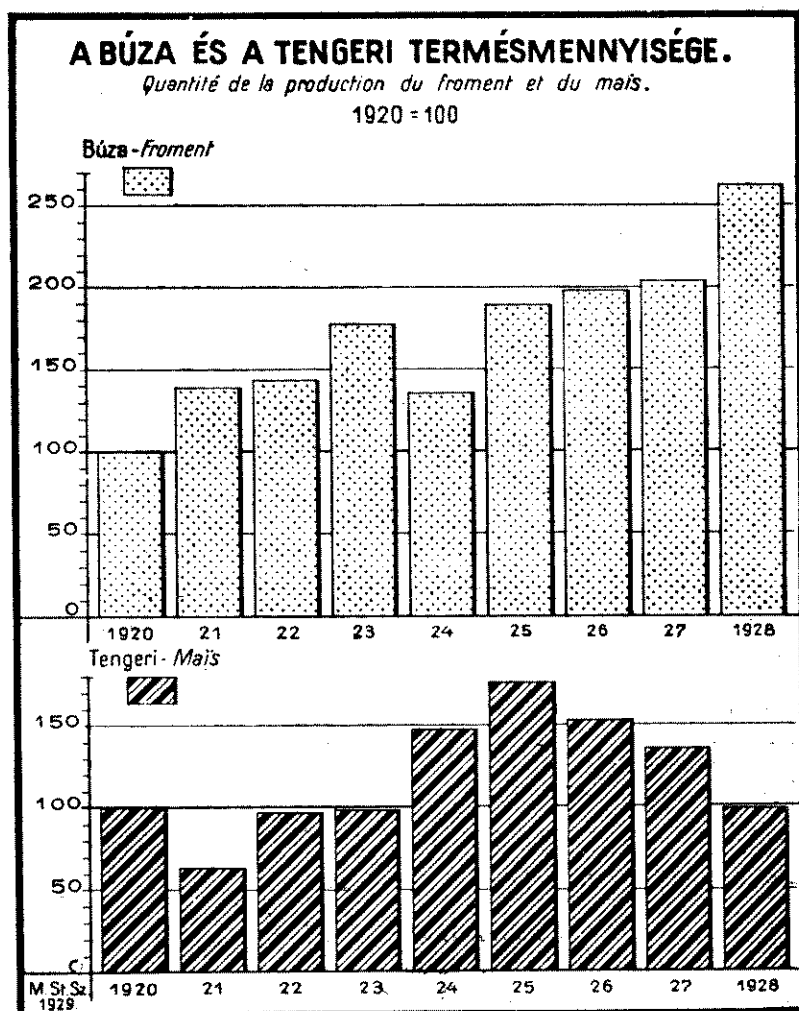
A fontosabb szántóföldi termények 1928. évi terméseredményeit és termésátlagait gazdaságnagyságcsoportok szerinti részletezéssel táblázatunk adatai mutatják.

Az eredményeket vizsgálva általánosságban megállapíthatjuk, hogy 1928-ban a kalászos termények termelése igen sikeres volt, de a hüvelyesek, a kapásnövények a kereskedelmi növények és a szalastakarmányfélék termelése ezzel szemben jóval gyengébb eredményű, mint a legfeljebb közepesnek mondható 1927. évben. A terméseredmények különbségeit százalékban kifejezve a búzatermés 29%-kal, a rozstermés 45·8%-kal, az árpatermés 29·5%-kal, a zabtermés 22·3%-kal nagyobb volt 1928-ban, a tengeritermés ellenben 27·4, a burgonyatermés 26·7%-kal kisebb volt, mint 1927-ben. A cukorrépatermés a két évben jóformán egyforma volt.

Áttérve az egyes termények terméseredményeinek részletesebb ismertetésére, a kalászos terményeknél elsősorban az 1000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok kiválóan jó eredményét emeljük ki. A termelésük eredményességének legjobban beszélő bizonyítéka az, hogy a nagygazdaságok búzatermésátlaga 18·3%-kal, rozstermésátlaga 20·5%-kal, árpatermésátlaga 21·5%-kal, a zabtermés átlaga 17·2%-kal nagyobb,

mint a 9·3 métermázsás országos átlag. Ezzel szemben a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok búzatermésátlaga az országos átlagnál 6·5%-kal, a rozsnál 4·1%-kal, az árpánál 7·5%-kal és a zabnál 8%-kal kisebb. A gazdasági felszerelés hiányossága, a trágyázás elhanyagolása és a kellő minőségű vetőmagvak használatának mellőzése — mint látható — igen tekintélyes különbségeket von maga után.

Az 1928. évi búzatermés, melynek tekintélyes nagyságához az elég jó országos átlagon kívül a bevetett terület emelkedése is hozzájárul, 161·6%-kal nagyobb, mint az 1920. évi búzatermés mennyisége. Napjainkban állandó tárgyalás folyik a természetfelesleg elhelyezésének kérdésében, a külföldi értékesítés lehetőségének nehézségei annyira közismertek, hogy ennek a problémának ismertetését nem tartjuk szükségesnek, a helyzet elbírálásának megkönnyítése céljából azonban célszerűnek gondoljuk, ha évtizedünk búzatermés mennyiségeit grafikon alakjában bemutatjuk. A grafikon az 1920. évi termést 100-zal egyenlőnek veszi és a további évek termés mennyiségét ehhez viszonyítva mutatja be. A búzával bevetett területnek jóformán állandó növekedése, a nagyobb gazdaságok termelési módszerének javulása természetesen maga után vonta a búzatermés nagyságának növekedését is.

A hüvelyesek termelésénél a nagygazdaságok fölénye nem olyan kimagasló, mint a kalászos termelésnél. Itt még olyan esetet is megállapíthatunk, amikor a nagyobb kisgazdaságok és középgazdaságok jobb eredményt értek el, mint a nagygazdaságok. A lencse termelésénél történt ugyanis meg, hogy a középgazdaságok termésátlaga 13·2%-kal, a nagyobb kisgazdaságok termésátlaga 5·3%-kal kedvezőbb volt, mint a nagygazdaságok termésátlaga. Egyébként a hüvelyesek szántóföldi termelésénél hazánkban csak a babtermelésnek van fontossága, a babtermelésben azonban a közöttek termelés játssza a főszerepet, ezt a termelési módszert főleg a kisgazdaságok kedvelik; táblázatunk VII. tétele alatt kimutatott utónövények és melléktermények terméseredményének jelentős részét a bab teszi ki.

A hüvelyesek termelésénél sokkal nagyobb fontosságú hazánkban a *kapásnövények* termelése, itt már nem tudunk olyan jó eredményekről beszámolni, mint a kalászos növények terméseredményeinek ismertetésénél. A négy legfontosabb kapásnövényünk termésátlaga a tavalyi átlagnál kisebb, ennek a visszaesésnek tudvalevőleg nem a termelési rendszer esetleges visszafejlődése volt az oka, hanem kizárólagosan a tavalyi csapadékhiány; a júliusi és augusztusi eső jóformán teljesen elmaradt, a szeptemberi eső ugyan valamit javított a burgonyán és a répafélén, de a tengeritermésen sajnos már semmit sem segített. A szárazságnak tulajdonítható tehát, hogy a tengeri 1928. évi termésátlaga 27·7%-kal, a burgonyáé 28·1%-kal, a cukorrépáé 4·7%-kal és a takarmányrúpáé 15·5%-kal rosszabb volt, mint az 1927. évi termésátlag.

Az egyes gazdaságnagyságcsoportok eredményeiben a különbségek itt talán még élesebben tűnnek ki, mint a kalászosoknál. Az 1000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok tengeritermésátlaga az országos átlagot 30·9%-kal múlja felül, a burgonya-termelésnél a különbség már 33·5%-os, a cukorrépánál a legkisebb — 6·9% —, ellenben a takarmányrúpánál ismét felmegy a különbség a nagygazdaságok javára 21%-ra. Éppen úgy, mint a kalászos növények termelésénél, a kapásoknál is a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok termésátlaga mindenütt az országos átlag alatt maradt. A tengerinél a kisgazdaságok termésátlaga 10·3%-kal, a burgonyánál 9·4%-kal,

a cukorrépánál 15·5%-kal és a takarmányrúpánál 6·2%-kal kisebb, mint az országos termésátlag. A tengeritermés mennyiségének a mostani évtized folyamán megállapított változásai szintén láthatók grafikonunkon, az 1925. évi kitünő tengeritermést jelző oszlop erősen kiválik a többi évek oszlopai között, ezt a jó eredményt azóta nem sikerült elérni.

A *fontosabb kereskedelmi növények* 1928. évi terméseredményeit szemlélve, a tavalyi eredményekkel szemben ismét csak visszaesésről referálhatunk. Az igazán nem sokat jelent, hogy a lenmag termésátlaga 16·7%-kal jobb volt az előző évi átlagnál, nagy baj azonban az, hogy a dohány termésátlaga 13%-kal, a repce termésátlaga 12·5%-kal, a kendermag termésátlaga 11·1%-kal, a kenderkóró termésátlaga 6·8%-kal és a lenkóró termésátlaga 35·9%-kal maradt el az előző év vonatkozó termésátlaga mögött. Ezeket a visszaeséseket szintén nem lehet egyébbel magyarázni, mint az 1928. évi nagyfokú csapadékhiánnyal.

Az egyes gazdaságnagyságcsoportok eredményeit vizsgálva a kereskedelmi növények termelésénél nem látjuk azokat az éles eltéréseket, amelyek a kalászos növényeknél és a kapásnövényeknél mutatkoznak. Az egyes kategóriáknál az átlagok nem igen térnek el. A dohánytermelésnél pedig éppen az a helyzet, hogy a legkisebb gazdaságnagyságcsoport termésátlaga 4·5%-kal nagyobb, mint a nagy gazdaságok termésátlaga. A lenmag- és a lenkórótermelésnél a nagyobb kis gazdaságok termésátlaga 3·7%-kal, illetőleg 16%-kal szintén felülmúlja az 1000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok termésátlagát.

A *fontosabb szalastakarmányfélék* 1928. évi terméseredményei sem alakultak kedvezően. A szárazság hatása ezeknél meglehetősen erős volt és ennek lett következménye, hogy a bükkönyfélék termésátlaga 14·5%-kal, a lucerna termésátlaga 19·4%-kal és a lóhere 16·3%-kal az előző évi termésátlag alatt maradt. Miután a szénahozam is minimális volt, a szalastakarmányfélék gyenge terméseredménye nehéz helyzet elé állította az állattartó gazdákat. A húsneműek téli viszonylagos olcsósága lett ennek a helyzetnek a következménye, mert igen sok gazda takarmányhiány miatt vágóhidra küldötte haszonállatát. További hátránya a takarmányhiánynak az, hogy a megfogyott létszámú állatállomány nem láthatta el annyi istállótrágyával a gazdálko-

dókat, amennyi a szántóföldek karbantartására feltétlenül szükséges.

Az egyes gazdaságnagyságcsoportok terméseredményei között észlelhető különbségek a szalastakarmány termelésénél is meg lehetős éles formában mutatkoznak. Így a nagygazdaságok termésátlaga a bükkönyféléknél 12·4%-kal nagyobb volt az országos átlagnál, a lucernánál ez a különbség szintén 12·4%-ot tett ki, a lóherénél az eltérés 13·6% volt. A 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok ezzel szemben a bükkönyfélék országos termésátlagánál 9·2%-kal, a lucerna országos termésátlagánál 5·3%-kal és a lóhere országos termésátlagánál 6·5 százalékkal kisebb termésátlagot produkáltak.

Az egyéb főtermények és a közöttek ter-

mények termésmennyisége nem sokkal tért el az előző évi adatoktól, az egyéb főtermények össztermése valamivel több, a közöttek termények össztermése viszont valamivel kevesebb volt, mint az előző évi eredmény. A kalászosok kedvező terméseredménye pedig maga után vontta azt, hogy a szalma, szár és kóró mennyisége 1928-ban 13·2%-kal több volt, mint a megelőző évben.

Az 1928. évi terméseredmény, mint láthattuk, sok gazdasági növényünknel kedvezőtlenebb volt, mint a megelőző évben, ezt a megállapított visszaesést pedig jóformán teljes mértékben az abnormális száraz időjárás számlájára írhatjuk.

Sajóhelyi István.

Az 1929. évi termés.

La récolte de 1929.

Magyarország. — Hongrie.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a gazdasági felügyelők távirati jelentései alapján folyó évi április hó 16-án rendkívüli jelentést adott ki a vetések állásáról és a mezőgazdaság állapotáról. A jelentés fontosabb megállapításait a következőkben közöljük:

A legutolsó vetésjelentés (április 6) közzététele óta az országban az időjárás valamivel kedvezőbbre fordult, úgyhogy most már a téli és utófagyok által okozott kár, valamint a vetések állása elég pontosan megállapítható.

A szakközegek vizsgálata alapján most már lezögezhetjük, hogy az őszi vetések az erős fagy következtében az országnak főleg csak azokon a vidékeken szenvedtek nagyobb kárt, ahol állandó és nagy hótakaró nem volt. Érzékeny volt a kár ott is, ahol a vékonyabb hóréteg időközben elolvadt, s mielőtt az így keletkezett vizet a talaj magába szívta volna, az jéggé fagyott.

Nagyobb területre kiterjedő és nagyobb mérvű fagykarak főleg az őszi búza, őszi rozs, őszi árpa és az őszi repacevetésekben a Tisza jobb- és balpartjának egyes vidékein állapítottak meg. Így súlyos a fagykár Szabolcs vármegyében (az őszi búzavetések 66, az őszi rozsvetések 20%-a), Hajdu vármegyében (itt kiszántásra került mintegy 20—25.000 kat. hold őszi vetés), Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében (az őszi búzavetés 20%-a), Bihar vármegyében (az őszi búzavetés 60, az őszi rozsvetés 40%-a), Borsod, Gömör és Kishont vármegyében (az őszi búzavetés 25, az őszi rozsvetés 20%-a), Szatmár és Bereg vármegyében (az őszi búzavetés 25, az őszi rozsvetés 10%-a) és Abaúj-Torna vármegyében (az

őszi búzavetés 35, az őszi rozsvetés 5%-a). Nem az egész vármegye területére, hanem annak csak egy részére szorító fagykárt állapítottak meg Heves vármegyében (a hevesi és a tiszafüredi járásokban az őszi búzavetés 40%-a) és Zemplén vármegyében (a sárospataki, a sátoraljaújhelyi, a szerencsi és a tokaji járásokban az őszi búzavetés 35—65, az őszi rozsvetés 5%-a). Az ország többi részeiből érezhetőbb károkról nem érkezett jelentés.

A befutott jelentések szerint egyébként a legutóbbi napok kedvezőbb időjárása, valamint a bőséges, enyhe esőzés a vetések fejlődésére igen kedvező hatással volt. A tavaszi árpa- és zabvetések mindenütt szépen kelnek, a burgonyának és a répaféléknek vetése erős iramban folyik, sőt a tengeri vetését is már megkezdték.

Külföld. — Etranger

Ausztriában még február végén is több ízben — 38 fokot mértek, a hótakaró legnagyobb részét még március hó folyamán is megvolt, a vetések állását sok helyen még nem tudták megállapítani. Ahol a szél a hótakarót a földekről lefujta, ott jelentékeny fagykárokat állapítottak meg.

Belgiumban a szigorú hideg miatt több héten át a mezei munkálatokat félbe kellett szakítani, a tavaszi munkákkal e miatt természetesen nagyon elkéstek.

Bulgáriában az ország déli részét kivéve, magas hótakaró védte a vetéseket a többiben fellépett — 30 fokos hideg ellen. Márciusban igen kedvezőtlen volt az időjárás, az őszi vetéseket ugyan védte ez ellen is a hótakaró, de a mezőgazdasági munkák egyáltalában nem indultak meg. A fagykárokról

semmi jelentés sem jött, de valószínű, hogy Dél-bulgáriában érezhető károk voltak.

Az Ír szabadállamban ugyan szintén szokatlanul rossz volt az időjárás, de a mezei munkálatok március második felében igen kedvezően haladtak előre.

Franciaországban igen nagy károkat okozott az a körülmény, hogy szigorú fagyok után tavaszi időjárás következett, majd újra erős fagy állott be. A koránérő árpa szenvedte a legnagyobb kárt. Általában remélik, hogy a fagy kártétele a látszathoz jóval kisebb. A főkárokat Franciaország délkeleti részein állapították meg.

Nagy-Britannia és Észak-Írország őszi vetései hótakaróval elég jól voltak védve, általában megállapították, hogy a fagy következtében az őszi búza kevesebb kárt szenvedett, mint a rozs és az árpa, ezeket egyes részeken egészen ki kellett szántani. A tavaszi munkálatok még alig indultak meg. Az őszi vetések állapota a közepesnél gyengébbre minősíthető.

Olaszországban a február hónap szokatlanul hideg volt, egyes vidékeken — 20 fokos fagyokat mértek. Az időjárás azután kedvezőbbre fordult, a tavaszi munkálatok erős tempóban megindulhattak. A szakkörök remélik, hogy a kellő hótakaró az őszi vetéseket a nagyobb fagykároktól megóvta.

Lettországban a februári fagy többször elérte a — 34 fokot, amire példa ötven év óta nem volt. A talaj, több mint egy méter mélységben teljesen megfagyott, mert a hótakaró átlagban nem igen volt 20 centiméternél magasabb.

A Sz. H. Sz. királyságban az erős februári fagyok ellen az őszi vetést a hótakaró jól megvédte, fagykárokat csak ott állapítottak meg, ahol a havat a földekről a szél elfujta.

Romániában is több helyen, így Bukovinában és Besszarábiában — 35 fokos hideget állapítottak meg februárban, ez az erős fagy igen nagy károkat okozott az őszi vetésekben. A kár nagyságát még nem tudták meghatározni, azt azonban megállapították, hogy a korábban érő őszi vetések a fagynak sokkal jobban ellentállottak, mint a későn érő őszi vetések.

Szovjet-Oroszországban az igen erős hidegek káros hatását ellensúlyozta bőséges hótakaró, úgyhogy a fagykárok a más évek hasonló kárait nem igen múlják felül. A Kaukázus északi részén és a Volga mentén azonban elég nagy területen jégkéreg képződött, amely alatt a vetés teljesen elpusztult.

Az Egyesült Államok mezőgazdasági hivatala április 1-én a washingtoni mezőgazdasági kerületben megállapította, hogy a búza helyzete 82·7-nek felel meg. 1928 december elsején ez az arány ugyan 84·4 volt, de a megelőző év április 1-én 68·8-es arányt állapítottak meg. Ez a százalék megerősíti azt a feltevést, hogy a gabonafélék az elmúlt télen jobb állapotban voltak, mint az előző évben. A művelés tartama alatt bekövetkező szabálytalanságok remélhetőleg nem fogják sokkal rontani az április 1-én megállapított százalékot.

Brit-India. A pendjahi búzatermés az előzetes jelentések szerint 31,380.000 métermázsa. 1928-ban 33,630.000 métermázsa volt Pendjab búzatermése, az 1922/26-os átlag 36,360.000 métermázst tett ki. Tudvalevőleg Pendjabban aratják Brit-India búzatermésének kétharmad részét, az előzetes jelentés szerint tehát az ezévi aratás eredménye gyenge lesz, 6·7%-kal kisebb az elég gyenge 1928-as termésnél és 13·7%-kal marad el az 1922/26. évek tálagos termésétől.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1929 március havában.

Le commerce extérieur de la Hongrie en mars 1929.

Résumé. En mars 1929, la valeur des importations a représenté 96·9 millions de pengős et celle des exportations 79·5 millions, la balance commerciale s'est donc soldée par un excédent d'importations de 17·4 millions.

Comparativement au mois correspondant de l'année précédente, les importations ont fléchi de 11·2 millions de pengős et les exportations augmenté d'une valeur de 6·4 millions; le passif a été la moitié de celui de mars 1928. Par rapport aux trois premiers mois de l'année précédente, la valeur des importations du premier trimestre de 1929 (255·6 millions de pengős) présente une diminution de 34·3 millions et celle des exportations (189·2 millions) une augmentation de 1·4 million. Pour les trois premiers mois de cette année, l'excédent d'importations est de 66·4 millions contre 102·1 à la période correspondante de l'année dernière.

A l'importation, les achats de tissus de coton et de laine ont continué à fléchir tant en quantité qu'en valeur (— 4·3 millions de pengős). Ont également diminué les importations du groupe des machines et appareils (— près de 2 millions de pengős), celles de tabac brut (— 1½ million de p.), celles de métaux bruts (— plus de 1 million de p.). Ce sont les achats de coton brut qui ont le plus augmenté (+ près de 1½ million de p.). Aux entrées de machines et appareils électriques, de soie, de fils de soie et de cuirs bruts, on constate de considérables augmentations de valeur.

A l'exportation, au point de vue de l'augmentation, le sucre a occupé le premier rang (+ près de 4 millions de pengős). Venaient ensuite les animaux de boucherie et de trait (surtout le porc) avec une augmentation de valeur de 2 millions de p.; les machines et appareils (+ 1½ million de p.); les vins (+ plus de 1 million de p.); le froment, les volailles tuées, l'oeuf et la pomme de terre. Par contre, un vif fléchissement s'est produit pour le seigle (— plus de 2 millions de p.) et la farine (— près de 2 millions de p.). Aux autres articles importants, on n'observe que de légères diminutions

Az 1929. év március havában a behozott áruk értéke 96·9, a kivitt áruk értéke pedig 79·5 millió pengőt tett, a külkereskedelmi mérleg tehát 17·4 millió pengő behozatali többlettel zárult. A múlt évi március havi forgalomhoz viszonyítva a behozatal 11·2 millió pengő értékkel csökkent, míg a kivitel 6·4 millió pengő értékkel gyarapodott, s ennek eredményeképp a passzívum félannyit tett ki, mint az előző év március havában. Az év első három hónapjának behozatala 255·6 millió pengő értéket képviselt, a kivitel pedig 189·2 millió pengőt. A múlt év első három hónapjának adataival összehasonlítva a behozatal 34·3 millió pengő értékkel kisebb volt, a kivitel pedig 1·4 millió pengővel emelkedett. Az első három hónap behozatali többlete 66·4 millió pengőt tett ki, az előző év ugyanezen időszakának 102·1 millió pengős passzívumával szemben.

A folyó évi március havi behozatalban a pamut- és gyapjúszövetek mennyiségének további nagy visszaeséséről számolhatunk be. Értékben 4·3 millió pengőt tett ki a szövetbehozatal hanyatlása. A gépek és készülékek csoportjában beállott csökkenés közel járt a 2 millió pengőhöz. Nyers dohányt másfél millió pengő értékkel kevesebbet vásároltunk külföldön, mint a múlt év március hónapjában. A nyersfémekből jóval egymillió pengőn felüli értékkel kisebb volt az import. A behozatal emelkedése legnagyobb volt a nyers pamutnál, közel másfélmillió pengő értékű többlettel. Ezenkívül a villamosgépek és készülékek, a selyem és selyemfonalak továbbá a nyersbőr értékemelkedése volt jelentősebb.

A kivitelben az emelkedés nagyságát tekintve a cukor áll az első helyen, közel 4 millió pengős értékű többlettel. Ezután következnek a vágó- és igásállatok 2 millió pengő értékű növekedéssel. Legnagyobb részben az élénkebb sertésexport eredményezte a gyarapodást. A gépek és készülékek kivitele másfélmillió pengős értékű többletet eredményezett. A borkivitel is megerősödött és egymillió pengőn felüli emelkedéssel szerepelt. Ezeken kívül említhető még a búza, a leölt baromfi, a tojás és a burgonya kivitelének növekedése. Exportunk visszaesése elsősorban a rozsnál észlelhető, az értékcsökkenés több mint kétmillió pengőt tett ki. Liszt-kivitelünk hanyatlása a kétmillió pengő értéket megközelítette. Ezeken kívül a fontosabb áruknál csak kisebb csökkenés volt tapasztalható.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1929. év március havában.
Commerce extérieur de la Hongrie en mars 1929.

Az áruk megnevezése <i>Désignation des marchandises</i>	1928	1929	1928	1929	Az érték 1929. márc. több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben Augment. (+) ou dimi- nution (-) de la va- leur, en mars 1929, en milliers de pengős	Az 1929. márc. havi összérték %-ában En % de la valeur totale de mars 1929
	március — mars					
	q	1000 P — pengős				
A) Behozatal. — A) Importations.						
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	2,090.373	2,114.334	11.493	11.012	— 481	11.36
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	12.013	7.678	9.407	6.581	— 2.826	6.79
Szén — <i>Charbon</i>	1,307.719	1,389.802	4.904	5.199	+ 295	5.36
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	2.686	1.979	5.796	4.310	— 1.486	4.45
Papiros és papirosáruk — <i>Papier et art. en pap.</i>	61.950	62.214	3.464	3.538	+ 74	3.65
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	8.030	5.302	5.010	3.468	— 1.542	3.58
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	19.401	12.129	4.861	2.985	— 1.876	3.08
Pamuttolalés-cérna — <i>Fils de coton et fils à coudre de coton</i>	5.746	5.243	2.841	2.720	— 121	2.80
Gaze, kreppszövet tiszta selyemből — <i>Gaze, tissus de soie façon crêpe, de soie naturelle</i>	285	260	3.101	2.641	— 460	2.73
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	4.842	10.246	1.153	2.603	+ 1.450	2.68
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	1.187	2.161	1.427	2.380	+ 953	2.45
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	23.115	16.901	3.427	2.116	— 1.311	2.18
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	551	1.100	1.302	2.093	+ 791	2.16
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	4.592	6.201	1.341	2.020	+ 679	2.08
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	41.374	43.334	1.620	1.944	+ 324	2.01
Vasáruk — <i>Ouvrages de fer</i>	13.196	9.970	2.309	1.751	— 558	1.81
Kikészített bőr — <i>Cuir apprêtés</i>	1.145	1.083	1.717	1.681	— 36	1.74
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> db — pièce pár — paire q — q	172.299 127.715 1,488.595	169.899 70.014 1,188.357	42.939	37.893	— 5.046	39.09
Behozatal össz. — <i>Import. totales</i> db — pièce pár — paire q — q	172.299 127.715 5,086.800	169.899 70.014 4,878.294	108.112	96.935	— 11.177	100.00
B) Kivitel. — B) Exportations.						
Búza — <i>Froment</i>	261.867	343.901	9.165	9.836	+ 671	12.37
Vágó- és igásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait</i> ¹⁾	15.893	20.125	5.923	7.953	+ 2.030	10.00
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i> ¹⁾	4.383	3.678	2.719	2.468	— 251	3.10
Sertés — <i>Porcs</i> ¹⁾	5.815	10.138	1.474	3.308	+ 1.834	4.16
Ló — <i>Chevaux</i> ¹⁾	2.943	3.227	1.631	2.023	+ 392	2.54
Liszt — <i>Farine</i>	180.235	174.415	9.261	7.397	— 1.864	9.30
Cukor — <i>Sucre</i>	39.808	158.176	1.654	5.536	+ 3.882	6.96
Tojás — <i>Oeufs</i>	23.026	18.802	4.605	4.926	+ 321	6.19
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	10.214	15.321	1.712	3.296	+ 1.584	4.14
Baromfi — <i>Volaille</i>	²⁾ 7.224	²⁾ 7.313	2.077	2.311	+ 234	2.90
Ebből — <i>Dont</i> : Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	²⁾ 3.181	²⁾ 1.923	778	517	— 261	0.65
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	²⁾ 4.043	²⁾ 5.390	1.299	1.794	+ 495	2.25
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	2.254	2.393	2.132	2.297	+ 165	2.89
Rozs — <i>Seigle</i>	137.501	85.702	4.538	2.228	— 2.310	2.80
Bor — <i>Vin</i>	6.687	40.926	684	2.071	+ 1.387	2.60
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	97.952	97.490	1.848	1.762	— 86	2.22
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	105.185	98.411	1.067	1.476	+ 409	1.86
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	4.189	2.387	1.648	1.405	— 243	1.77
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	2.097	2.217	1.233	1.299	+ 66	1.63
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viande fraîche et préparée, saucisse</i>	2.304	3.502	905	1.131	+ 226	1.42
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> db — pièce pár — paire q — q	564 6.834 721.874	7.711 4.714 848.624	24.655	24.608	— 47	30.95
Kivitel össz. — <i>Exportations totales</i> db — pièce pár — paire q — q	16.457 6.834 1,602.417	27.836 4.714 1,899.580	73.107	79.532	+ 6.425	100.00

¹⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — *En têtes.* — ²⁾ Az 1928. év március havában az élő baromfi 316.133 darab, a leölt baromfi 291.331 darab, összesen 607.464 darab. — *En mars 1928, on a exporté 316.133 volailles vivantes et 291.331 volailles tuées; au total 607.464 volailles.* — ³⁾ Az 1929. év március havában az élő baromfi 189.300 darab, a leölt baromfi 455.551 darab, összesen 644.851 darab. — *En mars 1929, on a exporté 189.300 volailles vivantes et 455.551 volailles tuées; au total 644.851 volailles.*

Nemzetközi külkereskedelmi forgalom.

Commerce international.

A világ 1928. évi külforgalmára vonatkozó adatok még nem teljesek ugyan, de néhány ország kivételével legalább az ideiglenes adatok már rendelkezésre állván, a világadatokat alakulásáról megközelítő képet már alkothatunk.

Táblázatunk, túlnyomórészt a Nemzetek Szövetségének adatgyűjtése alapján, egybefoglalja a főbb államok külforgalmára vonatkozó értékeket, szembeállítva az 1928. év eredményeit az előző három év, valamint az 1913. év adataival. Ott, ahol az 1928. évi adat még nem volt megszerezhető, az illető ország előző évi adatát vettük irányadóul a világadat kiszámításánál. Minthogy erre aránylag kevés a világforgalomban nem nagyon jelentős országnál volt szükség, az összesítő adatokat eléggé megbízhatóknak kell tekintenünk.

A bevétel és a kivétel összesítő adata szerint mindkét oldalon némi növekedés mutatkozik az előző év adatával szemben. E körülményből azonban nem szabad azt a következtetést levonni, hogy az 1928. év külforgalma élénkült volna az 1927. évi külforgalommal szemben. Egyrészt, mert az emelkedés — az úgyszólván csak megközelítő pontosságú adatoknál — nem lényeges, másrészt, mert adataink nem mennyiségi, hanem értékadatok, amelyeknek mérlegelésénél tekintettel kell lennünk az áralakulásra. Ha pedig az 1928. évi árszínvonalat az 1927. évvel összehasonlítjuk, azt találjuk, hogy az államok többségében a nagykereskedelmi árindex 1928-ban magasabb szinten mozgott, mint 1927-ben. Az összeforgalom növekedő értékadatai dacára nincs tehát kizárva, hogy a világforgalom 1928. évi mennyiségi adatai alatta maradtak az előző év mennyiségi adatainak.

Táblázatunk az egyes államokat az 1928. évi mérlegek alapján sorakoztatja. A táblázatban szereplő államok nagyobb részének — összesen 24-nek — külkereskedelmi mérlege passzív volt s csak 14 állam szerepel aktívummal. Érdekes, hogy a 14 aktív mérlegű állam közül csupán egy állam, Cseh-

Szlovákia fekszik Európában. Rámutatunk arra is, hogy négy olyan állam, amelyiknek 1927-ben még aktív mérlege volt, 1928-ban passzívummal zárta mérlegét. Ezek az államok: Svédország, Franciaország, Oroszország és a Délafrikai Unió. Ezenkívül Romániának, mely 1927-ben aktívumot mutatott ki, 1928-ban a behozatallal egyenlő kivitele volt. A passzív mérlegű államok közül egyiknek mérlege sem vált aktívvá.

Az aktív mérlegű országok sorában is messze kimagaslik az Amerikai Egyesült Államok adata. Ennek az országnak mérlege, főleg a kivitel emelkedése folytán, 1928-ban is jelentősen javult s az előző évi 3·4 milliárd pengős aktívummal szemben 1928-ban 5·5 milliárd pengő aktívumot tüntet fel. Erős aktívumot mutatnak még Brit-India és Holland-Keletindia.

A passzív mérlegű országok között a maximális adatú Nagy-Britannia 9·8 milliárdos passzívumával erősen túlszárnyalja az utána következő 2·5 milliárd pengős passzívumot mutató Németországot s Olaszországot, melynek passzívuma 2·3 milliárd pengő.

Táblázatunk feltünteti az egyes államoknak a világforgalomban való százalékos részesedését is. Az Amerikai Egyesült Államok, amely elragadta Nagy-Britannia elől a vezetőhelyet, 14·2%-kal részesedik a világ külforgalmában, Nagy-Britannia csak 13·7%-kal. Utánuk Németország arányszáma a legmagasabb: 9·5%, míg a háború előtt a világforgalomban való részesedése a 13%-ot is meghaladta.

Ez alkalommal is megemlíthetjük, hogy a világ egész külforgalmának statisztikai számbavétele igen nagy nehézségekbe ütközik. Az egyes államok által kivitelként kimutatott értékeknek az importáló államoknál nem teljesen azonos értékek felelnek meg. A tengeri szállítás alatt álló és a szabadraktárakban lévő árúk sincsenek a forgalom mindkét oldalán elkönyvelve. E körülmények okozzák, hogy táblázatunkban a világkivitel nem fedi a világbehozatait.

Nemzetközi külkereskedelmi forgalom.

O r s z á g	Bevitel — <i>Importation</i>					Kivitel — <i>Exportation</i>				
	1913	1925	1926	1927	¹⁾ 1928	1913	1925	1926	1927	¹⁾ 1928
	1, 0 0 0. 0 0 0					P e n g ő				
Amerikai Egyes. Áll.	10.153	23.888	25.214	23.841	23.252	14.003	27.553	26.953	27.216	28.765
Brit-India	3.415	4.660	4.913	5.165	5.198	4.496	8.256	6.710	6.629	6.906
Holland -Keletindia	1.064	2.007	2.071	(2.071)	(2.071)	1.544	4.220	3.724	(3.724)	(3.724)
Mexikó	549	1.103	1.052	938	(938)	858	1.927	1.910	1.693	(1.693)
Kanada	3.541	5.300	5.897	6.343	6.967	2.471	7.856	7.264	7.167	7.694
Argentína	2.814	4.591	4.336	4.725	5.015	2.946	4.545	4.176	5.566	5.657
Csile	692	835	898	744	807	852	1.315	1.150	1.173	1.356
Kuba	801	1.692	1.493	1.470	(1.470)	938	2.024	1.727	1.836	(1.836)
Cseh-Szlovákia	2.967	2.580	3.037	3.258	.	3.168	2.997	3.403	3.602
Új-Zéland	595	1.429	1.356	1.218	1.224	583	1.492	1.213	1.304	1.535
Brazília	1.865	2.327	2.219	2.214	2.527	1.813	2.842	2.620	2.465	2.716
Brit-Maláj államok	1.178	3.145	3.272	3.220	(3.220)	1.104	4.140	4.073	3.409	(3.409)
Egyiptom	772	1.578	1.436	1.333	1.398	892	1.658	1.173	1.361	1.555
Uruguay	303	532	538	538	551	412	554	555	559	(589)
Belgium	5.119	4.837	4.290	4.610	5.000	4.015	3.939	3.718	4.221	4.976
Ausztrália	2.174	4.099	4.130	4.490	3.785	2.145	4.231	4.044	3.935	3.687
Dánia	1.190	2.338	2.294	2.374	2.466	978	2.161	2.111	2.208	2.342
Sz. H. Sz. állam ²⁾	114	852	766	726	791	²⁾ 92	869	778	646	644
Románia	652	835	978	1.178	1.125	744	800	1.007	1.293	942
Svédország	1.298	2.218	2.282	2.431	2.599	1.253	2.087	2.174	2.482	2.382
Algír	738	961	967	898	(898)	555	686	852	652	(652)
Finnország	549	800	818	921	1.122	446	806	812	909	874
Ir szabad állam	1.710	1.682	1.670	1.629	.	1.195	1.144	1.230	1.259
Magyarország	925	858	952	1.147	1.189	898	812	870	801	819
Kína	2.380	4.551	4.885	3.998	(3.998)	1.682	3.728	3.758	3.626	(3.626)
Görögország	194	909	721	950	924	132	406	389	458	465
Franciaország	9.295	12.150	11.085	11.852	11.972	7.596	12.704	11.011	12.384	11.502
Norvégia	829	1.389	1.379	1.453	1.520	583	1.052	1.018	1.007	1.018
Oroszország	4.044	2.424	2.231	2.099	2.446	4.473	1.864	1.991	2.271	1.934
Törökország	1.024	1.407	1.338	(1.338)	(1.338)	538	846	795	(795)	795
Lengyelország	1.767	990	1.853	2.142	.	1.401	1.441	1.607	1.605
Japán	2.053	5.826	6.212	5.691	5.530	1.779	5.203	5.314	5.182	4.948
Svájc	2.053	2.750	2.608	2.757	2.690	1.516	2.247	2.013	2.208	2.092
Spanyolország	1.344	2.476	2.374	2.239	2.374	1.093	1.750	1.773	1.773	1.773
Délafrikai Unió	1.155	1.807	1.945	1.951	2.095	1.819	2.396	2.299	2.568	1.328
Ausztria	2.264	2.225	2.482	2.545	.	1.521	1.373	1.642	1.764
Olaszország	3.964	5.963	5.760	6.000	6.612	2.728	4.157	4.153	4.599	4.358
Németország	14.660	16.804	13.614	19.219	18.556	13.745	11.961	13.316	13.888	16.028
Nagy-Britannia	18.350	32.207	31.008	30.482	29.886	14.620	21.349	18.150	19.717	20.082
Egyéb államok	9.494	13.639	13.409	13.988	13.778	8.517	13.851	13.548	13.955	13.911
Összesen	111.340	183.895	178.218	185.654	186.916	104.859	175.572	166.097	173.562	176.843

¹⁾ Előzetes eredmények. — ²⁾ Régi terület.

Commerce international.

Beviteli (—) vagy kiviteli (+) többlet Excédent d'importation (—) ou d'export. (+)					Összes forgalom Commerce total					P a y s
1913	1925	1926	1927	1928	1913	1925	1926	1927	¹⁾ 1928	
1,000.000 P o n g ö					%					
+ 3.850	+ 3.665	+ 1.739	+ 3.375	+ 5.513	11·17	14·31	15·15	14·21	14·28	États-Unis
+ 1.081	+ 3.596	+ 1.797	+ 1.464	+ 1.708	3·66	3·59	3·38	3·29	3·32	Inde Brit.
+ 480	+ 2.213	+ 1.653	+ 1.653	+ 1.653	1·21	1·73	1·68	1·61	1·59	Indes Néerlandaises
+ 309	+ 824	+ 858	+ 755	+ 755	0·65	0·84	0·86	0·73	0·72	Mexique
— 1.070	+ 2.556	+ 1.367	+ 824	+ 727	2·78	3·66	3·82	3·76	4·02	Canada
+ 132	— 46	— 160	+ 841	+ 642	2·66	2·54	2·47	2·86	2·94	Argentine
+ 160	+ 480	+ 252	+ 429	+ 549	0·71	0·60	0·59	0·53	0·60	Chili
+ 137	+ 332	+ 234	+ 366	+ 366	0·80	1·03	0·94	0·92	0·91	Cuba
	+ 201	+ 417	+ 266	+ 344		1·71	1·62	1·79	1·89	Tchéco-Slovaquie
— 12	+ 63	— 143	+ 86	+ 311	0·55	0·81	0·75	0·70	0·76	Nouvelle-Zélande
— 52	+ 515	+ 401	+ 251	+ 189	1·70	1·44	1·41	1·30	1·44	Brésil
— 74	+ 995	+ 801	+ 189	+ 189	1·06	2·03	2·13	1·85	1·82	Malais Britannique
+ 120	+ 80	+ 263	+ 28	+ 157	0·77	0·90	0·76	0·75	0·81	Egypte
+ 109	+ 22	+ 17	+ 21	+ 38	0·33	0·30	0·32	0·30	0·31	Uruguay
— 1.104	— 898	— 572	— 389	— 24	4·23	2·44	2·33	2·46	2·75	Belgique
— 29	+ 132	— 86	— 555	— 98	2·00	2·32	2·37	2·35	2·06	Australie
— 212	— 177	— 183	— 166	— 124	1·00	1·25	1·28	1·28	1·32	Danemark
— 22	+ 17	+ 12	— 80	— 147	²⁾ 0·10	0·48	0·45	0·38	0·40	Etat S. H. S.
+ 92	— 35	+ 29	+ 115	— 183	0·65	0·46	0·58	0·69	0·56	Roumanie
— 45	— 131	— 108	+ 51	— 217	1·18	1·20	1·29	1·37	1·37	Suède
— 183	— 275	— 115	— 246	— 246	0·60	0·46	0·53	0·43	0·43	Algérie
— 103	+ 6	— 6	— 12	— 248	0·46	0·45	0·47	0·51	0·55	Finlande
	— 515	— 538	— 140	— 370		0·81	0·82	0·81	0·79	État Libre d'Irlande
— 27	— 46	— 82	— 346	— 370	0·85	0·46	0·53	0·54	0·55	Hongrie
— 698	— 823	— 1.127	— 372	— 372	1·88	2·30	2·51	2·12	2·10	Chine
— 62	— 503	— 332	— 494	— 459	0·15	0·37	0·32	0·39	0·38	Grèce
— 1.699	+ 554	— 74	+ 532	— 470	7·81	6·91	6·42	6·75	6·45	France
— 246	— 337	— 361	— 446	— 502	0·65	0·68	0·70	0·68	0·70	Norvège
+ 429	— 560	— 240	+ 172	— 512	3·94	1·19	1·23	1·22	1·21	Russie
— 486	— 561	— 543	— 548	— 543	0·72	0·63	0·62	0·60	0·59	Turquie
	— 366	+ 451	— 246	— 547		0·88	0·71	0·97	1·03	Pologne
— 274	— 623	— 898	— 509	— 582	1·77	3·07	3·35	3·03	2·88	Japon
— 537	— 503	— 595	— 549	— 598	1·65	1·39	1·34	1·38	1·32	Suisse
— 251	— 726	— 601	— 466	— 601	1·13	1·18	1·20	1·15	1·14	Espagne
+ 664	+ 589	+ 354	+ 617	— 767	1·38	1·17	1·23	1·26	0·94	Union Sud-Afric.
	— 743	— 852	— 840	— 781		1·05	1·05	1·15	1·19	Autriche
— 1.236	— 1.806	— 1.607	— 1.401	— 2.254	3·10	2·82	2·88	2·95	3·02	Italie
— 915	— 4.843	— 298	— 5.331	— 2.528	13·14	8·00	7·82	9·22	9·51	Allemagne
— 3.730	— 10.858	— 12.858	— 10.765	— 9.804	15·25	14·90	14·28	13·97	13·74	Royaume-Uni
— 977	+ 212	+ 139	+ 33	+ 133	8·31	7·64	7·81	7·74	7·61	Autres pays
— 6.481	— 8.323	— 12.121	— 12.092	— 10.073	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	Total

¹⁾ Données provisoires. — ²⁾ Territoire d'avant-guerre.

Magyarország légiforgalma.

Le trafic aérien en Hongrie.

Résumé. En 1928, le service aérien n'a été assuré en Hongrie que par les Compagnies internationales y fonctionnant depuis des années, dont trois ont fait le service entre Budapest et Vienne, deux entre Budapest et Gratz, une entre Budapest et Belgrade. La longueur totale des lignes aériennes a été de 908 km.

Nous donnons ci-après les chiffres relatifs aux services aériens en 1928 (mouvement, vols d'occasion, ascensions en aérodrome).

*

A magyar aviatikának a békeszerződés rendelkezései a múlt évben már jóval nagyobb mozgási lehetőséget biztosítottak, mint annakelőtte. Bizonyosfokú csalódást kelthet tehát, ha az 1928. év eredményeit bemutatjuk, mely nem vitte nagyobb lépéssel előbbre légiforgalmunk ügyét.

Menetrendszerű járatok.

A belföldön, az elmúlt évhez hasonlóan, rendszeres légiforgalom nem volt; menetrendszerű járatok csak a már 1927-ben is meglévő nemzetközi útvonalainkon át közlekedtek. E három útvonal közül a Budapest—Bécs közötti viszonylatban, éppen úgy, mint az előző évben három vállalat járatta gépeit: a Magyar Légiforgalmi R.-T., a Német Lufthansa (Deutsche Lufthansa) és a Nemzetközi Légiforgalmi R.-T. (Compagnie Internationale de Navigation Aérienne). A budapest—gráci vonalon a Magyar Légiforgalmi R.-T. és az Osztrák Légiforgalmi R.-T. (Österreichische Luftverkehrs A.-G.) bonyolította le a forgalmat. Végül a Budapest—Belgrád közötti útvonalon ez alkalommal is a Nemzetközi Légiforgalmi Rt. egymagában látta el a szolgálatot. A vállalatok közül egyedül a Magyar Légiforgalmi Rt. hazai érdekelttség, a többiek külföldiek.

Az útvonalak összes hossza 908 km-t tett ki, melyből a budapest—bécsi vonal 230 km-rel, a budapest—gráci 350 km-rel, a budapest—belgrádi 328 km-rel van szám-bavéve.

Az üzemi időszak Budapest—Bécs között január hó 2-án kezdődött s december hó 30-ig tartott. Ez alatt az idő alatt januártól márciusig naponta egy s hetenkint háromszor két járat, áprilistől az év végéig hétköznapokon két, vasárnapokon egy járat

1. A légiforgalom 1922-től 1928-ig.

Trafic aérien de 1922 à 1928.

Év Année	A vállalatok száma Nombre des entreprises	A megtett utak Parcours		A szállított Transports	
		száma nombre	hossza km.-ben longueur, en km.	utasok száma passagers, nombre	összes kül- demények súlya kg. poids de tous les envois, kg
I. Menetrendszerű járatok. — Services réguliers.					
1922	1	527	79.100	357	2.648
1923	3	1.250	169.000	1.589	35.489
1924	3	1.658	413.090	2.837	110.637
1925	3	1.689	458.313	2.352	175.253
1926	4	1.954	496.171	2.718	210.229
1927	4	2.613	724.060	4.133	322.627
1928	4	2.534	694.225	4.229	343.231
II. Alkalmi járatok. — Services d'occasion.					
1922	.	3	.	4	—
1923	.	43	.	187	—
1924	.	54	.	119	—
1925	.	¹⁾ 404	.	657	382—
1926	.	30	.	54	355—
1927	.	115	.	165	514—
1928	.	301	.	382	119—
III. Körrepülések és helyi felszállások. Vols circulaires et locaux.					
1922	.	36	.	—	—
1923	.	682	.	2.248	—
1924	.	346	.	1.136	—
1925	.	360	.	1.078	—
1926	.	277	.	343	—
1927	.	324	.	1.060	—
1928	.	422	.	269	—

¹⁾ A belföldi újságjáratokkal együtt. — Y compris les transports de journaux intérieurs.

közlekedett. A budapest—gráci útvonalon az első gép április hó 30-án indult s a rendszeres forgalom szeptember hó 29-én fejeződött be. A közlekedést az egész idényben vasárnap kivételével, naponta egy járat bonyolította le. A budapest—belgrádi vonalon a forgalom január hó 8-án kezdődött s december hó 31-én végződött. A járatok száma január-március hónapokban heti 3, áprilistől decemberig pedig, vasárnap kivételével, naponta 1 volt.

A menetidő az óránkénti átlagos 138 km-es sebességnek felel meg. A Budapest-ről induló gépek Bécsre 1 óra 45 perc, Belgrádot 2 óra 30 perc, Grácot 2 óra 25 perc alatt érték el.

2. A légiforgalom az 1927—1928 évben.

Mouvement aérien en 1927—1928.

Megnevezés Désignation	Év — Année	Az érkezett — Arrivés arrivés (services)			Az indult — Partis partis (services)			Az összes — Tous les services			A megtett út km-ben. Parcours, en km	A menetidő órákban — Durée des parcours, en heures	Az érkezett Passagers arrivés			Az indult Passagers partis			Az összes Tous les passagers			Levél — Lettres	Ujság — Journaux	Személypoggyász Bagages à main	Csomag — Colis	Árú Marchandises	Az előfordult kényszerleszállások száma — Nombre des atterrissages forcés
		menetek száma nombre			utasok száma nombre			súly kg.-ban — poids en kilos																			
a) Menetrendszerű járatok Services régul.																											
Budapest—Bécs	1927	766	763	1.529	365.978	2.678	1.409	1.894	3.303	1.526	26.209	40.205	1)	133.606	13												
Budapest—Vienne	1928	836	838	1.674	404.893	2.874	1.550	2.037	3.587	1.660	22.664	39.759	8.471	154.859	18												
Budapest—Belgrád	1927	343	357	700	228.652	1.619	271	187	458	730	26	14.355	1)	101.855	7												
Budapest—Belgrade	1928	301	309	610	201.832	1.393	237	138	375	902	—	6.960	4.436	99.871	8												
Budapest—Grác	1927	193	191	384	129.430	845	142	230	372	4	382	3.585	1)	144	7												
Budapest—Graz	1928	124	126	250	87.500	549	101	166	267	18	143	2.915	37	536	5												
a) Összesen — Total	1927	1.302	1.311	2.613	724.060	5.142	1.822	2.311	4.133	2.260	26.617	58.145	1)	235.605	27												
	1928	1.261	1.273	2.534	694.225	4.816	1.888	2.341	4.229	2.580	22.807	49.634	12.944	255.266	31												
b) Alkalmi járatok Services d'occasion																											
	1927	—	—	115	—	—	—	—	165	—	—	514	—	—	—												
	1928	—	—	301	—	—	—	—	382	—	—	66	3	50	—												
c) Körrepülések és helyi felszállások Vols circulaires et locaux																											
	1927	—	—	324	—	106	—	—	1.060	—	—	—	—	—	—												
	1928	—	—	422	—	113	—	—	269	—	—	—	—	—	—												
Összesen — Total	1927	1.302	1.311	3.052	724.060	5.248	1.822	2.311	5.358	2.260	26.617	58.659	1)	235.605	27												
	1928	1.261	1.273	3.257	694.225	4.929	1.888	2.341	4.880	2.580	22.807	49.700	12.947	255.316	31												

¹⁾ A csomagok súlya bentfoglaltatik az árúk súlyában s külön nem mutathatók ki. — *Le poids des colis étant compris à celui des marchandises, ne peut être indiqué séparément.*

²⁾ Egy vállalat újságszállítmányai az árúk között szerepelnek. — *A l'exception de ceux d'une entreprise, lesquels figurent parmi les marchandises.*

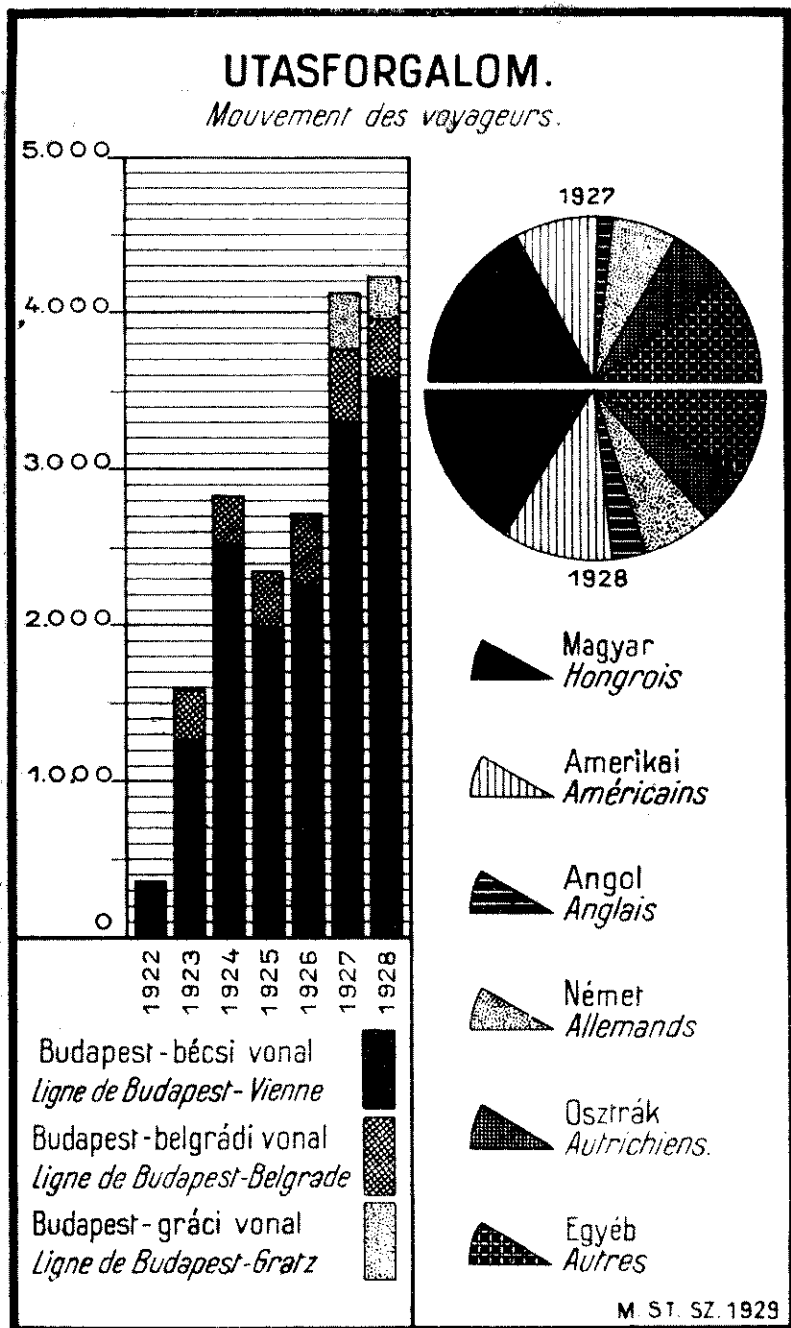
A forgalom sűrűsége az előző évi eredményeknek általában alatta marad. A közlekedett menetek tekintve az eddig is legfrekvenciáltabb bécsi vonal forgalma az idén is emelkedett, amennyiben itt 145 menettel több, összesen 1.674 menet közlekedett; a növekedés tehát 9·5%-os, viszont a belgrádi vonalon 90-nel, a grácinnal pedig 134-gyel kevesebb gépet indítottak, mint az előző évben. Végeredményben tehát a forgalomnak a bécsi vonalon tapasztalható növekedése a Belgrád felé vezető útvonal 12·9%-os és a Budapestet Gráccal összekötő vonal forgalmának 34·9%-os csökkenését sem volt képes ellensúlyozni s a menetrendszerű járataink menetsűrűsége általában 3·0%-kal maradt alatta az előző évnek.

A meneteknek ez a megritkulása természetesen egyéb tekintetben is éreztette a hatását. Áll ez elsősorban az évi kilométerteljesítményre, ahol a csökkenés 4·1%-nak felel meg. A repülésben töltött órák száma szintén megcsappant, mely 6·3%-kal volt kevesebb, mint az elmúlt évben.

A személyforgalmi teljesítmény, a menetek számának csökkenése ellenére is, csekély mértékben ugyan, de mégis emelkedett. A növekedés mindössze 96 fő s

ezzel a vállalatok gépeit 1928-ban 4.229 utas vette igénybe. A személyforgalom emelkedése itt is kizárólag a bécsi vonal javára írható, melyen a szállított utasok száma 8·6%-kal szaporodott. A másik két vonal közül a grácinnal erősebben — kerekén egyharmadával (28·2%) —, a belgrádin kisebb arányban — 18·1%-kal — csökkent az utasforgalom.

Az a körülmény, hogy a Budapestre kiinduló, illetőleg az oda beérkező repülőgépeknek a legközelebbi állomásai külföldi államok területén fekszenek, az útlevelek adatai alapján módot nyújt az utasok állampolgárságának megismerésére is. A táblázatunkban egyenként kimutatott 16 állampolgárain kívül az „egyéb” gyűjtőnév alatt összevontan 12 különféle ország lakosai szerepelnek; vagyis menetrendszerű járatainkon 28 állam polgárai fordultak meg. Az év folyamán szállított személyeknek — az előző évhez hasonlóan — több mint egy negyede (32·5%) honfitársaink sorából került ki. Az eddig is második helyen szereplő amerikaiak száma jelentősen megsaporodott s ezzel az összes utasokhoz viszonyított arányuk 15·6%-ról 20·7%-ra emelkedett. Mellettük továbbra is a németek (13·2%, 1927-

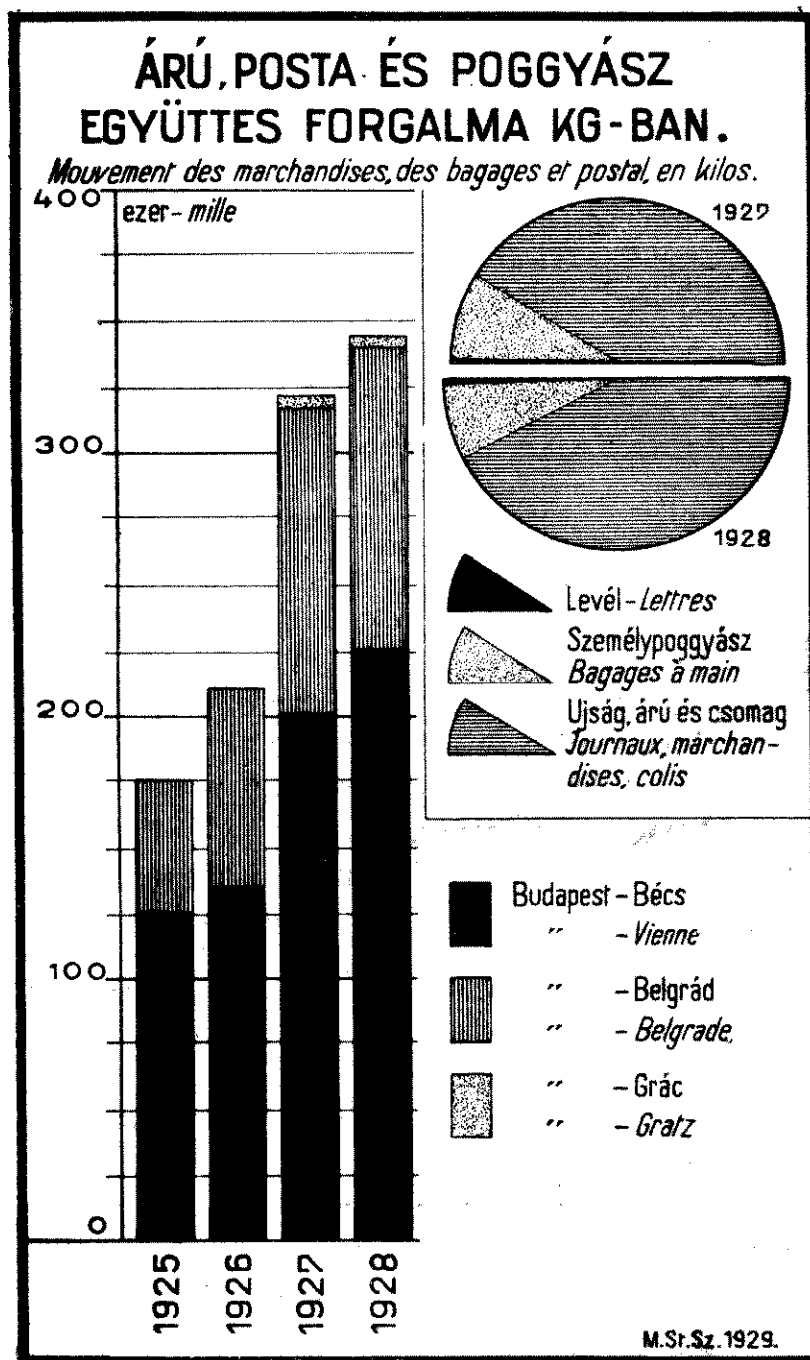
3. A menetrendszerű járatok utasai állampolgárság szerint az 1927—1928. évben.

Passagers transportés en service régulier, suivant la nationalité, 1927—1928.

Állampolgárság — Nationalité	Az utasok száma Nombre des passagers	
	1927	1928
Magyar — Hongroise	1.437	1.374
Amerikai — Américaine	645	875
Angol — Anglaise	128	265
Cseh-szlov. — Tchéco-slov.	103	85
Dán — Danoise	18	11
Francia — Française	137	77
Holland — Hollandaise	57	54
Lengyel — Polonaise	33	29
Német — Allemande	545	560
Olasz — Italienne	63	76
Osztrák — Autrichienne	493	403
Román — Roumaine	108	100
Svájci — Suisse	98	90
Svéd — Suédoise	25	20
Szerb-horvát-szlov. — Serbe-Croate-Slovène	99	71
Török — Turque	27	15
Egyéb — Autre	89	116
Ismeretlen — Inconnue	28	8
Összes — Total	4.133	4.229

ben 13·2%) és az osztrákok (9·5%, 1927-ben 11·9%) száma a kiemelkedőbb. A szállított személyeknek 82·1%-a (1927-ben 77·2%) rendes viteldíjat fizetett, a mérsékelt menetjeggyel utazók aránya 8·6% (2·0%) volt. Az állami szabadjegyes és az egyes vállalatok kötelékébe tartozó s ugyancsak viteldíjmentes utasok a szállított utasoknak 9·3%-át (20·8%) tették.

Az áruforgalom, a személyforgalommal ellentétben, ebben az évben is emelkedett. A postai küldemények közül a légi úton továbbított levelek száma mindhárom vonalon megsaporodott s ezzel a levélforgalom általánosságban 14·2%-kal növekedett s összesen 2.580 kg-ot tett ki. A légipostai újságküldeményeknél azonban már mind egyik vonalon némi visszaesés jelentkezik, ami összesen 4.000 kg. körül jár; a csökkenés mértéke tehát 14·3%-os. Meg kell jegeznünk, hogy adataink a tényleges állapotnak nem felelnek meg teljesen, mert egy vállalat az általa szállított újságokat nem postai küldeményként, hanem áru gyanánt

4. Légipostaforgalom az 1927—1928. évben.

Mouvement des Postes aériennes en 1927—28.

Ország — Pays	1927			1928		
	Levél <i>Lettres</i>	Csomag <i>Colis</i>	Együtt <i>Total</i>	Levél <i>Lettres</i>	Csomag <i>Colis</i>	Együtt <i>Total</i>
	d a r a b o k b a n — n o m b r e					
Argentina — <i>Argentine</i>	—	—	—	35	—	35
Ausztria — <i>Autriche</i>	2.977	38	3.015	3.199	87	3.286
Belgium — <i>Belgique</i>	—	—	—	—	5	5
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	—	—	178	—	178
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	445	3	448	433	13	446
Dánia — <i>Danemark</i>	—	—	—	115	2	117
Franciaország — <i>France</i>	3.166	—	3.166	3.529	—	3.529
Lengyelország — <i>Pologne</i>	270	—	270	137	—	137
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	—	—	—	1.169	26	1.195
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	—	—	—	2	2
Németország — <i>Allemagne</i>	6.267	398	6.665	5.454	797	6.251
Norvégia — <i>Norvège</i>	—	—	—	—	1	1
Olaszország — <i>Italie</i>	59	—	59	699	12	711
Románia — <i>Roumanie</i>	463	—	463	515	—	515
Svájc — <i>Suisse</i>	1.911	16	1.927	2.312	45	2.357
Svédország — <i>Suède</i>	216	—	216	196	1	197
Szerb-Horvát-Szlovén állam — <i>Royaume des Serbes-Croates-Slovenes</i>	165	—	165	135	1	136
Törökország — <i>Turquie</i>	419	—	419	532	6	538
Összesen — <i>Total</i>	16.358	455	16.813	18.638	998	19.636

szállítja, melyek ezért az áruk között szerepelnek. A *postai csomagszállítványokat*, melyek eddig az áruk közé voltak felvéve, ez alkalommal első ízben van módunkban elkülönítve bemutatni. Összes súlyuk 12.944 kg-ot tett ki. A személyforgalom csökkenésével párhuzamosan a szállított személypoggyász mennyisége is — 14·6% -kal — megcsappant. Az apadás javarésze a budapest—belgrádi vonalra esett, ahol a csökkenés az 50% -ot is meghaladja. Érdekes, hogy a budapest—bécsi vonalon, ahol mint tudjuk, a személyforgalom kissé emelkedett, a személypoggyászforgalomnál csökkenést tapasztalhatunk. Az év folyamán továbbított 49.634 kg. személypoggyászból 33.959 kg. volt az a mennyiség, melyek után az utasok külön szállítási díjat nem fizettek; vagyis a személypoggyászszállításnak mindössze 31·6% -ából volt a vállalatoknak külön bevétele. Légiforgalmunkban mindig az *áruszállításnak* volt a legnagyobb jelentősége. Az a felfelé ívelő vonal, mely az áruszállítás évenkénti emelkedését jelzi, ebben az évben sem törik meg, bár a növekedés aránya az előző évihez képest itt is jelentős visszaesést mutat. A repülőgépeken szállított áruk súlya ugyanis 1928-ban 19.661 kg-mal multa felül az előző évi teljesítményt s összesen 255.266 kg-ot tett ki. A növekedés tehát, mely 1927-ben 64·1% volt, eb-

ben az évben 8·3% -ra esett. A tranzitó áruk súlya 191.359 kg. volt, vagyis az összes áruknek 75·0% -a.

A *vonalak forgalmi jelentősége* szempontjából az állandóan legfontosabb bécsi vonal ebben az évben még dominálőbb szerephez jutott. Az egyes vonalak forgalmának aránya a következőképen alakult:

Vonal	Menetek	Utasok	Összes küldemények
	s z á z a l é k b a n		
Budapest—Bécs . . .	66·1	84·8	66·3
Budapest—Belgrád . . .	24·1	8·9	32·7
Budapest—Grác . . .	9·8	6·3	1·0

A gépek átlagos *megterhelését* tekintve az utasokból két utas sem jutott egy-egy menetre. A postából, személypoggyászból és az áruból az előző évi 123 kg. megterheléssel szemben 135 kg teher esett az egyes menetekre.

A *menetek pontossága* szempontjából javulás tapasztalható, amennyiben a közlekedett gépeknek az előző évi 82·3% -kal szemben az utak 86·6% -ánál sikerült a pontos menetidőt betartani. A késések okainál az esetek aránya nagyjában az elmúlt évvel megegyező. A legtöbbször (55·9%) a csatlakozások bevárása miatt késtek a gépek. E mellett a légiközlekedés legnagyobb ellensége, a rossz időjárás miatt fordult elő a leggyakrabban késés. (30·0%)

5. A járatok pontossága s az elmaradt utak.

Exactitude des services et vols n'ayant pu avoir lieu.

Év Année	A pontos — Services effectués exactement	A késések — Cause		Az elmaradt utak — Vols n'ayant pu avoir lieu									
		A 30 percen aluli — Services ayant eu un retard de moins de 30 minutes	A 30 és ennél több perces Services ayant eu un retard de 30 minutes et au-dessus	elmaradások oka — cause									
		késéssel induló ill. érkező au départ ou à l'arrivée		oka — des retards									
menetek %		motorhiba panne de moteur	időjárás temps défavorable	utások késése — retard de passagers	csatlakozás jonction	egyéb autres	%	motorhiba panne de moteur	időjárás temps défavorable	géphiány a défaut de machine	egyéb autres		
1927	82.3	5.9	11.8	3.6	22.5	1.4	50.0	22.5	2.3	6.3	60.4	31.2	2.1
1928	86.6	2.9	10.5	5.3	30.0	1.2	55.9	7.6	3.9	2.0	91.0	4.0	3.0

A forgalom folytonossága, vagyis a tervezett és megtett utak aránya, némileg rosszabbodott. Az elmaradt utak aránya ugyanis 2.3% -ról 3.9% -ra emelkedett. Itt hatványozott mértékben érvényesült ebben az évben az időjárásnak a befolyása, amennyiben a kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt nem indított menetek aránya az előző évi 60.4% -ról 91.0% -ra emelkedett. Viszont a megfelelő gépek hiánya miatt elmaradt utak aránya 31.2% -ról 4.0% -ra csökkent. Végül az előző évi 6.3% -kal szemben az eseteknek 2.0% -ában volt motorhiba az út elmaradásának oka.

Az évközben előfordult balesetek száma 27-ről 1928-ban 31-re emelkedett, ami az összes menetekhez viszonyítva 1.2% -nak felel meg (1927-ben 1.0%). Az esetek okát tekintve feltűnő a motorhiba folytán bekövetkezett balesetek számának erős növekedése, mely az előző évi 10 eset helyett 1928-ban 18 alkalommal következett be. Viszont

a légiforgalomnak csaknem leküzdhetetlen akadálya, az időjárás, mely az előző évben a legnagyobb számmal (17) szerepelt, 1928-ban mindössze 11 alkalommal volt baleset előidézője. Az 1927. évhez képest a balesetek kimenetele is súlyosabb természetű volt, mert két alkalommal géptöréssel járt. Sőt egy esetben a repülőgép utasa is megsérült, ami hazánk légiforgalmában még egyik évben sem fordult elő.

Az egész forgalom a mátyásfüldei repülőtéren bonyolódott le, mely szolgálati célokra, valamint az időjárási jelentések felvételére dróttalan táviróállomással is fel van szerelve. A külön táblázatban bemutatott adatok az állomás forgalmának jelentős növekedéséről számolnak be. Az adott és vett táviratok darabszáma 7.448-ról 9.345-re, a bennük foglalt szavak száma 98.081-ről 125.093-ra emelkedett. Legnagyobb arányú volt a növekedés a meteorológiai jelentések-nél, melyek száma megháromszorozódott.

6. A forgalmi balesetek.

Accidents de la circulation aérienne.

Év Année	A kényszerleszállások Atterriss. forcés						A balesetek folytán Par suite des accidents			
	összes száma nombre total	összes menetekhez viszonyított aránya %-ban — rapport à tous les services, %	oka — cause			géptöréssel machine cassée	megsérült ont été blessés		meghalt — sont morts	
			motorhiba panne de moteur	időjárás temps défavorable	egyéb — autres		utások passagers	alkalmazottak employés	utások passagers	alkalmazottak employés
száma — nombre										
1927	27	1.0	10	17	—	—	—	—	—	—
1928	31	1.2	18	11	2	2	1	—	—	—

7. A mátyásföld-repülőtéri rádióállomás forgalma.
Mouvement de la station de T. S. F. de l'aérodrome de Mátyásföld.

Év — Année	Bécs — Vienne				Pancsova ¹⁾ Pancsova—Pančevo ¹⁾				Egyéb Autres				Meteorolog. Renseignements météorolog.		Összesen — Total					
	adás émissions		vétél réceptions		adás émissions		vétél réceptions		adás émissions		vétél réceptions		vétél réceptions		adás émissions		vétél réceptions		adás-vétel együtt total des émiss. et des réceptions	
	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots	darab nombre	szó mots
1927	2.474	32.128	2.368	28.132	1.149	16.298	1.104	14.384	3	37	—	—	350	7.102	3.626	48.463	3.822	49.618	7.448	98.081
1928	3.156	40.642	2.615	29.480	1.308	17.036	1.253	15.756	—	—	—	—	1.013	22.179	4.464	57.678	4.881	67.415	9.345	125.093

¹⁾ 1928 II. 15-től Zimony. — A partir du 15—2—1928, Zimony—Zemun.

8. Repülőtéri felszállások 1928-ban.

Ascensions d'aérodrome en 1928.

A felszállás célja — But de l'ascension	A menetek, illetőleg felszállások száma Nombre des services, respectiv. des ascensions		Menetidő órákban Durée du vol en heures		Utassok száma Nombre des passagers	
	1927	1928	1927	1928	1927	1928
Fotórepülés — <i>Prise de photographies</i>	12	26	14	23	18	28
Sétarepülés — <i>Promenade en avion</i>	196	110	38	24	951	164
Propaganda és egyéb utak (mutatványrepülés, stb.) <i>Propagande et autres vols</i>	100	228	37	40	66	63
Reklámrepülés (röpcéduladobálás) — <i>Réclame (pour répandre des annonces)</i>	16	58	17	26	25	14
Összesen — Total	324	422	106	113	1.060	269

Menetrenden kívüli járatok.

Az ország légiforgalmát lebonyolító vállalatok a közönség kívánságára a menetrendben megszabott időn kívül is bármikor indítottak külön járatokat. Ezek a megrendelt menetek rövidebb és hosszabb távolságokra szállították utasaikat s egy részük külföldi, más részük belföldi repülőtéren szállottak le. Ezek a légiforgalmi vállalatokon kívül a rendkívüli járatok közé vannak sorolva azoknak a külföldi vállalatoknak az utai is, melyek az év folyamán a mátyásföldi repülőtérre is érintették. Az e fajta járatok száma az előző évnek háromszorosára növekedett s számuk összesen 301 volt, 382 utassal.

Repülőtéri felszállások.

Ebbe a csoportba a Budapest feletti körrepülések és különféle célú helyi felszállások vannak egybefoglalva, viszont a motorpróbák és a gépekkel való kísérleti repülések kimutatását mellőztük. Az ily célú felszállások száma valamivel (30·2%) szintén növekedett, ellenben az utasok száma az előző évnek csaknem egyötödére, 1.060-ról 269-re szállott alá. A csökkenés onnan ered, hogy a közönség a repülőgépeket sétarepülés céljaira 1928-ban ritkábban vette igénybe, viszont a megsaporodott reklámrepüléseknek és mutatványos repüléseknek tudvalevőleg nincsenek utasaik.

Várszeghy János dr.

A magyarországi pénzügyintézetek 1927-ben.

Les établissements de crédit de Hongrie en 1927.

(II. közlemény. — IIe partie.)

Résumé. Selon les registres de firmes, le nombre des Coopératives hongroises de crédit (1344) a été en 1927 inférieur de 114 à celui de 1926 et de 160 à celui de 1925, mais une grande partie, pour cause de liquidation ou de faillite, ne fit aucune affaire et 12% n'ont pas même établi leurs comptes de clôture. Les Coopératives, dont la plupart appartenaient à la Coopérative Centrale de Crédit, avaient ensemble, d'après les bilans de 1927, 22,5 millions de pengős de capitaux en propre, dont 18,9 millions de capitaux de parts sociales; les dépôts d'épargne y montaient à 27,9 millions et l'effectif des traites à 2,2 millions; les prêts hypothécaires n'atteignaient, à la fin de 1927, que 2,2 millions.

Suivant les bilans, la valeur des immeubles possédés par elles était de 2,5 millions, et en 1927 elles ont réalisé 1,2 million de profits nets.

*

Szövetkezetek.

A Magyarországon működő szövetkezetek számát tekintve, a leépítési folyamat az 1927. évben is folytatódott, épp úgy, mint a részvénytársasági alapon működő pénzügyintézeteknél. A magyarországi hitelszövetkezetek számának alakulása ugyanis az 1925—1927. években a következő volt:

A hitelszövetkezetek száma az
1925 1926 1927
évvégi állapot szerint

Külön törvények alapján működő szövetkezetek	4	5	6
Az O. K. H. kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek ..	1.145	1.147	1.087
Az I. O. K. Sz. kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek ..	5	5	5
Köteléken kívül álló hitelszövetkezetek	350	301	246
Összesen	1.504	1.458	1.344

E szerint az 1927. év végén a magyarországi szövetkezetek összes száma 1344 volt, 114-gyel kevesebb, mint az előző évben és 160-nal kevesebb, mint az 1925. év-

ben. 1924-hez képest, mikor a szövetkezetek száma még 1576 volt, a csökkenés már 232-öt tesz ki. Meg kell azonban jegyezni, hogy a most közölt adatok magukban foglalják az összes hitelszövetkezeteket, melyek a királyi törvényszékek cégjegyzékeiben szerepelnek, ami azonban távolról sem jelenti azt, hogy tényleg ennyi szövetkezet élt és működött az országban. A szövetkezetek jelentékeny része semmiféle működést sem fejtett ki és bár a cégjegyzékből még nem töröltetett, tulajdonképpen csak névlegesen létezett. Az OKH. kötelékébe tartozó szövetkezetek közül 125 állott felszámolás alatt, a köteléken kívül állók közül pedig nem kevesebb, mint 107. Csődben csak 2 szövetkezet volt és pedig az egy I. O. K. Sz. szövetkezet és egy köteléken kívül álló szövetkezet. Feltűnő a köteléken kívüli felszámoló szövetkezetek nagy aránya, melyeknek közel 44%-a állott felszámolás vagy csőd alatt, míg az OKH kötelékébe tartozó szövetkezetek közül csak 11,5% tartozott ebbe a kategóriába. A köteléken kívüli szövetkezetek nagy része a budapesti szövetkezetekre esik, ezek nagy része teljességgel életképtelen, amit leginkább az mutat, hogy nagyobb részük máris felszámolás alatt állott és mindössze 22 olyan köteléken kívül álló fővárosi szövetkezet akadt az 1927. évben, mely évi számadásait elkészítette. Az összes szövetkezetek közül 1100, vagyis nem egészen 82% készítette el az évi számadásait. Ezek között azonban felszámolás alatt álló szövetkezetek is szerepelnek. Az összes nyilvántartott szövetkezetek közül kerek szám 80% tartozott az OKH kötelékébe 1927-ben, míg két évvel azelőtt 78,7%. Általában az életképes szövetkezetek mindinkább az OKH-ban tömörülnek.

Azok a szövetkezeti jellegű szervezettel bíró intézetek, melyek a külön törvény alapján működő hitelszövetkezetek csoportjába vannak sorolva (Szövetkezeti központok, P. K. stb.), mint különleges rendeltetésű és a tulajdonképeni szövetkezetektől egyáltalában teljesen eltérő jellegű intéze-

1. A hitelszövetkezetek alkalmazottainak száma.

Nombre des employés des Coopératives de crédit.

É v A n n é e	A központban Sièges centr.		A fiókokban Succursales		Összesen — Total		Az intézet nyugdíjasai- nak száma Nombre des retraités
	tisztviselők employés	egyéb alkal- mazottak autre personnel	tisztviselők employés	egyéb alkal- mazottak autre personnel	tisztviselők employés	egyéb alkal- mazottak autre personnel	
1926 Magyarország összesen							
Hongrie entière	2.407	183	2	—	2.409	183	13
Budapest	69	17	—	—	69	17	1
1927 Magyarország összesen							
Hongrie entière	2.646	276	46	33	2.692	309	62
Budapest	296	59	44	33	340	92	43

tek, a többi szövetkezetekkel nem foglalhatók egybe. A közölt táblázatok tehát csakis a szoros értelemben vett szövetkezetek adatait tartalmazzák, a külön törvényen alapuló szövetkezetek adatai nélkül. Ezekről alább lesz szó.

Az 1927. év a szövetkezetek működésében ismét jelentős fejlődést hozott. A szövetkezetek saját tőkéje a viszonyokhoz képest elég szépen gyarapodott s az évvégi mérlegben meghaladta a 22 millió pengőt. A szövetkezetek saját tőkéinek részletes

2. A hitelszövetkezetek vagyonmérlege az 1926. és 1927. évben.

Bilan des Coopératives de crédit, 1926 et 1927.

Teher. — Passif.

T é t e l e k P o s t e s	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1926 XII. 31.		1927 XII. 31.		1926 XII. 31.		1927 XII. 31.	
	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%
Saját tőke — <i>Propre capital</i>	13.619	17.3	22.476	17.6	482	8.9	3.687	17.2
Ebből: — <i>Dont:</i>								
üzletrész és törzsbetét-tőke — <i>capitaux de parts soe. et de dépôts originaires</i>	11.447	—	18.901	—	377	—	2.777	—
tőketartalék — <i>réserve de capital</i>	1.403	—	2.093	—	42	—	701	—
rendes, értékcsökkenési és egyéb tartalékalap — <i>fonds de rés. ordinaire, de diminut. de valeur et autres fonds de réserve</i>	666	—	1.424	—	63	—	209	—
nyugdíj-tartalék — <i>réserve de pensions</i>	103	—	58	—	—	—	—	—
Nyugdíjalap, különböző idegen alapok és alapítványok — <i>Fonds de pensions, divers fonds et fondations étrangers</i>	212	0.3	803	0.6	5	0.1	463	2.2
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	18.430	23.4	27.895	21.8	335	6.2	1.030	4.8
Viszontleszámitolt váltók — <i>Traites réescomptées</i>	31.246	39.7	39.584	31.0	519	9.6	607	2.8
Fedezett folyószámlatartozások — <i>Dettes couvertes de compte courant</i>	597	0.8	1.683	1.3	99	1.8	1.423	6.7
Fedezetlen folyószámlatartozások — <i>Dettes non couvertes de compte courant</i>	5.974	7.6	13.150	10.3	3.153	58.1	8.245	38.5
Átruházott jelzálogos kölcsönök — <i>Prêts hypothéc. transférés</i>	343	0.4	1.653	1.3	—	—	—	—
Adó-tartozások — <i>Impôts</i>	72	0.1	156	0.1	3	0.0	72	0.3
Különbféle tételek — <i>Postes divers</i>	6.176	7.8	17.658	13.8	758	13.9	5.617	26.2
Előre befolyt kamatok — <i>Intérêts versés d'avance</i>	1.383	1.7	1.611	1.3	39	0.8	57	0.3
Hátralékos kamatok — <i>Arrérages d'intérêts</i>	21	0.0	48	0.0	6	0.1	13	0.1
Nyereség — <i>Profits</i>	750	0.9	1.200	0.9	29	0.5	199	0.9
Összesen — Total	78.823	100.0	127.917	100.0	5.428	100.0	21.413	100.0

3. A hitelszövetkezetek vagyonmérlege az 1926. és 1927. évben.

Bilan des Coopératives de crédit, 1926—1927.

Vagyon. — Actif.

Tételek — Postes	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1926. XII. 31.		1927. XII. 31.		1926. XII. 31.		1927. XII. 31.	
	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%
Készpénz — <i>Argent en caisse</i>	1.555	2.0	2.047	1.6	85	1.6	228	1.1
Valuták és devizák — <i>Monnaies et devises</i>	2	0.0	21	0.0	—	—	3	0.0
Más pénzüintézeteknél elhelyezett tőkék <i>Capitaux placés à d'autres établissem. de crédit</i>	1.161	1.5	1.777	1.4	113	2.1	191	0.9
Értékpapírállomány — <i>Eff. des val. (titres)</i>	1.311	1.7	1.743	1.4	196	3.6	311	1.5
Különbféle alapok és alapítványok érték- papírai — <i>Valeurs (titres) de différents fonds et fondations</i>	11	0.0	76	0.0	—	—	61	0.4
Váltóállomány (a viszontleszámitolt vál- tókkal együtt) — <i>Effectif des traites (y compris les traites réescomptées)</i>	50.503	64.1	67.851	53.0	519	9.6	824	3.8
Előlegek értékpapírokra és egyéb zálo- gokra — <i>Avances sur titres et sur autres gages</i>	153	0.2	337	0.3	—	0.0	91	0.4
Fedezett folyószámlás hitelek — <i>Crédits couverts de compte cour.</i>	3.919	5.0	6.527	5.1	1.304	24.0	1.202	5.6
Fedezetlen folyószámlás hitelek — <i>Cré- dits non couverts de compte cour.</i>	2.554	3.2	10.936	8.6	569	10.5	9.832	45.9
Jelzálogos kölcsönök (az átruházások- kal együtt) — <i>Prêts hypothéc. (y com- pris les transferts)</i>	556	0.7	2.162	1.7	2	0.0	4	0.0
Kölcsönök kötelezvényekre (kezesség mellett) — <i>Prêts sur obligations (avec garantie)</i>	11.345	14.4	21.650	16.9	1.175	21.7	2.063	9.6
Áruk — <i>Marchandises</i>	783	1.0	5.243	4.1	473	8.7	4.680	21.9
Ingatlanok — <i>Immeubles</i>	2.048	2.6	2.545	2.0	45	0.8	537	2.5
Be nem fizetett üzletrésztőke — <i>Capital non versé de part soc.</i>	35	0.0	106	0.1	20	0.4	48	0.2
Különbféle követelések — <i>Diverses cré- ances</i>	2.307	2.9	4.580	3.6	677	12.4	1.310	6.1
Előre fizetett kamatok — <i>Intérêts versés d'avance</i>	73	0.1	56	0.0	—	0.0	5	0.0
Be nem folyt kamatok — <i>Intérêts non versés</i>	99	0.1	85	0.1	—	0.0	—	—
Veszteség — <i>Pertes</i>	408	0.5	175	0.1	250	4.6	23	0.1
Összesen — Total	78.823	100.0	127.917	100.0	5.428	100.0	21.413	100.0

4. Takarékbetétek.

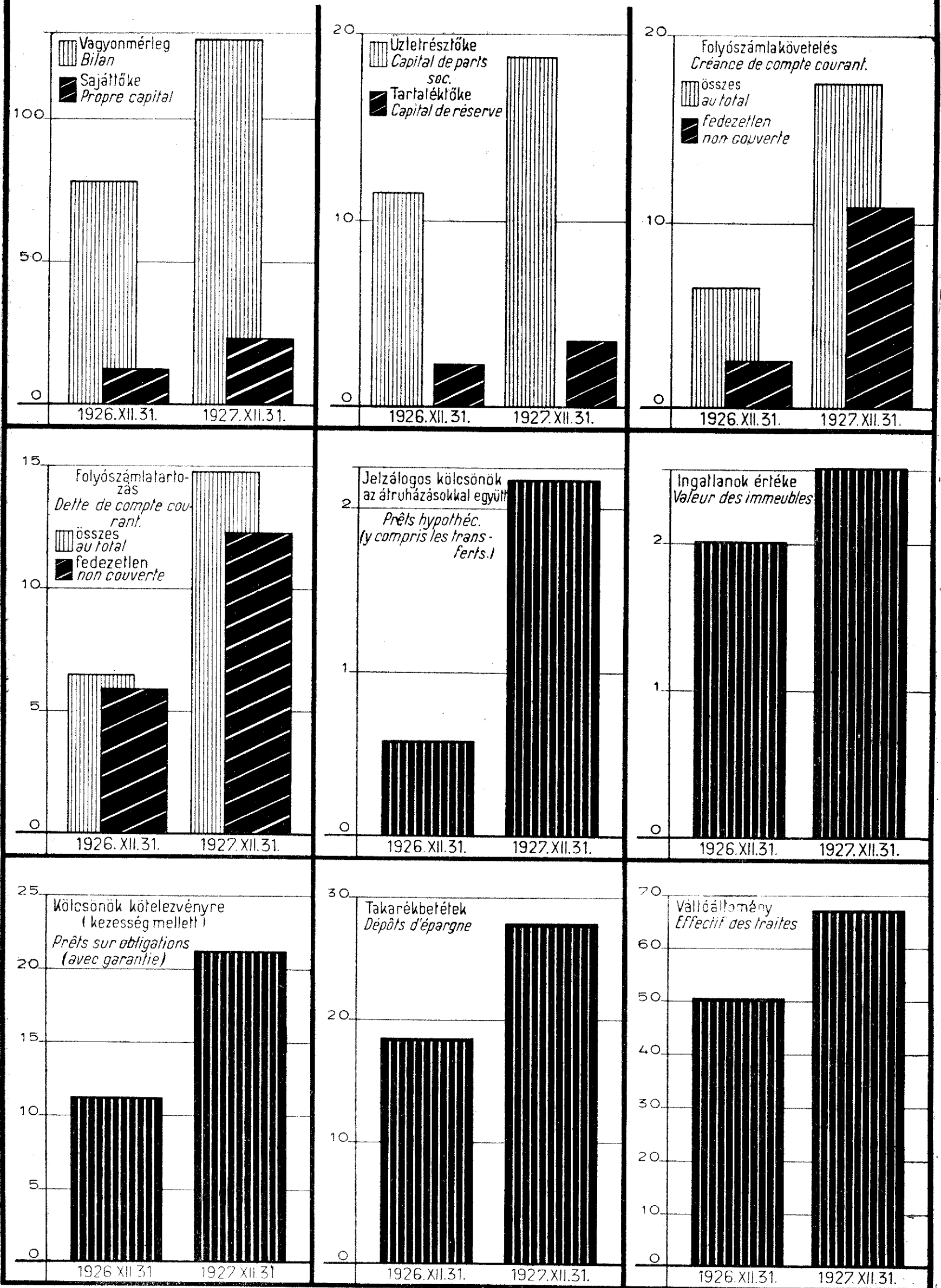
Dépôts d'épargne.

Megnevezés — Désignation	Magyarorsz. — Hongrie		B u d a p e s t	
	1926	1927	1926	1927
a) Betéti könyvek darabszáma — Nombre des livrets d'épargne				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	134.043	89.390	849	846
Újonnan kiállított — <i>Nouvellement établis</i>	13.713	15.159	158	354
Kiegyenlített (megszűnt) — <i>Soldés</i>	53.697	31.415	480	265
Álladék az év végén — Effectif à la fin de l'année	94.059	73.134	527	935
b) Takarékbetétek összege 1000 pengőben — Montant des dépôts d'épargne, en milliers de pengős				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	9.595	18.593	263	556
Új betét — <i>Nouveaux dépôts</i>	23.653	34.645	372	1.197
A betét után járó kamatok — <i>Intérêts des dépôts</i>	1.197	1.784	24	57
Visszafizetett tőke — <i>Capitaux remboursés</i>	15.813	26.835	321	776
Kifizetett kamatok — <i>Intérêts payés</i>	202	292	3	4
Álladék az év végén — Effectif à la fin de l'année	18.430	27.895	335	1.030

HITELSZÖVETKEZETEK.

Coopératives de crédit.

MILLIÓ PENGÖBEN-EN MILLIONS DE PENGÖS.

adatai az utolsó három esztendőben a következő képet adják:

Év	Alaptőke	Tőketartalék	Egyéb tartalék	Összesen
	e z e r p e n g ő b e n			
1925	7.229	581	312	8.122
1926	11.447	1.403	769	13.619
1927	18.901	2.093	1.482	22.476

A szövetkezetek alaptőkéje tehát egy év alatt közel 7½ millió pengővel, vagyis 65·1 százalékkal emelkedett. A tartalékok közül 1927-ben is még a tőketartaléknál látjuk a legnagyobb számokat, bár az egyéb tartalék 1926-hoz képest már szépen emelkedett és csaknem megkétszereződött.

A szövetkezetek által kezelt idegen tőkék közül a takarékbetétek az 1927. év végén 27·9 millió pengő értéket képviseltek. Az előző évi 18·4 millió pengővel szemben ez 9·5 millió pengős emelkedést jelent. A takarékbetési könyvek darabszáma a hazai hitelszövetkezeteknél ez évben is csökkent, még pedig több, mint 20 ezerrel és évvégi számuk 73 ezer volt. Hogy mennyire lecsökkent a hitelszövetkezetek által kezelt betéti könyvek darabszáma, különösen ki tűnik, ha figyelembe vesszük, hogy az 1926. év elején számuk még 134 ezer volt. Az erős csökkenést persze az elértéktelenedett könyvecskék kiegyenlítése, illetőleg leírása okozza. A szövetkezeteknél az 1927. év folyamán a takarékbetési könyvecskékre összesen 34·6 millió pengő befizetés történt, a betétek után járó kamatok összege pedig 1·8 millió pengő volt. Ezzel szemben a felek részére visszafizettetett 26·8 millió pengő tőke és 292 ezer pengő kamat.

Erősen megnövekedett a tárgyalt évben a folyószámlás üzlet forgalma. A szövetke-

zetek fedezetlen folyószámlatartozásai 6 millióról 13·2 millió pengőre emelkedtek. A fedezetlen folyószámlás hitelek pedig 2½ millió pengőről közel 11 millió pengőre. A fedezett folyószámlás tartozások összege nem játszik nagy szerepet, a fedezett folyószámlás hitelek álladéka ellenben az 1927. év végén 6·5 millió pengőre emelkedett. A teljesített befizetések és kifizetések összege meghaladta — egyenkint — a 110 millió pengőt.

A váltóleszámitási üzletág az 1927. év kedvező gazdasági viszonyai között szintén erőteljesen fellendült. Az összes váltóállomány a viszontleszámitott váltókkal együtt az 1926. évi 50·5 millió pengőről 67·9 millió pengőre emelkedett, ami 34·5%-nak felel meg. A szövetkezeteknél a viszontleszámitott váltók álladéka igen jelentékeny és 1927-ben megközelíti a 40 millió pengőt, tehát az egész váltóállománynak 58·3%-a kerül viszontleszámitásra. A váltóállomány értékösszegének, emelkedésének megfelelő volt a leszámításra került váltók darabszámának a növekedése is. Az 1927. év végén a szövetkezetek összes váltóállománya 172.737 darab volt, míg egy évvel azelőtt csak 135.954. Az 1927. évi álladékból 92.415 volt a viszontleszámitott váltók száma és 36.686 váltó volt jelzálogilag biztosítva. Ami a váltóleszámitási üzletágnak évközbeni forgalmát illeti, a leszámított váltók évi egész összege 224·5 millió pengő volt, az előző évinél 26·6%-kal magasabb. Kedvező jelenség, hogy a behajthatatlan (leírt) váltók összege egészen jelentéktelen összegre süllyedt. A jelzálogilag biztosított váltók összes értéke 22·4 millió pengő volt.

5. Folyószámlaüzlet forgalma.

Mouvement des affaires de comptes courants.

Magnevezés — Désignation	Magyarország — Hongrie		Budapest	
	1926	1927	1926	1927
	1.000 p e n g ő — p e n g ő s			
Az év elején követelések (+) és tartozások (—) egyenlege <i>Solde des créances (+) et des dettes (—) au début de l'année</i>	+ 583	+ 880	— 953	— 1.086
Az üzletév folyamán az intézet által teljesített kifizetések <i>Payements effectués par les Coopératives de crédit au cours de l'exercice</i>	98.689	119.235	11.572	25.576
Az üzletév folyamán az intézethez befolyt befizetések <i>Payements reçus par les Coopératives de crédit au cours de l'exercice</i>	93.209	115.708	11.885	22.933
Az év végén a követelések (+) és tartozások (—) egyenlege — Solde des créances (+) et des dettes (—) à la fin de l'année	+ 1.063	+ 4.407	— 1.266	+ 1.557

6. Váltóleszámitolás.

Escompte de traites.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország — Hongrie		B u d a p e s t	
	1926	1927	1926	1927
a) Váltók darabszáma — Nombre des traites.				
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	92.144	133.687	843	1.770
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	52.577	76.610	179	988
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	135.954	172.737	1.770	2.515
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitolt váltók — <i>traites réescomptées</i>	100.202	92.415	1.003	1.587
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypothèque</i>	31.504	36.626	286	250
b) A váltók értéke 1000 pengőben. — Valeur des traites en milliers de pengős.				
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	37.591	50.797	270	702
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	24.715	30.873	88	519
Leszámitolt váltók összege az év folyamán — <i>Montant des traites escomptées au cours de l'année</i>	177.375	224.490	2.476	2.548
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	123.883	151.960	1.861	1.418
Behajthatatlan (leírt) váltók — <i>Traités non recouvrables (radiées)</i>	18	3	—	—
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	50.503	67.851	519	824
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitolt váltók — <i>traites réescomptées</i>	31.246	39.584	519	607
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypothèque</i>	16.360	22.445	129	167

A váltóállomány növekedése mellett igen kedvező jelenség a szövetkezetek életében a kötelezvényekre nyújtott kölcsönök álladékanak erős emelkedése. Ez azért érdemel külön figyelmet, mert a szövetkezeti tagok részére a tisztán személyi hitel jellegű és kezesség mellett nyújtott kötelezvénykölcsönök, melyek rendszerint már hosszabb, 3—5 évi törlesztésre nyújtattak, rendszerint kedvezőbbek a váltóhitelnél és a felvevő és a kezesek személyes bonitásán ki-

vül más biztosítékot nem igényelnek. A kötelezvénykölcsönök üzletágának fellendülése teljesen megszilárdult gazdasági viszonyokat és teljes bizalmat igényel és ebből a szempontból örömdetes, hogy bár a szövetkezetek ily kölcsöneinek abszolút összege még nem mondható magasnak, az előző évi álladékhöz képest a fejlődés igen jelentékeny. A kötelezvényekre nyújtott kölcsönök egész álladéka ugyanis az 1927. év végén 21·7 millió pengő volt, 10·4 millió

7. Jelzálog kölcsönök.

Prêts hypothécaires.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarorsz. - Hongrie		Budapest	
	1926	1927	1926	1927
a) Jelzálog kölcsönök darabszáma — Nombre des prêts hypothécaires				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	421	551	—	1
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	551	667	1	1
Ebből — <i>Dont</i>				
a) földbirtokra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur propriétés foncières</i>	349	485	—	—
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur maisons de rapport et sur fabriques</i>	202	182	1	1
b) Jelzálogos kölcsönök összege 1000 pengőben — Montant des prêts hypothécaires, en milliers de pengős				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	84	213	—	2
Folyósított — <i>Prêts versés</i>	178	419	2	2
Törlesztetett — <i>Amortissement de prêts</i>	49	123	—	—
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	213	509	2	4
Ebből — <i>Dont</i>				
a) földbirtokra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur propriétés foncières</i>	79	223	—	—
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur maisons de rapport et sur fabriques</i>	134	286	2	4

8. Értékpapírforgalom.

Mouvement des valeurs (titres).

Megnevezés — Désignation	Magyarország — Hongrie		B u d a p e s t	
	1926	1927	1926	1927
	ezer pengőben — en milliers de p.			
Az értékpapírállomány mérlegértéke az év elején — Valeur, suivant le bilan, de l'effect. des valeurs au début de l'année	787	1.296	178	195
Az év folyamán vásárolt papirokért fizetett összeg — Sommes payées pour les valeurs achetées au cours de l'année	448	719	23	350
Értékpapirokon elért nyereség — Profits réalisés sur les valeurs	131	4	2	—
Az év folyamán eladott papirokért kapott összeg — Sommes reçues pour les valeurs vendues au cours de l'année	41	191	6	165
Értékpapirokból származó veszteség — Perte résultant de valeurs	3	9	1	8
Az értékpapírállomány mérlegértéke az év végén — Valeur, suivant le bilan, de l'effectif des valeurs à la fin de l'année	1.322	1.819	196	372

9a. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása az 1926. és 1927. évben.

Compte de profits et pertes des Coopératives de crédit et répartition des profits nets, 1926 et 1927.

a) Kiadások. — Dépenses.

Tételek — Postes	Magyarorsz. - Hongrie		Budapest	
	1926	1927	1926	1927
	évben —			
ezer pengő — en milliers de p.				
Fizetett és tőkésített kamatok: — Intérêts payés et capitalisés:				
Takarékbetétek után — Sur dépôts d'épargne	1.197	1.784	24	57
Viszontleszámított váltók után — Sur traites réescomptées	3.542	4.212	46	66
Folyószámla- és csekkbetétek és egyéb folyószámlatartozások után — Sur dépôts de compte courant et de chèques et sur autres dettes de compte courant	299	854	82	507
Átruházott jelzálogos kölcsönök után — Sur prêts hypothécaires transférés	—	—	—	—
Nyugdíjalap és jótékony- vagy közérdekű alapok után — Sur fonds de pensions de retraite et de bienfaisance ou d'intérêt publ.	3	37	—	31
Egyéb tartozások után — Sur autres dettes	1.438	1.831	58	103
Kamatilleték — Taxe sur les intérêts	85	98	3	9
Az igazgatóság illetményei — Traitements de la direction	14	24	—	15
Felügyelőbizottsági tagok és napibiztosok díjai — Honoraires des membres de la commission de surveillance et des commissaires j.	3	18	1	6
A személyzet javadalmazása — Traitements du personnel	204	537	14	326
Üzleti költségek — Frais d'affaires	2.969	3.840	407	951
Allami és községi adók és kincstári illetékek — Impôts, contributions communales et droits fiscaux	99	268	12	141
Leírások: — Radiations:				
Ingatlanokból — Sur immeubles	154	156	0	7
Berendezésből — Sur le mobilier	21	50	1	23
Váltókból — Sur traites	18	3	—	—
Folyószámlás követelésekből — Sur créances de compte courant	13	13	—	12
Egyebekből — Autres	34	30	17	13
Értékpapirokból származó veszteség — Perte résultant de valeurs (titres).	3	9	1	8
Különféle (veszteségek) költségek — Différents (pertes) frais	201	351	7	110
Kiadások összesen: — Total des dépenses:	10.297	14.115	673	2.385

9b. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája és a tiszta nyereség felosztása az 1926 és 1927 évben.

Compte de profits et pertes des Coopératives de crédit et répartition des profits nets en 1926 et 1927.

b) **Bevételek. — Recettes.**

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország — Hongrie		B u d a p e s t	
	1926	1927	1926	1927
	1000 pengőben — en milliers de p.			
Befolyt kamatok: — Intérêts reçus:				
pénzintézeteknél elhelyezett tőkék után — <i>sur capitaux placés dans des établissements de crédit</i>	93	76	1	10
értékpapírok után — <i>sur valeurs (titres)</i>	23	52	—	13
váltók után — <i>sur traites</i>	6.815	8.747	70	70
értékpapírokra és egyéb zálogokra adott előlegek után — <i>sur avances sur titres et s. autres gages</i>	40	87	—	41
folyószámlakövetelések után — <i>sur créances de compte cour.</i>	405	921	24	606
jelzálogos kölcsönök után — <i>sur prêts hypothéc.</i>	32	130	—	5
kezesség melletti kötvénykölcsönök után — <i>sur prêts s. obligations avec garantie</i>	1.483	1.794	110	167
késedelmi kamatok — <i>intérêts de retard</i>	6	—	—	—
egyéb kamatok — <i>autres intérêts</i>	1.190	1.306	25	41
Ingatlanok jövedelme (hozadéka) — <i>Revenus d'immeubles</i>	94	301	8	166
Jutalékok és díjak — <i>Commissions</i>	208	263	59	25
Nyereség: — Profits:				
értékpapírok eladásából és felértékeléséből — <i>de la vente et de la réévaluation de valeurs</i>	131	4	2	—
ingatlanok eladásából és felértékeléséből — <i>de la vente et de la réévaluation d'immeubles</i>	16	32	—	—
berendezés felértékeléséből — <i>de la réévaluation du mobilier</i>	4	—	—	—
árúüzletből — <i>d'affaires de marchandises</i>	230	1.451	165	1.363
külföldi pénzek adás-vételéből — <i>de l'achat et de la vente de monnaies étrangères</i>	—	—	—	—
különböző (nyereségek) jövedelmek — <i>divers (profits) revenus</i>	188	285	10	61
Bevételek összesen — Recettes totales	10.958	15.449	474	2.568

pengővel több, mint az előző esztendő végén, tehát több, mint 90%-kal szaporodva csaknem megduplázódott.

A jelzálogos kölcsönök álladéka, mely oly nevezetes szerepet játszott egykor szövetkezeteink életében is, még nem tudott szövetkezeteink 1927. évi mérlegeiben sem számottevő jelentőségre szert tenni, bár az újjáéledésnek némi jelei kétségkívül mutatkoztak. Szövetkezeteink összes jelzálogos kölcsönálladéka az átruházott kölcsönökkel együtt az 1926. évi alig félmillióssal összegről 2·2 millióra emelkedett. Az emelkedés százalékos aránya kétségkívül jelentékeny, ez azonban nem változtat az abszolút számok alacsonyságán. A szövetkezetek jelzálogos kölcsönálladékuk nagy részét, 1927-ben 1·7 millió pengő értékűt, átruházták. Főleg az OKH kötelékébe tartozó szövetkezetek ruházták át jelzálogos kölcsöneiket a központra. Az összes jelzálogos kölcsönök állománya szövetkezeteink vagyommérlegében mindössze 1·7%-kal szerepelt. Az a cse-

kély növekedés, mely szövetkezeteink jelzálogkölcsönálladékaánál mutatkozott, kizárólag a vidéki szövetkezetekre szorítkozott, a fővárosi szövetkezeteknél — csak a szoros értelemben vett szövetkezeteket tekintve — a jelzálogkölcsönüzlet szünetelt.

Igen szerény volt szövetkezeteink értékpapírálladéka. A szövetkezetek birtokában levő értékpapírok egész összege az 1927. évi mérlegérték szerint 1 millió 819 ezer pengő volt, az előző évi 1 millió 322 ezer pengővel szemben. Ebbe bele van foglalva a szövetkezetek tulajdonában levő különböző alapok és alapítványok értékpapír-állománya is. A szövetkezetek az értékpapírokat inkább befektetés céljából vásárolták a forgalmi adatok szerint, melyek szerint a szövetkezetek 719 ezer pengőért vásároltak az év folyamán értékpapírokat és csak 191 ezer pengő értékű értékpapírt adtak el.

A szövetkezetek tulajdonában levő ingatlanok értéke 2·5 millió értékben volt az 1927. évi mérlegeiben felvéve, az árukész-

9c. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása az 1926 és 1927 évben.

Compte de profits et pertes et répartition des profits nets aux Coopératives de crédit, 1926 et 1927.

c) A tiszta nyereség felosztása. — Répartition des profits nets.

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarorsz. — Hongrie		Budapest	
	1926	1927	1926	1927
	1000 pengőben — en milliers de p.			
Az igazgatóság jutaléka — <i>Tantièmes de la direction</i>	47	66	2	13
A felügyelőbizottság átalánya — <i>Honoraires de la commission de surveillance</i>	17	23	1	1
A hivatalnokok jutalmazása — <i>Rémunération des employés</i>	4	7	—	—
A nyugdíjtartalék javadalmazása — <i>Dotation de la réserve de pensions de retraite</i>	3	1	—	—
A nyugdíjalap javadalmazása — <i>Dotation du fonds de pensions</i>	7	14	1	—
A tőketartalék javadalmazása — <i>Dotation de la réserve de capital</i>	134	56	5	47
Az értékcsökkenési tartalékalap javadalmazása — <i>Dotation du fonds de réserve de diminution de valeur</i>	—	—	—	—
Rendes tartalékalap — <i>Fonds de réserve ordinaire</i>	4	173	2	10
Rendkívüli tartalékalap — <i>Fonds de réserve extraordinaire</i>	2	19	—	—
Egyéb tartalékalap — <i>Autres fonds de réserve</i>	14	1	—	—
Kifizetett osztalék — <i>Dividendes payés</i>	442	702	16	105
Adakozás jótékony- és közcélra — <i>Dons pour bienfaisance et pour buts publics</i>	40	75	1	20
Átvitel a jövő év javára — <i>Report à l'année suivante</i>	34	62	1	2
A felosztott nyereség összesen — <i>Total des profits répartis</i>	748	1.199	29	198

let pedig 5·2 millióval. Az utóbbinál nagy az emelkedés, tekintettel arra, hogy az előző évben az árukészlet mérlegértéke csak 0·8 millió pengő volt. Ez arra vall, hogy hitelszövetkezeteink ez évben ismét intenzívebben foglalkoztak áruüzlettel is. Az ingatlanok értékelkedése nem volt nagyon jelentékeny.

A szövetkezetek mérleg szerinti adótarozásai az 1926. évi 72 ezer pengőről 156 ezer pengőre emelkedtek. Az összeg maga aránylag nem nagy, emelkedési aránya mégis feltűnő. 1927 végén hitelszövetkezeteink 2692 tisztviselőt és 309 egyéb alkalmazottat foglalkoztattak. Az alkalmazottak száma az előző évhez képest emelkedő volt.

A bevételek összege az 1926. évi 11 millióról 1927-ben 15·4 millió pengőre növeke-

dett, míg a kiadások összege 10·3 millióról 14·1 millióra. A bevételek az egyes üzletágak jelentőségéhez simulva szerepelnek a mérlegben. A kiadásokból 3·8 millió pengő esett az üzemi költségekre és 537 ezer pengő a személyzet javadalmazására. Adókra a szövetkezeteknek az 1926. év 99 ezer pengő helyett 268 ezer pengőt kellett fizetnie.

A szövetkezetek által elért tiszta nyereség 1927-ben 1·2 millió pengő volt, jóval több, mint 1926-ban, mikor csak 748 ezer pengőt tett ki. A nyereségből 702 ezer pengő esett a kifizetett osztalékra, 249 ezer pengő pedig tartalékoltatott. Az igazgatóság és felügyelőbizottság javadalmazására szövetkezeteink 89 ezer pengőt fordítottak.

Szőnyi Gyula dr.

A statisztika a jegybankok szolgálatában.¹⁾

La statistique au service des Banques d'émission.¹⁾

Sokszor halljuk, hogy a világháború és a nyomában járt politikai és szociális események a világ gazdasági strukturáját alapjaiban ingatták meg. Ebben a ma már közhelynek látszó megállapításban mély és szószerint értendő igazság lakozik, mert valóban megrendült társadalmunk gazdasági rendjének fundamentuma: az értékálló pénzrendszer. Ha a háború után az első kijózanodás idejében mindjárt a pénzügyi kérdéseket, a pénz kérdését vették tárgyalás alá — mint azt a brüsszeli konferencia tárgyköre is igazolja — tették ezt abból a helyes megfontolásból kiindulva, hogy a gazdasági újjáépítés munkáját a fundamentumokon, a pénzügyeken kell kezdeni. A háború előtt megszoktuk, természetesnek vettük a stabil pénzrendszer tényét s ennek folytán a valutakérdés a közvélemény érdeklődésében inkább háttérbe szorult. A háború után tanultuk csak meg igazán becsülni az értékálló pénz áldását, mert hisz ennek hiánya a társadalom minden tagjának anyagi egzisztenciáját veszélyeztette. Így történt, hogy a pénzügyi kérdések, s különösen a pénzrendszer kérdései, az érdeklődés homlokterébe kerültek. Együtt járt ezzel, hogy azok a szervezetek is, amelyek a pénzrendszer hordozói, amelyekre a pénz stabilitásának fenntartása elsősorban hárul, a társadalom életében elfoglalt jelentőségükben és súlyukban nagyot nőttek. Feladatuk felelősséggel teljesebb, szerepük nehezebb és kényesebb lett, s ennek megfelelően szervezetüket is kiépíteni, s a gazdasági irányítás modern fegyvereinek fokozott használatával kiegészíteni törekedtek.

A gazdasági irányítás (Wirtschaftsführung) mindig ismerte a statisztika eszközét. Természetes azonban, hogy a liberálisizmus, mely a gazdasági erők szabad játékán építette fel rendszerét, a statisztikának csak korlátoltabb mértékben vette gyakorlati hasznát. Az egyéni erőket cselekvésükben a haszon és a kockázat elemeinek egybevetése vezette s ez biztosította — a liberálisizmus felfogása szerint — rendező elve-

ken alapuló tudatos közhatalmi irányító tevékenység nélkül is a legkedvezőbb gazdasági effektust. Amily mértékben terjedt az idők folyamán az államnak és egyéb oly szervezetnek gazdasági szerepe, amelyek nem a magángazdasági haszon elvéből indultak ki, hanem közvetlenül csak a közérdeket tartották szem előtt, olyan mértékben lépett előtérbe a gazdasági élet irányításában is a statisztika. Ezzel látszólag ellentétben van az, hogy a gazdasági statisztika a legnagyobb becsben éppen az Egyesült Államokban áll, ahol a társadalmi élet az individualizmus és demokrácia jegyében játszódik le. Azonban nem szabad megfeledkezni róla, hogy az Egyesült Államokban a közhatóságoknak tényleg erős befolyásuk van a gazdasági élet menetére — gondoljunk csak az igen behatóan szabályozott és rendszerbe foglalt bank- és hitelügyre —, hogy továbbá ez a demokrácia kitermel magából néhány gazdasági vezetőt, akiknek irányítását a tömegek is elfogadják, továbbá, hogy a népgondolkodásmódja messzemenően egyöntetű, ami a statisztikai adatoknak egyértelmű interpretálását s ezzel hasznosításának lehetőségét nagy mértékben biztosítja és végül, hogy az egyéni gazdasági tevékenységet mind általánosabban, mint a köznek való szolgálatot fogják fel: az ilyképen felfogott egyéni tevékenységnek a közre való kihatását pedig épp a statisztikai adatokból lehet igen célszerűen megállapítani.

A gazdasági statisztika fejlesztésére és felhasználására kedvező emez eszmeáramlatok hatása alól a jegybankok annál kevésbé vonhatták ki magukat, miután legfőbb feladatuk, a valuta stabilitásának biztosítása, egyike a legfontosabb közérdekeknek. De hogy a statisztika a jegybankok életében fokozott jelentőségre tett szert, annak még más oka is van. A háborúutáni világgazdasági helyzetet a fejlődésnek bizonyos kettőssége jellemzi. Míg egyfelől kereskedelem-politikai téren a háborúokozta elszigetelődés tünetei még tovább is észlelhetők, addig más vonatkozásokban a nemzetközi érintkezés és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok a háborúelőttiéknél is szorosabbakká váltak. A tőkepiacok, de különösen a rövidlejáratú pénz piacainak interdependenciája nyilvánvaló. Valutáris téren általánossá vált a felismerés, hogy valamely ország valutá-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1929 március 21-i előadóülésén felolvasott székfoglaló előadás. — *Conférence faite dans la séance d'études du 21 mars 1929 de la Société Hongroise de Statistique. Le Journal de la Société Hongroise de Statistique en rendra compte en français.*

jának stabilitása nemcsak az illető országnak az érdeke, hanem messzemenően közös érdek, amely felismerés kifejezést nyert a jegybankoknak mostanában sokat emlegetett kooperációjában. E nemzetközi összefüggések a jegybankokat arra készítetik, hogy a külföldi piacok helyzetét éber figyelemmel kísérik s minthogy e tevékenységükben nem szorítkozhatnak a napi üzleti összeköttetés keretében hozzájuk érkező vagy pedig a napisajtóban foglalt hírekre és értesülésekre, amelyeket sokszor pillanatnyi hangulatok befolyásolnak és színeznék, tevékenységüknek a statisztika számsorai-ban kifejezésre jutó s a maradandó tendenciákat feltüntető adatok feljegyzésére és nyilvántartására is ki kell terjednie. A jegybankok statisztikai tevékenységének ez a nemzetközi jellege vonja maga után — amit itt közbevetőleg megjegyzek —, hogy előadásom folyamán, bár a magyar viszonyokból indulok ki, a nemzetközi vonatkozásokra is többször ki fogok terjeszkedni.

A fentiekben azokat az okokat igyekeztem körvonalazni, amelyek a jegybankokat arra indították, hogy statisztikai tevékenységüket kiépítsék. Hangsúlyozom, hogy e tevékenységük nem új, mert hiszen pl. a Magyar Nemzeti Bank jogelődei, az Állami Jegyintézet és az Osztrák-Magyar Bank igen gondos statisztikai összeállításokat vezettek a Bank helyzetének alakulásáról, s emellett az intern statisztika mellett a külföldi jegybankok státusának, valamint más gazdasági jelenségeknek statisztikai szempontból való figyelemmel kísérésére is kiterjeszkedtek. A statisztikai szolgálatnak céltudatos kiépítése azonban az utolsó években ment végbe, és hogy minő arányokat öltött, arra nézve jellemzésül felemlítem, hogy például a német jegybank statisztikai osztálya a gépírói és sokszorosító személyzet nélkül körülbelül hetven főből áll. A Federal Reserve Board tanulmányi és statisztikai osztályának teljes személyzete pedig 40 fő s ezenkívül a bankstatisztikák összeállítása egy másik, 25 főből álló osztályban történik.

Előadásomnak nem az a célja, hogy a jegybankstatisztika fejlődésének történetét vázoljam. A téma, melyet magam elé tűztem, annak a kifejtése, hogy mi a jegybankstatisztikának a célja, mik a feladatai, hogy e feladatok teljesítésében milyen területekre terjed ki vizsgálódása, és végül, hogy mik a jegybank statisztikai tevékenységének jel-

lemző sajátosságai és felhasználásának korlátai.

A jegybank statisztikai szolgálatának célját a jegybank feladatköre szabja meg. A Magyar Nemzeti Bank alapszabályainak 1. cikke e tekintetben a következőket tartalmazza: „A Bank feladata az, hogy alapszabályai keretében Magyarország területén a pénzforgalmat szabályozza, a fizetések kiegyenlítését megkönnyítse és a rendelkezésre álló tőkék hasznosításáról gondoskodik, mindenekelőtt pedig az, hogy a készfizetéseket — aranynak és értékálló valutákra szóló követeléseknek (devizáknak) gyűjtése által — előkészítse és a készfizetések törvényszerű megkezdése után azok fenntartását biztosítsa.

A Bank köteles minden rendelkezésre álló eszközzel gondoskodni arról, hogy a papírpénz (bankjegyek) érccel való beváltásának törvényes szabályozásáig jegyeinek az az értéke, amely az aranyvalutás vagy értékálló valutával bíró országokra szóló váltók árfolyamában jut kifejezésre, állandó maradjon.“

A jegybank feladatait tehát négy körre tagolhatjuk: 1. A pénzürték stabilitásának fenntartása, 2. a pénzforgalom szabályozása, 3. a fizetések kiegyenlítésének megkönnyítése, 4. a rendelkezésre álló tőkék hasznosítása. A jegybank szolgálatában álló statisztikának a célja a bank eme feladatainak ellátásához szükséges, illetve e feladatok ellátását megkönnyítő statisztikai bázist szolgáltatni.

A jegybankstatisztikának feladatait e négy feladatkörnek megfelelő beosztásban taglalhatjuk, azonban előrebocsátjuk, hogy e feladatkörök sok tekintetben összefolyanak s hogy különösen a pénzforgalom szabályozása oly feladat, amely egyfelől bizonyos fokig előfeltétele a pénzürték stabilitása fenntartásának, másfelől a fizetések kiegyenlítésének megkönnyítésére irányuló feladattal is elválaszthatatlan kapcsolatban áll. Megjegyzem továbbá, hogy mindaz, amit a jegybankstatisztika feladatkörére és az általa felölelt területekre vonatkozólag kifejtteni szerencsém lesz, egyrészt szükségképpen vázlat marad, mert a téma oly terjedelmes és szétágazó, hogy rövid előadás keretében szorítani nem lehet, másrészt pedig inkább csak elvi célkitűzéseket tartalmaz és nem tekintendő úgy mint a Magyar Nemzeti Bank statisztikai szolgálatának ismertetése.

Legyen szabad visszatérnem a jegybank fentebb említett négyes feladatkörére.

1. A pénzürték stabilitásának fenntartása. Jegybankunk alapszabályai a pénzürték stabilitásának fenntartása alatt az aranyvalutás vagy értékálló valutával bíró országokra szóló devizák és a pengő közötti árfolyamrelációnak az aranypontok közötti tartását, más szóval a pengőnek az arannyal, mint a pénzürtékek közös alapjával szemben való stabilizálását értik. Ebből a szempontból a devizakínálat és kereslet mindenkori viszonya, azaz a fizetési mérleg alakulása, különösen a nemzetközi tőkeáramlások és az aranymozgalmak, valamint az ezekre kiható tényezők érdemének elsősorban figyelmet. Minthogy azonban valamely ország valutájának a devizák árfolyamában kifejezésre jutó alakulása, vagyis külföldi vásárlóereje szoros — bár közvetett — összefüggésben van az ú. n. belső vásárlóerővel, a pénz belső vásárlóerejére befolyással levő tényezők s azok közt elsősorban a fizetési eszközök mennyisége és funkcionálásuk intenzitása szintén a vizsgálandó homlokterébe kerülnek. Sőt, minthogy a múlt gyakorlati tapasztalatai azt igazolják, hogy a valuták stabilitásának megingása ép a fizetési eszközök mennyiségének szaporításából állott elő, a részletes kifejtésnél ezeket veszem elsősorban figyelembe.

Az első kérdés, amely felmerül, az, hogy mi tekintendő fizetési eszköznek. Pusztán jogi szempontból nézve azt mondhatjuk, hogy fizetési eszköznek csak a törvényes pénz tekintendő, miután csupán ennek átruházása jelent fizetést, ennek szolgáltatása mentesíti minden körülmények között valamely pénzkötelezettségétől az adósságot. A gyakorlati életben azonban azt látjuk, hogy a törvényes fizetési eszközökkel történő fizetést mindinkább helyettesíti bizonyos pénzre szóló követeléseknek — elsősorban a bankoknál fennálló követeléseknek — átruházása. Gyakorlati gazdasági szempontból nézve tehát a fizetési eszközök mennyiségének kutatásánál figyelemmel kell lennünk a pénzköveteléseknek arra az egész körére, amely vásárlóerő kifejtésére a fennálló szokások szerint alkalmasnak látszik. Minthogy pedig ebben a tekintetben az egyes országok és ezeken belül is az egymást követő időszakok között igen lényeges különbségek észlelhetők, sem területileg, sem időbelileg általános érvényű kategóriákat a fizetési eszközök statisztikájánál nem állíthatunk

fel. Következik ebből, hogy a fizetési eszközök mennyiségének nemzetközi statisztikáját sem lehet egyszerű sematikus módon felállítani, hanem mindig figyelemmel kell lenni a fizetési forgalom lebonyolításának az egyes országokban szokásos módjaira.

Hazai viszonyaink között a fizetési eszközök mennyiségének számbavételénél elsősorban a tényleges jegyforgalom és a váltópénzforgalom jönnek számításba. Mint hogy a váltópénz forgalombahozatala is a jegybank útján történik, a váltópénzforgalom terjedelméről is állandó és folyamatos a jegybank tájékozottsága. Mint ismeretes, jegybankunk alapszabályai szerint a fedezeti előírások szempontjából a tényleges jegyforgalommal egy tekintet alá esik a giró és egyéb azonnal lejáráó tartozások tétele, amely ú. n. virtuális jegyforgalomnak két komponense van, ú. m. az állami számlákon és az egyéb felek számláin fennálló követelések. Ezekre alább még kitérek.

Más a helyzet pl. Angliában és az Egyesült Államokban, ahol a bankköveteléseknek — csekkek útján — fizetés helyett való átruházása általánosan el van terjedve és ahol ennek következtében a magánbankoknál fennálló követeléseket, illetve azoknak bizonyos fajait, a látra szóló depozitokat, szokásjogon alapuló fizető-eszközöknek lehet tekinteni. Minthogy ennek a fejlődésnek egyes jelei Magyarországon is észlelhetők, legyen szabad pár szóval a bankkövetelések fizetőeszközszerére kitérnem.

Amint az idők folyamán egyre több és több ember rendelkezik bankszámlával, a technikai célszerűség és kényelem szempontjai ráviszik az embereket, hogy fizetéseiket e számlákon való átírásokkal bonyolítsák le. Ha már most valamely magánbanknak meg volna az a bizonyossága, hogy az általa nyújtott hitelt e hitelnek az élvezője kizárólag számlaátutalásokra fogja felhasználni és hogy ezen átutalások kedvezményezettjei az így kapott követeléseket nála hagyják, mint számlakövetelést, akkor nyilvánvaló, hogy hiteleket fog nyújthatni anélkül, hogy előzőleg betétre lett volna szüksége, mert az általa nyújtott hitel összegét nem diszponálják el tőle, hanem, ha mások számláin is, de nála tartják. A gyakorlatban a helyzet természetesen az, hogy a nyújtott hitelek alapján keletkező számlaköveteléseknek csak egy kisebb hányada marad meg — más ügyfelek számláin jelentkezve — az illető banknál, nagyobb részük vagy más bankokhoz kerül átutalás

útján, vagy pedig készpénzben kerül felvétele. Ami a más bankokhoz átutalt összegeket illeti, ezek a bankrendszer egymásba-kapcsoltsága folytán kompenzálódnak más bankoktól jövő átutalásokkal, úgyhogy a bankok összeségét tekintve a nyújtott hitelekkel keletkező bankköveteléseknek egy jelentős része nem kerül le a bankszámlákról. Természetes azonban, hogy az egyes bankok között eltolódások állhatnak be, úgyhogy az egyes banknak gondoskodnia kell a tőle eldiszponált és a más bankoktól hozzá folyó összegek közötti különbözetnek kiegyenlítésére szükséges eszközökről, valamint a készpénzben felvételre kerülő hitelösszegek fedezéséről. Ezek a fedezetek vagy készpénzben, vagy pedig a bankok egymás közötti forgalmában fizetési eszközként szereplő, de készpénzre egyébként is bármikor átváltoztatható jegybank-girokövetelésekből állhatnak. (Az Egyesült Államokban ennek a fedezettartásnak a kötelezettsége és mérve törvényileg van szabályozva, Angliában a szokásjogon alapszik.) A bankköveteléseknek fizetés gyanánt való felhasználása esetén gyakorlatilag tehát az a helyzet, hogy a magánbankok a gazdasági értelemben vett fizetőeszközök mennyiségét az előírt, vagy a szokásos fedezet szabta korlátokon belül autonóm hatáskörükben szaporíthatják.

A bankok hitelkreálásának kérdésére azért tértem ki bővebben, hogy rávilágítsak annak szükségességére, hogy a fizetési eszközök mennyiségét kutató statisztikának a fizetési szokások változásait mily éber figyelemmel kell kísérenie és e szokások változásához képest megfigyeléseit a törvényes fizetési eszközök kategóriáin kívüli kategóriákra is ki kell terjesztenie. Hazánkat illetőleg legyen szabad e vonatkozásban arra a jellemző tünetre utalnom, hogy a Központi Statisztikai Hivatal havi adatgyűjtésében szereplő folyószámlabetétek évek óta októberben feltűnő szaporulatot mutatnak, amely hirtelen felduzzadást nézetem szerint nem lehet az imént jelzett folyamat kombinációba vétele nélkül teljesen megmagyarázni. Valószínűnek tartom, hogy bankjaink részéről ez nem történik tudatosan. Előttük inkább úgy jelentkezik a folyamat, hogy a gabonaértékesítéssel kapcsolatosan nyújtott hitelekkel élénk ütemben történnek fizetések, melyek egy része a bankokhoz visszafolyik, illetve csupán más számlákra való átírás útján bonyolódik le, s az így keletkező „betétek” újabb kihelyezéseket tesznek lehetővé. A

felduzzadást tehát olyképen is lehetne körülírni, hogy a nagyobb fizetési forgalom folytán nagyobb a forgalmat lebonyolító számláknak a bankoknál maradó „Satz“-a.

A fizetési eszközök mennyiségének keresése azonban önmagában véve még nem nyújt megbízható alapot. Annak a funkciónak az intenzitása, amelyet a fizetőeszközök ellátnak és amelyet másként forgási sebességnek is nevezhetünk, nagyon különböző, változik a fizetési eszközök egyes fajai szerint, de változik időről-időre is. Említettem, hogy a jegybank fedezeti előírásai szempontjából a bankjegyekkel egyenlő tekintet alá esnek a girokövetelések és azonnal lejáró egyéb tartozások. Ha már most ennek az ú. n. virtuális jegyforgalomnak két komponensét, az állami és az egyéb követeléseket nézzük, azt találjuk, hogy — a számlák átlagos évi állományát az azokon lebonyolított összforgalommal (terhelés + jóváírás) szembeállítva — az állami számlákon az évi forgási sebességet jelző szám 1927-ben 36,5, 1928-ban pedig 44 volt. Az egyéb számlákon viszont az 1927. évre 1,034, az 1928. évre pedig 1,150 volt a forgási sebesség. Ez a példa jellemzően mutatja a fizetési eszközök különböző fajai által kifejtett funkció intenzitásának nagymérvű különbözőségét és a fizetési eszközök egyes fajain belül is végbemenő időbeli eltolódásokat.

A fizetési eszközök mennyiségén kívül tehát a forgalomban való használatuk intenzitását is figyelemmel kell kíséreni s ez a magyarázata annak, hogy a készpénznélküli fizetési forgalom különböző fajai — mint amilyenek nálunk a jegybank számláin lebonyolódó forgalom mellett a postatakarékpénztár ú. n. csekkszámláinak forgalma, a gyorsutalványforgalom és a Leszámolóegylet forgalma, — valamint a készpénznélküli fizetéseket lebonyolító szervek forgalmának alakulása, a jegybanki statisztikának legelsőrendő fontosságú tárgyai.

Csak a teljesség kedvéért említem meg, hogy a tényleges fizetési eszközökkel történő fizetések terjedelmének közvetlen mérésére csak kisegítő és indirekt eszközök állanak rendelkezésre, mint amilyenek bankok és nagyobb kereskedelmi cégek pénztári forgalmára vonatkozó adatok, a bankjegyek elhasználódása, illetve élettartama, stb.

A fizetési szervezet strukturájában végbemenő változások, melyek nemcsak a forgási sebesség megváltozásában, hanem —

mint láttuk — a fizetési eszköz szerepét betöltő tényezők körének bővülésében, esetleg szűkülésében is nyilvánulhatnak, a fizetési eszközökkel való ellátás terjedelmének közvetlen mérését bár annak szükségességét nem érintik, de mégis szerfelett nehézé tesszik, úgyhogy a fizetési eszközökkel való ellátás egyenletességét csakis erről az oldalról megállapítani, gyakorlatilag lehetetlennek mondható. De még ha lehetséges is volna, akkor sem szolgáltatna a jegybankpolitikának biztos támaszpontot. A gazdasági élet organikus fejlődése szükségessé teszi, hogy a fizetési eszközökkel való ellátás ezzel párhuzamosan haladjon, úgyhogy ez utóbbinak elégséges, vagy elégtelen voltát csak a gazdasági fejlődés mérvének ismeretében lehetne elbírálni, ami viszont a gazdasági statisztika egyéb ágainak ma még messze el nem ért kiépítését tételezi fel. Ennek következtében a fizetési eszközökkel való ellátás mérvének megítélésénél indirekt indíciumokra is kell építenünk, amelyek közül az árszínvonalnak van a legnagyobb jelentősége. Az árszínvonalnak ez a jelentősége azonban nemcsak módszertani megfontolásokból, hanem a dolgok természetes logikai rendjéből is következik. Hiszen a fizetési eszközök mennyiségét és forgási sebességét épp azért vizsgáljuk, hogy vajjon erről az oldalról nem jelentkeznek-e oly eltolódások, amelyek a pénz belföldi vásárlóerejét ingatják meg, amely belföldi vásárlóerőnek az árszínvonal a tükörképe.

Az árszínvonalnak a jegybankok nézőpontjából való fontosságát dokumentálják a gazdasági elmélet és politika egyes újabb jelenségei is. Röviden utalok a vevőerőparitás teoriájára — amelynek a neves svéd közgazdász, Cassel, a legismertebb reprezentánsa — s amely szerint két ország váltóárfolyamának relációját a két ország árszínvonalainak egymáshoz való viszonya szabja meg. Említést kell tennem továbbá azokról a törekvésekről, amelyek a jegybankok törvényszerű köteletségévé kívánják tenni az árszínvonal állandóságának fenn tartását. Ebbe a körbe vágnak azok a eszmeáramlatok, amelyek a Népszövetség kebelében is már szóhoz jutottak, és az arany vásárlóerejének stabilizálására irányuló vizsgálódásokat tettek folyamatba. A nélkül, hogy e nagyvonalú elméletek és messzemenő célkitűzések bírálatába bocsátkoznánk, vagy azokat magunkévá tennők, annyit mindenesetre megállapíthatunk, hogy a jegybankokra nézve nagyon nem közöm-

bős a belső árszínvonal alakulása. Készkakarva nem mondom, hogy az árszínvonal „stabilitása“, egyrészt, mert kis országok valutapolitikája szempontjából a belső árszínvonalnak a világpiaci árszínvonallal párhuzamos alakulása a nagyobb jelentőségű tényező, másrészt, mert az arannyal, azaz a külföldi devizák árfolyamaival szemben való stabilitás szempontjából közvetlenül irányadó fizetési mérlegnek az a saját-sága, hogy kedvezőtlen alakulás esetén az árakra gyakorolt nyomáson keresztül automatikusan megteremti gyógyító eszközeit, az árak stabilitására irányuló politika követése esetén esetleg nem juthat érvényesülésre.

A gazdasági statisztika számtalan elágazásai közül tehát az árstatisztika az, amelynek — a szoros értelemben vett pénz- és hitelügyi statisztikákon kívül — a jegybank szempontjából a legnagyobb jelentősége van. A mondottakból következik továbbá, hogy a megfelelő belföldi árstatisztika sem elégséges egymagában nemzetközi, illetve nemzetközileg összehasonlítható árstatisztikák felállítása nélkül. S már itt megemlíthetem, hogy ezen a ponton a gazdasági statisztika kiépítésének még igen nagy tere nyílik.

Az árszínvonalt azonban ne méltóztassék úgy tekinteni, mintha csak biztonsági szelep volna netáni inflációs jelenségek jelzésére. Ugyanaz a szerepe megvan az árszínvonalnak az ellenkező irányban és indíciumul szolgálhat arra nézve, vajjon a fizetési eszközökkel való ellátás nem elégtelen-e. Természetes, hogy a jegybankpolitika gyakorlati szempontjaiból ezen az oldalon nem áll fenn veszély. Mert amint a pénz belföldi vásárlóerejének megromlása a devizakészletek apadására és az arany kiáramlására vezet, amely folyamatnak a meglévő készletekben megvannak a korlátai, addig a belföldi árszínvonalra gyakorolt deflációs nyomás deviza-, illetve aranybeáramlást idéz elő, amelynek teoretice nincsenek határai. (Gyakorlatban természetesen a beáramló devizák és arany ellenében kiadott fizetőeszközök a deflációs helyzetet önmaguktól megváltoztatják.) Az árszínvonalnak abból a szempontból való vizsgálata, vajjon a fizetési eszközökkel való ellátás elégséges-e, a jegybank második feladatának, a pénzforgalom szabályozásának körébe vág, amely alatt elsősorban azt érthetjük, hogy a fizetési eszközökkel való ellátás oly mérvű legyen, hogy az a termelés és az árucere

természetes tendenciáinak érvényesülését lehetővé tegye. A jegybanknak az alapszabályokban körvonalazott két feladata: a pénzürték állandóságának fenntartása és a pénzforgalom szabályozása az áralakuláson keresztül kapcsolódik egymáshoz.

A pénzürték állandósága, áralakulás, pénzforgalom szabályozása, termelés és árucseré természetesen pénzforgalmi igényei: ezen a láncon keresztül jutunk el ahhoz a felismeréshez, hogy a jegybankstatisztikának feladata az ország egész gazdasági életének jelenségeit figyelemmel kíséreni, vagyis lényegileg — ha más célkitűzéssel és az ebből eredő többé-kevésbé lényeges eltérésekkel — ugyanazt a feladatot ellátni, mint amelyet a konjunktúrakutatás tűzött ki maga elé. Ez a felismerés gyakorlatilag érvényesült Csehországban, ahol a konjunktúrakutató intézet feladatait a jegybank egy osztálya látja el.

A jegybankstatisztikának idevágó feladatkörét ismertetnem felesleges. Kiterjed az a termelési, foglalkoztatási, jövedelemeloszlási, fogyasztási, forgalmi statisztikák egyetemére. Vannak azonban egyes elágazásai, amelyek éppen a jegybank speciális hivatásánál és üzletkörénél, de az árszínvonal alakulására és a pénzürték állandóságára közvetlenebbül gyakorolt befolyásuknál fogva is, a jegybankstatisztika részéről különösebb gondozást igényelnek.

A jegybank fizetési eszközöket bocsát ki, a pénzforgalmat szabályozza, tehát az áralakulásnak a pénz, a kereslet oldaláról jövő tényezőit befolyásolja. E feladatát azonban nem egyedül látja el, hanem annak ellátásánál kiegészítést talál az ország bankrendszerének tevékenységében. Mint fentebb láttuk, a magánbankok hitelnyújtó tevékenysége könnyen átjátszhatik a fizetési eszközök kreálásának területére, de ezenfelül is a hitelezések túlfeszítése, a hiteleknek szétszétlása, a hitelezések bonitásának és likviditásának szigorúbb vagy felületesebb szemmel tartása, a hitelígények bel- vagy külföldi forrásokból való kielégítésének aránya, a tőkeimport és tőkeexport, mind oly tényezők, amelyeknek révén a magánbankok is közvetlenül vagy közvetve befolyásolhatják az árszínvonalat, illetve a jegybanknak a pénzürtékstabilitás fenntartására irányuló tevékenységét. Találó tehát az az amerikai szakértők részéről hangoztatott felfogás, hogy a jegybanknak eminens feladata „sound credit position“, azaz egészséges hitelügyi helyzet fenn-

tartása. Minthogy pedig a jegybank mint az ország arany- és devizatartalékainak őre, s mint a hitelrendszer likviditásának végső védelmi vonala befolyását elsősorban és közvetlenül épp a pénz- és hitelügyek terén fejtheti ki, természetszerűleg a pénz- és hitelügyek kínálkoznak a jegybankstatisztika intenzívebb munkálkodási területeiként. Meg kell itt jegyezni, hogy a jegybankok közül a legmintaszerűbb statisztikai szolgálattal rendelkező amerikai jegybankrendszer központi szervének, a Federal Reserve Board-nak is az az elve, hogy közvetlen vizsgálódásokat és adatgyűjtéseket csak ezen a téren folytat, míg az egyéb gazdasági statisztika terén az adatok gyűjtését lehetőleg egyéb szervezetekre bízza.

A pénz- és hitelügyi statisztika körében — a jegybank saját státuszának, különösen a jegy kibocsátási alapok egymáshoz való viszonyának és a bank hitelezési üzletének beható megfigyelése mellett — az egyéb pénzürtékstatisztika státuszának vizsgálata áll előtérben. Minthogy pedig ezt a vizsgálatot nagyon megkönnyíti, ha minél sűrűbb időközökben és minél egységesebb elvek szerint történik a mérlegek felállítása, a jegybankok nagy súlyt helyeznek egységes minta szerint készült időközi mérlegek közzétételére. A német Reichsbank pl. maga gyűjti össze, dolgozza fel és teszi közzé a német bankok egységes minta szerint készült havi mérlegeit, a Federal Reserve bankok pedig tagbankjaik egy részétől heti státuszkimutatásokat kapnak. Ebbe a körbe vág a tőkeképződés kérdésének figyelemmel kísérése, mely a betéteken kívül a mobil tőke képződésének egyéb alakjaira is kiterjed, így nevezetesen a fixkamatozású értékpapírok elhelyezésére, valamint a részvények kibocsátására, akár új alapítások, akár tőkeemelések révén; a magán- és társadalmi biztosítás intézeteinél felgyülemelő tőkék és azoknak kihelyezése szintén számbeveendő a tőkeképződés mérvének megítélésénél. Ide tartoznak végül a hitelígények terjedelmére és a kamatszínvonalra irányadó gazdasági jelenségek statisztikái, nevezetesen a tőzsdei árfolyamok és a tőzsdei forgalom statisztikája, valamint — amire újabban különösen Amerikában igen nagy súlyt helyeznek, mint a hitelügyi helyzet megítélésének egyik fő tényezőjére — a tároló árukészletek statisztikája. Említést érdemelnek ezenkívül a jelzőlogilag bekebelezett követelésekről, a kiállított és az óvatolt váltókról készített adatgyűjtések, vala-

mint a fizetéseképtelenségi statisztika is. Hogy a belföldi kamatszínvonal figyelemmel kísérése szintén ennek a feladatkörnek egyik legfontosabb eleme, talán felesleges is külön említenem.

Mielőtt az árszínvonalra, azaz a pénz belföldi vásárlóerejére befolyást gyakorló tényezők vizsgálatát befejezném, még egy tényezőre kell utalnom, s ez az állam, valamint egyéb közületek háztartásának alakulása. Mint tudjuk, deficités államháztartások ásták meg az európai valuták sírját. És bár ma a még élénk emlékezetünkben levő lecke hatása alatt hasonlótól nem kell tartanunk, a közületi háztartások alakulásának legalább nagy vonásokban való figyelemmel kísérése is a jegybankstatisztika vizsgálódásainak körébe tartozik.

Legyes szabad már most áttérnem a valuta stabilitására kiható azokra a tényezőkre, amelyek az országos pénz külföldi vásárlóerejét determinálják. E külföldi vásárlóerő alakulása a devizák árfolyamaiban jut kifejezésre, s így természetes, hogy a devizaárfolyamok fluktuálása a jegybank megfigyeléseinek előterében áll. A szabad devizapiac folytán számszerű adatok az egész devizaüzlet terjedelméről nem állnak ugyan rendelkezésre, azonban a szabad piacon kielégítést nem találó kereslet vagy kínálat az ország centrális devizakészleteivel s ezeknek őrzőjével, a jegybankkal szemben érvényesülvén, a piac irányzatáról a jegybanknál jelentkező devizakereslet vagy kínálat megfelelő tájékoztatást nyújt.

A jegybankstatisztika vizsgálódásai a devizakereslet, illetve kínálat egyes forrásaira és ezek várható terjedelmére is kiterjednek. Devizakereslet vagy kínálat nemzetközi fizetésekből keletkezik, amely nemzetközi fizetéseket, egy bizonyos időszakra vonatkoztatva, a fizetési mérleg foglalja össze. A jegybankstatisztikájának feladata tehát a fizetési mérleg alakulásának folyamatos figyelemmel kísérése. A fizetési mérleg egyes tényezőinek felsorolását mellőzve csak arra a módszertani szempontra vagyok bátor utalni, hogy a fizetési mérleg tételeinek visszatérő jellegű és tőkeforgalmi tételekre való felosztása éppen valutapolitikai nézőpontból bír jelentőséggel, mert a visszatérő jellegű tételek azok, amelyeket — mint nevük is mutatja — állandóan kombinációba kell venni s amelyeknek egy részét számszerűleg előre is ismerjük, mint pl. a kamatfizetéseket, vagy pedig kisebb hibahatárral előre felbecsülhetjük, mint pl.

a kivándorlók pénzküldeményeit, az idegenforgalom egyenlegét, stb. Persze, bizonyos kivételek itt is vannak. A fizetési mérleg egyes tételei kölcsönhatásban állnak egymással s így vannak oly visszatérő jellegű tételek, különösen az áruforgalom tétele, amelynek nagysága nagymértékben függ a tőkeforgalom alakulásától, úgyhogy abszolút mérvük előre hozzávetőleg is alig ítéhető meg. Ezzel szemben a tőkeforgalmi tételek között is vannak olyanok, amelyek mérve és jelentkezési időpontja előre ismeretes, pl. több évi részletben befolyó hosszúlejáratú kölcsönök, mint amilyen pl. a földreformfinanszírozási kölcsön, vagy tőketörlesztések, amelyek szintén határidőhöz vannak kötve. A jegybankstatisztikának feladata nemcsak az, hogy az egyes tételek alakulását állandóan, de mégis csak retrospektíve figyelemmel kísérje és a fizetési mérleget időközönként felállítsa — bár ebből is becses következtetések vonhatók a jövőre — hanem kutatni, hogy az egyes tételek előreláthatólag mikor és mily összegekkel fognak jelentkezni. Minthogy pedig nemzetközi fizetések egyenlegének kiegyenlítése az arany-, illetve devizaállományok terhére, illetve javára történik, ezeknek a készleteknek, legyenek azok akár a jegybankoknál, akár egyéb bankoknál, a figyelemmel kísérése a jegybankstatisztikájának egyik fontos feladata. E tekintetben a legmesszebbmenő adatgyűjtést és publicitást egyes északi államokban találhatjuk, ahol hónapról hónapra közzéteszik a magánbankok külföldi követeléseinek és tartozásainak álladékat.

A devizakeresletre és kínálatra irányadó s fentebb felsorolt előrelátható tényezők jelentőségét azonban általában felülmúlja a nemzetközi tőkeforgalom, mely hosszúlejáratú kölcsönök, rövid- és középlejáratú hitelek és értékpapírvásárlások formájában bonyolódik le s melynek irányát — ha a politikai természetű befolyásoló tényezőket figyelmen kívül hagyjuk — elsősorban a kamatviszonyok szabják meg. Éppen ezért a jegybankstatisztikának egyik emnens feladata a kamatszínvonalnak nemzetközi viszonylatban való figyelemmel kísérése. S itt ismét elérteünk egy olyan területhez, amelyen nemzetközi statisztikák felállítására nagyon könnyűnek látszik, holott valójában a legnehezebb feladatok egyike, mely az egyes országok hitelviszonyainak alapos ismeretét tételezi fel.

Nemzetközi összehasonlításra különösen két kamattípust használnak, a jegybankok hivatalos leszámítolási kamatlábát és az ú. n. magánleszámítolási kamatlábat. A jegybankok hivatalos leszámítolási kamatlába à la longue tényleg nyújt bizonyos tájékozást a kamattételek fejlődésének tendenciájáról. Azonban egy adott időpontban egymás mellé állítani különböző államok hivatalos leszámítolási kamatlábait, nem vezetne eredményre. Bizonyos államokban ugyanis a jegybank hivatalos kamatlába az ú. n. nyílt piaci kamattételek felett van, tehát a bank a piacnak csak szükség esetén nyújt támaszt, más államokban viszont a jegybank leszámítolási kamatlába a legalacsonyabb kamattétel. De igen nagy különbség van abban a tekintetben is, hogy az egyes jegybankok hitelezési üzletükkel mily mértékben kapcsolódnak a piacba, úgyhogy az egyes hivatalos leszámítolási kamatlábak reprezentatív jellege is nagyon különböző.

Újabban a magánleszámítolási kamatlábak (Privatdiskont) összehasonlítása dívik. A nemzetközi árufinanszírozásba kapcsolódó és megfelelő tőkebőséggel rendelkező államok kamatszínvonalainak összehasonlításánál ez már használhatóbb eljárás. Azonban itt is nagy óvatossággal kell eljárni. Angliában, Amerikában, Hollandiában és Svájcban megállapíthatók ugyan a váltók azonos kategóriáira vonatkozó jegyzések, azonban a magándiskont néven figyelemmel kísért és elsőrendű bankok elfogadványaira vonatkozó kamattételek relációja még nem ad képet arról, hogy a nemzetközi finanszírozási üzlet szempontjából kellő bonitással rendelkező árukereskedelem hol található a legolcsóbb hitel feltételeket. Ezek a tételek ugyanis a külföldi hitelkeresőre nézve a valóságban igen különbözően alakulhatnak a szerint, hogy minő jutalékot számítanak az egyes piacokon elfogadványhitelekért és hogy nem alkalmaznak-e külföldi váltókra a közölt jegyzésektől eltérő kamattételt, mint pl. Svájcban, ahol a külföldi váltók magánleszámítolási tétele több, mint 1%-kal magasabb a belföldi váltókénál. A jutaléktételek nagysága, valamint a külföldi váltókra ily speciális kamattételek alkalmazása nagy mértékben függ attól, hogy az illető ország jegybankja mily álláspontot foglal el a nemzetközi árukereskedelem finanszírozásával

szemben, és hogy ennek folytán az ily váltók visszleszámítolási lehetőségei miként alakulnak. Láthatjuk tehát, hogy a magánleszámítolási kamatlábaknak nyers összehasonlítása még ezekre a nemzetközi tőkepiacokra vonatkozólag is csak erős fenntartással fogadható el. Még kevésbé lesz pontos a magándiskont összehasonlítása, ha azt az országok nagyobb körére próbáljuk kiterjeszteni. Németországban ugyan megtalálható a fenti értelemben vett magándiskont, amely tehát bankelfogadványokra vonatkozik, azonban ennek tétele jelentős mértékben a Reichsbank által manipulált tételnek tekinthető. A magyar piacon a bankelfogadvány ezidőszerint egyáltalán ismeretlen. Budapesten elsőrangú kereskedelmi vagy ipari cégektől származó váltók leszámítolási tételére használják a magándiskont elnevezést, de még ily anyag is alig fordul elő a nyílt piacon. Végül pedig figyelembe kell venni azt, hogy a fentebb említett értelemben vett magándiskont még a nemzetközi nagy piacokon is csak a hitelügyeknek aránylag kis kategóriájára terjed ki és így az illető ország pénzpiacát jellemző reprezentatív tételnek alig tekinthető. Ha az egyes országokban a reprezentatívnek tekinthető tételeket keressük, azt mondhatjuk, hogy a pénzpiac helyzete és annak változásai az Egyesült Államokban leginkább a napipénznek, Angliában a kincstári váltók tételének, Franciaországban pedig a tőzsdei hitelek bizonyos fajára (reports sur titres au Parquet), valamint az üzleti váltók bizonyos fajaira alkalmazott tételeknek alakulásából olvasható le. Ami pedig azokat az országokat illeti, amelyek belföldi tőkeképződése nem kielégítő és így tőkeimportra szorulnak, ezekben a külföldről ajánlott rövidlejáratú 1—3 hóig terjedő hitelek névleges kamattételeinek, valamint az e hitelekből eredő devizák hazai pénzenre való átváltásánál mutatózó és a valutakockázat kiküszöbölésére szolgáló reporttételeknek összegezéséből adódó kamatterher szolgálhat a kamatszínvonal megítélésénél támpontul.

E kérdéssel bővebben szintén csak azért foglalkoztam, hogy ezen a ponton is rámutassak nemzetközi statisztikák felállításának nehézségeire és arra, hogy mily óvatossággal lehet csak ily összehasonlításokból eredményes következtetéseket levonni.

A nemzetközi tőkeáramlások jövőben várható alakulására a pénzpiacok helyzete mellett a tőkepiacok helyzete gyakorol befolyást. Éppen ezért a külföldi tőzsdék helyzete, az ott jegyzett árfolyamok alakulása, a fixértékek hozama és az osztalékpapírok rentabilitása, a tőzsdéken kifejlődő forgalom szintén komoly figyelemreméltó momentumok. A tőkeforgalom szoros nemzetközi összefüggései szükségessé teszik a külföldi országok fizetési mérlegeinek, a mérlegek egyes komponenseinek, tehát a kereskedelmi mérlegeknek, valamint a fizetési mérlegek alakulására kiható tényezőknek — köztük a tőkeképződésnek, mint amely tőkeexportáló országokat nagyobb tőkeexportra képesíthet, tőkeimportáló országokat pedig a tőkeimport szükségességétől részben mentesíthet, aminek nálunk a tőkekeresleti konkurrencia csökkenése szempontjából van fontossága — figyelemmel kísérését. Ebbe a körbe tartoznak a nagyobb nemzetközi tőkeáramlások, különösen nagyobb emissziók feljegyzése, illetve nyilvántartása. A fizetési mérlegek alakulásának eredményei az aranyozgalmakban és a jegybankok státuszának alakulásában tükröződnek vissza. Az aranykivitelnek és behozatalnak s különösen a londoni szabad arany piac eseményeinek, valamint a többi jegybankok helyzetének állandó figyelemmel kísérése és feldolgozása legelsőrendű fontosságú tárgyai a jegybankok statisztikai szolgálatának. Csak futólag említem meg, hogy az egyes jegybankok könyvelési módszereinek a különbözősége itt is nehezen engedi meg sematikus összehasonlítások készítését, úgyhogy a külföldi publikációkban gyakran látható egységes csoportosítás helyett a Magyar Nemzeti Bank statisztikai osztályában a külföldi jegybankok státuszának nyilvántartása az illető bankok kimutatásainak struktúrájához és az egyes tételeknek azon belül elfoglalt jelentőségéhez igazodik.

A pénz külföldi vásárlóerejére közvetlen irányadó tényezők statisztikai szempontból való tárgyalását azzal az összefoglaló megjegyzéssel zárhatjuk le, hogy e téren az egyes országokon belül a statisztika hiányosságai kevésbé érezhetők, mint a belföldi vásárlóerőre irányadó tényezőknél, a nemzetközi összehasonlításokra azonban bázis itt is nehezen kínálkozik. A jegybankok ta-

nulmányi, illetőleg statisztikai osztályainak vezetői éppen azért hivattak össze a múlt év tavaszán konferenciára, hogy e statisztikák nemzetközi összehasonlíthatósága, vagy legalább is az egyes országok statisztikáinak más országok megfigyelői részére való megértése megkönnyíttessék.

2. A pénzforgalom szabályozása. A jegybankoknak ezt a feladatát kettős értelemben foghatjuk fel, kvantatív és kvalitatív értelemben. Az előbbi vonatkozást fentebb a pénzérték stabilitásának fenntartására irányuló tevékenység kapcsán már érintettük, kvalitatív vonatkozásban pedig az ebbe a körbe vágó tevékenység összeolvad.

3. a fizetések kiegyenlítésének megkönnyítésére irányuló tevékenységgel, úgyhogy a jegybankstatisztika e két feladatkörét együttesen tárgyalhatjuk.

A pénzforgalom kvalitatív szabályozása és a fizetések kiegyenlítésének megkönnyítése inkább technikai természetű tevékenységet involvál. Idetartozik a bankjegyek és a váltópénz egyes címetfajainak helyes aránybantartása, vagyis a forgalom igényeinek megfelelő terjedelemben való cirkulálása, ami viszont a statisztika részéről az egyes címetfajok forgalmának figyelemmel kísérését tételezi fel. Idekapcsolódik az a tevékenység, amely azt célozza, hogy a fizetési forgalom a legokoszerűbben bonyolítottassék le, hogy az ország egyes területrészeinek fizetési eszközökkel való ellátása egyenletes legyen, hogy a jegyeknek felesleges küldözgetése megszűnjék — amely vonatkozásban legyen szabad a Pénzügyintézetek Központ postapénzforgalmára utalnom, mely a postahivatalok és a vidéki pénzügyintézetek készpénzellátásának kiegyenlítését teszi lehetővé — hogy a készpénznélküli fizetési forgalom — a hitelkreálás fentebb említett lehetőségeiből folyólag megkövetelt kautélák szemmel tartásával — fejlesztessék, s e körbe tartozik a jegybank kiterjedt küldvényforgalma és beszedési szolgálata is. Hogy ezekből folyólag minő statisztikai tevékenységre van szükség, a dolgok rendjéből oly természetesen folyik, hogy ennek külön részletezése bizvást mellőzhető.

4. A rendelkezésre álló tőkék hasznosítása. E feladatkört ismét két szempontból lehet felfogni, ú. m. közgazdasági és magán-gazdasági szempontból. Jelenti a jegybank

rendelkezésre álló hitelezési lehetőségek oly módon való felhasználását, hogy az közgazdasági szempontból legelőnyösebb legyen és jelenti a jegybank kezelésére bízott tőkéknek a magángazdasági rentabilitás kívánalmainak megfelelő hasznosítását. Ez utóbbi vonatkozásban legyen szabad hangsúlyoznom, hogy ez a szempont minden helyes alapokon nyugvó jegybanknál teljesen háttérbe szorul a közgazdasági kívánalmakkal szemben. Az idevágó feladatok ellátásának megkönnyítésére irányuló statisztikai tevékenység köréből megemlítem a jegybank kihitelezéseinek az egyes gazdasági ágazatok (brancheok) szerint való megoszlására, a lombardüzletág alakulására, a jegybank devizakészleteinek kihelyezésénél elért jövedelmezőségre és a devizák kihelyezése szempontjából egyáltalán számbajövő módok rentabilitásának alakulására vonatkozó statisztikákat, de idetartozik általában véve a jegybank üzletmenetére vonatkozó ún. intern statisztikának egész birodalma.

A fentiekben igyekeztem vázolni a jegybankstatisztika tevékenységének körét. Hozzá kell fűznöm azt, hogy ezt az igen nagy terjedelmű statisztikai szolgálatot a jegybankok kebelében működő statisztikai osztályok általában nem egymagukban, illetve közvetlenül látják el, hanem a feladatnak igen jelentős része az egyes üzleti osztályokra és különösen a könyvvezetésre hárul. A Magyar Nemzeti Bankot illetőleg megemlíthetem, hogy éppen a legértékesebb statisztikai adatgyűjtések és egyéb munkálatok jórésze az üzletvezetés egyéb osztályainak és a központi könyvelőségnek javára irandó.

A vázolt feladatkörből következik, hogy a gazdasági statisztika kiépítése szempontjából mily irányban vannak a jegybankstatisztikának óhajai és kívánalmái. A pénz- és hitelügyi statisztika terén, mint amely a jegybankstatisztikának sajátos tereuma, a bankstatisztikáknak további kiépítésére, azaz gyakoribb és egységes minta szerint készült mérlegek közzétételére van elsősorban szükség. Ezzel kapcsolatban említem meg, hogy az ipari és kereskedelmi vállalatok nagyobb publicitása, azaz áttekinthetőbb és egyöntetű mérlegek és eredményszámlák közzététele termeléspolitikai, de hitelügyi téren is megkönnyítené a tájékozódást. Hiányzik megfelelő emissziós statisztika-

kánk, ideértve, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok alakulására és megszűnésére vonatkozó adatok gyűjtését is. Kiépítésre szorul a biztosítási statisztika s kívánatos volna a váltóforgalomra, valamint a termény- és árukészletek terjedelmére vonatkozó statisztikák megalkotása is. A fizetési mérlegnek a jegybankpolitika szempontjából mutatkozó fontosságára való tekintettel legyen szabad végül annak a reménynek kifejezést adni, hogy azok az igen értékes vizsgálódások, melyek a Központi Statisztikai Hivatal kebelében az elmúlt években lefolytattattak, a jövőben is el fognak végezteni és a nyilvánosság számára minél előbb hozzáférhetővé fognak tétetni.

Az egyéb gazdasági statisztikák közül természetesen az árstatisztikának, és pedig nemcsak belföldi, hanem nemzetközi vonatkozásokban való kiépítése egyike a gazdasági statisztika legkomolyabb és a jegybankok szempontjából legfontosabb problémáinak. Ezenkívül még arra vagyok bátor rámutatni, hogy megfelelő foglalkoztatási (munkanélküliségi) és bérstatisztikák megalkotása, valamint az ipari termelésre vonatkozó statisztikák folyamatosabbá tétele és a kereskedelem áruforgalmának terjedelmére vonatkozó adatgyűjtések megindítása is kívánatos volna.

A részletes kifejtés végére érkeve legyen szabad már most a jegybankstatisztika természetére és felhasználásának lehetőségeire nézve bizonyos összefoglaló megállapításokat tennem.

A jegybankstatisztikának, ha megfelelő gazdaságelméleti megalapozásra szüksége van is, nem szabad doktrinérnek lennie és bizonyos elméletek hajszolásában elhanyagolnia oly gazdasági jelenségek figyelemmel kísérését, melyek azon elmélet szempontjából talán nem látszanak jelentősnek. A jegybankpolitika nagyon is az elevenbe vágó praktikum és segítőeszközeinek is a gyakorlat talaján kell gyökerezniök. A bankpolitikának gyakorlatiságából következik, hogy a viszonyok alakulásához gyorsan kell alkalmazkodnia. A jegybankstatisztikának is az adatokat gyorsan kell szolgáltatnia s ezért üdvözli örömmel mindazokat a lépéseket, amelyek arra irányulnak, hogy statisztikai adatgyűjtések eredményei lehető rövid időn belül közlésre kerüljenek. A jegybankstatisztikának tehát a gyakorlatiság s

ebből folyólag a gyorsaság és a gazdasági jelenségeknek elméleti előítéletek nélkül a maguk teljességében való megragadása a jellemző vonása. Kevésbé szorul a finomságra, a modern konjunktúrakutatás szubtilis matematikai eszközeinek alkalmazására. A reá nézve releváns gazdasági jelenségek alakulását igen nagy mértékben befolyásolják exogén tényezők és így feladatának jobban felel meg, ha a gazdasági történetre irányadó számos tényező hatását józan judiciummal helyesen felbecsülni igyekszik, mintha bármily finom módszerekkel kiszámított és korrigált statisztikai adatok útvesztőjében a való élettől eltávolodik. Jellemző példaként említhetem fel, hogy bár a jegybankok státuszában különösen szembeszökőek az ú. n. szezonális változások, ezeknek matematikai kiküszöbölésére és az így megtisztított sorok figyelemmelkísérésére a jegybankok kebelén belül általában nem helyeznek súlyt és így korrigált adatok publikációjával még a Federal Reserve Bulletin-okban sem találkozzunk.

Harmadik sajátossága a jegybankok statisztikájának a nemzetközi vonatkozások előtérbe helyezése, ami természetszerű következménye a pénz- és hitelügyek nemzetközi egybefonódásának. Ebből folyik, hogy a jegybankok statisztikai osztályai — különösen kisebb országokban, melyek gazdasági helyzetének alakulása kevésbé önálló — tevékenységüknek jelentős részét a nemzetközi helyzet figyelemmelkísérésére fordítják.

Fentebb említettem már, hogy a jegybankstatisztikának nem szabad ugyan dok-

trinérnek lennie, de hozzátettem, hogy azért a gazdaságelméleti megalapozást nem szabad nélkülöznie, a jegybankok tevékenységével kapcsolatos gazdasági teóriának fejlődését figyelemmel kell kísérnie. De szüksége van a gazdasági teória művelésére azért is, mert a statisztika adatainak helyes értelmezéséhez szüksége van a gazdasági fejlődésre kiható eseményeknek nemcsak figyelemmelkísérésére, hanem azok várható kihatásainak felismerésére is, amely tekintetben az elmélet értékes útmutatással szolgálhat. A jegybankstatisztika használható eszközzé csak úgy válik, ha a számok holt oszlopaiba életet lehel, ha az elméletet ismeri és gyakorlatilag alkalmazni tudja, ha nyitott szemmel nézi a való életet és mindazon társadalmi tényezőket, amelyek a gazdasági fejlődésére kihatnak, — kül- és belpolitikát, gazdasági és szociális politikát és sok más imponderabilet — megfigyeli és azokból következtetéseit levonja. Ezért van az, hogy a jegybankok statisztikai szolgálata elsorvasítás veszélye nélkül nem maradhat elszigetelten, hanem bele kell olvadnia egy átfogóbb jellegű tevékenységbe. Ez jut kifejezésre abban is, hogy a statisztikai szolgálat ellátására alakult szerveket a jegybankok kebelében általában véve tanulmányi, kutató, közgazdasági, vagy egyéb elnevezéssel is el szokták látni. A helyesen felfogott jegybankstatisztika tehát csak egyik elágazása egy általánosabb jellegű megfigyelő tevékenységnek, s ezen az úton segítőeszköze annak a jegybankpolitikának, amely gyakorlati irányításában sohasem fogja nélkülözhetni minden politika sikerének titkát: a helyes intuiciót.

Imrédy Béla dr.

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Amerikai Egy. Áll.	1926	703	Cseh-Szlovákia...	1928	433	Kanada	1926	110	Románia	1928	626
Ausztria	1928	1209	Esztország	1928	227	Mexikó	1928	787	Spanyolország	1928	793
Bajorország	1928	532	Finnország	1926	759	Nagy-Britannia	1928	1027	Svájc	1928	622
Brazília	1927	708	Franciaország	1926	709	Németbirodalom	1929	305	Sz. H. Sz. állam..	1928	524
Bulgária	1928	1105	Görögország	1927	982	Olaszország	1928	923	Törökország	1928	798
									Württemberg	1928	1113

Ausztria.

Autriche.

A bécsi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1928. évről.

A szomszédai gazdasági fejlődésétől erősen függő viszonyban álló Ausztria gazdasági helyzetében a már 1927 tavasza óta észlelhető javuló irányzat az 1928. év első hónapjaiban is folytatódott. Különösen az év második negyedében határozottan kedvező volt a munkapiac, az ipari termelés és az áruforgalom helyzete. A pénzpiacon az osztrák Nemzeti Bank kamatlábának felemeléséről számolhatunk be, ami a kölcsönök megszerzésének lehetőségét jelentékenyen megnehezítette.

Az ipar kiviteli lehetőségei Németországba és Cseh-Szlovákiába az első félévben eléggé kedvezően alakultak; egyébként azonban a lengyel vámok, a sokáig húzódó magyar, német és szerb gazdasági szerződési tárgyalások károsan hatottak az osztrák kivitel fejlődésére. Az átviteli forgalom 1928-ban feltűnően visszafejlődött és az év első felében az előző évi 18·7 millió sillinggel szemben csak 14·1 millió sillinget ért el, a visszafejlődés tehát 24·6 százalékos.

Az év harmadik negyedében az ipar és a kereskedelem úgy a silling-, mint a dollárhitelek erős megdrágulása és a konjunktúrának Németországban visszafejlődő, más országokban pedig ellanyhuló hatása alatt állottak. Kedvező tünet volt ezzel szemben a mezőgazdaság aránylag jó fejlődése, habár ez is, mint az egész világ mezőgazdasága, ez évben a gabonaárak aránytalan esése miatt szenvedett. Az állattenyésztés és a tejgazdaság kedvezően alakul és az osztrák mezőgazdaság egyes termelési ágaiban már annyira jutott, hogy a belföldi piac szükségletén túlmenően termel.

Az ipar termelése átlag túlhaladja az 1927. évi termelést. Mivel azonban különösen a bányatermelésnél sokhelyütt a munkáskezet megtakarító üzemszert honosították meg, a termelés növekvése nem járt a munkapiac tehermentesítésével. A

munkanélküliség az év vége felé erősen emelkedett és túlhaladta az előző évi számot.

A Németországban beállott depresszió az év utolsó negyedében Ausztriára is kihatott és az ipari fejlődésnek, valamint a készáruk kivitelének megakadásában, a nyersanyagbehozatal váratlan csökkenésében és az árak esésében jutott kifejezésre. Kedvező tünetet képezett azonban a csődöknek az előző évhez képest való csökkenése.

Östermelés.

Az osztrák termés mennyisége 1928-ban nagyjában megfelelt az előző évinek, azonban minőségben több terméknél javulás is észlelhető. A búza össztermése kb. 106%-a, az árpáé 107%-a, a zabé 98, a cukorrépaé 98, a rozsé 95, a tengerié 84, a burgonyaé 76 százaléka körülbelül az 1927. évi termésmennyiségnek. A huzamosabb ideig tartott kedvezőtlen időjárás következtében a takarmánynál eleinte rossz terméstől kellett tartani, utóbb azonban az őszi hónapokban beállott időjavulás a termés minőségén és mennyiségén sokat javított.

A bevetett terület növelése és a termés minőségének különböző intézkedések útján történt javítása folytán Ausztria búzaszükségletét 60 százalékgig, rozsszükségletét teljesen bírja fedezni, a burgonyánál pedig már többszáz vagon kivitel felelesleg is mutatkozik. A cukorrépaszükséglet 60 százaléka belföldön volt fedezhető és a jövő évben egy új cukorgyár létesítéséből kifolyólag a cukorrépatermelésnek még tetemes emelkedése várható.

Az osztrák mezőgazdaság a külföldi, főleg a lengyel és szerb verseny következtében beállott kedvezőtlen állatértékesítési viszonyok miatt panaszkodik. A Sz. H. Sz. állammal szemben az állatvámokat felemelték, Lengyelországgal szemben pedig a közeljövőben várhatók a szükséges intézkedések.

Azonkívül az állatértékesítés érdekében tarifális kedvezmények és értékesítési szervezetek létesítése van folyamatban, utóbbiak főleg a hegyvidéki kisgazdák számára a célból, hogy ne legyenek kénytelenek marhájukat kedvezőtlen piaci helyzet mellett is eladni. A cukorrépa-termelés fejlesztése érdekében a cukorvámot, illetve annak életbeléptetéséig a cukoradót felemelték.

A *termelési költségek* 1928-ban a magas bérek és a rendkívül magas szociális terhek következtében a szomszédállamokkal, főleg Magyarországgal, Cseh-Szlovákiával, Lengyelországgal és Romániával szemben körülbelül 30—40 százalékkal emelkedtek, emellett azonban a mezőgazdasági termékek árai eső irányzatot mutatnak. Az osztrák mezőgazdák az utolsó 10 évben nagy áldozatok árán minden tőlük telhetőt elkövettek, hogy a mezőgazdasági termelést emeljék. Az alpesi gazdák az állattenyésztésre, a síkföldiek pedig gabona- és cukorrépa-termelésre, valamint a hízlalásra helyezték súlyt és sikerült az osztrák mezőgazdaságot rendkívül magas színvonalra emelniük.

Az alsóausztriai mezőgazdasági kamara megállapítása szerint a kisgazda- és törpebirtokok hektáronkénti tiszta hozadéka, 1927-tel szemben, 1928-ban 114 sillingről 75 sillingre esett, ami 34·2 százalékos csökkenést jelent. Ez az erős visszaesés a mezőgazdasági termékek árainak általános gyengülésében és az értékesítési nehézségekben keresendő. Az eladósodás is tetemesen növekedett. Az adóssági teher 1927 január 1-én átlag hektáronként 91 silling 34 garast, 1928 január 1-én pedig 104 sillinget tett ki, tehát 1927 folyamán, dacára a kedvező termésnek, kb. 14%-kal emelkedett. Az osztrák mezőgazdaság adóssági terheit összesen 700 millió sillingre becsülik: 1928 folyamán a terhek kb. 20—25%-kal emelkedtek, ami főleg a hegyvidéki gazdaságok és a szőlősgazdák gyorsan növekvő eladósodásában leli magyarázatát. A szőlősgazdák eladósodása egy év folyamán 350 százalékkal emelkedett.

Az osztrák mezőgazdaság behozatala *mezőgazdasági gépekből* 1923-tól 1927-ig 41·5%-kal, mennyiségben pedig 16.224 métermázsáról 22.956 métermázsára emelkedett és 1928-ban is emelkedő irányzatot mutatott. A motoros gépek használata a gőzekék rovására mindjobban terjed. Az egyéb talajművelő, arató, vető és trágyaszóró gépeknek gyártása és behozatala 1926 óta erősen emelkedett. Gyors terjedés észlelhető a traktoroknál. Az egyéb mezőgazdasági gépeknél, főleg tejszeparátoroknál, villamos motoroknál, gyümölcs- és borgazdasági gépeknél, úgy a belföldi gyártás, mint a behozatal állandóan emelkedik.

A *bevetett terület* és a *terméseredmény* az előző évhez hasonlóan következő adatokból tűnik ki:

Termény neve	Bebetett terület 1000 hektárban		Terméseredmény 1000 métermázsában	
	1927	1928	1927	1928
Búza	204·5	220·0	3.255	3.454
Rozs	383·5	410·0	5.112	4.905
Árpa	148·0	160·0	2.380	2.568
Zab	311·2	325·0	4.388	4.304
Tengeri	61·5	69·0	1.257	1.056
Burgonya ..	183·3	140·0	26.664	20.300
Cukorrépa ..	24·4	28·4	7.226	7.055

Ausztria évi szükséglete kb. 7.067.000 métermázsa búzára és 5.753.000 métermázsa rozsra, összesen tehát 12.820.000 métermázsára rúg. 1928-ban a búzatermés 3.454.000 métermázsát, a rozstermés pedig 4.905.000 métermázsát, összesen tehát 8.359.000 métermázsát tett ki. A behozatali szükséglet ezek alapján 4.461.000 métermázsa. 1929-ben nagyobb területeket fognak termőföldökké átalakítani, azonkívül pedig fokozottabb állattenyésztéssel a trágyaprodukción és ezáltal a talaj termőképességét is emelni fogják.

Az utolsó években a gabonatermésnek nemcsak mennyisége, hanem minősége is tetemesen javult. 1928-ban a búza hektolitersúlya 80—84 kg, a rozsa 68—72, az árpáé 69—73 kg volt.

A *burgonyatermés* 1926-hoz hasonlóan több mint 100%-kal emelkedett, azonban 1927-ről 1928-ra 23·9%-kal csökkent. Tirol 1927-ben 231·2 métermázsa hektárátlagot, Felső-Ausztria pedig 148·7 métermázsa átlagot termelt. Ezek az eredmények csakis a nemesített, új vetőmag által voltak elérhetőek.

Ausztriában 1928-ban a *cukorrépa-termelés* 28.400 hektáron folyt és alapos talajművelés, beható állati és vegyi trágyázás és a mindenkori talajhoz legjobban illő répafajok felhasználása által, 7.055.000 métermázsa cukorrépát eredményezett, amiből 1.100.000 métermázsa cukor várható. A belföldi cukortermelés 1928-ban a belföldi cukorszükségletnek több mint 66 százalékát fedezte. Amennyiben a cukorrépa-termelés továbbra is az eddigi mértékben továbbfejlődik, Ausztria 4—5 éven belül összes cukorszükségletét belföldön fogja fedezhetni.

Az idej *bortermés* Ausztriában különösen mennyiségileg minden várakozást felülmúlt. A bor cukortartalma azonban, főleg a sik vidéken fekvő szőlőknél, ahol a májusi fagyok kihatása erősebben volt érezhető, gyenge volt és nagyjából 14 és 18 fok között váltakozott, nemesebb fajtáknál azonban 20 fokot is elért, a savtartalom azonban átlag magas. Az idej bortermés kb. 804.000 hl-t tesz ki. Megjegyzendő, hogy a bor értékesítési lehetőségei évről évre rosszabbodnak és sok esetben a szőlősgazda alig bírja a termelési költségeket és az

adókat behozni. Az osztrák szőlőgazdaság helyzete ennél fogva mindjobban súlyosbodik és nagyarányú segítségre szorul.

Az utóbbi években kísérletek folynak a *köméltermelés* fejlesztésére és átszervezésére s ezek eddig elég kedvező eredménnyel jártak. A *máktermelés* fokozása is jól haladt, *dohánytermelésre* azonban eddig csak kisebb mértékben történtek kísérletek.

A *tejgazdaság* erősen fejlődik; sikerült az 1919-ben 600 millió litert kitevő tejtermelést 1928-ig 2.090 millióra fejleszteni. Az összeomláskor 400 ezret kitevő tehénállomány jelenleg 1,285.000 darabra emelkedett. Az 1928-ban készített 120.250 métermázsa vaj a belföldi szükségletnek 90 százalékát fedezte. A sajtttermelés szintén erősen fellendült, az előállított 21.645 métermázsa puha és 175.965 métermázsa kemény sajt a belföldi szükségletnek 89 százalékát fedezte. A tejtermelés ilymérvű fejlesztése a régebben Magyarországból, Cseh-Szlovákiából, Olaszországból, Németalföldről és Dániából eredő tej- és tejtermékbehozatalt erősen lecsorította.

A mezőgazdasági termékek behozatala a termelés fejlesztése következtében 1919-hez viszonyítva igen lényegesen csökkent s ennek folytán a kereskedelmi mérleg 1928-ban az 1919. évvel szemben tetemesen javult.

A gabona és a legfontosabb egyéb mezőgazdasági termékek árai az 1925. évi legmagasabb árakkal szemben az utolsó négy évben kb. 22 százalékkal estek.

Az osztrák *állattenyésztés* 1928-ban a kedvezőtlen takarmánytermelés és az értékesítési válság következtében sokkal kedvezőtlenebb helyzetben volt, mint 1927-ben; az eladásoknak nagy része csak érzékeny veszteséggel volt eszközölhető. Az egyes tehénfajták évi átlagos teljesítménye a következő:

3.000 liter az alpesi szürke-barna marhánál

2.400 liter az alpesi foltos marhánál

2.200 liter a pinzgau-i marhánál

2.000 liter a murbodeni és egyéb fajtáknál.

Az ellenőrzött tenyészállatoknak tejteljesítménye megfelelő takarmány mellett még tetemesen magasabb.

A *lótenyésztés* a lefolyt évben az előző évekénél kedvezőbb mértékben fejlődött. A nehéz, hidegvérű lovak tenyésztésére a gépkocsinak mindjobban való terjedése hátrányosan hat. Jelenleg 397 állami hidegvérű mén áll használatban és pedig mindannyi magánápolásban, miáltal azoknak mezőgazdasági munkára való használata is biztosítva van.

A melegvérű lovak tenyésztése sem fejlődött igen kedvezően. Alsó- és Felső-Ausztriában, Burgenlandban és Karintiában mindössze 64 állami mén állott a tenyésztés szolgálatában.

A haflingi hegyi lovak használata mindinkább terjed; eddig 26 állami mén állott használatban. A faj javítására Olaszországban 1 mént és 21 kancát vásároltak és ezeket tenyészcélokra kiadták a tenyésztési szövetkezeteknek

A *sertésenyésztés* a kedvezőtlen és többnyire a tenyésztési költségek alatt maradó árak következtében nem fejlődött kedvezően, úgyhogy a jelenlegi állomány most is alatta marad a háború előtti állománynak.

A *kecsketenyésztés* a háború megszűnése óta visszafejlődött, ez a visszafejlődés azonban, úgy látszik, a lefolyt évben a takarmánylehetőségeknek és a kecsketejzükségletnek megfelelően megállapodott. A *juhtenyésztés* sem fejlődött a nyomasztó piaci helyzet következtében.

Erdészet. A kereskedelmi alapra átszervezett osztrák állami erdészet a lefolyt év vége felé közelítette számadását az 1927. évről. Ez az év 1·2 millió silling tiszta nyereséggel, míg az előző számadási év 1·2 millió hiánnyal zárult. Kereskedelmi szempontból az előbb említett nyereség a 237 millió sillingre becsült üzlettőkével szemben nagyon szerény eredménynek mondható.

Bányászat. Az osztrák bányászat, amely kő- és barnaszénkivitelével számottevő külföldi behozatalra nem szorul, fejlődésében kétségtelenül Ausztriának egyik legértékesebb gazdasági ágát képezi. Helyzetének megítélésére érdekes a termelési teljesítményt a termelés értékével és a termelési költségekkel, különösen a munkabérekkel összehasonlítani. Megjegyzendő, hogy az 1928. évi adatok nem állanak még rendelkezésre.

Bánya- termékek	Vállalatok száma		Munkások száma		Termelés értéke		Bérek összege	
	millió sillingben							
	1926	1927	1926	1927	1926	1927	1926	1927
Barnaszén	52	47	14.153	12.024	57·5	58·0	31·9	32·0
Kőszén ..	8	5	1.169	992	5·0	5·4	2·8	2·6
Vasérc ..	3	4	2.980	3.277	9·4	12·2	6·5	9·2
Ólomérc	9	9	1.544	1.422	4·0	4·1	3·5	2·8
Rézérc ..	6	4	1.017	993	1·7	3·4	2·3	2·4

E táblából kitűnik, hogy a barnaszénbányászatban a munkáslétszámnak több mint 2.000 fővel való csökkenése dacára, a bérösszeg és a termelési érték emelkedett. A kőszénbányászatnál ellenben nemcsak a létszám, hanem a bérösszeg is csökkent, azonban a termelési érték emelkedett. Mindkét esetben a létszám csökkenése néhány, magát ki nem fizető akna üzemének beszüntetésével, a termelési érték emelkedése pedig a racionalizálási intézkedésekkel magyarázható. A vasércbányák munkáslétszáma a vastermelés fokozása következtében számottevően emelkedett, a bérösszeg 2·7 millió sillinggel, a termelési érték pedig 2·8 millióval emelkedett, a tiszta hozam tehát úgyszólván változatlan

maradt. Az ólom- és rézércbányászat a munkáslétszám csökkenése mellett a termelési érték emelkedését mutatja, ami elsősorban az illető ércek világi piaci árainak emelkedésére vezethető vissza.

Ha a termelés értékét is a munkabérösszeggel hasonlítjuk össze, úgy ahhoz az eredményhez jutunk, hogy 1927-ben a barnaszénbányászatnál a bérek összege a termelés értékének 55·2, a kőszénbányászatnál 48·1, az ólombányászatnál 68·3, a rézbányászatnál 70·6, a vasércbányászatnál pedig 75·4%-át teszi ki.

A *kőszéntermelés* 1928-ban az előző évvel szemben kedvezőbben folyt. A szénössztermelés az év első kilenc hónapjában az előző évvel szemben 23·3 millió q-ról, 25·2 millió q-ra, azaz 8·2%-kal emelkedett. Az áralakulás azonban — a külföldi szén versenye folytán — nem volt kedvező.

A *rézbányászatnál* a termelt rézércekből való réztermelés az előző évnél valamivel magasabb volt.

A *vasérctermelés* Stájerországban és Karintiában a lefolyt évben jól fejlődött; a vasérc kivitel az év január-szeptemberi időszakában kerek 3·5 millió q-t ért el és az előző év ugyanebben az időszokban elért termelést 2·3 millió q-val haladta meg, az év vége felé azonban erősen engedett. A többi alpesi vasércbányák helyzete nem volt kedvező, sőt egyesek kénytelenek voltak üzemeiket beszüntetni.

A karintiai *ólombányászat* termelése lassan ugyan, de állandóan emelkedik. Az ólomérctermelés 1928 első háromnegyedében 1927 ugyanezen időszakához képest 30.572 q-ról 35.988 q-ra emelkedett, ami 17·7%-os emelkedésnek felel meg.

Ipar.

Az osztrák ipar a lefolyt évben is csak szívós küzdelmek és kitartó munka révén tudta helyét megállani. Minden egyéb nehézség mellett a szociális terhek súlyosan nehezédnek az osztrák ipari termelésre és ma már a bérösszegnek 31%-át teszik ki. A munkanélküli- és betegbiztosításnak legújabbban történt emelése folytán e terhek még emelkedni fognak, amihez még a vasúti tarifák, posta- és sürgönyilletékek felemelése is járul. Mindamelllett az osztrák ipar több ágának sikerült a lefolyt évben piacát úgy bel- mint külföldön kiterjeszteni, ami főleg a mindjobban terjedő racionalizálásnak köszönhető. A belföldi piac aránylag jobban fejlődött mint a kivitel. Az iparnak egyes ágai a lefolyt évben eléggé jól voltak foglalkoztatva, ami különösen a gép-, vagon-, papír- és villamosiparról mondható míg a textilipar határozottan gyengén állott.

A racionalizálás a munkanélküliek számát nem szaporította és a mellett a béreket sem nyomta le. A racionalizálás főleg a fém- és vegyiparnál, a cipőgyártásnál, a gépezemre berendezett szabóüzemeknél, a papírgyártásnál és a sörgyáraknál valósult meg. Eddigi számítások szerint a racio-

lizálás által az említett iparágak 1928 folyamán az összmunkáslétszámnak körülbelül 5%-át, azaz kerek 50.000 munkást takarítottak meg, ezek azonban ismét máshol nyertek alkalmazást. A termelés fejlesztése pedig különösen a fémiparban új munkások beállítását tette szükségessé.

A papírgyárak, a vasipar és a vasgyártás jól voltak foglalkoztatva, sőt fejlődtek is; a textilipar helyzete azonban a lefolyt évben eléggé súlyos volt és egyes gyárak kénytelenek voltak üzemeiket beszüntetni.

Az egyes iparágak helyzete 1928-ban, röviden vázolva, a következő képet mutatja:

Vasipar. Az osztrák vas- és acélipar termelése az egész lefolyt éven át átlag 20—30 százalékkal magasabb volt az előző évinél. A nyersacél- és hengeráru ipar az egész éven át termelőképességének 90—95 százalékaig volt kihasználva. A nyersvastermelés nem folyt oly kedvezően, mivel a kapacitás kihasználása csak 70%-os volt. Az osztrák nehézipar konjunktúrája az év vége felé lényegesen javult.

A *fémfelgyártmányokat* előállító ipar foglalkoztatottsága a lefolyt évben kedvező, a kereslet pedig a külföldről is eléggé élénk volt. Az erősen nyomott eladási árak az utóbbi időben az osztrák gyárak között létesült egyezmények után javultak.

A *mozdony- és vasúti kocsipar* az osztrák szövetségi vasutak megrendeléseivel eléggé jól volt foglalkoztatva. A mozdonygyárak legutóbb még a szövetségi vasutak megrendeléseikhez tartozó 50 kisebb és két nehéz gyorsvonati mozdony előállításán dolgoztak és további 18 nehéz mozdonyra vannak megrendeléssel ellátva. A vagongyárak 1930 év végéig kielégítően vannak foglalkoztatva, amennyiben 490 személy- és 5.450 teherkocsira, azonkívül pedig nagyobb mennyiségű villamos- és egyéb különleges kocsikra vannak megrendeléseik. A szövetségi vasutak kocsállományának ily erős fejlesztése természetesen a mozdonyállomány megfelelő kiegészítését igényli, így tehát a fentemlített két iparág foglalkoztatottsága hosszabb időre biztosítva van.

Az egyéb *gép-, kazánépítő-, szerszám* és kisebb *vasgyártmányipar*, valamint a hámorok foglalkoztatottsága kevés kivétellel kielégítő volt. Különösen a csavargyárak, főleg a szövetségi vasutak nagy felépítményrendeléseivel folytán, munkával állandóan el voltak látva, habár az árak nem voltak kielégítőek. A drót- és drótszöggyárak foglalkoztatottsága azonban nem volt kedvező.

A *mezőgazdasági szerszámipar* normálisan működött. A gyártás tengerentúli országoknak szánt szerszámok készítése által kibővült.

A mezőgazdasági gépgyárak 1928-ban sem voltak egész teljesítőképességükig foglalkoztatva. A belföldi piac, a háborúelőtti időkhöz képest, az

osztrák mezőgazdák kedvezőtlen gazdasági helyzete következtében szenved, a kivitelnek pedig a külföldi államok által nagyjából alkalmazott vámvédelemmel kell megküzdenie. A kivitel főképp Oroszországba irányult és — jöllehet az oroszországi mezőgazdasági gépgyárak újabban erősen fellendültek, — 1925 óta állandóan emelkedik. A verseny különösen azokban az országokban, melyek az osztrák kivitelnél elsősorban tekintetbe jönnek (Oroszország, a Sz. H. Sz. állam, Lengyelország, Olaszország és a Balkán) nagyon éles és főleg Németország és Cseh-Szlovákia felől érvényesül.

A *kábelipar* belföldi üzlete a lefolyt évben nagyon jól vált be, ami a távolsági kábel kiépítésének, a szövetségi vasutak villamosításának és Bécs város nagy megrendeléseinek köszönhető.

A *gépkocsiipar* 1928-ban is szépen fejlődött. Ez évben Bécsben magában a személygépkocsik 40%-kal, a tehergépkocsik 20%-kal és a gépkerékpárok 30%-kal szaporodtak. Ez az ipar nagy reményeket fűz a mindinkább emelkedő könnyű teherkocsi-forgalom további fejlődésébe, mivel most már a kisipar is mindinkább áttér a lófogatú kocsik használatától a gépkocsira. Az osztrák gépkocsiipar újabban már kivitelre is erősen dolgozik. A kivitel főleg Németország, Magyarország, Oroszország, Cseh-Szlovákia és Lengyelország felé irányul, de a tengerentúli országokba is mindinkább emelkedik.

A *kerékpáripár* menete is normális lefolyású volt, a kivitel jelentékenyen emelkedett.

A *villamossági ipar* általában kedvezően fejlődött. A vízierők mindinkább terjedő kihasználása által ezen ipar piaca állandóan terjed. A villanykörtefogyasztás 1923-ban 5 millió, 1928-ban pedig 7.5 millió darabot tett ki.

Az erősáramipar jól volt foglalkoztatva. A megrendelések főleg a szövetségi vasutaktól, a nagy vízierőművektől és Bécs városától eredtek. A közeljövőbeni kilátások kedvezőeknek mondhatók. A kiviteli üzlet azonban csak lassú ütemben fejlődik.

A villamostelepek kedvezően működtek. Az 1928. évi végleges termelési adatok még nem állnak rendelkezésre. 1927-ben az ipari telepek össz-szükségletükre 1.060 millió kilowattórát termeltek, amelyből 59% vízierő útján nyert, 41% pedig kalorikus áram. Ezenkívül az áramszállítási vállalatok összesen 1.325 millió kilowattórát termeltek, amely árammennyiségből 72% hidraulikus, 28% pedig kalorikus áram volt. A fejenkénti áramfogyasztás Ausztriában aránylag gyenge és ennél fogva a fejlesztett áram tetemes része külföldi kivitelre marad fenn. Sok helyütt sikerült a villamosáramnak fűtési és főzési célokra való felhasználását meghonosítani, azonkívül annak ipari célokra való használata is kiterjedt. A Németországból jelentkező kereslet nagyon élénk. Kétségtelen, hogy további kedvező fejlődés esetében az osztrák villamosművek,

főleg pedig a vízierőművek az osztrák fizetési mérleg jövőbeli alakulására lényeges befolyással lehetnek.

A *vegyiipar* kedvezően fejlődött. A belföldön gyártott gyógyszerészeti különlegességek piaca a külföldi gyártmányoknak erős versenye dacára erősen emelkedett. A kiviteli üzlet is fejlődést mutat. A szuperfoszfátipar helyzete kedvező, míg a keményítőgyáraké inkább gyenge volt.

A *textiliparra* nézve nem mondható a lefolyt év kedvezőnek; eltekintve a nyár folyamán rövid ideig észlelhető átmeneti élénkségtől, állandóan kedvezőtlenül volt foglalkoztatva. Az utódállamokban több új textilgyártelep létesült, minélfogva ezek igyekeztek magukat a külföldtől függetleníteni; ez az ausztriai gyárakat érzékenyen érintette.

A *pamutfonógyárak* a hanyatló konjunktúra miatt szenvedtek és kényszerítve voltak üzemeiket megszorítani. Az év vége felé ugyan némiképp javult a kereslet. A német piacon az osztrák cérna, a német-francia kereskedelmi szerződés életbelépte óta erősen kiszorult, a magyarországi, szerbiai és romániai kivitel is erősen csökkent, míg a Németalföld és a Skandináv országok felé irányuló kivitel az angol fonódák versenye alatt szenvedett. A szövészek számának szaporítása a háború utáni időben nagyon lassan haladt. A szövöttárak behozatala még mindig a belföldi termelés 65%-át teszi ki és körülbelül ugyanazon mennyiség kerül az országba a nemesítési forgalom útján. A szövőipar nagyobb mértékben való kiépítése a jelenlegi viszonyok között nem várható. A gyapjú-, len- és selyemszövődé a külföldi verseny alatt erősen szenvedtek és képtelenek az üzemeikbe szükséges beruházásokat eszközölni.

A *leniparnál* ugyan az üzlet némi megélénkülése volt észlelhető, azonban megfelelő árak nem voltak elérhetők.

A *jutaiipar* gyártmányainak túlnyomó részével a külföldi piacra van utalva és ott csak erősen nyomott árak mellett bírja a versenyt fenntartani.

A *bőriparnál* az üzlet csak az év vége felé mutat némi javulást. A nyersbőrök, a kikészített bőrök és cipőárak kivitele az előző évhez képest visszamaradt, de a bőrdíszműáraknál a viszonyok kedvezőbbek voltak.

A *faiparnál* a gömbölyű fa bevásárlási ára állandóan emelkedik, míg ellenben a fűrészelt fa árában, a gömbölyű fa bevásárlási árához viszonyítva, már hosszabb ideje erős aránytalanság áll fenn. A német vevők ugyanis az alacsony németországi vám következtében a gömbölyű fáért sokkal magasabb árakat fizethetnek, mint az ausztriai fűrésztelepek, a fűrészelt fáért elérhető alacsony árak folytán.

A *bútoripar* átlag teljesítőképességének alig 60%-áig volt foglalkoztatva. A belföldi piac a szállodaiparnak a beruházásoknál engedélyezett adó-

csökkentés következtében, valamit javult ugyan, de a magánépítkezések teljes szünetelése az üzlet számottevő fellendülését bénítja. A kivitel a szomszédos államok magas vámjai következtében csekély.

A *zongoraipar*, amely valamikor Ausztriának egyik kiváló iparágát képezte, szintén kedvezőtlen helyzetben van. A gyárak teljesítőképességüknek alig 50—75%-áig vannak foglalkoztatva. A kivitel állandóan visszafejlődésben van.

A *papíripar* továbbra is Ausztriának legjobban foglalkoztatott iparának tekinthető. A gyárak teljes üzemben állottak és megrendeléseik elegendő mértékben voltak. A papiroslemezgyárak helyzete ideiglenesen kedvezőtlenebb volt, a piac azonban rövidesen ismét javult.

A *söripar* termelése 1928-ban a sörfogyasztást fokozó meleg és száraz nyár következtében emelkedett.

Ausztria sörtermelése az utóbbi években a következő volt: 1925/26-ban 146 sörgyárban termeltek 5·3 millió, 1926/27-ben 144 sörgyárban 5·2 millió és 1927/28-ban 135 sörgyárban 5·3 millió hektolitert.

A békeévekben a mai Ausztria területének sörtermelése 7·4 millió hl-t tett ki és így a jelenlegi termelés a békebeli termelésnek még csak 71·6%-át éri el. Az Ausztriában 1918/19-ben üzemben álló 151 sörgyár 1922/23-ig 161-re szaporodott, akkortól kezdve, 1927/28-ig 135-re csökkent.

Az osztrák söripar forgalma főleg a belföldi piacon alapszik, a kivitel ugyan 1925 és 1928 között erősen emelkedett, azonban az össztermelésnek alig ¼%-át teszi ki. A kivitel kizárólag a déli szomszédállamok felé irányul, míg a behozatal, amely 1928-ban először esett a kiviteli mennyiség alá, Németországból és Cseh-Szlovákiából ered.

Az *élelmiszerpiac* több ágában az általános gazdasági helyzet javulása következtében lényeges javulás mutatkozik. A csokoládé- és cukoráruiparnak belföldi piaca javult, kivitele azonban csak a távolabbi külföld felé emelkedett. A süteménygyárak a külföldi verseny alatt szenvednek; a szárított-észtaneműgyárak piacukat az utódállamokban nagyjából elvesztették, azonban a belföldön mindjobban tért hódítanak és már az olasz gyárakkal szemben is jól tartják magukat. A kenyérfogyasztás csökkenése a kenyérgyárak értékesítési lehetőségét erősen megszorítja. A szalámiipar a külföldi gyártmányokkal sikeresen vette fel a versenyt és kedvező eredménnyel dolgozik. A növényzsír- és margarin-gyártás a magas vámvédelem következtében fellendült, értékesítési lehetőségei javultak. A gyümölcs- és zöldségkonzervipar termelése és értékesítése a külföldi, főleg amerikai behozatal dacára emelkedett.

Az *építészeti ipar* helyzete a jelenlegi kedvezőtlen körülmények között állandóan gyenge. A belföldi csekély kilátások a nevesebb építészeti vállalatokat arra kényszerítették, hogy figyelmüket a külföldi építkezések felé fordítsák. Egyes vállalatok e célból fiókokat alapítottak. Jelenleg osztrák vállalatok végeznek Cseh-Szlovákiában és Romániában magas- és vízierőépítkezéseket, részben pedig Németországban, a Balkánon és Egyiptomban is dolgoznak.

Az *üvegipar* helyzete kedvező volt. A fennálló gyárak az összszükségletet teljesen fedezik. A kivitel elenyésző.

A *magnezitipar* 1928-ban nem volt kedvező helyzetben. A ruhrvidéki vasiparban beállott nagy bérharc, tekintettel arra, hogy Németország a vevők között második helyen áll, a magnezitiparra erős visszahatással volt. A rosszul foglalkoztatott angol hutaipar is gyengébb megrendeléseket eszközölt.

Kereskedelem és közlekedés.

Ausztriának *külkereskedelmi mérlege* 1928-ban csak kevéssel kedvezőbben záródott mint az előző évben. A behozatali többlet 1.031·5 milliót tett ki az 1927. évi 1.091·6 millióval szemben.

A *be- és kivitel* az egyes árucsoportokban következőképpen alakult:

Árucsoportok	Behozatal		Kivitel	
	1927	1928	1927	1928
	millió sillingben.			
Élő állatok ..	276·6	265·9	32·0	21·9
Élelmiszerek és italok	788·9	739·6	35·8	48·0
Ásványi tüzelőanyagok	224·8	226·0	.	.
Nyersanyagok és félgyártmányok	673·5	683·0	477·0	498·5
Kész áruk	1.124·7	1.266·8	1.492·0	1.609·6
Nemesfémek ..	102·2	69·5	62·3	41·3
Összesen	3.190·7	3.250·8	2.099·1	2.219·3

Az élőállatbehozatal a sertéseknél mutatkozott túlkínálat következtében mennyiségben ugyan 5%-kal emelkedett, azonban értékben 3·9%-kal csökkent. Az élelmiszerek és italok bevitele csökkent, egyrészt a mezőgazdasági többtermelés következtében, másrészt pedig mivel a lakosság vásárlóképesége lényegesen nem javult. Az iparnak jobb foglalkoztatottságára enged következtetni a nyersanyag és kőszén emelkedő behozatala. Nem csekély mértékben emelkedett a készárubehozatal, aminek oka részben a beruházások számára engedélyezett adóleszállításokban, részben pedig a német árú emelkedő behozatalában rejlik. Ezzel szemben nem sikerült a készárú kivittelt kellő mértékben fejlesz-

teni, azonban a számszerű eredmény a fokozottabb nyersanyagkivitel következtében némileg mégis javult. A németországi piac gyengülése következtében Ausztria élőállatkivitele is erősen rosszabbodott.

A forgalom a főbb be- és kiviteli országokkal következőkép alakult:

Országok	Behozatal		Kivitel		Behozatali (-) vagy kiviteli (+) többlet	
	1927	1928	1927	1928	1927	1928
	millió sillingben					
Németbirodalom ..	522.7	645.1	370.0	407.0	- 152.7	- 238.1
Cseh-Szlovákia ..	557.2	587.8	238.3	278.8	- 318.9	- 309.0
Magyarország ..	293.4	276.7	197.1	188.6	- 96.3	- 88.1
Lengyelország ..	269.3	301.0	104.5	121.6	- 164.8	- 179.4
Amerikai Egyesült Államok ..	188.0	209.0	62.4	79.3	- 125.6	- 129.7
Svájc ..	153.5	158.8	101.0	132.1	- 52.5	- 26.7
Románia ..	172.8	146.3	123.6	129.3	- 49.2	- 17.0
Nagy-Britannia ..	132.5	143.8	74.5	80.2	- 58.0	- 63.6
Sz. H. Sz. állam ..	171.9	128.9	155.8	163.4	- 16.1	+ 34.5
Olaszország ..	126.3	108.0	157.9	170.6	+ 31.6	+ 62.6
Franciaország ..	80.4	88.9	48.7	52.3	- 31.7	- 36.6

Németország továbbra is úgy a bevitelben, mint a kivitelben első helyen áll, azonban míg a Németországból eredő behozatal 1927-től 1928-ig 23.4%-kal, az odairányuló kivitel csak 10%-kal emelkedett. A behozatal Magyarországból 5.7%-kal, a kivitel 4.3%-kal csökkent. Cseh-Szlovákia felé a forgalom valamivel javult. Lengyelországgal szemben rosszabbodott. Kedvezőtlenül fejlődött tovább a forgalom az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és Nagy-Britannia, ellenben javult Magyarországra, Olaszországra, a Sz. H. Sz. királyságra és Románia felé, mely államokból csökkent a behozatal, ellenben a kivitel Magyarországra kivételével mindegyik felé emelkedett.

A magyar-osztrák kereskedelmi forgalom alakulása az 1928. év első kilenc hónapjában a következő képet mutatta:

Árucsoportok	Behozatal Magyarországból		Kivitel Magyarországra felé	
	Mennyiség q-ában	Érték ezer sillingben	Mennyiség q-ában	Érték ezer sillingben
Élő állatok ..	312.281	38.375	476	94
Élelmiszerek és italok ..	2,720.423	131.795	75.848	2.286
Nyersanyagok és félgyártmányok	1,758.381	17.021	2,306.951	25.635
Kész áruk ..	240.747	11.244	487.418	105.115
Arany és ezüst verve is ..	6	74	5	2.448
Összesen	5,031.838	198.509	2,870.698	135.578

Ezzel szemben a magyarországi behozatal 1927-nek ugyancsak első kilenc hónapjában 4,637.185 q-át 194,684.000 silling értékben, az odairányuló kivitel pedig 2,554.462 q-át, 139,953.000 silling értékben tett ki. A behozatal értéke tehát 1927 ja-

nuár-szeptemberről 1928 január-szeptemberre 2.0%-kal emelkedett, a kivitelé pedig 3.1%-kal csökkent.

A magyarországi behozatalt nem annyira az 1928 július 15-én megkötött második pótszerződésben felemelt osztrák vámok hátráltatták, mint inkább a több mint egy évig húzódó tárgyalások következtében beállott bizonytalanság. A Magyarország felé irányuló osztrák kivitel csökkenésének okai sem keresendők a vámhelyzetben vagy a kereskedelmi szerződésekben. Az Ausztriának engedélyezett vámleszállításokat elsősorban Cseh-Szlovákiának és Németországnak mozgékonyabb és alkalmazkodóbb ipara használta ki, amiből az következtethető, hogy egyrészt az osztrák ipar a cseh-szlovákiai és németországi iparral szemben nem eléggé versenyképes, másrészt pedig újabban inkább nyugat felé orientálódott.

Az osztrák piac a magyar áruk közül főleg a mezőgazdasági termékeknek nyújt megfelelő értékesítési lehetőséget. A magyar tojás és szárnyas importja a lefolyt évben is meglehetősen tartotta magát, a vágómarha és használati lovak behozatala némileg emelkedett is, míg a sertésbehozatal, az eddig rendelkezésre álló adatok szerint, ha nem is számottevően, de mégis a tavalyi mennyiség mögött maradt. A magyar tollbehozatal 1928-ban tetemesen javult, sőt az előző években előtte levő cseh-szlovákiai behozatalt is meghaladta. A gyümölcsbehozatal általában kedvező volt, a főzelékkonzerv behozatali mennyisége pedig erősen emelkedett. A magyar portlandcementkivitel Ausztria felé 1928-ban is jól tartotta magát, további fejlődése azonban csak a jelenleg úgyszólván teljesen szünetelő magán- és középítkezések fellendülésétől várható.

Ipari téren Magyarországnak számottevő kiviteli lehetősége nincsen, már azért sem, mivel Ausztria fejlett iparának mindennemű ipari cikkekben állandóan túlprodukciója van s mert a külföldi piacokon nehezen bír érvényesülni. Egyes iparágaknak, mint pl. a villamosiparnak behozatali mennyiségei még túlcsekélyek ahhoz, hogy egy rendszer felvevőpiac létezéséről lehetne szó.

Ausztria a lefolyt év végéig következő államokkal állott szerződéses viszonyban: Magyarország, Abesszinia, Albánia, Belgium és Luxemburg, Bulgária, Cseh-Szlovákia, Dánia és Izland, Finnország, Franciaország, Görögország, Japán, Kína, Lengyelország, Lettország, Lichtenstein, Nagy-Britannia, Németalföld, Németország, Norvégia, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Svájc, a Sz. H. Sz. állam, Szovjet-Oroszország és Törökország.

Az 1928. évben módosított kereskedelmi szerződések közül az osztrák mezőgazdaságra nézve kétségtelenül a magyar és szerb szerződések voltak a legnagyobb jelentőséggel. Előbbi 1928 július 15-én, utóbbi csak 1929 január 10-én lépett életbe.

Közlekedés. Az osztrák szövetségi vasutak pénzügyi eredményei, amennyire az ezidőszerint megítélhető, az előző évi eredményt 1928-ban el fogják érni. Az év első kilenc hónapjának bevételei az előirányzatot túlhaladják, ami az általános gazdasági helyzet javulására enged következtetni. A személyforgalom bevételei, az élénk autókonzurrenciá dacára, az előző évhez hasonlítva, örvendetesen emelkedtek. A teheráruszállítás bevételeinek emelkedése csekélynek ígérkezik, azonban tekintetbe veendő, hogy 1928-ban az Olaszországba tranzitáló kőszénszállítmányok csaknem teljesen megszűntek. Békeidőben a személyforgalom bevételei a teheráruszállításhoz úgy állottak, mint 1:3-hoz, tehát azok az összbevételeknek csak negyedrészt képviselték; 1928 első kilenc hónapjában ez az arányszám 1:7:3-ra módosult. Ez arányeltolódásban az idegenforgalom erőyes fejlesztésének eredménye kétségtelenül kifejezésre jut.

A szövetségi vasutaknak ezidőszerint 5.627 személykocsijuk, 30.301 teherkocsijuk és 2.750 mozdonyuk van. A már megrendelt kocsik szállítása után a kocsiállomány 490 személykocsival és 5.450 teherkocsival fog szaporodni. Egy gyorsvonati személykocsi ezidőszerint naponta átlag 1.244 tengelykilométert, egy személyvonati kocsi 202 tengelykilométert szalad, egy teherkocsit pedig egy évben átlag 64-szer raknak meg.

A lefolyt évben a szövetségi vasutak felépítményében kerek 300 kilométer sínt cseréltek ki. E sínszakasznak több mint kétharmadát méterenkint negyvennégy kilogramm súlyú sínekkel látták el.

A gépkocsi a vasutaknak mindjobban érezhető versenytársává válik. Az állami postagépkocsikkal szállított személyek száma a lefolyt évben kerek 1.5 millióra rúgott és ugyanannyi esik a magánüzemekben álló postagépkocsikra is. A személyszállító gépkocsik száma állandóan növekvő. A kül- és belföldi kocsik és a postautóvonalak forgalmát számítva a szövetségi vasutak személyforgalma a gépkocsiszállítás által a lefolyt évben 3—3.5 millió utast veszített.

A gépkocsiforgalom versenyének ellensúlyozására az osztrák szövetségi vasutak vezetősége gépkocsiforgalmi vonalaknak saját üzembe való átvételére határozta magát. A szövetségi vasutak e célból vállalatokat alapítottak, amelyekben túlnyomó részesedésüknél fogva, pénzügyi kérdésekben, valamint a menetrendek és menetdíjak megállapítására mérvadó befolyással bírnak. Ezek a vonalak 25 gépkocsival 380 kilométer vonalat láttak el.

Az osztrák légiforgalom a lefolyt évben ismét erős haladást mutat. Az év november végéig 7.650 repülést végeztek 1.961.222 kilométer hosszúságban, 18.130 szállított személlyel és 754 q áruval (1927-ben 6.773 repülés, 1.575.580 km., 15.740 személy, 556 q áru). Mennyiségben a légiforgalom útján kivi-

telre került áru a behozatalnak több mint a kétszerese. A légiforgalom útján főleg textil- és papírárukat szállítottak. A behozatalban főleg Cseh-Szlovákia, Nagy-Britannia, Németország, és Franciaország, a kivitelben pedig Lengyelország, a Sz. H. Sz. állam és Románia szerepelnek.

A dunai hajózás terén az 1928. év a gyenge termékek kedvezőtlen kihatása alatt állott. Magyarországból, a Sz. H. Sz. államból és Romániából tavasszal már csak kevés gabona került kivitelre, A tömegáruk szállítása erősen csökkent, ellenben a darabáru és kőszén szállítása kielégítő volt. A személyszállítás a kedvező időjárás dacára a felső vonalon veszteséggel zárult.

A lefolyt év Ausztria idegenforgalmára rekord évnek mondható. Bécsben magában 1928-ban 750.816 idegen fordult meg, szemben az 1927. évi 377.122 személlyel. Ez az óriási, majdnem 100%-os emelkedés a nagyszabású dalosünnepély következménye.

A háború előtt, 1913-ban Amerikából 8.212 személy látogatott Ausztriába, ez a szám 1927-ben 21.948-ra, 1928-ban pedig 28.839-re emelkedett, az emelkedés tehát 1913-tól 1927-ig 167%-os és 1927-től 1928-ig 31.4%-os. A többi országokból eredő utazók száma is erősen, átlagban 41.3%-kal emelkedett az 1927. évvel szemben. Az idegenforgalom emelkedése a közvetlenül érdekelt iparágaknak (szállodások, bérfuvarosok stb.) és számos más iparágak fellendülését, valamint a láthatatlan kivitel is előmozdította. Hozzávetőleges számítás szerint az idegenek kb. 370—380 millió sillinget adhattak ki ausztriai tartózkodásuk alatt.

Munkapiac.

A munkapiac válsága 1928-ban sem enyhült, jollehet az ipar részbeni jobb foglalkoztatottsága mellett itt-ott új munkásokat is állíthatott be, azonban ezeknek számát túlszárnyalta a munkások természetes gyarapodása és a mezőgazdaságból ipari foglalkozásra áttért munkások száma. A lefolyt évben az ipari munkásságnak átlag 17—20%-a állandóan munka nélkül volt. A munkanélküliek száma a nem segélyzettekkel együtt legnagyobb volt januárban, amikor 260.000-et tett ki, legalacsonyabb pedig szeptemberben, amikor száma 133.000-re súlylyedt, december felé azonban ismét erősen megnövekedett és a nem segélyzettekkel együtt 253.000-et ért el. 1927 októberében az aggkori biztosítás lépett érvénybe és az ez alá esők száma azóta állandó emelkedéssel 1927 októberétől 16.000-ről 1928 végéig 32.000-re emelkedett. A munkanélküliek átlagos száma 1928-ban az aggkori járadékosokkal együtt — akiknek havi átlaga 27.515 — 183.700 volt (1927-ben 176.532).

A munkapiac javulására kevés a kilátás. Az év folyamán kísérletek történtek az osztrák munka-

nélkülieknek más európai országokban való elhelyezésére, mivel a tengerentúli kivándorlás nagyobb arányú fejlesztése nem lehetséges; de e téren is akadályt képeznek a tekintetbe jövő országokban fizetett csekélyebb bérek, magasabb munkakövetelmény és az ausztriai munkanélküli segély.

A lefolyt év is a *bérharcok* egész sorozatával járt, azonban megállapítható, hogy e tekintetben a helyzet az előző évekkel szemben mégis tetemesen javult. A szakszervezetek minden törekvése a bérek állandó emelésére irányult, e célból alkalmazott rendszerüket azonban gyökeresen megváltoztatták, amennyiben nincsenek már azon, hogy egész iparágak számára keretszerződéseket létesítsenek, hanem mindinkább részletekbe menően, az egyes szakmákban, sőt egyes cégeknél törekszenek külön szerződéseket elérni.

Kivándorlás.

A tengerentúli *kivándorlás* a lefolyt évben is csak nagyon szerény méretek közt folyt, sőt az előző

évvel szemben 14·0%-kal csökkent is (1928-ban 4.589, 1927-ben 5.339 egyén vándorolt ki). Újabban kísérletek történtek a Braziliába való kivándorlással. Az oda kivándorlók ugyanis ingyenes utazást és többféle megkönnyítést kapnak, azonban csak lehetőleg népesebb családok jönnek tekintetbe, amelyeknek legalább 2.000 silling készpénzük van. Eddig 17 család vándorolt ki Minas Geraes államba.

Az Ausztriába való *bevándorlás*, a munkavállalás szigorú megszorítása következtében elenyésző és havonta átlag csak 350 személyt tesz ki.

Az állandóan Ausztriában élő *magyar* állampolgárok számáról megbízható adatok nem állnak rendelkezésre, mivel konzuli anyakönyvi nyilvántartás nincs, az utolsó népszámlálás pedig 1923-ban volt. Az osztrák statisztika szerint Ausztriában 30—40 ezer magyar él, ezek közül kb. 10.000 a nyugatmagyarországi részben, kb. 21.000 pedig Bécsben lakik. Bevándorlásról a jelenleg fennálló nehézségek következtében alig lehet szó.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Albert Aftalion: Cours de Statistique.

Les presses universitaires de France. Paris, 1928. 319. 1.

Szerző a párizsi egyetem közgazdasági statisztikai tanszékének Európaszerte ismert tanára, az 1927/28. tanévben tartott előadásait foglalja egybe fenti című munkájában. A könyv csak annyiban foglalkozik a statisztika alapvető kérdéseivel, amennyiben azok ismerete a későbbi részekben tárgyalt konjunktúrakutatási eszközök és eredmények megvilágításához szükségesek. A könyv a legújabb angol-amerikai gazdaságkutatási munkálatok ismertetését adja, s inkább leíró, mint oknyomozó jellegű.

A munka három részre osztva tárgyalja anyagát. Az első rész a statisztikai analízissel, illetőleg a statisztikai anyag feldolgozásánál alkalmazott eljárásokkal, a második rész a statisztikai törvények

szabályszerűségeivel, az utolsó fejezet pedig a ciklusváltozások kérdésével, illetőleg a gazdasági prognózis lényegével s az ott alkalmazott matematikai módszerek ismertetésével foglalkozik. Ez a rész tulajdonképpen nem egyéb, mint a Harvard egyetem eljárásának ismertetése.

A könyv azok számára tesz főleg jó szolgálatot, akik a konjunktúrakutatás elemeivel akarnak megismerkedni s további munkálkodásukhoz az első alapokat megszerezni. A matematikai statisztika egyszerűbb kérdéseit világosan, példákkal illusztrálva tárgyalja s különösen sikerült résznek kell tartanunk a korrelációs és regressziós számításokkal foglalkozó fejezeteket, amely számításoknak a konjunktúrakutatásnál igen fontos szerep jut. A könnyed stílusban megírt könyv, különösen a francia szakirodalomban számíthat sikerre, mely az ilyen irányú munkákban meglepően terméketlen.

Törökország. (*Turquie.*) — *Annuaire statistique*. I. Vol. 1928. Office central de statistique. Angora.

Japán. (*Japon.*) — *Résumé statistique du mouvement de la population de l'Empire du Japon*, 1927. Bureau de la statistique générale. Tokio.

Kanada. (*Canada.*) — *Sixth census of Canada*, 1921. III. Vol. Population. Dominion bureau of statistics. Ottawa.

Vital statistics of Canada. Preliminary report, 1927. Dominion bureau of statistics. Ottawa.

Strikes and lockouts in Canada and other countries, 1928. Annual review of industrial disputes. Reprinted from Labour Gazette, February, 1929.

Report of the Department of labour, 1927/8. Ottawa.

Amerikai Egyesült Államok. (*États-Unis.*) — *Statistical abstract of the United States*, 1928. Department of commerce. Washington.

Financial statistics of cities having a population of over 30.000, 1926. Bureau of the census. Washington.

Mineral resources of the United States, 1927. (Preliminary summary.) Bureau of mines. Washington.

Annual report of the board of regents of the Smithsonian Institution showing the operations, expenditures, and condition of the institution, 1927. Washington.

United States census of agriculture, 1925. Summary statistics, by states. Bureau of the census. Washington.

Folyóiratszemele.

Revue.

Archiv für Rassen- und Gesellschafts-Biologie (21. köt. 2. füz., München 1928, ném.). — Scheidt W.: Népeségkutatási vizsgálatok a német községekben. — (21. köt. 3. f., 1929.). — Lenz F.: A népesedéspolitikai helyzet és az óra parancsa. — Gschwendtner L.: A szaporodás, illetve a szülésmegállítás motivumairól. — Lenz F.: A rokonházasságok visszafejlődésének főokai.

Bollettino dell'Istituto Statistico-Economico (5. évf. 1-2. sz., Trieszt 1929, ol.). — Vergottini M.: Olaszország nagyvárosainak fejlődéséről. — Lunder D.: Trieszt kereskedelmi kapcsolatai a gyarmatokkal. — Az olasz ipar néhány jellegzetes adata az 1927. évi ipari számlálás szerint. — Hamburg kereskedelmi forgalma 1928-ban. — Giovannini A.: A népesség problémája és a gazdaságpolitika. — Mahaty E.: Cseh-Szlovákia gazdasági és kereskedelmi politikája.

Bulletin de la Statistique générale de la France (18. köt. 2. f., Páris 1929, fr.). — A munkabérek Franciaországban 1928-ban. — Bunle H.: Franciaország és a külföld háborúelőtti és utáni halandóságának összehasonlítása.

Buletinul Statistic al României (4. sz., Bukarest 1928, rom.). — A gazdasági statisztikára vonatkozó nemzetközi egyezmény. — Jonescu N. T.: Románia természetes népmozgalma 1927-ben. — Cazacu A.: A nagyipar Romániában 1927 végén a rentabilitás szempontjából nézve. — Arghir N.: A külföldi részvénytársaságok statisztikája Romániában. — Jonescu G. M.: A petróleumipar helyzete.

Commerce Reports (1929. 2. sz., Washington, ang.). — Európa ipari és kereskedelmi helyzete 1928-ban. — A szarvasmarhaállomány jelentősége a kóreai mezőgazdaságban. — A gazdasági

év jó kilátásokkal zárult Dél-Afrikában. — A vasutak és automobilon verseny Svájcban. — Kötelező a vasúti biztosítás Spanyolországban. — Útépítés Németországban. — A traktor használatának terjedése Kanadában. — A brazil gyapotipar és kereskedelem. — A lengyel gumipar fejlődése. — Ipari gépek kivitele az Egyesült Államokból. — (3. sz.) — A francia ipar fellendülése 1928-ban. — A közép-európai tarifák osztályozása. — Tőkekibocsátások külállamok számára az Egyesült Államokban. — Cseh-Szlovákia iparának helyzete 1928-ban. — Földalatti vasútvonalak hálózata Londonban. — A japán mozgóképipar helyzete. — Textilgépek kivitele Németországból. — India mint gumiárú piac. — Hollandia gyümölcskivitele. — A német selyemipar és selyemfogyasztás. — (4. sz.) — Kedvező gazdasági év a Filippini szigeteken. — Németalföld 1928. évi külkereskedelme. — Az Egyesült Államok és a latin-amerikai államok finanszírozása. — Norvégia ipari fellendülése. — Kedvezőtlen az 1928. évi brit külkereskedelem helyzete. — Az Egyesült Államok gazdasági élete 50 évvel ezelőtt és ma. — Brit-India 1928-ban. — A belga ipar helyzete. — A világ hajóépítésének növekedése. — A norvég vasutak üzleti eredményei. — (5. sz.) — A francia kiskereskedelem szervezetei. — Az üzleti helyzet az Ausztráliai államszövetségben. — Az olasz szénbehozatal csökkenése. — A világ ónkereskedelmének 1928. évi növekedése. — A feldolgozott fa kivitelének növekedése 1928-ban. — (6. sz.) — Az Egyesült Államok külkereskedelme az 1928. évben. — Chile prosperitása 1928-ban. — Németalföld iparának fejlődése. — Új személyszállító kocsik a német vasutakon. — Az Egyesült Államok bőrkivitele. — Tejtermékek kivitele az Egyesült Államokból. — Lengyel szénbányászat 1928-ban. — Textil-

ipari cikkek kivitele az Egyesült Államokból 1928-ban. — Az Egyesült Államok mozifilmkivitele. — (7. sz.). — Latin-Amerika, mint az Egyesült Államok terményeinek piaca. — Új tőkekibocsátások Nagy-Britanniában az 1928. évben. — Az Egyesült Államok élelmiszerkivitele 1928-ban. — A belga cementipar. — A Ruhr-vidéki széntermelés. — Cipőtermelés és kivitel Nagy-Britanniában. — Németország vas- és acéltermelése, behozatala és kivitele. — (8. sz.). — Az Egyesült Államok jövedéki törvénye és a külkereskedelem. — Az öt vezető angol bank mérlege 1928-ban. — Az Egyesült Államok külkereskedelmének országok szerinti megoszlása. — Az olasz papirosipar. — A világ mangánkereskedelmének kilátásai. — Depresszió az 1928. évi brit szénkereskedelemben. — A brit gyapotfonál és szövetkivitel a világháború előtt és után. — Ipari gépek piaca Japánban. — (9. sz.). — Javulási tünetek a tengerhajózás helyzetében. — Szovjet-Oroszország külkereskedelme 1927/28-ban. — Ecuador gazdasági helyzete 1928-ban. — A lengyel vas- és acélipar 1928-ban. — (10. sz.). — Az olasz kereskedelem és az adók. — Az Egyesült Államok külkereskedelme a távol Kelettel. — A francia széntermelés 1928-ban. — Németország fagyasztása. — A norvég papíripar fejlődése. — A brit mozifilmkereskedelem. — (11. sz.). — A nemzetközi kartellmozgalom 1928-ban. — A bulgár textilipar és textilbehozatal. — Argentína mezőgazdasági gépvásárlásai. — Brit-India lenmagtermelése és kereskedelme. — A francia filmkereskedelem. — Vacuum Cleanerek a világpiaccon. — (12. sz.). — A brit kereskedelmi mérleg javulása 1928-ban. — Észak-Mandzsúria gazdasági fejlődése. — A belga gazdasági helyzet. — A braziliai budget 1929-re. — Az Egyesült Államok dohányfeldolgozó ipara 1928-ban. — A svéd papírpép- és papírpiac. — A lengyel széntermelés 1928-ban. — (13. sz.). — Az államkölsönök hova fordítása. — A svéd szövetkezeti Unió fejlődése. — A magyar kereskedelmi társaságok igazgatóinak nemzetisége. — Az Egyesült Államok friss gyümölcskivitele. — A világ azbeszttermelése és kereskedelme. — Koncentráció a belga szén- és kokszttermelésben. — A francia gumipar és kereskedelem 1928-ban. — Filmtermelés és előadás Európában. — Az amerikai porszívógépek piaca Európában. — A francia külkereskedelem 1928-ban.

European Economic and Political Survey. (4. köt. 8. sz., Párizs 1928, ang.). — A német jóvátételek. — A francia állami költségvetés az 1929. évre. — Az 1928 szeptemberi moszkvai hatodik kommunista világkongresszus politikai és gazdasági programja.

Földrajzi Közlemények (56. köt. 9-10. f., Budapest 1928, m.). — Chohnoky J.: Brassó földrajzi helyzete. — Stömpl G., Banner B., Takács I.: Földrajzi nevek írásmódja.

Internationale Rundschau der Arbeit (6. évf. 2. f., Genf 1928, ném.). — *de Altea*: A korporációk a spanyol iparban. — *Nikoloff D.*: A munkásmozgalom Bulgáriában. — Munkabérek és kiskereskedelmi árak különböző nagyvárosokban. — (3. f.). — *Neitzel G.*: Munkaidő és munkabér a német vasiparban. — *Broda R.*: A munkabérminimum törvénye az Egyesült Államokban. — (4. f.). — *Pribram K.*: A munkabérminimumok nemzetközi szabályozásának állása. — *Ritzmann F.*: A balesztbiztosítás az ipari üzemekben. — A munkaidő a svéd mezőgazdaságban. — A munkanélküliség elleni biztosítás különböző országokban. — Az általános társadalombiztosítás újabb fejlődése különböző országokban. — Vándormozgalom. — (5. f.). — *Hoffherr R.*: Az ipari koncentráció szociális határai. — A normál-munkanap problémája Szovjet-Oroszországban. — Gazdaságkutató intézetek. — A betegségi és rokkantsági biztosítás Japánban. — (6. f.). — *Butler H. B.*: A munka problémája Dél-Afrikában. — A munkapiac szezoningadozásai. — A normál-munkanap problémája Szovjet-Oroszországban. — (7. f.). — *Eastman M.*: Az európai szénkrízis 1926-1927-ben. — A munkabérek ingadozásai és fejlődésük különböző országokban. — A munkapiac szezoningadozásai. — A munkabérek hullámzása Nagy-Britanniában az 1922-1927. években. — (8. f.). — *Maurette F.*: Ankét a közbányai munkaviszonyokról. — *Fuss H.*: Racionalizálás és munkanélküliség. — *Rabinowitsch H.*: A kisipar és a modern nagyipar. — (9. f.). — Az üzletzárás törvényes szabályozása Európában. — Az idénymunkanélküliség a ruházati iparban. — (10. f.). — *Stolpe H.*: A szakszervezetek és a monopólium Svédországban. — Az üzletzárás törvényes szabályozása Európában. — Az idénymunkanélküliség a ruházati iparban. — (11. f.). — *Rose A.*: A mezőgazdasági munkások és a mezőgazdasági reform Középeurópában. — *Pribram K.*: A lakásépítkezések pénzügyi problémái. — *Johnston G. A.*: A szociális jólét nemzetközi fejlődése az iparban. — (12. f.). — *Nixon I. W.*: A rizikó szilárd helyzete a munkastatistikában. — *Pribram K.*: A lakásépítkezés finanszírozása egyes országokban lakbérmegszorítással. — *Olivetti G.*: Az olasz munkaadók szervezete. — A szellemi munkások szervezetei. — A munkanélküliség a skandináv országokban.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (75. köt. 1. f., Jéna 1929, ném.). — *Bara J.*: Müller Ádám gazdaságpolitikája. (Halálának századik évfordulójára. 1929 jan. 17.). — *Sommer A.*: A pénz és az értékegység megjelenési formái. — *Krebs W.*: A mezőgazdasági szövetkezetek fejlődése a stabilizálás óta. — *Huppertz J.*: Az alumíniumvám-probléma.

Journal de la Société de Statistique de Paris (70. évf. 1. sz., Párizs 1929, fr.).

— *Sauvy A.*: A francia népesség 1956-ig. — (2. sz.).
— *Dessirier J.*: Új kísérletek a tőzsdei mozgalmak statisztikája terén. — (3. sz.). — *Lambert M. J.*: A lakászsúfoltság Párisban és környékén.

Journal of the Royal Statistical Society (92. köt. 1. r., 1928, ang.). — *Flux A. W.*: A nemzeti jövedelem. — *Soper H. E.*: A járványfellépés periodicitásának magyarázata. — *Clark C. G.*: Az 1920-1928. évi munkanélküliség helyzetének grafikus elemzése.

Journal of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland. (16. köt. 102. sz., Dublin 1928, ang.). — *Brown S.*: A társadalommal szembeni egyéni kötelességek oktatásának szükségessége. — *Eason Ch.*: Az ír szegénységi törvény megreformálására kiküldött bizottság jelentése. — *Riordan R. G.*: Nemzeti egészségügyi biztosítás. — *Eason C. M.*: Az Ir szabad állam munkaadóinak véleménye a nemzeti egészségügyi biztosítás rendszeréről. — *Rowlette R. J.*: Az orvosi hivatás viszonya a közülethez.

Közgazdasági Szemle (52. évf. 12. sz., Budapest 1928, m.). — *György E.*: A külföldi áruhiteltek problémája. — *Hajnal H.*: Az államháztartás parlamenti ellenőrzésének módszerei. — *Zelovich L.*: A kettős adóztatás kérdésében Genfben tartott konferencia. — *Óvári Papp Z.*: Amerikai bankárok a newyorki tőzsdéről.

The Economist (108. köt. 4.459. sz., London 1929, ang.). — A brit bankkamatláb emelése. — A külkereskedelem fontossága Nagy-Britanniában. — A hajóépítések 1928-ban. — A német napisajtó. — (Függelék.). — Az 1928. év gazdasági története. — (4.460. sz.). — A brit tengerentúli kereskedelem földrajzi eloszlása. — A brit vas- és szénipar 1928-ban. — A tengeri biztosítás helyzete. — (4.461. sz.). — Gyapotárkereskedelem 1928-ban. — (4.462. sz.). — A brit kereskedelmi mérleg. — A román valuta stabilizációja. — A tengerhajózás helyzete. — Amerikai érdekeltség a brit részvényekben. — (4.463. sz.). — A petróleumárak. — A szerzői jog védelme. — A brit vasutak helyzete. — Amerikai érdekeltség a brit részvényekben. — (4.464. sz.). — Az 1928/29. évi brit költségvetési előirányzat. — A brit vasutak helyzete. — A brit külkereskedelem nehézségei és orvoslásuk módja. — A nyugdíjak kérdése. — (4.465. sz.). — A fenyegető külkereskedelmi korlátozások Nagy-Britanniában. — A francia napisajtó. — A kis bankbetétek értéke. — A brit vasutak helyzete. — (4.466. sz.). — A francia napisajtó. — Az Egyesült Államok, mint kiviteli állam. — (Függelék.). Nagy-Britannia és a külföld külkereskedelme. — (4.467. sz.). — A brit budget és az államháztartási fölöslegek. — Az amerikai sajtó. — A brit szövetkezetek igazgatása. — (4.468. sz.). — Churchill pénzügyminiszter költségvetése. — A világ víziener-

giakészletei. — Megjegyzések Magyarország 1929/30. évi költségvetéséhez. — (Függelék.). — A szőlőkereskedelem és Nagy-Britannia.

The Review of Economic Statistics (11. köt. 1. sz., Cambridge 1928, ang.). — Beszámoló az 1928. évről. — *Burgess W. R.*: A pénzpiac 1928-ban. — *Cole A. H.*: Nagykereskedelmi cikkek ára az Egyesült Államokban 1843-62. — *Richter F. E.*: A réztermelés és fogyasztás 1928-ban. — *Pogue J. E.*: Az olajipar kilátásai. — *Eckler R. A.*: A bankhitel legutóbbi kiterjesztése.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (37. évf. 4. f., Berlin 1928, ném.). — A közsén-, vas- és kohóipar termelése 1927-ben. — Vetésterület-felvétel 1928 május végén. — Géperejű járművek a Németbirodalomban 1928-ban. — A tudományos főiskolák beírt hallgatóinak statisztikája a Németbirodalomban az 1927/28. téli félévben.

Wirtschaft und Statistik (9. évf. 2. sz., Berlin 1929, ném.). — Az ipartelepek személyzete. (Az 1925. jún. 16-i ipari üzemi számlálás alapján.). — A mezőgazdasági üzemek vezetői főfoglalkozásuk szerint. (Az 1925-i mezőgazdasági üzemi számlálás adatai.). — A világ platinatermelése és fogyasztása. — Németország külkereskedelme 1928-ban. — A német kikötők tengeri hajóforgalma 1928-ban. — Munkabérek, fizetések és munkapiac 1928-ban. — A tőzsde 1928-ban. — A részvényindex. — (Melléklet.). — A mező- és erdőgazdasági jövedelmek az 1925-i jövedelmi adókimutatás alapján. — (3. sz.). — Az elektromos áramgazdálkodás 1927-ben. — A selyemszövőgyárak 1927-ben. — A német kőszéntermelés 1928-ban. — A bel- és külföld vas- és acéltermelése 1928-ban. — A Németbirodalom állatállománya 1928 december 1-én. — Építkezések 1928-ban. — A német külkereskedelem 1928-ban. — A fontosabb német tengeri kikötők áruforgalma 1928-ban. — A német belvízi áruforgalom 1928-ban. — A külföldi piacok 1928-ban. — A német országok és községek havi és negyedévi adóbevételei. (A birodalmi pénzügyi statisztika adatai.). — A német pénzpiac 1928-ban. — A keresőképes népesség korszerinti megoszlása a Németbirodalomban. — (4. sz.). — A Németbirodalom adóbevételei birodalom, országok és községek szerint az 1926/27. költségvetési évben. — A pamutfonás és szövés 1927-ben. — A bel- és külföld kőszéntermelése 1928-ban. — A birodalmi vasút áruforgalma és üzemi teljesítménye. — A kémiai iparban végrehajtott statisztikai munkabérfelvétel fő eredményei. — Jövedelemadóköteles tiszta hozadék nélküli mezőgazdasági üzemek. — Az 1925-i birodalmi és országos vagyonadókimutatás statisztikájának főeredményei. — A német részvénytársaságok 1928 dec. 31-én. — A keresőképes népesség korszerinti megoszlása a Németbirodalomban. — Ki- és bevándorlás az 1928. évben. — (5. sz.). —

A birodalom, az országok és községek adósságai. — A gyári és iparostanoncok a Németbirodalomban az 1925-i ipari üzemi számlálás alapján. — Az építkezések 1928-ban. — A német külkereskedelem származási és rendeltetési országok szerint 1928-ban. — Vagyon és vagyonadó a német nagyvárosokban 1925-ben. — A német takarékpénztárak betétei 1928-ban. — A nemzetközi tőzsdék 1928-ban. — (Melléklet.). — A német népesezési probléma: 1. A születések csökkenése a Németbirodalomban; 2. Az általános német halandósági tábla 1924-1926. — (6. sz.). — A lakássűrűség a német városokban. — Nagy-Britannia külkereskedelme 1928-ban. — A nemtermészetes személyek vagyona 1925-ben. — A német takarékpénztárak kéthavi mérlege 1928 közepén. — A kereső népesség a családi állapot szerint. (Az 1925-i foglalkozási számlálás további adatai.). — A rokkantbiztosítás 1927- és 1928-ban.

*

Népegészségügy. Az április 1-i szám a rendelkezésre és hivatalos közleményeken kívül közli *Kamocsay Jenő* dr. „A szociális eszme“ című tanulmányát, *Bíró Béla* dr. „A m. kir. állami rendőr-

orvosi szolgálat“ című dolgozatát, *Johan Béla* dr. a m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1928. évben végzett munkájáról szóló kimerítő jelentését, *Antal János* dr.-nak „Az Irgalmasrend kórházai“ról, *Nyirő Gyula* dr. az elme- és idegbetegekről való gondoskodásról, *Tüdős Endre* dr. a német gyermekorvosok 1928. évi hamburgi gyűléséről szóló dolgozatát és *Tamássy Géza* dr. a szülészeti kérdés szabályozására vonatkozó tartalmas megjegyzéseit. Az április 15-iki száma az alábbi tanulmányokat tartalmazza: *Czakó István* dr. „Az amerikai közegészségügy milliói“, *székelyhidi Hammar Dezső* dr. „A fertőző betegségek elleni védekezés Budapesten“, *Csillag Gyula* dr. „A gümőkórosok nyilvántartása“, *Czakó István* dr. „Az amerikai néger lakosság szociális viszonyai“, *Leitner Sándor* dr. „Göcsejiek az orvosnál“, *Eliás Jenő* „Vass József dr. m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter közjótékonyági tevékenységéről“, *Antal János* dr. „Az Irgalmasrend kórházai“ (folytatás és vége), *Johan Béla* dr. „Jelentés a m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1928. évben végzett munkájáról“ (folytatás és vége).

◎ E G Y É B ◎

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság megkezdte ez évi üléseit, melyeknek tárgya az 1928. évi egységértékek megállapítása.

A III. szakosztály 1929 április 15-én délelőtt tartott ülést, *Jeszenszky Pál* m. kir. udvari tanácsos elnökletével.

Jelen voltak: *Schwarz Ármin* keresk. főtanácsos, *Deutsch Artúr*, *Haranghy Endre* és *Zádor Félix* kereskedelmi tanácsosok. Napirend előtt *Stux Sándor* jelentését olvasták fel, a malomipar 1928. évi termelési, forgalmi és árviszonyairól:

Az 1928. évi termés úgy mennyiségileg, mint minőség tekintetében jól sikerült és a legjobb reményekre jogosított, de sajátos viszonyainknál fogva ezek a remények csak részben valósulhattak meg.

Aratás után az őrlés kedvezően indult, egyideig a hazai piac is jó felvevőképességet tanúsított és a szomszédos államokban — főleg Cseh-Szlovákiában — is jobb kereslet mutatkozott. Ausztriában július 15-ével új kereskedelmi szer-

ződés lépett érvénybe és ezt megelőzőleg az osztrák piacot óriási készletekkel látták el úgy a magyar, mint a jugoszláv malmok. Az osztrák piac ezáltal óriási lisztkészletekkel lett túlterhelve és a készletek felszívódása csak lassan ment végbe.

A bőséges és jó minőségű termés alapján számítottunk arra, hogy kivitelünket távolabbi piacokra is kiterjeszthetjük, de ez sajnos nem következett be, mert az importra szoruló közép- és nyugateurópai államokban a termés szintén nagyon kedvező volt és kivitelünk előmozdítására nem történtek meg idejekorán a szükséges intézkedések.

Az árak, főleg az amerikai bő termés következtében, állandó visszafejlődést mutattak. Az eképp változott helyzetben a magyar malmok a már elért térhódításból is kénytelenek voltak ismét visszavonulni. Ami az árak szempontjából a közelebbi fogyasztási területeket illeti, ismeretes, hogy úgy Ausztriában, mint Cseh-Szlovákiában a magas vámok akadályozzák a lisztbevitelt. Az említett sajátos árfejlődés a belföldi üzletet is károsan

befolyásolta, amely különben is annyira alá van vetve a mértéktelen versenynek, hogy egészséges üzleti tevékenység alapját nem képezheti.

Azután Deutsch Artur jelentését hallgatta meg a szakosztály a malátaüzlet helyzetéről.

A magyar maláta kivitele az 1927. évi 71.134 q kivitelről 1928-ban 92.823 q-ra emelkedett. Ezen emelkedés oka a malátaipar egyébként súlyos viszonyai között arra vezethető vissza, hogy gyáraink kénytelenek voltak árbeli áldozatokat hozni, hogy egyes területeket a jövőre nézve is megtarthassanak, mint pl. Németország, ahol a horribilis 12·75 M. védővám egyrészt a jobb jövő reményében kellett magukra vállalniok, részben pedig azért is emelkedett a kivitel, mert az árpatermés igen jónak ígérkezett nemcsak nálunk, hanem mindenütt a világon, úgyhogy igen alacsony árak voltak kilátásban az 1928 őszen meginduló új évadra, gyáraink pedig a meleg nyarat eszkomptálva, hogy t. i. igen hideg tél után igen meleg nyár jön majd egyszer mégis, nagy árpabevásárlásokat eszközöltek és sok malátát gyártottak, mielőtt még az árpatermés mennyiségileg és minőségileg az egész világon oly kitűnő volta ismeretes lett volna. Ennek folytán kénytelenek voltak gyáraink a nagy malátakészletektől oly formában szabadulni, hogy nagy árengedménnyel is eladták azokat, nehogy az új évad kezdetén még olcsóbban legyenek kénytelenek azokat piacra dobni.

Malátaiparunk azonban az 1928. évben exportált magasabb kvantumot meghaladó mérvben is exportálhatna, mert gyáraink még mindig csak 30—35 százalék erejéig vannak kihasználva, míg a cseh, német és osztrák malátaipar 100%-ig használhatja ki üzemeit, úgyhogy a világpiacon ennek folytán olcsóbb termelési költséggel kalkulált, versenyképesebb árakon jelenhetik meg, amihez még az a külön előny is járul, hogy közelebb lévén a legfőbb nyugati piacokhoz és Hamburg révén a tengerentúlhoz, valamint az európai északi országokhoz, tarifális szempontból is versenyképesebb nálunk.

A magyar malátát azonban kedvelik a világpiacon és ha versenyképesebbek volnánk, nagyobb mennyiségeket lehetne belőle exportálni, ha a kormány megfelelő támogatásban részesítené ezen kizárólag kivitelre dolgozó iparágat, amely már a békeévekben is sok valutát hozott az országba és a kereskedelmi mérleget javította. De nemcsak iparunk fejlesztése és a kivitel érdeke diktálja a malátaipar minden módon — még a kormány segítségével is — való támogatását, hanem azon összefüggés is, amelyben a malátaipar a mezőgazdasággal van.

A maláta nyersanyaga az árpa és pedig a sörárpa, s mennél nagyobb exportot tudunk malátában lebonyolítani, annál több sörárpát vehetünk

át a hazai mezőgazdaságtól. Az árpa egymagában véve is kiviteli cikk, de míg az árpakivitel az egyes években igen nagy ingadozásoknak van alávetve, mert legnagyobb részét attól függ, mily minőségű és mennyiségű sörárpa termett a többi közép-európai országokban, elsősorban Németországban, Cseh-Szlovákiában és Ausztriában, addig a malátát oly külföldi vevőkör vásárolja, mely általunk évtizedek munkájával szerveztetett meg s amelynél malátánk mindig elhelyezhető, függetlenül a külföldi árpatermés mennyiségétől és minőségétől. Új piacok megszerzésével is állandóan foglalkozunk, valamint a régi összeköttetések ki-mélyítésével, sajnos azonban malátakivitelünk nem mutatja azon fejlődést, melyet pedig el kellene érünk, hogy Trianon folytán kényszerűen elvesztett területek helyett máshol kapcsolódhassunk be a világpiac malátabehozatalába. Enélkül pedig a malátaipar a békeévekhez képest csak körülbelül 30 százaléknnyira tudja kihasználni gyártási kapacitását, ami a termelési költségek drágítását jelenti, vagyis a világversenyben lemaradunk, mert Cseh-Szlovákia, Németország és Ausztria, továbbá az újabban szintén kivitelre dolgozó Franciaország is közelebb fekszik a nagy nyugati piacokhoz és a tengerentúlhoz is, mint hozzánk.

Az említett nyugateurópai államok a kedvezményes tarifáik révén malátájukat még olyan piacokra is olcsóbban szállítják mint mi, amelyek-től földrajzilag Magyarországnál távolabb fekszenek, így például Cseh-Szlovákia Triesztbe.

Pedig a magyar malátakivitel egyaránt fontos mezőgazdaságunk és iparunk szempontjából, mert mint említettük, legjobb felvevője a hazai sörárpának, függetlenül a többi sörárpatermelő ország mindenkori mennyiségi és minőségi terméseredményeitől. Jó példa erre az 1928/29. évi termelési periódus, mikor is mindenütt elsőrendű árpatermés volt, minek folytán sörárpakivitelünk igen jelentékenyen csappant meg, mert Németország és Ausztria jó termésük folytán megközelítően sem vásároltak annyi magyar sörárpát, mint pl. az előző időszakban. Viszont azon külföldi sörgyárak, melyeket magyar maláta használatára megszerveztünk, hűek maradnak a magyar malátához és biztos vevőkört jelentenének a jövőben a magyar malátaipar és így közvetve a magyar sörárpa részére.

Ez azt jelenti, hogy minél több malátát tudunk kivinni, annál több sörárpát tudunk a magyar termelőktől átvenni s annál jobb árakat tudunk fizetni érte.

Ennek előfeltétele azonban természetesen ezen par excellence kiviteli iparágak oly helyzetbe való hozatala, hogy kereskedelmi mérlegünket javító és munkaalkalmakat teremtő tevékenységét üzemei nagyobb kihasználhatása által fokozhassa, mert oly

éles ezen cikkben a világverseny, hogy csak minden tényező összefogásával lehet a háború után előállott kedvezőtlen helyzetet megváltoztatni. Utalunk Erdélyre, melynek söripara nagy felvevője volt a magyar malátának, míg most a magas védővám folytán sem oda, sem a régi Romániába maláta nem mehet, mert az ottani sörgyárak malátázótelepeiket a védővám oltalma alatt meg-nagyobbították.

Ugyanilyen a helyzet a Sz. H. Sz. államban is, pedig a békeévekben a Bácska, Bánát, Szlavónia, Horvátország, Bosznia és Szlovénia sok malátát vett tőlünk, most pedig csekély az odairányuló kivitelünk, sőt a vámvédelem malátagyárakat is hozott ott létre.

A régi magyar felvidék nagy malátavásárlásai Trianon óta a nagy vám miatt szintén megszűntek s Cseh-Szlovákia egyébként is legnagyobb versenytársunk a külföldi piacokon.

Franciaország és az Egyesült Államok pl. malátaimportországokból exportországok lettek.

A megmaradt területeken azonban nagy tér nyílna a magyar malátakivitel fejlesztése számára, csupán oly intézkedések kellenének, melyek ezt a kormány és egyéb tényezők részéről előmozdítani alkalmasak.

E tekintetben a következő kívánalmakat ragadom ki:

a) Köteléki díjszabások létesítése mindazon európai országokkal, melyekkel még nincsenek ily köteléki díjszabások. (A cseh, német és osztrák malátaipar majdnem valamennyi európai országba közvetlen köteléki díjszabás alapján szállít.)

b) A malátagyárakba érkezett árpa és a belőle készült maláta részére a közvetlen díjtétel helyreállítása az összkilométertávolság alapján (a reexpedicionális direkt díjtétel), illetve a malomrefakcióval analog eljárás a maláta nyersanyagánál (árpánál), vagyis a nyersanyagküldemények utólagos deklassifikálása a készgyártmányok külföldre történt szállítását igazoló fuvarlevél-másodlatok alapján.

c) A Németországban meghonosított beviteli jegyrendszer átvétele, melynek alapján a német malátagyárak a kivitt maláta után oly értékű behozatali jegyet kapnak a vámhivataltól, mely megfelel a malátához használt árpamennyiség német vámjának (q-ként 5.— M.) s ez felhasználható nemcsak behozott árpa, hanem több más behozott cikk vámjának fizetésére. Ezen nagy kedvezmény azon helyzetbe juttatja a német malátagyárosokat, hogy ugyanakkor, amidőn az aránytalanul magas malátavám (12.75 M.) miatt külföldi maláta németországi bevitele a háború előtthöz képest majdnem lehetetlenné tétetik, ők nekünk eredményesen csinálhassanak versenyt az egyéb külföldi piacokon (Svájc, Hollandia, Olaszország, tengeren-

túl). Szükséges ezért hasonló kedvezménnyel a mi gyárosainkat is versenyképes helyzetbe hozni.

d) A külföldre irányuló malátaexportnak alkalmas díjtételekkel való ellátása, mert jelenleg több viszonylatban inferiális helyzetben vagyunk a cseh, német és osztrák konkurenciával szemben. Míg pl. Bécs ugyanannyi kilométerre van Triesztől, mint Budapest, mégis Budapest sokkal magasabb díjtételt fizet és a cseh állomásokkal összehasonlítva, melyek pedig nagyobb km-távolságon jutnak Triesztbe, mi ugyancsak sokkal drágább fuvardíjat fizetünk. Ugyanilyen a helyzet a Hamburg felé való exportnál, ahol a km-távolság ugyan a mi részünkre nagyobb (földrajzi helyzetünk természetes következményeként), de mi mégis aránytalanul drágább fuvardíjat kell hogy fizessünk annál a fuvardíjnál, amely a km-távolságok alapján indokolt volna.

e) Kereskedelmi szerződések kötésénél a kormánynak erélyesen kell védenie a malátaipar érdekeit, vagyis ezen mezőgazdaságunkra nézve fontos cikkekre a legtöbb külföldi országban (Németország, Svájc, Ausztria, Olaszország stb.) fennálló túlmagas vámok mérséklését kieszközölni, mert ezen országok sok iparcikket exportálnak hozzánk, tehát érdekük ezen exportjuk fenntartása, nekünk viszont a malátakivitel.

f) A zsákvámkezelésnek a kivitelnei és behozatalnál minden bürokratikus formalitás és költség alól való mentesítése.

g) Általában pedig a kormánynak kellene módot találnia, hogy ezen kivitelre dolgozó iparágat valamely módon kedvezményezze (kiviteli prémium).

De a székesfőváros számára is nyílik lehetőség a kivitel előmozdítására, mert a malátaipar főleg a fővárosban van koncentráva és itt van pl. a budapesti városi vám, melyet az árpaküldeményeknél meg kell fizetni, holott csak iparvágányon érkeznek be a gyárakba s minden ami a termelést olcsóbbá teszi, fokozza versenyképességünket s új munkaalkalmakat teremt. Különösen indokolt a városi vám megszüntetése fenti küldeményeknél, mert hiszen az azokból készült maláta ismét elhagyja a gyárakat, megint csak iparvágányon és pedig külföldre.

A szakosztály ezután az élő növények, levágott friss és szárított növények, gabona, hüvelyesek és magvak, örlemények, maláta, korpá és malátacsíra és selyemszitaszövet 1928. évi egységárainak a megállapításával foglalkozott.

A II. szakosztály 1929 április 17-én délelőtt tartott ülést. Jelen voltak: *Bein* Kornél dr., *Benedek* Sándor, *Blitz* Miksa, *Böhm* Emil, *Frankl* Mór, *Gergely* István és *Ullmann* Ödön keresk. tanácsosok, *Havas* Menyhért, *Kocsner* Jakab szakértők.

A szakosztály meghallgatta *Benedek* Sándor általános jelentését, amely szerint a magyar gyü-

mölcsexport a régi keretek között mozogva is reményt nyújt arra, hogy részben az állam támogatásának, részben a felvevő piacok fokozott érdeklődésének következtében újabb sikereket érhet el. Természetes, hogy a tőkeszegénység ma is súlyos teherként nehezedik az üzletmenetre és megakadályozza a beruházások révén elérhető eredmények megszerzését. Egyes cikkeink, mint az uborka és a paradicsom klimatikus okokból nem tudnak versenyt tartani Olaszországgal és Hollandiával, viszont okszerű gazdálkodással olyan cikkeknél mint a burgonya, versenyképességünk erősen növelhető. Kritizálja a magyar államvasutak tarifapolitikáját és a refakcia visszaállítását tartja kívánatosnak. Ugyancsak az államvasutak feladataira mutatott rá Kocsner Jakab. Hosszabb vita indult meg ezután a gyümölcs márkázásának és a termelés standardizálásának problémáiról. A szakosztály ezután áttért a gyarmatárak és fűszerek, gyümölcsök, veteményesek, zöldségek és más növényi termékek élelmezési és élvezeti célokra, dohánygyártmányok, cukor, cukorrépa, cukorrépa-mag és répaszelet egységértékeinek a megállapítására.

A **IV. szakosztály** április 19-én tartotta ülését *Kosinszky* Viktor ny. miniszeri tanácsos elnöklétével. Az ülésen jelen voltak:

Baross Endre, *Gárdos* János, *Goldfinger* Gábor kereskedelmi tanácsosok és *Belatiny* Artúr, *Flegmann* Imre dr., *Mosch* Béla szakértők. Napirend előtt *Goldfinger* Gábor terjesztett elő jelentést a pálinka- és szeszipar helyzetéről.

A bizottság ezek után a szőlővessző, italok, tápszerek, élesztő, kenyér, tésztaemű, cukorka, csokoládé, főzelék- és gyümölcskonzervek stb., törköly, moslák és állati eredetű takarmány értékelésére tért át.

Az 1927—28. évi termelési idényben 11.000 hl. *szilvapálinkát* termeltek ki, amely mennyiség teljes egészében el is fogyott. Az ideji 1928/29. kampányban azonban csak körülbelül 5000 hl kitermelésre lehet számítani. Ebből körülbelül 80 százalék nyári szilvából lesz, valami kevés jóminőségű kékszilvából, míg a Szatmár és Bereg megyében termelt árura 600—700 hl esik.

Ha tekintetbe vesszük, hogy az ország területén kitermelendő összesen csak 3000 hl az a mennyiség, mely kereskedelmi forgalomba kerül, mert a többit a termelés közvetlen környékén és helyben elfogyasztják, úgy megállapítható, hogy ez a mennyiség az ország egész évi szükségletét fedezi. Az 1929/30. évadban vörös- és kékáruban nagyobb volt a termelés.

Törkölypálinkában az 1927—28. évben nagyobb készletek voltak és az 1928/29. termelés első hónapjaiban, továbbá 1928. év utolsó hónapjaiban a nagyobb termelés folytán az árak csökkentek.

Borpárlatban az 1927—28. kampányból az 1928. évben nem volt nagyobb készlet az 1928/29. évi termelés kezdetéig. Az 1928. évi október—december havában a nagy bortermelés folytán a borpárlatfőzés az országban nagyobb keretekben indult meg és az ára olcsóbbodott.

Barackpálinkát az 1927—28. termelési idényben jó minőségben termeltek. Az 1928/29. termelési évad első hónapjaiban azonban a rossz baracktermés folytán kevesebb árú került piacra.

Az 1928. naptári év folyamán a szeszipar helyzete az 1927. évvel szemben alig mutatott fel lényeges változásokat.

A termelésben történt eltolódás nem veendő tekintetbe, miután a termelési keret tudvalévoleg nem a naptári évek szerint, hanem mindenkor a termelési évadok szerint (szeptember 1-től augusztus 31-ig) igazodik. *Fogyasztási szeszben* valamelyes visszaesés mutatkozik, aminek oka a bő szőlőtermés és ezzel összefüggésben a nagy törköly- és seprőpálinkatermelés. *Ecetgyártási szeszben* az 1928-as év semmi változást nem mutat fel az előző évvel szemben, míg denatúrált szeszben körülbelül 10%-os emelkedés mutatkozik. Ugyancsak emelkedés mutatkozik az *ipari* célokra szolgáló szesz felhasználásában is. A *vámkülföldre* történő kiszállításnál mutatkozó eltolódás abban leli magyarázatát, hogy az 1927—28-as évadbeli 390.000 hl-es termelési kerettel szemben az 1928/29. termelési évadban a nyári szárazság folytán előállott nyersanyagdrágaság és nyersanyaghiány miatt a termelési keret alacsonyabb. Az 1928 december 31-én készletben lévő 111.600 hl-rel szemben 1927 december 31-én csupán 58.600 hl szesz volt készletben, mely többlet azért halmozódott össze, mert a takarmányhiány folytán a mezőgazdasági gyárak kénytelenek voltak üzemüket korábban megkezdeni, másrészt pedig az 1927. évi XXIII. t.-c. rendelkezései szerint körülbelül 50.000 hl szeszt kell víztelenítésre rezerválni, hogy az említett t.-c. életbelépte után motorhajtási célokra rendelkezésre álljon.

A **XV. szakosztály** ülése április hó 22-én délelőtt zajlott le, *Dischka Győző* dr. elnökle alatt. Jelen voltak: *Brammer* Ödön, *Holzer* Sándor, *Kammer* Hugó, *Kovacevics* Milenkó, *Magyar* Bertalan, *Pum* József, *Schönfeld* Emil, *Stern* Alfréd kereskedelmi tanácsosok, *Diamant* Sándor szakértők.

Napirend előtt a szakma általános helyzetét az elnök ismertette.

Az 1928. évben az általános gazdasági viszonyok egész Európában fokozatos rosszabbodást mutattak. Az általános gazdasági depresszió okai közismertek és azokat részletezni nem szükséges, csupán azt kell megemlíteni, hogy különösen Németország és Lengyelország gazdasági viszonyai mutattak feltűnően nagy rosszabbodást, ami nem csupán a két állam iparának csökkent

termelésében, hanem igen nagy fizetéseket formájában is jelentkezett. Ezen államokban az üzleti pangás következtében nemcsak kisebb cégek szüntették be fizetéseiket, hanem nagy ipari és kereskedelmi vállalatok dőltek össze, sok kisebb vállalatot temetve romjaik alá. Így elég a nagy posztóipari inzulenciák közül a Pietsch-félét megemlíteni, mely egymaga 4 millió márka passzívát mutatott fel. A nagy Delius és A. Schafenburg cégeket kénytelen volt a legnagyobb hitelző, a Norddeutsche Kammgarnspinnereien Bremen átvenni, hogy az összeomlást megakadályozza. Ezen példák mutatják, hogy a gazdasági életnek most már évek óta húzódnó válsága minő nagy rombolást okozott a külföldi gyapjúipar és kereskedelem terén. Sajnos, egyelőre semmi biztató jelet sem látunk arranzve, hogy az európai gazdasági élet folyton hanyatló tendenciája talán végre meg fog állni és emelkedő irányzatban fog folytatódni. Kétségtelen, hogy Németország a jóvátétel óriási terhei alatt és a túlzott szocializálás folytán, nem képes gazdasági életét rendbehozni. Az általános európai gazdasági helyzetnek javulása szorosán összefügg egyrészt a német jóvátételi kérdéssel, másrészt Oroszországnak a gazdasági élet vérkeringésébe való bekapcsolásával. Ezen két domináló európai problémán kívül számtalan gazdasági és politikai kérdés vár megoldásra, melyek kedvező megoldásához azonban még mindig hiányzik a szükséges külpolitikai atmoszféra.

Az általános súlyos gazdasági helyzet híven visszatükröződött Magyarországon lefolyt gazdasági évében. Bár Magyarország gabonatermése 1928-ban az átlagosnál jobb volt — ami az év elején gazdasági tényezőinket és a közvéleményt bizonyos reményekkel töltötte el —, az amerikai gabona versenye és részben a gabonatermés értékesítésénél követett helytelen spekuláció folytán, végül a környező államok kereskedelmi politikája következtében gabonatermésünket nem sikerült jól értékesíteni. Hasonlóképpen gyenge eredményt ért el a mezőgazdaság többi ága is, már pedig iparunk és kereskedelmünk helyzete a mezőgazdaság üzleti eredményétől függ elsősorban, mert ezen foglalkozási ághoz tartozó lakosság teszi ki az ipari cikkek fogyasztóinak fő tömegét. A hazai ipar és kereskedelem tehát a belföldi és külföldi piac csökkent felvevőképessége alatt szenvedett. Ennek következtében kénytelenek voltak a magyar posztógyárak üzemüket redukálni. Egyrészt a vevők redukálták megrendeléseiket kisebb üzleti forgalmuknak megfelelően, másrészt az ipar maga is korlátozta a vevőknek adható hitelkereteket. Ezen kettős megszorítás folytán a posztógyárak teljesítőképességüknek csak mintegy 70%-át használták ki a lefolyt évben. Ezen óvatosság ellenére is jelentős veszteségek érték a belföldi piacon a hazai

posztógyárakat. Habár ezen veszteségeket nem is követték oly nagyméretű összeomlások, mint Németországban, két kisebb magyar gyapjúszövőgyár fizetési nehézségek közé került és kénytelen volt üzemét beszüntetni. Az előző években megkezdett exportüzletet a hazai posztógyárak csak kis mértékben tudták továbbfejleszteni, mivel a többi európai államban is a rossz gazdasági helyzet folytán csökkent a fogyasztóképesség, továbbá a külföldi piacokon a magyar posztóipar csak nehezen tud megküzdeni különböző államok régi, tőkeerős és részben olcsóbban termelő posztóiparának versenyével. Míg a magyar posztóipar gyapjúszövettermelése az 1927. évben kb. 20.000 q-ra, addig 1928-ban csak 18.000 q-ra becsülhető, vagyis a termelés 10 százalékkal esett vissza. Ezen termelést összehasonlítva a behozatalra vonatkozó adatokkal, azt látjuk, hogy az utóbbi nagyobb mértékben csökkent. Míg a gyapjúszövetbehozatal 1927-ben 34.383 q-t tett ki, addig 1928-ban 26.374 q volt. A csökkenés tehát 23%. A kivitel 551 q-ról 1087 q-ra emelkedett. A behozatali többlet 1927-ben 33.823 q, míg 1928-ban 25.287 q volt, vagyis a behozatali többlet csökkenése kb 25%. Ha elfogadjuk azt, hogy az évvégi készletek mindkét évben ugyanazok voltak, úgy a belföldi termelés és a behozatali többlet összege adja a belföldi fogyasztást, mely 1927-ben 53.832 q-ra, 1928-ban pedig 43.287 q-ra tevődik. A belföldi fogyasztás csökkenése tehát kerekén 20%, ami nyomatékosan jellemzi a belföldi gazdasági viszonyok romlását. Minőség tekintetében a magyar ipar gyártmányai nem mutattak lényeges változást. Posztógyáraink továbbra is a falusi lakosság és a középosztály által keresett cikkek gyártották, míg az általános közszükséglet igényeit meghaladó jobb minőségű szöveteket importáltuk és pedig főleg Angliából hoztuk be. Az egészen olcsó lengyel és cseh szövetek behozatala lényegesen csökkent. A behozatalnak jelentős részét tették ki az egészen könnyű gyapjúszövetek, melyek gyártására a hazai ipar csak igen kis mértékben van berendezve. Ami végül az árviszonyokat illeti, a következőket jelenthetem: a nyersanyag, vagyis a gyapjú ára az év első felében emelkedő irányzatot mutatott és június hó folyamán érte el maximumát. Már a július közepén megtartott budapesti gyapjúaukciónál hanyatló tendenciát mutattak az árak. Ez a magyarázata, hogy a gyapjúaukción annyi gyapjútétel maradt eladatlan, mivel az eladók nem voltak hajlandók a hanyatló tendenciának megfelelő alacsonyabb árak mellett a gyapjút odaadni. Az év második felében a hanyatló irányzat kisebb ingadozásoktól eltekintve állandósult. A fonalak ára az év első felében kis emelkedést mutatott, az év vége felé pedig lassú csökkenést mutatott. A gyapjúszövetek ára nem mutatott nagyobb válto-

zást az év folyamán. A rossz üzletmenet folytán az ipar nem tudta a téli áruk eladása alkalmával (február—március hó folyamán) az óhajtott és a gyapjúáremelkedés által indokolt magasabb árakat elérni, kénytelen volt tehát az 1927. évi árnívó mellett maradni. 1928 szeptember—október havában a következő nyári idényáruinak eladásakor pedig már hanyatló volt a gyapjúárak tendenciája és így az árnívónak bármelyik irányban való eltolására nem volt ok.

A szakosztály azután a gyapjú, gyapjúvatta, gyapjúfonalak, gyapjúárak, szövethulladékok, rongy és a textilanyagokból konfekcionált áruk értékelésére tért át.

A VI. szakosztály április 23-án délelőtt tartott ülést *Vida Jenő* szakosztályelnök elnöklete alatt. Az ülésen megjelentek: *Krámer Tivadar dr.*, *Lippmann Frigyes dr.*, *Seenger Béla*, *Szécsi Illés*, *Weisinger György*, *Zárai Samu*, tanácsosok, *Gruber György* és *Gregorich Emil* szakértők. *Napirend előtt* a szakma általános helyzetét az elnök ismertette. Nem osztja az optimista felfogást, amely az építések fellendülését várja, nem lát módot arra, hogy nagyobb foglalkoztatottság és kedvezőbb üzletmenet alakuljon ki. Szerinte sporadikus jelenségekből nem szabad ítéletet alkotni. A tőkeképződés minimális, úgyszólván nincs. A magyar értékpapírok nem helyezhetők el külföldi pénzpiacokon. Mindezekből azt a következtetést lehet levonni, hogy javulásra belátható időn belül komoly kilátás nincs. A bizottság ezek után az ásványok, a cement- és kőipar termékeinek 1928. évi egységértékeinek a megállapításával foglalkozott.

Az I. szakosztály ülése április hó 25-én délelőtt zajlott le, *Mutschenbacher Emil dr.* elnöklete alatt. Az ülésen megjelentek: *Cseh Ödön* rendőrfőfelügyelő, *Haranghy Endre*, *Herz Lajos*, *Kammer Vilmos*, *Pajor Ignác dr.*, *Pürner Rezső*, *Rottermann Leó* és *Zimmer Ferenc* tanácsosok, *Hegyesy József* és *Mangold Béla* szakértők.

A sertéshízlalásról és kereskedelemről *Kammer Vilmos* nyújtott be jelentést.

A sertéshízlalás 1928. július hó végéig mindenütt erős ráfizetéssel végződött, mert úgy a belöldi, valamint az exportáruk a termelési költségek alatt állottak.

Augusztustól október elejéig nagyarányú áremelkedés állott elő, körülbelül 20—25%-kal emelkedtek az árak és azok a hízlalók, kiknek abban az időben volt kész sertésük, a sertéshízlaláson már kerestek.

Oktober elejétől fogva fokozatosan ellanyhult az üzlet az év végéig ismét lanyha irányzat mellett az alacsonyabb árak léptek érvénybe.

Az élősertés értékesítési lehetőség az egész év folyamán nagyon rossz volt. Bécs elvesztette a magyarországi sertésekre nézve nagy jelentőségét azon

oknál fogva, mert a jelentékenyen olcsóbb jugoszláv és román sertésekkel szemben a magyar zsírsertés a versenyt felvenni nem tudta, annál kevésbé, mert nemcsak Bécs, hanem Ausztria is nagyrészen áttért az amerikai zsír fogyasztására és az amerikai zsír majdnem az év egész folyamán körülbelül 15—20%-kal volt olcsóbb, mint a pestvárosi disznózsír.

Az egyetlen számbajöhető elhelyezési lehetőség Csehországban volt, hova azonban csakis a minőségileg is elsőrendűre meghízalt és nagy súlyra felhízalt sertések gravitáltak és miután a legtöbb gazdaság nincs is berendezve arra, hogy prima nehéz zsírsertéseket állítsanak elő, tehát a csehországi kivitelnek körülbelül 70%-a az ipari hízlalókból, és pedig elsősorban Győr, Kőbánya, Tétény, Bares és Békéscsabáról került ki.

Olaszországba összesen alig néhány száz darab sertés exportáltatott 1928-ban és ott nem annyira a mangalica zsírsertéseket, mint inkább a javított és nagyobb súlyra felhízalt húsertéseket keresik.

A vágómarha-exportról pedig *Demkó Dezső* nyújtott be jelentést.

A vágómarha-export csökkenésének oka az, hogy erős versenytársaink: Románia, a Sz. H. Sz. állam és Lengyelország olcsóbb termelési költségével szemben a mi vágóállataink termelési költsége sokkal nagyobb és így még jobb minőségével sem tud a környező piacokon versenyképes lenni. Exportunkat ezenfelül, mint ismeretes, a magas vasúti tarifa és a beviteli védővámok is akadályozzák. Ennek kell tulajdonítani, hogy exportőrjeink a vágómarhával való kísérletezéssel lassankint felhagynak és az elmúlt évben Olaszországba is csak a tavaszi hónapok kedvező konjunktúrája mellett lehetett a budapesti vágóállatvásárról mintegy 800 darabot exportálni. Kedvező piac volna még Svájc, de eltekintve attól, hogy itt a francia kivitel nálunk sokkal kedvezőbb helyzetben van, szemben áll a folytonos bizonytalanság, mely egyrészt a beszállításnál velünk szemben jelentkező akadályokban, a határ időnkénti lezárásában, másrészt a piac távolságában van. A Németországba való bevitt teljesen megakadályozza Németországnak saját tenyésztése érdekében tett védő intézkedése és az állategészségügyi egyezmény hiánya.

Az export érdekében eddig tett könnyítő intézkedések, mint az Olaszország felé életbeléptetett kedvezményes vasúti tarifa, a pesti vásárról kiszállított állatok után engedélyezett fuvardíj mérséklések és a forgalmi adónak kilátásba helyezett elengedése feltétlenül megkönnyítik és elősegítik az esetleges export megindulását, nagyobb arányú kivitel, de csak a termelési körülmények megváltozása mellett volna lehetséges. Fentemlített és Olaszországba kivitt 800 darab vágóállattól eltekintve a

budapesti vásárról csak akkor volt kivétel, ha a felhajtás véletlenül valamelyik vásárra olyan nagy volt, hogy a piac nem volt képes felvenni. Ilyen esetben a felesleget a bécsi vásárra vitték. A budapesti vágómarha-vásárról a múlt évben összesen 1892 darab vágómarhát szállítottak kereskedőink külföldre, aminek egységárait és szállítási költségeit a mellékelt visszaküldött kérdőíveken soroltam fel.

A bizottság ezek után az élő állatok, állati nyerstermékek élelmezési célokra, kolbászáruk és húskonzervek, csont, vér, és másutt fel nem sorolt állati termékek, 1928. évi egységértékeivel foglalkozott.

A bizottság elnöksége részéről az üléseken *Konkoly Thege Gyula dr. min. tan.*, alelnök jelent meg. Az előadó *Sibelka-Perleberg Artúr dr. min. s.-fogalmazó* volt.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

Nemzetközi Statisztikai Intézet. — *Institut International de Statistique.*

Les morts de l'Institut. On trouve, dans le tome XXIII, Ire partie, chapitre nécrologies, du „Bulletin de l'Institut International de Statistique“, de substantiels articles retraçant la biographie, les travaux et les mérites statistiques des éminents membres morts depuis la Session de Rome (1925). Ayant déjà rendu compte, dans la Revue, de la vie et des travaux de la plupart des seize statisticiens qu'avait perdus l'Institut au cours des dernières années, nous énumérons ici ceux dont nous n'avons encore pu faire connaître l'activité. Ce sont: MM. I. Singer (1857—1927), mathématicien, éditeur de journal, professeur honoraire à l'Université de Vienne, qui s'occupait surtout de questions de statistique sociale et F. W. R. Zimmermann (1851—1928), ancien président de Chambre, qui fut, pendant de longues années, directeur du Bureau de statistique de Braunschweig, auteur de nombreuses études de démographie et de statistique économique d'une riche documentation pratique et théorique.

Ces dernières semaines, l'Institut a fait une grande perte en perdant Sir R. Henry Rew, l'illustre statisticien anglais.

Né le 4 août 1858, Sir H. Rew remplit, au cours de sa longue et laborieuse carrière, plusieurs fonctions importantes. Il fut, entre autres, de 1906 à 1918, un des dirigeants du „Board of Agriculture and Fisheries“, président, pendant la guerre, de la Commission du ravitaillement en blé, puis vice-président de la Commission du froment de l'Inde, sous-secrétaire d'Etat au ministère de l'Alimentation et, il y a quelques années, président de la Commission interministérielle instituée pour l'assurance agricole en cas de chômage. Sir H. Rew déployait une activité précieuse non seulement dans l'Administration publique, mais aussi dans la statistique et la vie scientifique britanniques; après avoir été, pendant presque 15 ans, secrétaire général honoraire de la „Royal Statistical Society“, il en fut,

Az Intézet halottai. A „Bulletin de l'Institut International de Statistique“ XXIII. kötetének első részében a nekrológ fejezet foglalja össze azokat a tartalmas megemlékezéseket, amelyek a római ülészak (1925.) óta elhunyt nagynevű tagok életrajzát, munkásságát, statisztikai érdemeit ismeretik és méltatják. Tizenhat jeles statisztikust vesztett el a Nemzetközi Statisztikai Intézet az elmúlt néhány év alatt; miután közülük többnek életéről és működéséről Szemlénk hasábjain már korábban beszámoltunk, itt csak röviden emlékezünk meg azokról, akiknek munkásságával eddig nem foglalkozhattunk. Ezek: az osztrák *Singer I.* (1857—1927), matematikus és lapkiadó, a bécsi egyetem c. tanára, aki főleg szociálstatisztikai kérdésekkel foglalkozott és *Zimmermann F. W. R.* (1851—1928) ny. kamarai elnök, Braunschweig statisztikai hivatalának hosszú időn át volt vezetője, számos népesedési és gazdaságstatisztikai tanulmány elméletileg is igen képzett szerzője.

A legsúlyosabb veszteséget azonban a közel-múlt hetekben szenvedte az Intézet Nagy-Britannia egyik jeles statisztikusának Sir R. Henry Rew-nek elhunytával. Sir H. Rew, aki 1858 augusztus 4-én született, hosszú munkás életpályája folyamán hazájában több fontos munkakört látott el: így 1906-tól 1918-ig a „Board of Agriculture and Fisheries“-ben vezető állást töltött be, a háborús évek alatt pedig elnöke volt a gabonaellátási bizottságnak, majd alelnöke az indiai búza-bizottságnak és államtitkára az élelmezésügyi minisztériumnak is, míg néhány évvel ezelőtt a mezőgazdasági munkanélküliségi biztosítás ügyében kiküldött miniszterközi bizottságban elnökölt. De nemcsak Anglia közigazgatásában, hanem statisztikai irodalmában és tudományos életében is értékes munkásságot produkált; másfél évtizeden át tb. főtitkára, 1920-tól 1922-ig

de 1920 à 1922, président et depuis 1922 vice-président honoraire. Ayant été, en récompense de ses mérites, élu en 1905 membre de l'Institut International de Statistique, il y prenait, à partir de 1913, en qualité de trésorier, une part active dans la gestion des affaires. Assistant, depuis son élection, à toutes les sessions de l'Institut — excepté celle du Caire, — il participa activement aux travaux de plusieurs Commissions, ainsi à ceux de la Commission mixte instituée pour l'examen des méthodes de statistique économique, et enrichit le Bulletin par plusieurs profondes études. De ses riches travaux, dont la plupart furent consacrés à son sujet favori, la statistique internationale de la pêche et aux questions agricoles, mentionnons particulièrement ses importants ouvrages portant pour titre „An Agricultural Faggot“ (1913), „The Economic Resources of Canada“ (1925) et „A Primer of Agricultural Economics“ (1927). Sir H. Rew jouissait d'une affection et d'une considération générales dans la vie scientifique internationale. Sa mort a mis en deuil aussi la science statistique hongroise: il était, depuis 1924, membre honoraire de la Société Hongroise de Statistique.

elnöke és azóta tb. alelnöke volt a londoni „Royal Statistical Society“-nek. Érdemeit a Nemzetközi Statisztikai Intézet azzal honorálta, hogy 1905-ben beválasztotta tagjai sorába; 1913 óta mint pénztáros vett aktív részt az Intézet belső életében. Taggá választása óta a kairóit kivéve mindegyik kongresszuson jelen volt és nemcsak számos bizottságnak — így a gazdaságstatisztika módszereinek kutatására kirendelt ú. n. Vegyes-bizottságnak — volt tevékeny tagja, de a Bulletin-köteteket is több tartalmas tanulmánnyal gazdagította; a halászat nemzetközi statisztikája alkotta kedvenc témáját. Ebből a tárgykörből, valamint általában a mezőgazdaság területéről való egyébként is gazdag irodalmi munkásságának java, melyből az „An Agricultural Faggot“ (1913), „The Economic Resources of Canada“ (1925), „A Primer of Agricultural Economics“ (1927) c. nagyobb munkáit emeljük ki külön. Sir H. Rewnek a nemzetközi tudományos életben közszeretben és tiszteletben álló személyiségét a Magyar Statisztikai Társaság 1924-ben tiszteletbeli taggá választással tüntette ki; halála így a magyar tudományos életnek is gyásza.

Személyi hírek. — Nouvelles personnelles.

M. François Weyr, président de l'Office de Statistique de la République Tchéco-Slovaque et du Conseil de Statistique d'Etat, qui fut récemment élu membre de l'Institut International de Statistique, se retira, le 29 mars 1929, de ses fonctions de président pour se consacrer principalement à l'enseignement universitaire. Professeur renommé à l'Université de Brünn où il occupe depuis plusieurs années la chaire d'administration publique et de droit d'administration, M. Weyr continuera, en sa qualité de membre du Conseil de Statistique d'Etat, à prendre part aux travaux de la statistique générale du pays. Son successeur, M. Jean Auerhan, ancien vice-président de l'Office de Statistique et du Conseil de Statistique d'Etat de la Tchéco-Slovaquie, est l'auteur de plusieurs précieuses études ayant trait surtout à la statistique agricole.

M. le Dr Rehorn vient d'être élu directeur du Bureau de statistique et de communications de la ville de Cassel.

A cseh-szlovák köztársaság statisztikai hivatalának és statisztikai államtanácsának több éven át elnöke, Weyr Ferenc, a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek a közelmúltban megválasztott tagja, állásától 1929 március 29-én megvált és munkásságát a jövőben túlnyomórésztben az egyetemi oktatásnak fogja szentelni; Weyr ugyanis hosszabb idő óta a brünni egyetem közigazgatástani és közigazgatási jogi tanszékének ismert nevű profeszszora, aki azonban a statisztikai államtanács tagja maradván, az ország statisztikai életében továbbra is részt szándékozik venni. Utóda a cseh-szlovák köztársaság statisztikai hivatalának és államtanácsának elnöki székében Auerhan János, az eddigi helyettes elnök, több becses — főleg mezőgazdaságstatisztikai — tanulmány szerzője lett.

Kassel város statisztikai és közlekedésügyi hivatalának igazgatójává Rehorn dr. választatott.

A Magyarországgal szomszédos államok gazdasági adatai.

Données économiques des pays limitrophes de la Hongrie.

Ausztria. Ausztriában a munkanélküliség az 1928. évben az előző évi színvonalat mutatja. A mezőgazdasági termelés eredményei a főtermények többségénél az előző évinél rosszabbak. A közszéntermelés az utóbbi évek folyamán évről-évre növekedett s 1928-ban 202.000 tonnát tett. Jelentős többlet mutatkozik a barnaszénnél is, amelynek az

1928. évi adata 3,268.000 tonna. A külkereskedelmi forgalom valamivel élénkebb volt, mint az előző évben. A nagykereskedelmi index némileg esett, a megélhetési indexszám azonban nem javult. A takarékbetétállomány emelkedése tovább folytatódott.

Cseh-Szlovákia. Cseh-Szlovákiában a munkapiac helyzete 1928-ban rosszabb volt, mint az előző

A Magyarországgal szomszédos

Données économiques des pays

Megnevezés	Egység	Ausztria — <i>Autriche</i>				Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>			
		1925	1926	1927	1928	1925	1926	1927	¹⁾ 1928
Munkanélküliek száma²⁾	1.000	207.834	205.350	238.075	237.661	17.196	29.295	14.334	19.698
Mezőgazdasági termelés									
Búza	1.000 q	2.904	2.569	3.255	3.281	10.698	9.289	10.991	11.277
Rozs	"	5.501	4.753	5.112	4.863	14.758	11.661	12.522	13.381
Árpa	"	2.007	1.976	2.381	2.554	12.455	11.431	12.849	12.977
Zab	"	3.884	4.348	4.388	4.304	13.044	13.799	14.576	13.122
Tengeri	"	1.168	972	1.257	981	3.059	2.655	2.986	2.029
Burgonya	"	20.684	12.978	26.664	20.375	74.986	50.467	91.093	68.712
Ipari termelés									
Kőszén	1.000 t.	145	157	180	202	12.564	14.568	14.664	15.168
Barnaszén	"	3.036	2.912	3.062	3.264	18.612	19.068	20.028	20.712
Kereskedelem és közlekedés									
Behozatal	1.000.000 sill., č. k., lei, din.	2.833	2.766	3.088	3.178	17.602	15.273	17.947	19.167
Kivitel	"	1.923	1.703	2.037	2.201	18.784	17.749	20.123	21.189
Vasutvonalhossz	km.	7.037	7.045	7.078	.	13.713	13.713	.	.
Gépjárműállomány	darab	32.100	41.900	51.679	.	26.300	45.100	63.490	.
Pénz és hitel									
A pénzegység árfolyama ³⁾	1 sill., 1 č. k., 1 lei, 1 din. = P	0.804	0.808	0.802	0.803	0.170	0.169	0.169	0.169
Árfolyam index (dollar- alapon) ³⁾	ar. par. = 100	100.1	100.0	100.0	100.0	683	684	684	684
Nagykeresk. indexszám ³⁾	1914 VII = 100	136	123	133	130	1.008	954	979	977
Megélhetési indexszám ³⁾	"	97	103	106	108	746	723	753	753
Takarékbetétek ²⁾	1.000.000 sill. č. k., lei, din.	296	451	605	778	11.872	12.943	15.421	16.891
Aranytartalék ²⁾	"	15	53	84	169	916	918	1.007	1.159
Jegyforgalom ²⁾	"	890	947	1.005	1.067	8.408	8.203	8.417	8.466
Bankkamatláb ²⁾	%	0.86	7.50	6.34	6.27	6.72	5.93	5.09	5.0

¹⁾ Előzetes eredmények. ²⁾ Évvégi adatok. ³⁾ Évi átlag. ⁴⁾ Postatakarékpénztári betétek.

évben. A munkanélküliek száma több mint 5.000-rel emelkedett s közel 20.000 volt az 1928. év végén. A mezőgazdasági termésadatok a gabonaféléknél elég jók, a burgonyatermés azonban csak 69 millió q volt az előző évi 91 millió q-t tevő terméssel szemben, amely adat azonban rekordszerű. A kőszén- és barnaszénttermelés kisebbmértvű emelkedése is megállapítható a már évek óta tartó fejlődés eddig is emelkedő adatsorában. A külforgalom értékei szintén növekedtek, a külkereskedelmi mérleg aktivitását megtartotta. A nagykereskedelmi

index az 1928. év első háromnegyedében magasán járt, de az év végére az előző évi decemberi index alá esett. A takarékbetétállomány további gyarapodást ért el.

Románia. A mezőgazdasági termelés adatai közül feltűnő a tengeri rendkívül gyenge terméshozama. Az 1928. évi termés csak 28 millió q volt a két év előtti 61 millió q terméssel szemben. A külkereskedelmi forgalomban a kivitel jelentősen lecsökkent, úgyhogy a külkereskedelmi mérleg, amely az előző két évben aktív volt, 1928-ban elég nagy

Államok gazdasági adatai.

limitrophes de la Hongrie.

Románia — Roumanie				Sz. H. Sz. állam — Royaume S. H. S.				Unité	Désignation
1925	1926	1927	1928	1925	1926	1927	1928		
.	1.000	Nombre des chômeurs²
Production agricole.									
28.506	30.178	26.327	31.446	21.404	19.440	15.395	26.226	1.000 q	Froment
2.032	2.856	2.368	2.917	1.998	1.893	1.504	1.854	"	Seigle
10.193	16.849	12.617	15.110	3.951	3.761	3.146	3.837	"	Orge
7.401	11.590	8.681	9.804	3.450	3.577	2.920	3.484	"	Avoine
41.591	60.834	35.331	27.534	37.907	34.101	21.085	20.629	"	Maïs
16.977	19.415	20.537	19.089	12.238	9.400	10.210	.	"	Pommes de terre
Product. industrielle									
.	.	.	.	3.972	3.948	4.452	4.620	1.000 t.	Houille
.	"	Lignite
Commerce et communications									
29.912	37.128	33.429	32.145	8.753	7.632	7.286	7.909	1.000.000 schill., c. é., leis, din.	Importations
29.127	38.224	37.703	26.919	8.905	7.818	6.400	6.445	"	Exportations
11.001	11.009	11.439	.	9.786	9.828	11.874	.	km.	Longueur des lignes de chemins de fer
13.800	17.450	21.716	.	7.111	11.200	13.505	.	nombre	Effectif des véhicules à moteur
Monnaie et crédit									
0.028	0.026	0.034	0.035	0.098	0.101	0.100	0.100	1 schill., 1 c. é., 1 lei, 1 din. = p.	Cours de l'unité monétaire ³⁾
3.992	4.174	3.196	3.146	1.132	1.093	1.096	1.096	100 = parit.-or	Indice du cours (sur la base du dollar) ²⁾
.	VII 1914 = 100	Nombres-indices des prix de gros ³⁾
3.180	3.340	3.900	4.086	"	Nombres-indices du coût de la vie ²⁾
153	182	198	195	⁴⁾ 2.1	⁴⁾ 8.4	⁴⁾ 23.0	⁴⁾ 36.4	1.000.000 schill., c. é., leis, din.	Dépôts d'épargne ³⁾
4.469	4.644	4.848	5.064	76	86	89	91	"	Réserves d'or ²⁾
20.126	20.951	21.025	21.321	6.063	5.812	5.743	5.528	"	Bill-ets de banque en circulation ²⁾
6	6	6	6	6	6	6	6	%	Taux en banque ²⁾

¹⁾ Données provisoires. ²⁾ A la fin de l'année. ³⁾ Moyenne annuelle. ⁴⁾ Dépôts à la caisse d'épargne post.

passzívummal zárult. A pénzügyi helyzetet az adatok inkább kedvezőtlennek festik.

Sz. H. Sz. állam. A búzatermés adata különösen jó (26 millió q). A tengeri hozama itt is na-

gyon gyenge. A külkereskedelem, emelkedő adatokkal, passzív mérleget mutat. A pénzügyi helyzet konszolidáltságát különösen a betétállomány rendkívüli emelkedése jelzi.

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzügyi betétek. — A részvények értéke. — Fizetésképtelenségek. — Váltóvások.
Gazdasági jelzótábla.
Rajzok a gazdasági jelzótáblához.
Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque.
Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.
Tableau économique.
Graphiques au tableau économique.

Mouvement de la population. Au cours du mois de mars 1929, on a contracté 3.631 mariages. Tandis que le nombre des nés vivants (18.890) a été inférieur au mois correspondant de l'année précédente, celui des décès (15.258) a, en raison de l'épidémie de grippe, fort dépassé mars 1928 (12.905). Il est curieux que la plupart de cette augmentation a été causée par les décès d'enfants de plus de 7 ans. L'accroissement, insignifiant, du nombre des décès au-dessous de 7 ans a été dû surtout à l'augmentation des décès d'enfants de moins d'un an, lesquels (3.343) ont été supérieurs de 400 à mars 1928. L'accroissement de la population (3.632) fut bien inférieur à celui du mois correspondant de l'année précédente (6.252). La grippe a figuré pour un chiffre si considérable (386 contre 52 en mars 1928) parmi les décès amenés par les maladies infectieuses, qu'il est évident que, sans elle, un grand nombre de personnes atteintes d'autres maladies seraient restées en vie. Et la mortalité par grippe a dû dépasser celle enregistrée par les relevés, car pour beaucoup de décédés grippés, c'est la pneumonie qui était indiquée comme cause de décès. Quant aux décès par tuberculose, le chiffre (1961) en a été légèrement inférieur à celui de mars 1928.

Chômage¹⁾ Les Syndicats socialistes-chrétiens ont inscrit 838 chômeurs en mars 1929, soit 1·6% de plus qu'en février et 18·5% de moins qu'au mois correspondant de l'année précédente. Entre les sans-travail, il y avait 642 hommes (76·6%) et 196 femmes (23·4%).

Le chômage a été le plus grand parmi les employés de commerce (15·6%), les garçons de bureau d'établissement de crédit (15·4%), les employés de restaurant (11·6%) et les ouvriers sidérurgiques et métallurgiques (9·4%).

Les Offices de placement ont enregistré 6.857 offres d'emploi, 13.897 demandes et 4.735 placements. Sur 100 offres d'emploi, il y a eu demandes et 69 placements.

¹⁾ Manquent les chiffres relatifs aux chômeurs inscrits par les Syndicats social-démocrates.

Effectif des véhicules à moteur. En mars 1929, l'effectif des véhicules à moteur s'est élevé à 25.055 (+ 412 unités), dépassant de 1·7% celui du mois précédent. C'est le nombre des automobiles de louage qui s'accrut le plus (3·2%); aux motocyclettes, l'augmentation fut de (2·6%); aux autobus, 2·2%. Le nombre des véhicules à moteur en service à Budapest a été de 13.721 (en février 13.465), représentant 54·8% de l'effectif du pays.

Formation des prix. L'indice des prix de gros de Hongrie passa de 137 à la fin de février 1929 à 138 en mars. L'indice des objets d'alimentation et des produits agricoles n'a pas varié (139), car les changements de prix survenus à de différents articles s'étaient égalisés. Tandis que le prix des haricots, de la pomme de terre, des porcs et de la graisse a augmenté essentiellement, il y a eu une baisse appréciable sur les veaux, le beurre et surtout sur les oeufs. Quant à l'indice des matières nécessaires à l'industrie et des produits industriels, il s'est élevé de 135 à 137 par suite de la hausse des métaux et des articles en cuir.

L'indice du coût de la vie a légèrement augmenté du fait de la hausse des prix d'alimentation et en premier lieu de la graisse, des pommes de terre et des haricots. Y compris le loyer, il est passé de 120·6 à 121·4; sans le loyer, de 131·4 à 132·4.

Dépôts en banque. En mars 1929, aux 13 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés à 539·3 millions de pengős (+ 10·5 millions), atteignant 53·8% de l'effectif de 1913.

Les dépôts sur comptes courants, qui y montaient à 914·1 millions de p. à la fin du mois précédent, sont tombés à 901·5 (— 12·6 millions); cette diminution a été amenée, presque entièrement, par le retrait de sommes placées en valeurs intérieures. A la fin de mars, les dépôts

sur comptes courants représentaient 105·3% de l'effectif de 1913.

Aux monts-de-piété de la Caisse d'épargne postale (siège et intermédiaires), les nouveaux prêts versés sur gages (en or, en argent, bijoux, divers autres objets) en mars dernier ayant représenté 3·8 millions de p. et les dégagements (y compris les sommes provenant des enchères) 3·6 millions, l'effectif des prêts montait à 19·5 millions le 31 mars.

L'indice des actions, qui montre la formation de la valeur des actions cotées à la Bourse de Budapest, a baissé de 19·1 à 18·6 en mars 1929. Comme dans les derniers mois, les cours ont continué à s'effriter en mars; toutes les catégories d'actions ont vu leur indice diminuer, à l'exception des caisses d'épargne. On voit une baisse sensible sur les actions de raffineries de sucre, d'entreprises de textile, de gaz, d'électricité, de brasseries et de distilleries; les autres catégories n'ont baissé que dans une mesure insignifiante.

Insolvabilités. Au cours du mois de mars 1929, il y a eu 164 nouvelles insolvabilités, avec 5.484 mille pengős d'actifs et 8.382 mille p. de passifs. On a terminé 174 insolvabilités (contre 96 au mois précédent) avec 4.438 mille p. d'actifs et 7.644 mille p. de passifs.

A Budapest, il a été enregistré 52 nouvelles insolvabilités (31·7% de celles du pays entier) avec 3.169 mille p. d'actifs et 4.842 mille p. de passifs; on y en a terminé 54 (31·0% de celles achevées en Hongrie) avec 2.252 mille p. d'actifs et 3.859 mille p. de passifs.

Les lettres de change protestées en mars 1929 présentent, au point de vue du nombre (10.990) un accroissement (+ 1.097) par rapport au mois précédent et au point de vue de la valeur (7.238 mille p.) une diminution (en février 7.557 mille p.).

A Budapest, on a protesté 3.793 lettres de change (34·5%) d'une valeur totale de 2.933 mille p. (40·5%).

*

Népmozgalom. Magyarországon az 1929. év március havában 3.631 házasságot kötöttek. Az elveszületések száma 18.890 volt, e hónapban is kevesebb, mint az előző év ugyanezen hónapjában. Az elhaltak száma 15.258, viszont jóval magasabb, mint a múlt év márciusában elhaltaké (12.905), aminek okát az influenzajárványban kell keresnünk. Érdekes, hogy az emelkedésnek túlnyomórésze a 7 éven felüli korban elhaltakra esik, míg a 7 éven aluli halottak száma csak jelentéktelenül emelkedett. A most említett korcsoportban említett növekedés is a csecsemőhalottakra esik, melyeknek száma (3.343) több mint 400-zal magasabb ez év márciusában, mint az 1928. év ugyanezen hónap-

jában. Az e hónapi népszaporodás mindössze 3.632, szemben az elmúlt év márciusának 6.252 főnyi szaporodásával. A fertőzőbetegségeken elhaltak közül az influenzában elhaltak száma emelkedik ki, mely betegségben a tavalyi év szóbanforgó hónapjának 52 halottjával szemben, ez év márciusában 386 elhaltat mutat statisztikánk. Nyilvánvaló ebből, hogy a járvány áldozatául nagy számmal estek olyanok, akik a járvány nélkül nem pusztultak volna el betegségükben. Ezenkívül sok influenzás halottnál tüdőgyulladás van halálokképpen feltüntetve; ez magyarázata annak, hogy az általános halálozás emelkedését a fertőzőbetegségek influenza rovata nem tünteti fel teljes pontossággal. Gümőkorbán 1961-en haltak meg e hónapban. Ez a szám valamivel kisebb, mint az 1928. év márciusában e betegségben elhaltaké.

Munkanélküliség.¹⁾ A keresztényszocialista szakszervezetek március havában 838 munkanélkülit tartottak nyilván. 1·6%-kal többet, mint február havában és 18·5%-kal kevesebbet, mint az előző év március havában. A munkanélküliek közül 642 (76·6%) férfi és 196 (23·4%) nő volt.

Foglalkozás szerint a munkanélküliek közül legtöbb volt a kereskedelmi alkalmazott (15·6%), a pénzügyi altiszt (15·4%), az éttermi alkalmazott (11·6%) és a vas- és fémmunkás (9·4%).

A Hatósági munkaközvetítők 6.857 munkahelyet, 13.897 munkakeresőt és 4.735 munkaközvetítést tartottak nyilván. 100 munkahelyre 202 munkakereső és 69 közvetítés jutott.

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya 1929 március havában 25.055, 412 da-

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

M e g n e v e z é s Désignation	1929		Ebből Dont à Buda- pest
	II.	III.	
Személykocsik — Aut. à personnes	10.360	10.463	5.523
Bérajutók — Aut. de louage	1.296	1.338	951
Autóbuszok — Autobus . .	539	551	198
Teherkocsik — Autocamions	3.682	3.720	2.014
Egyéb gépkocsik — Autres automob.	617	621	437
Gépkocsik összesen — Automobiles au total	16.494	16.693	9.123
Motorkerékpárok — Motocyclettes	8.149	8.362	4.598
Géperejű járművek össz. Automob. et motocycl. au total	24.643	25.055	13.721

¹⁾ A szociáldemokrata szakszervezetek márciusi adataikat még nem küldték be.

rabbal, 1·7%-kal több, mint február havában volt. Legjobban szaporodott a bérautók száma, 3·2%-kal, a mótorkerékpárok 2·6%-kal, az autobuszok 2·2%-kal. Budapesten a gépjárművek száma 13.721 (a múlt hónapban 13.465), 54·8%-a az összes magyarországi gépjárműállománynak.

Áralakulás. A nagykereskedelmi áruk indexszáma az előző hó végi 137-ről 138-ra emelkedett. Az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek indexe változatlanul 139 maradt, miután az egyes cikkek árainál mutatkozó ellenkező irányú hullámzás végeredményben kiegyenlítőddött. Lényegesebben emelkedett a bab, burgonya, a sertés és a zsír ára, ezzel szemben a borjú, a vaj, de különösen a tojás árnál figyelemreméltó csökkenés állott be. Az ipari anyagok és termékek indexszáma 135-ről 137-re emelkedett, főleg a fémek és bőrárak drágulásának folyományaképpen.

A nagykereskedelmi áruk indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928		1929		
	XII.				XI.	XII.	I.	II.	III.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezési cikkek és mezőgazd. termékek — Produits agricoles et alimentaires	156	120	120	127	135	131	132	139	139
Ipari anyagok és termékek — Matières nécessaires à l'industrie et produits d'industrie	163	138	130	141	139	137	136	135	137
Nyersanyagok — Matières premières	166	128	125	141	148	144	144	149	149
Gyártmányok — Objets fabriqués	154	132	128	130	127	126	125	125	126
Belföldi áruk — Marchandises de Hongrie	157	120	120	134	136	133	133	137	137
Külföldi áruk — Marchandises étrangères	166	150	139	138	140	138	136	137	140
Összes áruk — Ensemble des marchandises	160	130	126	135	137	135	134	137	138

A létfenntartási költségeknél az indexszám emelkedését az élelmezési kiadásoknak — ezek közül is elsősorban a zsír, burgonya és bab árának — némi emelkedése idézte elő. A lakbérrel együtt számított index 120·6-ről 121·4-re, a lakbér figyelmen kívül hagyásával számított index pedig 131·4-ről 132·4-re emelkedett.

Pénzintézeti betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett takarékbetétek álladéka március hó folyamán 10·5 millió pengős növekedésével 539·3 millió pengőre emelkedett, vagyis elérte az 1913. évi-nek 53·8%-át.

A folyószámlabetétek álladéka ugyanezeknél az intézeteknél az előző hó végi 914·1 millióról 901·5 millióra, vagyis 12·6 millióval csökkent; a

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100).

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928		1929		
	XII.				XI.	XII.	I.	II.	III.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezés — Alimentation	145	115	115	123·2	126·8	125·5	125·0	130·4	131·8
Ruházat — Vêtement ..	166	131	124	129·2	134·3	134·3	134·1	133·9	133·9
Fűtés és világítás Chauffage, éclair.	123	125	134	128·0	129·4	129·4	130·8	133·7	133·7
Lakás — Logement	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség Frais hebdomadaires totaux ..	116	102	105	113·0	118·3	117·6	117·6	120·6	121·4
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer ..	149	119	119	124·9	128·4	127·5	127·5	131·4	132·4

csökkenés csaknem teljes egészében a belföldi értékekben elhelyezett betétekre esik. A folyószámlabetétek múlt hó végi állománya az 1913. évi állománynak 105·3%-át teszi.

A postatakarékpénztár központja és zálogköcsönközvetítői március hó folyamán arany-, ezüst-, ékszertárgyakra és egyéb ingóságokra 3·8 millió új zálogköcsönt folyósítottak, mellyel szemben a kiváltások összege (az elárverezéssel együtt) 3·6 millió pengőt tett, minek folytán a zálogköcsönösszeg álladéka március hó 31-én 19·5 millió pengőt ért el.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928		1929		
	XII.	XII.			XI.	XII.	I.	II.	III.
	1,000,000 P — pengős								
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	30·6	143·0	231·9	364·8	484·9	495·9	519·5	528·8	539·3
Folyószámlabetétek — Dépôts sur comptes courants ..	237·5	378·2	502·3	682·2	877·0	892·4	927·8	914·1	901·5

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A budapesti tőzsdén jegyzett részvények értékalakulását jelző tőzsdeindex 19·1-ről 18·6-ra csökkent. A hosszabb idő óta tartó lanyha irányzat az elmúlt hó folyamán is tovább folytatódott és a takarékpénztárak kivételével minden részvénykategóriának gyengült az indexe. Jelentékenyebb árfolyamvesztést szenvedtek a cukorgyárak, gáz- és villamossági vállalatok, sör-

Részvényindex.*Indice d'actions.*

(1913 = 100)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1924	1925	1926	1927	1928			1929		
	XII.	XII.			X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
Részvényes-index — <i>Indice d'actionnaires</i>	13·3	10·2	15·6	20·8	18·8	19·1	19·3	19·4	19·1	18·6
Vállalat-index <i>Indice d'entreprises</i>	18·0	14·0	22·4	30·5	29·1	29·5	29·8	30·0	29·6	28·9

gyárak és szeszipari vállalatok, valamint a textilipari vállalatok részvényei, míg a többi kategóriánál csupán lényegtelen visszaesés volt.

Fizetésektelenségek. Magyarországon az új fizetésektelenségek száma 164-re emelkedett, 5.484

Fizetésektelenségek.*Insolvabilité.*

Év, hó <i>Année, mois</i>	Az új fizetésektelenségek <i>Nouv. insolvab.</i>			A bef. fizetésektelenségek — <i>Insolv. termin.</i>		
	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- váinak <i>passifs</i>	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- váinak <i>passifs</i>
		összege P-ben <i>en pengős</i>			összege P-ben <i>en pengős</i>	
1928. I.	180	10,540.408	15,866.036	55	1,181.429	2,769.304
II.	156	7,656.758	11,368.123	69	6,841.247	10,605.769
III.	171	6,078.971	9,869.785	87	2,509.263	4,312.354
IV.	153	2,913.928	5,046.152	110	2,589.839	4,786.843
V.	176	5,295.772	9,263.534	108	3,651.270	6,294.076
VI.	164	6,250.859	11,248.040	83	2,192.097	4,136.203
VII.	115	3,376.188	5,419.582	85	2,777.133	4,917.539
VIII.	67	2,360.503	3,741.368	139	5,691.183	10,227.488
IX.	59	1,484.643	2,360.621	79	3,316.721	4,871.786
X.	105	4,253.029	6,909.390	62	1,148.717	3,044.701
XI.	114	5,657.069	8,897.314	95	1,940.700	3,604.810
XII.	120	4,061.180	7,066.628	159	4,312.613	7,695.158
1929. I.	164	4,499.221	7,431.819	116	5,720.098	9,494.265
II.	160	4,922.272	7,792.880	96	3,354.937	6,560.526
III.	164	5,483.868	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244

ezer P aktívával és 8.382 P passzívával. A befejezett fizetésektelenségek száma 174 (az előző hónapban 96), 4.438 ezer P aktívával és 7.644 ezer P passzívával.

Budapestre esett az új fizetésektelenségekből 52, 31·7%-a az összes magyarországi fizetésektelenségeknek 3.169 ezer P aktívával és 4.842 ezer P passzívával. A befejezett fizetésektelenségek száma 54, 31·0%-a az összes befejezett fizetésektelenségeknek, 2.252 ezer P aktívával és 3.859 ezer P passzívával.

Óvatolt váltók.*Lettres de change protestées.*

Év, hó — <i>Année, mois</i>	Száma <i>Nombre</i>	Értéke P <i>Valeur, pengős</i>
1928. I.	10.062	7,814.254
II.	9.243	6,949.589
III.	9.641	6,853.364
IV.	10.549	6,756.663
V.	10.863	7,021.418
VI.	9.335	5,837.878
VII.	9.789	6,354.609
VIII.	10.286	6,732.836
IX.	9.883	6,815.101
X.	10.714	8,454.783
XI.	9.870	6,827.261
XII.	10.283	6,657.317
1929. I.	10.312	7,863.123
II.	9.911	7,556.525
III.	10.990	7,237.645

Váltóóvások. Magyarországon 1929 március havában a bemutatott váltók darabszáma 10.990. 1.079-cel több, mint az előző hónapban. A bemutatott váltók értéke 7.238 ezer P, a múlt havi 7.557 ezer P-vel szemben.

A magyarországi váltók közül 3.793 db. (34·5%) Budapesten került bemutatásra, 2.933 ezer P értékkel, úgyhogy az összes magyarországi váltók értékének 40·5%-a Budapesten került bemutatásra.

Gazdasági jelzőtábla.
Tableau économique.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	1927. év havi átlaga <i>Moyen. mens. de 1927</i>	1 9 2 8										1929		
			III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — <i>Mariages</i> ..	szám	6.419	3.911	5.442	8.061	4.581	3.025	3.927	5.466	7.941	13.486	5.960	7.926	7.237	3.631
1000 lélekre — <i>Pour 1000 âmes</i> ..	"	9.1	5.6	7.8	11.1	6.6	4.2	5.4	7.8	10.9	19.2	8.2	10.9	10.9	5.0
Élveszülött — <i>Nés-vivants</i> ..	"	18.212	19.157	18.045	18.680	17.714	19.303	19.873	18.745	18.067	16.640	15.985	17.857	17.384	18.890
1000 lélekre — <i>Pour 1000 âmes</i> ..	"	25.7	27.4	25.8	25.8	25.3	26.6	27.4	26.8	24.8	23.7	22.0	24.4	26.2	25.9
Halálozás — <i>Décès</i> ..	"	12.556	12.905	12.396	12.447	11.739	12.726	13.309	11.911	12.047	11.123	12.669	13.567	14.707	13.258
1000 lélekre — <i>Pour 1000 âmes</i> ..	"	17.8	18.5	17.7	17.2	16.8	17.6	18.4	17.0	16.6	15.8	17.4	18.6	22.2	20.9
Egy éven aluli elhalt — <i>Décès au-dessous d'un an</i> ..	"	3.366	2.934	2.994	3.008	3.126	4.285	4.767	3.889	3.343	2.941	3.189	3.433	3.179	3.343
100 élveszülöttre — <i>Pour 100 nés-vivants</i> ..	"	18.5	15.3	16.6	16.1	17.7	22.2	24.0	20.7	18.5	17.7	19.9	19.2	18.3	17.7
Gümőkórban elhalt — <i>Décès par tuberculose</i> ..	"	1.693	2.019	2.031	2.013	1.782	1.562	1.302	1.162	1.172	1.137	1.300	1.445	1.687	1.961
1000 lélekre — <i>Pour 1000 âmes</i> ..	"	2.39	2.89	2.91	2.78	2.55	2.16	1.80	1.66	1.62	1.62	1.79	1.98	2.54	2.68
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i> ..	"	5.656	6.252	5.649	6.233	5.975	6.577	6.564	6.834	6.020	5.517	3.316	4.290	2.677	3.632
1000 lélekre — <i>Pour 1000 âmes</i> ..	"	7.9	8.9	8.1	8.6	8.5	9.0	9.0	9.8	8.2	7.9	4.6	5.8	4.0	5.0
Kivándorolt — <i>Émigrés</i> ..	"	293	799	1.150	784	500	718	395	210	171	254	191	159	287	1.187
Visszavándorolt — <i>Emigrés revenus dans le pays</i> ..	"	78	47	76	83	54	57	76	30	50	81	102	29	28	36
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement</i>															
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	"	7.266	6.188	6.406	7.231	7.180	9.561	9.488	9.483	9.201	6.182	4.627	5.285	5.923	6.857
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i> ..	"	13.881	15.187	14.638	14.979	13.469	15.177	14.837	14.997	15.857	14.927	13.074	13.819	13.100	13.897
100 munkahelyre esett munkakereső — <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i> ..	"	191	245	228	207	187	158	156	158	172	241	282	261	221	202
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	4.200	4.091	4.210	4.806	4.618	6.122	6.086	6.040	6.158	4.343	3.237	3.744	3.886	4.735
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres d'emploi</i> ..	"	57.8	66.1	65.7	66.5	64.3	64.0	64.1	63.6	66.9	70.2	69.9	70.8	65.6	69.0
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszervezetek — <i>Syndicats socialistes-chrétiens</i> ..	"	1.326	1.054	1.016	955	1.001	875	832	818	1.003	841	825	691	825	838
Szociáldemokrata szakszervezetek — <i>Syndicats social-démocrates</i> ..	"	13.983	15.194	14.027	13.275	12.860	12.242	12.523	12.134	12.112	12.313	14.362	16.421	18.165	.
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>															
Bádogos — <i>Ferblantiers</i> ..	órabér P	0.76	0.75	0.72	0.70	0.78	0.73	0.76	0.73	0.84	0.82	0.83	0.78	0.89	0.75
Asztalos — <i>Menuisiers</i> ..	salare d'	0.67	0.69	0.71	0.63	0.70	0.70	0.67	0.72	0.73	0.67	0.69	0.76	0.79	0.61
Szabó — <i>Tailleurs</i> ..	l'heure, p.	0.65	0.60	0.61	0.61	0.55	0.55	0.60	0.65	0.70	0.67	0.51	0.48	0.51	0.55
Kőműves — <i>Maçons</i> ..	"	0.81	0.83	0.86	0.87	0.83	0.83	0.95	0.96	0.91	0.89	0.77	1.03	—	0.92
Napszámos — <i>Journaliers</i> ..	"	0.47	0.45	0.50	0.47	0.47	0.45	0.42	0.47	0.48	0.49	0.48	0.54	0.51	0.47
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabr.</i> ..	"	0.30	0.27	0.29	0.34	0.23	0.28	0.39	0.26	0.29	0.30	0.32	0.54	0.33	0.29
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	0.43	0.38	0.39	0.49	0.40	0.30	0.46	0.47	0.47	0.50	0.43	0.38	0.45	0.40
<i>Társadalmi biztosítás — Assurance sociale</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — <i>Nombre des membres assurés obligatoirement</i>	havi átl. moy. mens. 1000	.	1046.2	1053.3	1.078.0	1072.8	1058.7	1066.2	1.076.0	1.083.3	1.091.5

¹⁾ A hó végén. — *A la fin du mois.* — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — *Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.*

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1927. év havi átlaga Moyen. mens. de 1927	1 9 2 8										1929		
			III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	654	684	576	610	626	715	645	607	733	647	672	773	687	717
Barnaszén — Lignite ¹⁾	1000 hl	5.203	5.310	4.306	4.522	4.781	4.727	5.155	5.570	6.626	6.327	6.342	6.714	6.071	6.240
Szesz — Alcool	1000 q	34.0	45.5	29.7	16.9	5.2	3.1	7.1	28.5	49.3	66.7	60.3	46.6	31.5	.
Cukor — Sucre	1000 q	152.7	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	4.4	68.1	671.9	822.3	535.6	87.8	1.0	0.0
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P	95.6	108.1	94.8	92.5	91.6	86.2	97.0	104.5	116.5	112.0	104.0	85.6	73.1	97.0
Kivitel — Exportations	"	66.7	73.1	59.1	61.9	59.1	57.5	75.1	71.9	80.4	82.5	83.4	55.5	54.4	79.5
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	.	18.819	19.347	19.985	20.640	21.487	22.290	23.163	23.776	24.088	24.250	24.457	24.643	25.055
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	.	95.4	98.0	102.7	108.2	113.4	117.9	124.5	134.5	148.8	168.6	190.5	205.7	219.7
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s.=P	90.57	90.70	90.63	90.63	90.49	90.54	90.57	90.58	90.62	90.53	90.45	90.65	90.66	90.60
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	20.4	19.8	19.8	20.4	19.9	19.8	19.9	19.5	18.8	19.1	19.3	19.4	19.1	18.6
Nagyker. index — Indice de prix de gros	"	132	135	136	135	135	133	134	137	138	137	135	134	137	138
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	110.9	113.5	114.1	117.1	118.2	117.8	120.1	121.1	119.3	118.3	117.6	117.6	120.6	121.4
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000,000 P	129.4	146.7	158.8	142.7	146.1	159.1	162.6	158.9	181.2	177.2	161.8	170.6	161.6	161.4
13 legnagyobb pénzügyi intézmény — Dépôts des 13 établiss. de crédit les plus importants	"	779.6	949.5	957.9	996.7	1.032.8	1.045.8	1.094.7	1.095.7	1.153.6	1.184.7	1.226.5	1276.7	1.281.3	1.279.4
Az új fizetéseptelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	91	171	153	176	164	115	67	59	105	114	120	164	160	164
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	.	6.853	6.757	7.021	5.838	6.355	6.733	6.815	8.455	6.827	6.657	7.863	7.557	7.238
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ³⁾	1,000,000 P	74.6	68.8	61.7	83.5	80.4	59.4	90.1	82.2	83.5	103.7	91.9	75.3	82.6	64.1
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'Etat	"	.	75.0	67.5	83.1	67.5	70.0	87.3	78.7	73.2	91.8	83.2	74.6	85.9	73.6
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies)	"	284.4	306.5	291.4	301.4	289.6	264.9	272.6	252.1	260.7	266.7	263.6	260.3	257.7	236.2
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	270.0	301.3	319.5	306.8	314.0	335.6	368.9	398.4	411.4	383.9	417.4	357.8	313.8	345.4
Jegyforgalom — BILLETS de banque en circ.	"	452.9	454.9	479.0	450.9	478.5	496.0	497.0	499.6	541.7	475.6	513.5	484.6	450.6	458.3
Kamatláb — Taux en banque	%	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7

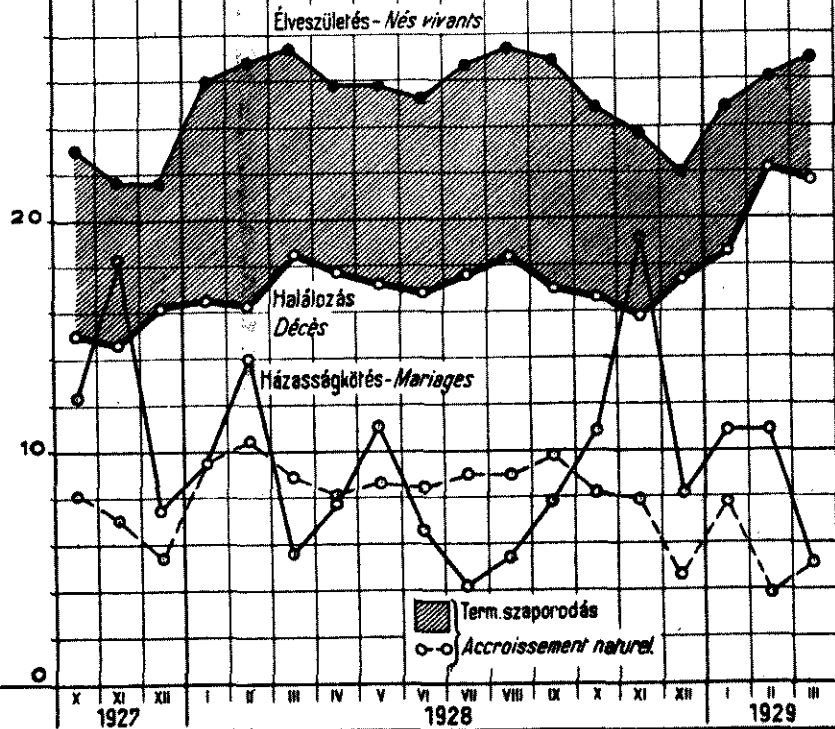
¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ A sójödékeknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — Graphiques au tableau économique.

NÉPMOZGALOM.

Mouvement de la population

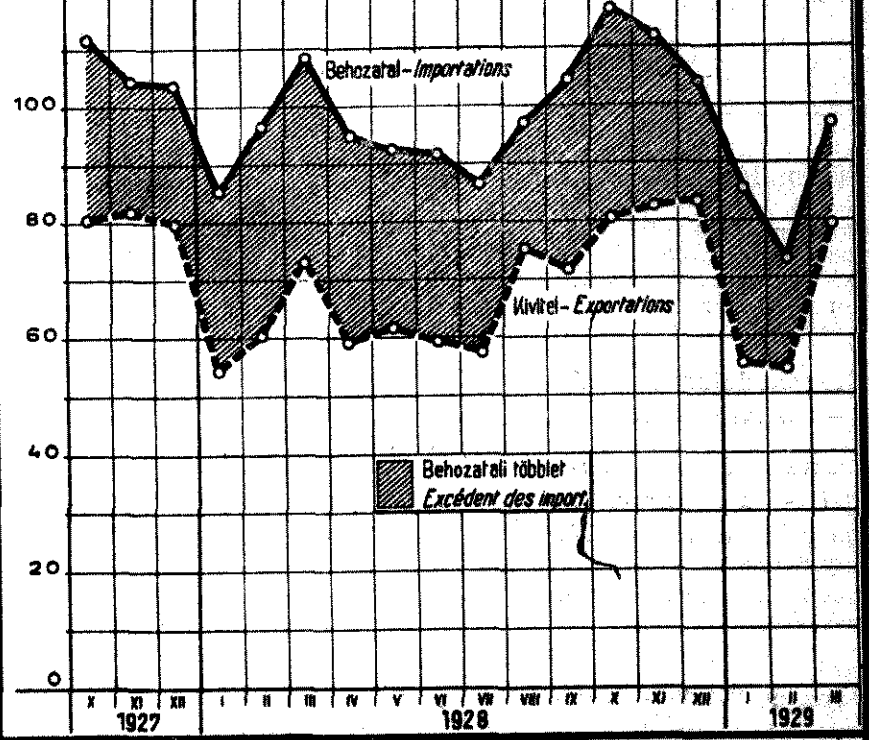
30. Ézer lélekre esik - Proportion pour 1000 habit.

KÜLKERESKEDELEM.

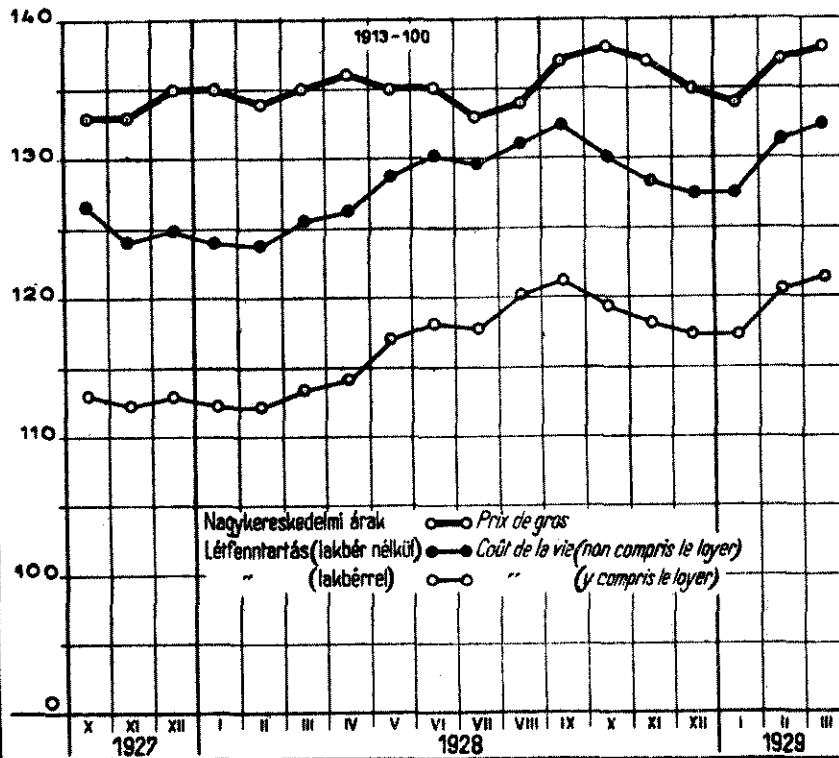
Commerce extérieur

120 millió P. - millions de P.

DRÁGULÁSI INDEXSZÁMOK.

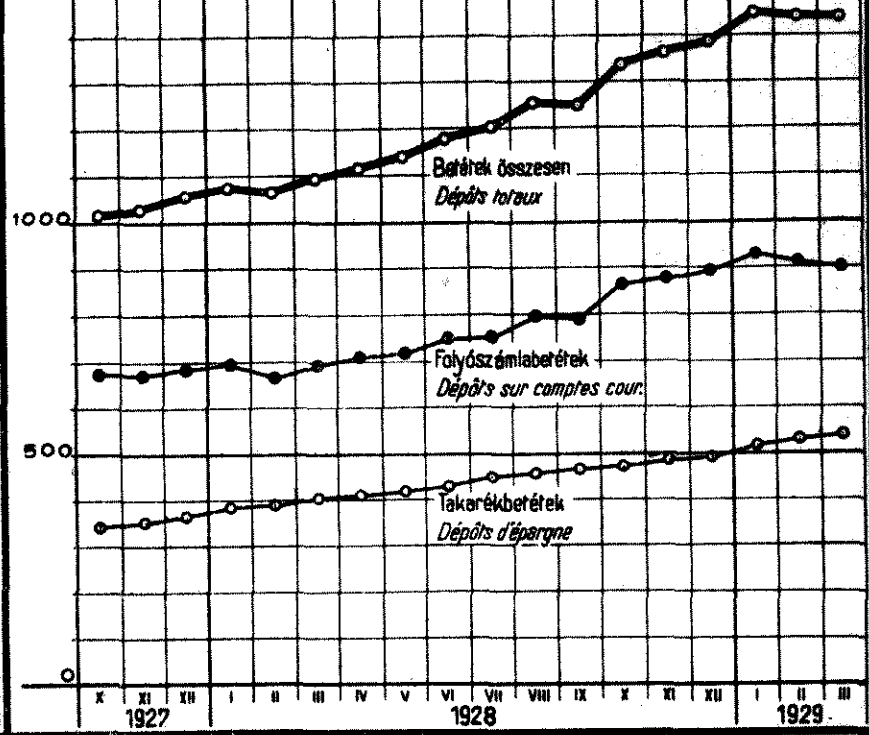
Nombres-indices de la cherté de la vie

BETÉTEK.

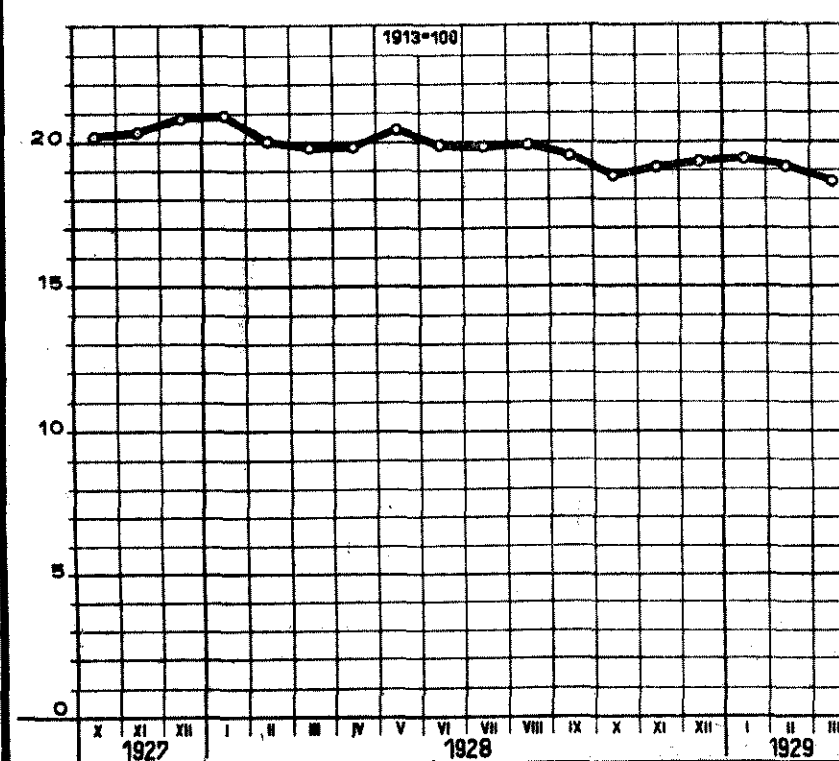
Dépôts

1500 millió P. - millions de P.

TŐZSDEINDEX.

Indice de la Bourse.

MAGYAR NEMZETI BANK.

Banque nationale de Hongrie.

millió P. - millions de P.

